

TEATRUL

REVISTĂ A CONSILIULUI CULTURII ȘI EDUCAȚIEI SOCIALISTE

CONFERINȚA NAȚIONALĂ A SCRITORILOR

- Al. Sever
- Marius Robescu

HENRI WALD :

Traductibilitatea
în aceeași limbă

DRUMURI ȘI RĂSCRUCI

dramă în două părți
de Paul Everac

*William
Saroyan*

de Andrei Brezianu

ÎN TRE ETAJE

autoparodie de
Dumitru Solomon

Revistă lunară editată
de Consiliul Culturii și
Educației Socialiste și
de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă
România

Redactor-șef

RADU POPESCU

Redactori-șefi adjuncți

FLORIN TORNEA

THEODOR MĂNESCU

COPERTA I

Mitică Popescu, Ștefan Iordache, Sorin Medeleni și Valeria Seciu, în „Niște țărani“, spectacol de Cătălina Buzoianu, după romanul lui Dinu Săraru, la Teatrul Mic (sus); Parászka Miklós și Soós Angéla, în „Monolog cu fața la perete“ de Paul Georgescu, Teatrul de Nord din Satu-Mare (jos)

* * * Eficiența educativă a creației artistice . . . p. 1

CONFERINȚA NAȚIONALĂ A SCRITORILOR

ALEXANDRU SEVER : Dialog cu Iraclide — Despre planete și talente p. 3
MARIUS ROBESCU : Un climat literar îmbunătățit p. 5

★

Telex-„Teatrul“ p. 6, 70, 71

FESTIVALUL NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI“

Teatrul de amatori în etapa interjudețeană — grupaj realizat de STAN VLAD p. 7

IDEI LA RAMPĂ

HENRI WALD : Traductibilitatea în aceeași limbă p. 10

NOTE

S. V. : Turmee pe litoral p. 13

CRONICA LITERATURII DRAMATICE

CAROL ISAC : Tensiunea actualității în teatrul lui Ștefan Oprea p. 14

FESTIVALUL NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI“

VALERIA DUCEA : Teatrele pentru copii și tineret p. 16

NOTE

I. N. : Restituiri p. 17

SEMNAL

VIRGIL MUNTEANU : Proces-verbal, încheiat astăzi p. 18

„DRUMURI ȘI RĂSCRUCI“
dramă în două părți
(12 tablouri)
de
PAUL EVERAC

. . . p. 19

I. N. : „Rampa“. acum 50 de ani p. 44

MARIA MARIN : 5 minute cu Emil Mandric . . . p. 45

FOTOTECA „TEATRUL“ PREZINTĂ

O GALERIE DE MAȚI ACTORI ROMÂNI

VASILE NIȚULESCU p. 46

CRONICA DRAMATICĂ. „Niște țărani“ (Teatrul Mic); „Omul de cenușă“ (Teatrul Național din

Eficiența educativă a creației artistice

Desfășurată sub semnul sărbătoririi a 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent, și a 60 de ani de la crearea Partidului Comunist Român, a treia ediție a Festivalului național al educației și culturii socialiste „Cîntarea României” consemnează încă un important pas înainte în dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor, spre înaltul țel al educării întregului popor în spirit militant, revoluționar, al afirmării plene a capacităților creatoare multilaterale ale personalității umane.

Decurgînd din gîndirea tovarășului Nicolae Ceaușescu, ampla manifestare educativă, politico-ideologică și cultural artistică, de creație și interpretare, numită atît de inspirat „Cîntarea României”, manifestare destinată îmbogățirii și diversificării vieții spirituale a întregii țări, sporirii substanțiale a patrimoniului cultural național și universal, s-a dovedit a fi un mijloc neprețuit de propagare și consolidare a concepției materialist-științifice despre lume și viață, precum și o modalitate inedită, de amplificare a participării conștiente a tuturor oamenilor muncii, la înfăptuirea politicii Partidului Comunist Român.

Pentru omul de teatru, această cea de-a treia ediție înseamnă înregistrarea unui serios salt calitativ al muncii pe scenă, o victorie a valorii, adunarea unor rezultate mature, profunde și cu atît mai originale în afirmarea artei revoluționare, cu inestimabile zăcăminte de idei, inspirată din timpul aureolat de glorie al străbunilor noștri, din acel trecut de luptă eroică al poporului și partidului, din cele mai semnificative realități ale construcției socialiste în patria noastră.

Niciodată pînă acum n-am putut asista la o atît de largă participare a forțelor creatoare, ale profesioniștilor și ale amatorilor, care se dăruiesc, sincer și elocvent, unei arte care militează expresiv pentru atitudinea înaintată în muncă, pentru materializarea consecventă în viața noastră cea de toate zilele a principiilor eticii și echității socialiste, care dă glas dragostei nețărnumite față de această străveche țară, față de partidul comuniștilor.

Acești oameni, profesioniști și amatori, legați sufletește între ei prin acțiuni care, printre altele, au dus și la consolidarea prieteniei și unității dintre români, maghiari, germani și alte naționalități, au știut să organizeze, în cele mai îndepăr-

umblat pe ele, n-aș fi putut descoperi nici măcar o singură măsură din cîntecul infinit, pentru că bijbiiala mea, așa cum bine îți indică cuvîntul, era o căutare inadecvată, lipsită adică de orice orientare inteligentă. Nu poți descoperi ceea ce nu știi să cauți.

EU : Așa este. Numai cu presimțiri nu se pot face descoperiri.

IRACLIDE : Nici vorbă, un critic nu este un profet. El lucrează obligatoriu pe un text dat și, în principiu, nu are nici o îndatorire deosebită că caute, într-un „text dat“, posibilitatea „textului viitor“. Și, cu toate acestea, niciodată n-am putut să scap de sentimentul că un critic pătrunzător se cade să vadă în textul dat și posibilitatea unei alte calități. Nu e vorba, firește, de acea creditare, mai mult sau mai puțin generoasă, mai mult sau mai puțin strategică, pe care o aflăm destul de adesea în critica curentă, implicată, vrînd-nevrînd, într-un sistem de relații. La drept vorbind, cred că nu există nici măcar un singur critic pe lume care să nu fi rostit măcar o dată sau de două ori în viață : „Despre acest X ne va mai fi dat să auzim“. Statistic vorbind, dintr-o sută de asemenea profeții, viitorul validează, inevitabil, cîteva. Și cînd, din întreaga activitate a unui critic, viitorul confirmă măcar două asemenea preziceri, coincidența tinde să le scoată din sfera întimplătorului și să acorde, retroactiv, criticului, atributul perspicacității, iar lucrării lui, calitatea unei prezivii. Adevărul este că preziviuena, în literatură, presupune un calcul foarte complicat, pentru că, spre deosebire de astronomul nostru, care lucrează cu relații constante la scară cosmică, codificabile matematic, criticul lucrează pe realitatea infinit mișcătoare a talentului, și deci, practic — în ce privește natura, evoluția și împrejurările acestuia —, cu un număr infinit de necunoscute.

EU : Trebuie să înțeleg prin aceasta că obiectul ideal al examenului critic ar fi scriitorul mort și opera încheiată ?

IRACLIDE : Lucrul nu e chiar atît de absurd pe cît ți se poate părea. Un scriitor viu și o operă în desfășurare sînt, în principiu, realități imprezvizibile. Nimeni — nici măcar un computer — nu poate să prevadă apariția unui poet ca Homer, sau a unei opere ca *Hamlet*. Într-un spațiu al tuturor preziviunilor, conceptul de originalitate — atît de consubstanțial artei — și-ar pierde, dealtfel, orice sens.

EU : Și dacă scriitorul a consimțit să moară ?

IRACLIDE : Cu un scriitor mort și cu o operă încheiată, necunoscutul nu încetează, de fapt, să prolifereze, numai că într-un alt ritm și într-o altă ordine a existenței. Vreau să spun : cu un cadavru pe masă se pot încheia multe soco-

teli, dar nu toate. Căci în măsura în care opera supraviețuiește poetului, ea continuă — ca tot ce este legat de viață — să trăiască și să pună probleme. Cine putea să prevadă *Iliadei* o posteritate de trei milenii și nesfîrșitele ei avataturi prin timp ? Cît credit i se va fi acordat la origine, acesta va fi fost efectul unei profeții generoase, nu al unei prezivii calculate. Ceea ce vreau să spun este că preziviunile în artă — fie că e vorba de un individ, de un curent, sau de un gen — nu pot fi decît aproximative și pe termen scurt.

EU : Mai merită, atunci, asemenea preziviiuni, să fie făcute ?

IRACLIDE : Teoretic vorbind, da. Dar întrebarea, stimată Sever, îmi amintește de unele nopți fierbinți, de vară, cînd, întins cu mîinile sub cap, pe podișca ce masca pivnița casei părintești, urmăream în ceruri căderea cîte unei stele, cu acel fior adolescentin care leagă, de senzația căderii, ideea de moarte, și mă întrebam : de ce oare ne este dată puțința să vedem numai stelele care cad și, niciodată, pe acelea care se nasc ? Oricărei explicații cuminiți, care făcea din mine, în fața cosmosului, prizonierul unei percepții limitate, îi preferam sentimental ipoteza, oricît de fantezistă, potrivit căreia nu există stele care cad, ci numai stele care se deplasează : stele care, cu alte cuvinte, se instalează într-o altă ordine cosmică, ca să participe la strălucirea și la misterul unui alt cer. Bineînțeles, o ordine de dincolo de limitele percepției ! O ordine pe care, chiar dacă nu pot s-o calculez, pot s-o intuiesc.

EU : Trebuie să înțeleg că definiți intuiția ca o putere interesată să participe, pe spații oricît de înguste, la orice demers critic ?

IRACLIDE : Dar bineînțeles ! Nici o dimensiune nu este de prisos în critică. Un critic care nu știe să vadă, dincolo de orizontul textului dat, posibilitatea unui alt text și a unei alte valori, este un critic limitat. Vom putea fi de acord cu una sau cu alta dintre judecățile lui, dar ne va fi foarte greu să-i trecem cu vederea reticența de a-și înfige arătătorul în spațiul alb, de dincolo de ultimul punct, și de a spune : aici este o planetă !

EU : Și-o fi chiar atît de important să-ți pui arătătorul la treabă ?

IRACLIDE : Important ? Desigur ! Chestiunea este numai : pentru cine ? Un Alecsandri, salutînd în Eminescu o stea care se ridică, dădea glas tocmai unei asemenea intuiții. Dar important era că acest glas se înalța nu propriu-zis pentru a-l glorifica pe Eminescu, cît pentru a vesti Cetății nașterea unui Zeu merit să-i pună în față ogînda celei mai înalte spiritualități. Înțelegi ce vreau să spun ?

Dacă e vorba de importanța unei descoperiri, atunci aceasta este mai importantă pentru Cetate decât pentru Poetul însuși. Căci, la drept vorbind, nici un poet nu așteaptă să fie descoperit. Și, știi de ce? Pentru că, mai înainte de a fi descoperit, lucrul cel mai important este să existe. Și, iarăși, știi de ce? Pentru că nimeni nu poate să descopere o planetă care nu există.

EU : Deci, sfatul pe care l-ați da unui tânăr scriitor ar fi...

IRACLIDE : Tocmai acesta : să existe! Să aibă, adică, tăria de a fi și voința de a accepta că este.

EU : Asta nu înseamnă, cred, că nouă, ăstorlalți, nu ne-ar mai rămâne nimic altceva de făcut decât să așteptăm apariția talentului și să-i aplaudăm lucrarea.

IRACLIDE : Stimată Sever, știi bine, un scriitor nu se fabrică, un talent nu se inventează. Apariția lui este impredictibilă, chiar dacă, statistic vorbind, e în ordinea tuturor probabilităților. Ca să existe, el nu are nevoie nici de girul unei patalamale, nici de investitura unui critic. Ceea ce numim, de regulă, descoperirea unui talent, nu este decât efectul final al mișcării cu care talentul tinde să se manifeste și să se propună atenției. Sintem, cu alte cuvinte, într-un domeniu în care „descoperirea“ e pseudonimul infatuat al *recunoașterii*. Nu descoperim talente; cel mult, le recunoaștem. Și nu le recunoaștem decât în măsura în care se lasă recunoscute. O planetă nu manifestă năzuința de a fi descoperită; ea își poate roti masa și etala splendoarea focurilor, preț de un miliard de ani, în absența oricărui ochi uman. Un talent nu-și poate refuza să se descopere. Aș merge chiar mai departe și aș zice că această năzuință de a se impune intră în chiar formula talentului. Un talent cu totul pasiv, care nu ține, adică, să se revele și să se impună, este în aceeași măsură de neconceput, în ordinea inteligenței, pe cât ar fi, în ordinea biologică, un făt care și-ar refuza orice devenire. Oriunde lipsește

această năzuință de a fi, putem fi siguri că există și o carență în structura talentului.

EU (*nemaipomenit de ironic*) : Dar, dragă maestre, dacă nici de descoperit nu ne mai este dat să-i descoperim, atunci ce alta ne mai rămâne de făcut pentru iubiiții noștri poeți?

IRACLIDE : Fii liniștit! Nu asta mi-i grija, că nu mai avem ce face pentru ei. Dimpotrivă: sint încă foarte multe de făcut! În orice caz, nu ceea ce își inchipuie câte unii întirziați prin cultură: că trebuie să se apropie de poet ca de un soi de copil nițel arierat, pe care să-l ții de mină și să-l păzești grijuliu ori de câte ori vrea să traverseze o stradă, pentru ca nu cumva, Doamne ferește, să-l calce vreo mașină. Lucrul cel mai util pe care îl putem face în favoarea talentului este să-i înlesnim toate condițiile care îi pot îngădui apariția, ecloziunea, maturizarea. Este o chestiune de climat, de cultură, de mijloace financiare, de înțelegere superioară a specificului artistic. Asta nu poate fi, socot, treaba exclusivă a unui critic, sau a unui corp specializat în descoperirea talentelor. Asta este, de fapt, treaba întregii țări. Practic, către asta se și năzuiește: să extindem câmpul de recrutare a talentului la aria întregii țări și cu puterile întregului popor. În această privință, posibilitățile noastre, încurajate de mersul istoriei, sînt imense. Iar cui se teme să investească în încurajarea talentului, nu strică să i se reamintească — ceea ce prea bine se știe, pentru că este istoricește verificat — că talentul nu rămîne niciodată dator. Ionianul ce-i va fi întins vreodată orbului Homer o strachină de mîncare a făcut, chiar dacă ferea să știe, o investiție care, nici după trei milenii, nu contenește să producă în beneficiul întregii umanități.

EU : Pe scurt: dacă primul comandament al talentului este să existe, care ar fi al doilea?

IRACLIDE : Bineînțeles: să nu aștepte să fie descoperit.

■ MARIUS ROBESCU

Un climat literar îmbunătățit

Operele literare valoroase nu se pot programa, iată cel puțin un adevăr de care toată lumea pare convinsă, și pe care nimeni nu-l ignoră fățiș. Ceea ce se poate face este ca ele să fie recunoscute, spontan, atunci cînd

apar, și îmbrățișate grabnic de către contemporani. Astfel enunțată, chestiunea pare simplă. În realitate, după ce opera s-a născut, deopotrivă ca un produs al trudei conștiente și ca un miracol, este urmată de un proces al receptării, care

se desfășoară pe mai multe planuri. Ar fi de dorit ca aceste planuri să se manifeste convergent, să dispară, de exemplu, discrepanța, prea des invocată, dintre judecata criticii și judecata publicului, dar mai cu seamă acei recepționeri de profesie, obișnuiți să se aplece asupra artei ca asupra unui perpetuu pacient. Desigur că pentru asta ar trebui să se retragă la o parte, cu ochii în pământ, veleitarii, vanitoșii, demagogii — ei, mai întâi. Apoi, și acei critici care nutresc gândul vulgar că, autori și scrieri, stă în puterea lor să le facă și să le desfacă. S-ar insenina orizontul artei...

De aceea, privesc actualele *Teze* ale Conferinței Naționale a scriitorilor nu ca pe un breviar de sfaturi pentru creație, ci, mai degrabă, ca pe dezideratul, formulat pe larg, al unui climat literar îmbunătățit. În chip fatal, analiza fenomenului creator din ultimii ani se prezintă succintă, globală. Sigur că, în ce privește dramaturgia, s-ar fi putut merge mai în profunzime, considerațiile s-ar fi putut extinde. Dar acest lucru rămâne valabil și pentru poezie, și pentru proză. Oricine poate ridica îndreptățite pretenții în judecarea, cât mai completă, a muncii lui. E, acesta, unul dintre rosturile viitoarei conferințe. În legătură cu

starea dramaturgiei printre celelalte genuri, aș vrea să semnalez numai — mi-ar părea rău dacă n-aș face-o — ușoara ei tendință spre o anumită autonomie (dicată de condiția reprezentării) față de literatură în general. Cîteva situații și replici însălate precar și date pe mîna unui regizor, sfîrșesc uneori prin a deveni spectacol, fără a putea deveni însă și *piesă de teatru*. Primordiala exigență față de text, indiferent de transformările care-l așteaptă pe scenă, nu e totdeauna respectată. La acest punct, aș cita cu plăcere, din *Teze*, două propoziții fundamentale: „De o importanță deosebită, în afirmarea propriilor valori spirituale, este limba națională...” și: „Cultul limbii este o datorie sacră a scriitorului...”

În rest, cunoaștem cu toții, bineînțeles, că s-au făcut multe, că multe se mai pot face. De unele, ca și de altele, ne ocupăm în activitatea noastră profesională cotidiană, fără a solicita răgaz, și cît de temeinic ne simțim capabili. Dar *opera*, încă o dată, se naște la masa de scris, și astăzi după legi neelucidate pe deplin, constituind un precipitat vital, care tinde să ne implice pe fiecare dintre noi. Cînd ea apare, trebuie s-o întîmpinăm totdeauna fără prejudecăți, drept ceea ce este.

telex-,,teatrul“ ● telex-,,teatrul“ ● telex-,,teatrul“

În aceste zile, cînd Festivalul național „Cîntarea României“ se apropie de sfîrșit, etapa finală fiind în plină desfășurare, o revistă prezintă, în întreaga ei varietate, această amplă manifestare, începînd cu fazele prime și continuînd cu etapele interjudețene. Este vorba de revista „Cîntarea României“, editată de Consiliul Culturii și Educației Socialiste, al cărei număr 5/1981 este mult superior, prin diversitate, cuprindere și spirit critic, celor anterioare. ● Între 20 și 30 iunie 1981, municipiul Focșani a organizat o suită de manifestări artistice închinată sărbătoririi a 130 de ani de activitate teatrală pe aceste meleaguri. ● La Teatrul de Stat din Turda a avut loc premiера piesei Balada celor

doi îndrăgostiți de Dimitrie Roman, în regia lui Matei Varodi și scenografia Clarei Racz-Manea, avîndu-i în distribuție pe Nina Sas Antonov, Emil Gheorghe și Vasile Iușan. ● În cadrul „Săptămîinii teatrului pentru copii“, care a premers zilei de 1 iunie, A.T.M., în colaborare cu Consiliul Național al Organizației Pionierilor, a organizat dezbaterea „Cum slujește teatrul, copiii“; au participat oameni ai scenei și comentatori ai fenomenului teatral. ● La jumătatea lunii mai, Teatrul de Stat din Oradea a prezentat, la Atena, spectacolul O scrisoare pierdută de I. L. Caragiale. ● Am citit cu deosebit interes eseul „Rimbaud“, lucrare de tinerețe a dramaturgului Horia Lovinescu, publicat în volum. Il reco-

mandăm cu căldură. ● Regizorul Mihai Berechet are, acum, la sfîrșitul stagiunii, o activitate susținută. El repetă, la Teatrul Național, Act venețian de Camil Petrescu, în scenografia lui Constantin Russu și avînd în distribuție pe Florin Piersic, Emanoil Petruț, Cezara Dafinescu, Mihai Niculescu, Andrei Ionescu, Ileana Iordache, iar la Teatrul „Nottara“, Mizerie și noblețe de dramaturgul italian Eduardo Scarpetta (care, nu cred că știți, este tatăl altui dramaturg italian cunoscut nouă, Eduardo De Filippo). ● Revista „Tribuna“ a publicat piesa lui Mircea Radu Iacoban, Proces verbal dramatic. Iată o concurență care ne bucură, cu atît mai mult cu cît alegerea revistei s-a dovedit inspirată. Piesa ieșeanului este foarte bună.

Teatrul de amatori în etapa interjudețeană

Ediția
a
III-a

Din a doua parte a lunii aprilie pînă la sfîrșitul lui mai, s-a desfășurat etapa interjudețeană a spectacolelor de teatru, montaje literare și recitări, din cadrul celei de-a treia ediții a Festivalului național „Cîntarea României”. În această întrecere, premergătoare finalei, fiecare județ a fost reprezentat de formațiile și interpreții cei mai valoroși. Mii de artiști amatori s-au străduit să dea strălucire acestui mare festival al muncii și creației.

Pentru a desprinde cîteva observații de ansamblu privind desfășurarea acestei etape, dăm cuvîntul dramaturgului Dan Tărchilă și regizorului Mihai Dimiu, președinți de juriu.

DAN TĂRCHILĂ :

Această ediție a Festivalului național „Cîntarea României” s-a caracterizat prin marea varietate tematică a pieselor reprezentate — de la cele istorice pînă la cele de actualitate. Am urmărit piese de teatru evocînd vremurile lui Burebista și Decebal, piese inspirate din lupta partidului în anii ilegalității și piese despre realitatea noastră de azi.

Concursul fiind al creației originale, dramaturgii și-au văzut numele înscris în repertoriul tuturor formațiilor de amatori. Subliniez prezența unor dramaturgi consacrați, ca Horia Lovinescu, Paul Everac, Virgil Stoenescu, Ion Băieșu, Gheorghe Vlad, Tudor Popescu (și — *subliniem noi* — *Dan Tărchilă, unul dintre autorii cei mai jucați de către amatori*), care au creat piese scurte, special pentru teatrul de amatori. Multe piese sînt semnate de autori din rîndul amatorilor ; aceștia și-au încercat audiența la spectatori — nu o dată, cu real succes.

Reiau o opinie pe care am mai exprimat-o, și a cărei justețe s-a confirmat din nou : piesa într-un act este cea mai accesibilă amatorilor. O echipă bună poate mai degrabă să realizeze un spectacol excelent cu o piesă scurtă, decît cu una în trei acte. Cred că trebuie să ne propunem, drept contribuție la dezvoltarea mișcării de amatori, crearea de piese scurte, cu care să îmbogățim repertoriul formațiilor, în vederea celei de-a patra ediții a Festivalului național „Cîntarea României”.

MIHAI DIMIU :

Etapa interjudețeană s-a dovedit semnificativă, nu numai pentru posibilitățile artistice ale formațiilor, dar și pentru gradul de exigență care a caracterizat selecția în etapa anterioară, cea județeană. Multe spectacole ne-au reținut atenția, majoritatea fiind rodul colaborării dintre profesioniști și amatori. Aș cita cîteva, care vădesc maturizarea artei interpretative : *Ultima șansă* de Radu F. Alexandru (regia, Marius Popescu — Clubul „Victoria” din Brăila) ; *Ordinatorul* de Paul Everac (regia, Tudor Mărăscu — Teatrul Popular din Caracal) ; *Mobilă și durere* de Teodor Mazilu (regia, Valeriu Grama — Teatrul popular din Slobozia) ; *Ultimul martor* de I. Neagu (regia, Dan Dinulescu — Sindicatul învățămînt din Alexandria) ; *O palmă de viață personală* de Aurel Storin (regia, Mihai Bălaș-Jujucă — cooperativa „Munca manuală” — Brașov).

În toate aceste montări am reținut atît modul interesant, original, de punere în scenă, cît și talentul unor interpreți. Desigur, aspectele pozitive, ca și neîmplinirile participării la cea de a III-a ediție a Festivalului național „Cîntarea României” vor fi analizate ; dincolo de toate acestea, vreau să subliniez însă o caracteristică esențială, cu adînci semnificații, a artei interpretative a amatorilor — pasiunea, dragostea lor pentru teatru !

Tinerii de la poarta Deltei

„T.T.T.” reprezintă emblema Teatrului Tineretului din Tulcea, instituție artistică de amatori creată, în urmă cu un an și jumătate, în orașul-poartă a Deltei Dunării. În acest interval, teatrul s-a și înscris ca o prezență activă în mișcarea artistică a amatorilor, prin spectacolele de calitate prezentate: *Cadoul* de Paul Everac, *Ursul și Cîntecul lebedei* de Cehov, *Procesul* de Victor Craus (în premieră absolută), *Trei scrisori de pe front* de Dan Tărchiță și *Nu sîntem ingeri* de Paul Ioachim. Acest ultim spectacol, pus în scenă de Constantin Dinescu de la Teatrul Mic din București, este un examen de maturitate artistică, trecut cu bine de tinerii actori, care au promovat în faza finală a Festivalului național „Cîntarea României”.

Victor Petcu Marinescu, instructor-metodist, conducătorul și animatorul teatrului, interpretul rolului principal, declară, aflînd verdictul juriului: „Cu toții am urmărit să aducem în fața spectatorilor tipuri umane complexe, oameni ai domăniei din viață. Paul Ioachim propune spectatorilor un examen de conștiință, o

dezbateră etică. Nu sîntem și nu vrem să fim «ingeri», ci doar oameni; acesta este mesajul, frumos și grav, al piesei; oameni normali, nici de condamnat în totalitate, nici de luat ca model. Iar cînd greșim, să ne biruim ezitățile, să avem tăria morală de a o lua de la început. Astfel ne-am gîndit noi rolurile. Ceilalți interpreți (Vanda Trandafir, Florin Plaxiencu, Puiu Parpală, Ovidiu Constantinescu, Gianina Cîrstei, Paul Gurei, Gheorghe Vaicum, Vali Petrichei, Anca Tudoran, ca și toți membrii colectivului teatrului nostru, nutresc aceeași dragoste pentru teatru; nu există pentru ei satisfacție mai mare decît aceea de a juca pe scenă. Ne emoționează faptul că ne vom întrece cu cele mai bune teatre de amatori din țară; dar, în același timp, ne sporește încrederea în forțele noastre. Din această întrecere vom cîștiga cu toții, va cîștiga mișcarea artistică de masă”.

La T.T.T. se gîndește însă și... în perspectivă: pentru stagiunea viitoare, se află în pregătire spectacole cu piesele *Insula* de Mihail Sebastian și *Chemarea* de Cristian Munteanu. Asta, pentru început...

Într-un sat dobrogean...

— Aveți toate motivele să fiți mulțumit, tovarășe profesor MIHAI TOTOLAN: formația de teatru a Căminului cultural din comuna Băneasa a obținut locul întâi la faza interjudețeană a Festivalului național „Cîntarea României”. Am dori să ne vorbiți despre mișcarea teatrală de amatori din această comună dobrogeană...

— Putem spune că avem o tradiție. Echipa de teatru a fost creată în anul 1965; de atunci, are stagioni permanente și un repertoriu variat. Formația este patronată de Căminul cultural. În fiecare stagiune, au fost prezentate cîte două premiere. Și, ca orice teatru, am

făcut turnee cam în toate comunele din județ.

— După cum am aflat, locul principal în repertoriu îl ocupă piesele într-un act, scrise de autori locali și inspirate din realitatea satului dobrogean. Dealtfel, dumneavoastră sintetizați autorul cel mai jucat; locul întâi a fost obținut de spectacolul cu piesa *Odaia* de taină de Mihai Totolan...

— În repertoriul curent al formației de teatru din Băneasa figurează și trei piese scrise de mine: cea pe care ați amintit-o, precum și *Copiii lui Manole* și *Copacul alb*. De asemenea, se joacă piesa altui autor local, I. Ardelean, *Casa părintească*.

Subiectele ne-au fost inspirate de viața țăranilor cooperatori în mijlocul cărora trăim. În ce mă privește, am căutat să aduc pe scenă țărani autentici, așa cum îi cunosc, cum îi văd și-i aud toată ziua...

— *In Odaia de taină, frământările unui țăran dobrogean sînt interpretate cu autenticitate de actorul amator Gheorghe Gheorghe; ca și spectatorii din sală, am fost profund impresionați...*

— Ne-au bucurat aprecierile publicului și ale specialiștilor. Actorii amatori din comuna noastră — am să-i numesc aici: Gheorghe Gheorghe, Elena Rugină, Aglaia Lungi, Gh. Anastasopol, Sică Florescu, Ion Gărgăianu, Tudorel Voinea, George Mihalcea, Florin Caracaș — simt toată răspunderea care apasă pe umerii lor. Vom căuta să fim la înălțimea încrederei pe care ne-o acordă spectatorii noștri.

E x p e r i m e n t a l i

Dragostea inflăcărată dintre doi tineri este amenințată; părinții fetei (români), ca și cei ai băiatului (maghiari), și unii și alții sclavi ai unor prejudecăți, se opun cu strășnicie intenției lor de a se căsători. Dar, ca întotdeauna, dragostea adevărată are puterea de-a lupta împotriva adversității. Fără a spune nimic părinților, cei doi tineri își hotărăsc singuri viitorul. Cam acesta este subiectul piesei într-un act Scrisori sentimentale — dramatizare de Szabó Szende, după romanul lui Cseke Gábor. Piesa a fost prezentată de echipa de teatru de amatori a Casei de cultură din Tîrgu Secuiesc. Rolul principal — Lia — a fost interpretat de Szabó Szende, care semnează și regia.

Dealtfel, pe afișele echipei de teatru din Tîrgu Secuiesc (înființată în urmă cu trei ani), Szabó Szende apare în ipostaze diferite: interpretă, regizoare, instructoare. Această tină ră micuță, blondă, este sufletul grupului de artiști amatori. La prima ediție a Festivalului național „Cîntarea României“, formația din Tîrgu Secuiesc nici nu exista; la cea de-a doua ediție, a luat premiul întâi pe județ; la cea de-a treia, premiul întâi la faza interjudețeană.

Szabó Szende a dobîndit primul loc și la recitatori.

— De cînd eram elevă îmi plăcea teatrul — spune ea, de parcă ar avea în spate decenii de activitate scenică. Se zice că bufnița aduce necaz oamenilor. Eu n-aș zice. Primul meu... rol a fost cel de bufniță, pe cînd eram în clasa a cincea! Cred că mi-a adus noroc.

Szabó Szende iubește teatrul modern; în tot ce întreprinde, există un simbul de experiment. Poate și de aceea, formația se intitulează „Experimentaliu“. De citva timp, tină ra animatoare caută romane, nuvele, după care să poată face dramatizări, adaptări. A dramatizat și romanul lui Fodor Sándor, Te păstrez, în care a jucat și rolul principal.

Colaboratorul cel mai prețios îi este soțul ei, profesorul Pál Imre. Dar și ceilalți actori amatori din Tîrgu Secuiesc — Mihai Ioan Prefac, Zatyí Andrei, Incze Eva și alții — cu toții tineri, sînt la fel de entuziaști. Cea mai mare dorință a lor este ca, pînă într-un an, să constituie un teatru popular la Tîrgu Secuiesc și să-l inaugureze cu o piesă în trei acte.

grupaj realizat de
Stan Vlad

HENRI
WALD

Traductibilitatea în aceeași limbă

Menirea traducerii este să transfere o semnificație dintr-un semn într-altul. Idealul traducerii este să schimbe semnificantul, fără să schimbe semnificația. Însă prin traducere nu se schimbă numai semnificantul, ci și o parte din semnificație. Dintr-o limbă într-alta, nu trece întreaga semnificație, ci doar elementul ei denotativ. Conotația semnificației este inevitabil sacrificată prin traducere. *Denotația*, fiind logică, este comună tuturor limbilor, însă în *conotație* se cristalizează diferența semantică dintre diversele limbi. Conotațiile unei limbi condensează etnia poporului care o vorbește. În conotațiile unei limbi este tezaurizată experiența memorabilă a unei anumite comunități. Prin „merci“, francezul spune altceva decât spune românul prin „mulțumesc“. În expresia „mal du pays“, nu trece întreaga semnificație a românescului „dor de țară“. Georges Mounin are dreptate când scrie că „...accesul la semnificațiile vehiculate de o limbă este posibil pe două căi complementare: aceea a lingvisticii și aceea a etnografiei...“¹.

Diferitele comunități lingvistice ajung prin diferite conotații la aceeași denotație, sau, altfel spus, prin diferite metafore la aceleași concepte. Metaforele nu incomodează formarea conceptelor, ci, dimpotrivă, o fac posibilă. „Dacă ar exista o istorie a evoluției psihologice a limbilor, aceasta n-ar putea fi decât o genealogie a metaforelor. Acela care va ajunge să scrie această istorie va înțelege

formarea conceptelor tot atît de bine ca și psihologia popoarelor“². Prin concepte, oamenii sînt identici, prin metafore, sînt deosebiți. Limba obișnuită este un imens cîmp de metafore anesteziate de conceptele pe care le-a generat; însă emoțiile pot trezi oricînd metaforele adormite la rădăcina cuvintelor. Metaforele care au participat la formarea ideilor nu dispar cu desăvîrșire din nici o limbă. Dacă nu este posibilă o lipsă totală de stil, ci doar un stil al lipsei totale, atunci nu este posibilă nici absența totală a conotației, ci doar o conotație a absenței totale, o conotație de gradul zero sau minimă, ca în limbajele formalizate.

De aceea, traductibilitatea este parțială chiar în interiorul aceleiași limbi. Două propoziții deosebite nu exprimă niciodată aceeași idee, ci, cel mult, aceeași judecată. Cu alte vorbe, ele pot exprima aceeași *cunoștință despre* realitate, dar nu și aceeași *atitudine față de* realitate. Nici chiar propozițiile „un om trecea pe stradă“ și „trecea pe stradă un om“ nu spun același lucru. A doua e mai lirică decât prima. O altă propoziție comunică totdeauna o altă idee. Chiar dacă denotația este aceeași, conotația este neapărat alta. „Ion a plecat din București“ și „Ion a părăsit Capitala“ au aceeași denotație, dar nu și aceeași conotație. Prima e familiară, a doua, protocolară.

Deoarece referentul unei propoziții nu este niciodată un lucru individual, ci o proprietate generală, deseori două propo-

¹ Georges Mounin, *Les problèmes théoriques de la traduction*, Paris, Gallimard, 1963, p. 237.

² Jean Furstenberg, *La magie des mots*, Paris, Plon, 1958, p. 126.

ziții nu au nici măcar aceeași denotație, ci doar aceeași referire, adică vizează același obiect. Propoziția lui Xenofan din Colofon, în care spune că „Etiopienii zic că zeii lor sînt cîrni și negri, iar Tracii că au ochii albaștri și părul roșu“, nu are aceeași denotație ca propoziția lui Feuerbach care spune că „oamenii l-au creat pe Dumnezeu după chipul și asemănarea lor“. A doua e mai generală decît prima și presupune o incontestabilă dezvoltare a gîndirii. Nu au aceeași denotație nici propozițiile „Nu ne putem scufunda de două ori în același fluviu“ și „Mișcarea înseamnă să fii și să nu fii în același loc și în același timp“.

Așa se explică de ce nici poezia nu poate fi tradusă în proză, nici miturile, în teorii. Interpretările nu sînt traduceri, ci dezvoltarea gîndirii de la implicit la explicit. Prin interpretare, denotația mitului se generalizează, iar conotația lui se intelectualizează. În fața interpretului, forța magică a mitului cedează în favoarea valorii lui estetice. Exclamație, incantație, rugăciune, poezie, interpretare sînt momentele principale ale dezvoltării ideii spre cunoașterea de sine. Ar fi o tragică risipă de energie spirituală dacă oamenii n-ar fi capabili decît să exprime în diferite feluri mereu aceleași idei. Stilul nu constă în libertatea de a spune altfel, ci în libertatea de a spune altceva. Stilul este o surpriză gramaticală, numai în măsura în care exprimă o noutate spirituală. Altfel este doar o extravaganță, o bizarerie, o excentricitate lingvistică. Stilul se abate de la banal, nu de la gramatical. De cele mai multe ori, cuvintele pe care le rostim exprimă, mai curînd, experiența comunității, decît experiența personală a fiecăruia dintre noi. Și, cîtă vreme oamenii își adaptează experiența la vorbire și nu vorbirea la experiență, banalitățile circulă nestingherite. Banalitatea exprimă ori indiferența, ori nesinceritatea. Ea nu poate fi depășită, decît prin folosirea vorbirii la transformarea unor experiențe individuale în idei. Cei ce susțin că entropia crescîndă a naturii acționează cu aceeași forță și asupra culturii vād numai faptul că vorbirea nu poate trece decît o mică parte din experiența individuală în expresia socială, dar nu țin seama că ideile, prin generalitatea lor, comunică o informație mai mare decît aceea absorbită prin simțuri. Fiecare idee originală este o nouă victorie împotriva entropiei. Omul este cea mai mare putere antientropică, deoarece, vorbind, poate crea idei.

Originale, nu pot fi decît expresiile prin care o experiență *personală* a vorbitorului s-a transformat în idee. Cînd spunem că o expresie este „căutată“, în-

seamnă că experiența n-a *găsit* încă vorbele potrivite capabile să o transforme în idee. Prețiozitățile și banalitățile pot fi exprimate în mai multe feluri, însă expresiile autentice și originale nu pot fi exprimate decît într-un singur fel. Cînd există o corespondență intimă între intensitatea trăirii și potrivirea cuvintelor, atunci nici o „traducere“ nu mai e posibilă. Cînd un cuvînt bate odată cu ideea, atunci orice alt cuvînt cade alături. A vorbi autentic înseamnă a potrivi cuvintele din limbă după cum bate inima. Afectivitatea acționează asupra limbii așa cum acționează un magnet asupra piliturii de fier. Conotația cuvintelor nu vine din afara vorbitorului, ci rezultă din transformarea trăirilor lui în semnificație verbală. „Căci arta mare iese numai din combustiunea sufletului local cu sufletul universal, în cadrul limitat al unei clipe devenită prin transcendere eternă“³, scria E. Lovinescu. Convins că „nu faptele provoacă *literatură*, ci stările muzicale...“⁴, Lovinescu ajunge și el la concluzia că „expresia nu e numai principiul oricărei creațiuni artistice, ci și al unor stări de conștiință, latente și difuze, altfel, pînă la inexistență“⁵. În arta literară, traducerea unei opere înseamnă crearea unei alte opere. Nici o poezie nu poate fi exprimată și altfel. Altfel exprimată, e o altă poezie. Schimbați în poezia lui Ion Barbu cuvintele „Uvedenrode“, „gasteropozoi“ și „rapsozi“ cu „moluște“, „melci“ și „cîntăreți“... „Cuvîntul nu poate avea două topice; arta constă în instinctul de a-l așeza în locul său unic“⁶.

În limbajul poetic, bogăția conotativă a semnificației este atît de intim legată de motivația semnificantului încît nici un cuvînt nu poate fi înlocuit fără să atragă modificarea sensului. Variantele unei poezii exprimă, cel mult, aceeași judecată, dar nicidecum aceeași idee. În poezie, semnificantul nu este o podoabă adăugată semnificației, ci corpul în care a fost creată. Motivația semnificantului participă nu numai la comunicarea conotației, ci și la formarea ei. Motivația constă, mai întîi, în asemănarea dintre semnificant și anumite însușiri individuale ale referentului, între sonoritatea cuvîntului „a tropăi“ și sonoritatea tropăitului însuși. Motivată nu poate fi decît raportul dintre două corpuri deopotrivă de materiale: dintre sunetele vorbirii și zgomote-

³ E. Lovinescu, *Memorii, II, Craiova, f.a., p. 243.*

⁴ *Ibid.*, p. 266.

⁵ *Ibid.*, p. 276.

⁶ *Ibid.*, III, p. 106.

le naturii, dintre asprimea consoanelor și caracterul zgrunțuros al unor lucruri, dintre lungimea cuvintelor și durata unor impresii sau dimensiunile unor împrejurări. Menit să exprime idei emoționante, semnificantul poetic este totdeauna motivat, deoarece numai individualizarea poate emoționa.

Cu cât expresiile verbale sînt mai cognitive și mai puțin estetice, cu atît sînt mai traductibile. Cînd semnificația are o denotație maximă și o conotație minimă, expresia ei verbală poate să treacă, dintr-o formulare în alta, aproape fără nici o pierdere de sens. Un tratat de astrofizică și chiar de biologie moleculară poate fi redactat în mai multe feluri fără să spună altceva. „Duhovnicească“, însă, nu poate fi scrisă decît așa. Fiind preponderent conotativă, poezia are totdeauna un semnificant puternic motivat, care nu poate fi schimbat fără să devieze înțelesul. Așa se explică și de ce o poezie nu poate fi savurată pe deplin decît în limba în care a fost creată. „Coincidența dintre conținut și formă în artă“, despre care vorbesc mai toți esteticienii, nu înseamnă altceva decît că, în artă, unitatea dintre semnificant și semnificație este totdeauna deplină.

Deoarece semnificantul nu „îmbracă“ semnificația, ci participă la însăși geneza ei, raportul lor este totdeauna mai mult sau mai puțin motivat. Nemotivat nu poate ajunge decît raportul dintre semnificant și proprietățile individuale ale referentului. Pe măsură ce abstractizarea denotației restringe conotația, semnificantul imită din ce în ce mai puțin însușirile individuale ale referentului, exprimă din ce în ce mai slab atitudinea vorbitorului față de lucruri și devine din ce în ce mai lesne de înlocuit, fără pierderi considerabile de informație.

Este de asemenea interesant de subliniat că slăbirea motivației substanțiale este compensată de întărirea motivației relaționale. Cu cât un semnificant este mai amplu, cu atît structura lui tinde să reflecte structura extralingvistică a lumii înconjurătoare. Un discurs este mai traductibil decît o interjecție sau o onomatopée, deoarece sensurile apar din ce în ce mai clare din relațiile reciproce ale cuvintelor, propozițiilor și frazelor. „Fraza, ca atare, nu este niciodată în fond intraductibilă, această particularitate fiind rezervată vocabulelor“⁷, scria Eugène Minkowski. Cele mai traductibile sînt limbajele artificiale, în care între-

⁷ E. Minkowski, *Petite grammaire phénoménologique*, în *Revue philosophique de Louvain*, mai, 1964, p. 261.

ga valoare aparține sistemului și nu elementelor lui componente. P implică Q se poate traduce prin A implică B fără nici o schimbare de înțeles, deoarece formele logice sînt universale.

Păreră că aceleași idei pot fi exprimate în mai multe feluri se întemeiază pe prejudecata că vorbele sînt hainele în care ne îmbrăcăm gîndurile „nude“, înainte de a le scoate în lume. În realitate, vorbirea nu este un mijloc extern de comunicare, ci modalitatea internă prin care orice stare sufletească poate deveni gînd. Vorba este trupul ideii, nu veșmîntul ei. Originalitatea expresiei nu rezidă nici în noutatea experienței și nici în ineditul combinației de cuvinte, ci în intensitatea emoției pe care izbutește s-o comunice. Cu cât o expresie este mai originală, a o traduce nu înseamnă doar a o înlocui cu una asemănătoare, ci a transforma aceeași experiență într-o nouă expresie. Dificultatea de a repeta un asemenea miracol măsoară greutatea și relativitatea oricărei traduceri beletristice.

În mintea unui anume scriitor, o anumită experiență nu poate căpăta, la un moment dat, decît o singură expresie autentică, adecvată, potrivită. Așa se explică de ce operele de artă sînt perene: sînt clipe eternizate. Dar tot așa se explică de ce nu pot avea o altă expresie. „Desigur — scria mai de mult Barbu Fundoianu — poetul oprește acest moment din zbor și-l eternizează, ca moment însă, nu ca timp, și ca obiect singular, nu ca esență. El eternizează — dacă vrem — lucrurile fugitive, dar în calitatea lor anume de lucruri fugitive; nu răpește veșniciei, istoricului, împrumută eternitate, istoricului“⁸.

Dar procesul trecerii experienței în expresie nu se desfășoară cu aceeași viteză în gîndirea tuturor. În mintea unora, experiența întîrzie în mai multe expresii pînă ajunge la cea mai fidelă. Însă la expresia cea mai fidelă nu poate să ajungă decît cel ce a trăit însăși experiența. „Stilizarea“ unui text scris de altcineva — cea mai frecventă modalitate de traducere în aceeași limbă — nu poate fi niciodată mai mult decît o corectare gramaticală și o împodobire artificială.

În literatura noastră dramatică, exemplul cel mai strălucit de dificultate a trecerii experienței în expresie este fără îndoială Caragiale. „Fraza se organizează încet, cuvîntul propriu răspunde cu greutate, printr-o gestație din cele mai muncite. S-a alăturat experiența chinuitoare

⁸ B. Fundoianu, *Imagini și cărți*, București, Minerva, 1980, p. 598.

a artistului de aceea a lui Flaubert. Ea este însă mai curioasă, deoarece meșterul român nu luptă cu banalitatea, căutând culori și ritmuri... Prin constrângere, meșterul de școală clasică a dat dialogurile sale chintesențiate, fără un cuvânt de prisos și cu expresivitatea în funcție de adevăr sufletește, iar nu de culori și ritmuri romantice“⁹.

Comical caragialesc nu se oprește nici la biciuirea „prostiei prezumțioasă“, după cum credea Scarlat Struțeanu¹⁰, nici la zeflemisirea îngăduitoare a unor defecte naționale, după cum se plîngea Mihai Ralea¹¹. Caragiale nu-și bate joc nici de țărani, nici de muncitori, nici de boieri, ci de mica-burghezie și de mitocătime. Dorința de a iscăli o telegramă anonimă, cerința ca orice trădare să fie anunțată din timp, sau idealul de a modifica fără să se schimbe nimic, nu exprimă numai „prostie prezumțioasă“ și „neseriozitate“, ci discordanța dintre experiența semifevală a societății românești de la mijlocul

veacului trecut și expresiile „ultraliberale“ ale politicianilor ei. Numai în fața iremediabilului se ivește atitudinea tragică. Remediabilul stîrnește risul, și risul nu se opune seriozității, ci plînsului. Risul lui Caragiale nu e deloc superficial, ci, dimpotrivă, deosebit de grav. Eroii comediilor lui Caragiale mai mult se lasă „vorbiți“ de limba „cea nouă“ decît o vorbesc ei înșiși, mai mult sînt stăpîniți de ea decît o stăpînesc. „Curat murdar“ este doar un exemplu. De aceea o și schimonosesc. De aceea orice traducere e palidă față de original.

Precizînd că „intraductibilitatea unui text poetic înseamnă numai imposibilitatea circulațiunii, nu negarea valorii de creație“¹², Scarlat Struțeanu își încheie astfel lucrarea: „Desigur că nu vom invita pe nimeni să învețe românește numai ca să cunoască pe Caragiale, dar vom avea curajul să spunem că există în poezia românească cel mai pur creator de comic propriu-zis și prestigiul culturii românești nu va pierde prin aceasta“¹³.

Însă relativitatea traductibilității nu înseamnă intraductibilitate. Între tot și nimic există mai mult sau mai puțin. Destinul omului este să înainteze mereu de la mai puțin la mai mult.

⁹ Șerban Cioculescu, *Viața lui I. L. Caragiale*, Editura Fundației, 1940, pp. 428—429.

¹⁰ Scarlat Struțeanu, *Încercare critică asupra comicalului dramatic la Caragiale*, București, 1924, pp. 35—38.

¹¹ Mihai Ralea, *Valori*, București, Ed. Fundației, 1935, pp. 128—130.

¹² Scarlat Struțeanu, op. cit., p. 94.

¹³ Idem, p. 158.

În fiecare vară, numărul spectacolelor prezentate pe scenele litoralului crește, ajungînd, anul acesta, la aproape o mie. După cum ne informa președinta Comitetului pentru cultură și educație socialistă al județului Constanța, OCTAVIA IVAN, în această vară se vor desfășura acțiuni artistice de amploare, cum sînt: Serbările mării, Serile de teatru antic, Zilele muzicii românești, Festivalul de folclor. Teatrele profesioniste vor da, în trei luni, aproximativ 350 de reprezentații. Începînd din 22 iunie, Naționalul bucureștean se află în turneu pe litoral, cu *Gaițele* de Al. Kirițescu și *Gimnastică sentimentală* de Vasile Voiculescu; se prevede un turneu și în august, cu alte montări. Teatrul de Comedie va prezenta, în iulie, *Peți-*

toarea de Thornton Wilder și *Concurs de frumusețe* de Tudor Popescu. Teatrele Mic, Giulești și „Nottara“ anunță cîte o montare, în

Vor participa la stagiunea estivală și teatre din țară: Tineretului (Piatra Neamț), Dramatic din Brașov, Dramatic din Galați, Municipal din Ploiești și „A. Davila“ din Pitești. Li se va adăuga, bineînțeles, Teatrul Dramatic din Constanța, cu întregul său repertoriu.

Din păcate, notăm și unele „absențe“ cum ar fi: Teatrul „Bulandra“, Teatrele Naționale din Cluj-Napoca, Iași, Craiova, Tirgu Mureș, Timișoara, precum și alte teatre din diferite orașe.

Mai este timp pentru a se contracta și alte turnee. Îmbogățirea repertoriului nu poate fi decît în avantajul turiștilor ce vin pe litoral din toate colțurile țării.

S.V.

NOTE

Turnee pe litoral

scurte turnee. La rîndul său, Teatrul „Ion Vasilescu“ oferă patru spectacole, urmînd să precizeze care vor fi acestea și programul concret.

CAROL
ISAC

Tensiunea actualității în teatrul lui Ștefan Oprea

Cu al doilea volum de dramaturgie, intitulat *Căderea păsării de seară*, apărut nu de mult la Editura „Junimea”, Ștefan Oprea continuă o preocupare care i-a adus câteva succese notabile. Cronicar teatral, romancier, istoric și critic de cinema, Ștefan Oprea publică teatru relativ rar. Numărul pieselor sale (a debutat în 1967) se ridică acum la șapte. Dacă apelăm la argumentul numărului de reprezentații, chiar cu piesa din fruntea actualului volum, l-am putea socoti un autor de care se interesează publicul larg. Din păcate, cu literatura dramaturgului ieșean, nici un regizor nu a fost încă prea generos. Majoritatea scrierilor sale, a celor reprezentate, în special, se întemeiază pe investigația psihologic-socială asupra personajelor și pe o acțiune dinamică, tensionată. De aici, opinia că Ștefan Oprea este un autor de teatru polițist — opinie exactă numai pînă la un punct: dacă în scrierile lui teatrale predomină, într-adevăr, culoarea intrigii polițiste, acesta este doar un mod de a percepe realitatea, ca o țesătură complexă, încărcată de neprevăzut și, pînă la urmă, captivantă.

Nu pot funcționa, firește, dogme, în ceea ce privește speciile genului dramatic. Și teatrul polițist poate fi bun sau derizoriu. Cum spuneam, în teatrul lui Ștefan Oprea, conflictul este numai în aparență de tip polițist; substratul se afirmă în instanța severă a responsabilităților civice, cu implicații generalizatoare. Permițându-ne o utilă divagație, vom observa că intriga de tip polițist are și ea ca scop final apelul la valorile etice consacrate, fiind — cum scria Mircea Eliade — „stenică și pură”, deoarece fărădelegea este sancționată cu promptitudine, cu inteligență și, nu rareori, cu eroism. Numai supraevaluarea tehnicii

conflictuale, cultivarea excesivă și fără acoperire suficientă, în substanță etică și rezolvare estetică, a enigmei puse în joc, produce deriziunea genului. Pe de altă parte, chiar utilizarea schemelor consacrate nu știrbește întotdeauna noutatea mesajului; semnificațiile sînt acele care conduc către afirmarea originalității operei. O spune, în memoriile ei, și maestra incontestabilă a literaturii polițiste, Agatha Christie: „...totul se bazează pe jocul firesc al culpabilităților, astfel încît vinovăția să pară inocentă, și inocența, vinovată; important este ca surpriza să se confunde cu adevărul”.

Ștefan Oprea pune obiectul preocupării sale principale dincolo de configurația geometrică a conflictului. *Căderea păsării de seară*, cea mai reprezentativă piesă a volumului, este una dintre lucrările bune de acest tip din teatrul nostru actual. E adevărat că nu avem o tradiție în domeniu, și că preocuparea s-a impus abia de câteva decenii; dar, în afară de câteva piese valoroase — semnate, printre alții, de Ștefan Berciu, Nelu Ionescu, Horia Tecuceanu —, celelalte nu depășesc nivelul producției de serie. În *Căderea păsării de seară*, miza morală se conjugă și cu o insolită structurare a intrigii, schițată în coordonatele a trei elemente de suport: spațiul de acțiune închis, împrejurarea-limită și aria restrînsă de investigație. Li se adaugă dedublarea unui personaj, ca sursă fundamentală a conflictului. Uciderea Marthei N. are semnificația simbolică a atentatului la dreptul vital de afirmare a personalității umane. „Dublul asasinat” îi apare ancheta-torului într-o ordine de importanță absolut aleatorie; distrugerea fizică nu este mai puțin vinovată decît aceea morală. O execuție civilă este la fel de monstruoasă ca și cea săvîrșită de un asasin;

genocidul moral, urmărind să scoată în afara dreptului colectivității întregi, nu e mai puțin grav decât o exterminare fizică, organizată și îndeplinită sistematic. Ideea se impune cu o vigoare insoțită, și chiar într-o modalitate originală de variație pe o schemă cunoscută. Cazul savantului Barna iese subtil din competența judiciară; implicațiile conduc către un mesaj în apărarea demnității umane, pe care nici o împrejurare nu ar trebui să o atingă vreodată.

În *Suspiciunea*, dramaturgul propune un subiect privit în perspectiva istoriei relativ recente, detectînd mecanisme monstruoase de înfuedare morală, ce au caracterizat o perioadă, din fericire, definitiv încheiată. Sînt puse sub semnul acuzării impostura, folosirea arbitrară a puterii și delatarea, privite nu în sine, ci în corelație, ca emanînd dintr-o mentalitate rezultată din grave erori de calcul istoric. Ancheta, inițial juridică, dobîndește profunzime, înscriindu-se în aria teatrului de investigație psihologică. Culpabilitatea profesorului Bratu, acaparat de cercuri din străinătate interesate să exploateze în profitul lor produse de mare importanță economică ale industriei noastre, se dovedește a fi un rezultat al dogmatismului practicat, cîndva, în anumite sfere ale creației științifice. Refuzat, suspectat, ostracizat, talentul profesorului avea să se risipească în încercări minore; s-a creat astfel terenul propice pentru a-i exploata punctele nevralgice. În pofida aparențelor care par să-l acuze, el nu va cădea în grava culpă, dar, sub presiunea unui șantaj, se va lăsa atras pe panta suspiciunilor. Slăbiciunea lui, dacă o putem numai astfel, este o consecință, poate cea mai întristătoare, a privațiunilor îndurate în decursul anilor (inclusiv o perioadă de detenție). Este unicul punct vulnerabil al unui om care nu a scăpat neatins din plasa de acuzații inventate și de procese înscenate, urmărind nimicirea sa intelectuală. Numai inteligența tinărului căpitan însărcinat să conducă ancheta, precum și climatul de încredere în om, statornic în societate, în consens cu aplicarea consecventă a principiului apărării valorilor, îl salvează

de la o nouă serie de neazuri. Prețul plătit este mare (unitatea familiei sale se destramă în mod dureros), dar profesorul izbutește să reinnoade, peste ruine, firul muncii creatoare. Conceptele etice sînt argumentate și apărute, cu atașamentul firesc față de un mod de viață bazat pe sinceritate, pe stimă reciprocă și pe dreptul sacru la afirmarea personalității; în același timp, dramaturgul este fidel în aplicarea „metodei” sale dramatice, complicînd firul enigmei între întîmplare și deducție logică, în conformitate cu întorsăturile imprevizibile ale vieții.

Vocația lui Ștefan Oprea pentru acțiune și confruntare dură rămîne constantă și în cazul unor subiecte mai calme în așezarea lor conflictuală. Actul intitulat *Treizeci de arginți* este o anchetă ritmată cu surprize, cu treceri neașteptate din banca acuzatorilor în cea a acuzaților. Un alt act, *Sentim*, e un exercițiu de replică, divagînd în jurul sensurilor, cu umor și cu o bogată imaginație a jocului. Umorul nu e, în genere, absent din teatrul lui Ștefan Oprea, uneori are chiar o funcție precisă, insinuîndu-se în țesătura intrigii, ca de pildă în *Căderea păsării de seară*, unde un personaj, Ochișor, îmbină ingenios comportamentul de clovn cu o responsabilitate importantă. Umorul se desfășoară în voie în piesa gîndită pe un tipar de roman al lui Mark Twain, *Regele și Yankeul*, care, departe de a fi o „dramatizare” sau o „versiune liberă” (cum modest și-a denumit-o autorul), se impune ca o deducție originală și transplantată în actualitate.

Polivalent în activitatea sa publicistică, Ștefan Oprea rămîne totuși zgîrcit cu una dintre cele mai promițătoare ramuri ale creației sale: teatrul. Sobrietatea și profunzimea investigației sale social-psihologice în actualitate, într-un raport paradoxal cu mijloacele caracteristice tiparului cunoscut al genului, deschiderea amplă a conflictului dramatic, în care argumentul etic se conjugă cu aprecierea istorică, în fine, caracterologia bogată și diversă, contrapunctul viguros și paleta variată a modalităților ni-l arată pe Ștefan Oprea ca pe un dramaturg a cărui evoluție o așteptăm cu interes.

Colul țării în cinci săptămîni, pentru a vedea cele 27 de spectacole și opt recitaluri, propuse de teatrele pentru copii și tineret, la faza interjudețeană; la capătul călătoriei s-a conturat un amplu și colorat tablou, cu reliefuri expresive, însă și cu cîteva pete de cenușiu.

În centru se disting scenele desenate cu mînă sigură de cunoscuți artiști de la Craiova și Iași; *Cartea cu Apolodor* de Gellu Naum (în regia lui Horia Davi-

tate șansa de a se distinge cu *Eclipsa cea mare* de Mircea Opriță, expresivă montare științifico-fantastică. Cu vechi state de serviciu în materie, sibienii Mircea Suciu (regizor) și Phoebus Ștefănescu (scenograf) au situat agreabila și amuzanta reprezentație *Bravo Roboțel, bravo Măriuca* de Emilia Căldăraru (secția germană) în rîndul spectacolelor cu priză la public.

Aflăte, în anii trecuți, într-un con de umbră, teatrele din Pitești și Ploiești au

Teatrele pentru copii și tineret

descu și scenografia lui Eustațiu Gregorian) și *Cine-i, oare, Făt-Frumos?* de Iuliu Rațiu (realizat de Constantin Brehnescu, în dublă ipostază de regizor și scenograf, costume de Marfa Axenti) marchează un nou moment de strălucire în viața acestor două instituții. Absenți de la finala precedentă, păpușarii de la Craiova și Iași, reflectînd asupra „bătăliilor pierdute”, și-au dat osteneala să apere, la această ediție, „culorile breslei”, cuceririle și specificul genului. Sprijinindu-se pe o nouă și înzestrată generație de mînuitori și interpreți, încercînd să implanteze, în structura solidă a artei păpușărești tradiționale, substanța vie a mijloacelor moderne de expresie, creatorii celor două spectacole au reușit (în stiluri și modalități diferite), cu fantezie, umor și sensibilitate, două mostre de gen, adresate, deopotrivă, copiilor și adulților.

Cu o sinceritate de-a dreptul emoționantă, veteranii Teatrului de păpuși din Tîrgu Mureș, regizorii Antál Páll și Maria Mierluț, și-au demonstrat, și de astă dată, prin montări proaspete, delicate (*Umbrela miraculoasă* de Bajor Andor și *Poveste de iarnă* de Mihai Sin) virtuozitatea profesională, știința de a armoniza, cu inventivitate și bun-gust, mijloacele de expresie ale artei lor. Revenit, după un sfert de veac, la prima și marea sa dragoste, teatrul de păpuși, Avram Mentzel, cunoscut pictor din Alba Iulia, colaborînd creator cu regizoarea Francisca Simionescu, a oferit echipei din locali-

ieșit, acum, din nou, la lumină; echipele de mînuitori conduse de regizorii Aurel Anchidin și Cristian Mihalache, bine antrenate și puse în valoare de măiestria scenografilor Mihaela Dinu și Irina Borovski, au trecut vămile exigenței. Spectacolele adresate celor foarte mici — *Copiii de pe strada noastră* de Tudor Borian și *Sabia de foc* (dramatizare după Al. Mitru de Ecaterina Păun) — realizate în dulce stil clasic, s-au impus prin suflu patriotic, prin mesaj educativ, prin expresia simplă și adecvată. La rîndul lor, talentatele artiste mînuitoare Carmen Conțan și Adela Ungureanu de la Teatrul de marionete din Arad au marcat o exemplară reușită cu *Boroboiață și zmeul* de Nicolae Drăghia.

În schimb, au constituit o surpriză neplăcută montările șterse ale cîtorva echipe de păpușari (cele din Cluj-Napoca, Oradea, Brașov), din care fac parte cunoscuți regizori și mînuitori. Firește, talentul lor nu a fost nici de această dată cu totul absent, ci s-a arătat doar obosit, sau, poate, anesteziat de rutină. Sub conducerea tinere și ambițioase, instalate de curînd, un suflu înnoitor s-a făcut simțit, totuși, în ciuda incertitudinilor și neîmplinirilor evidente în reprezentațiile cu piese de actualitate prezentate de aceste trei colective; ceea ce ne face să credem că ele își vor găsi, în viitorul apropiat, energia necesară pentru a-și redobîndi locul fruntaș. Într-o situație similară, Teatrul „Ion Creangă” din Bucu-

rești făgăduiește, prin accente interesante sesizabile în montarea *Snoave cu măști* (refăcută după zece ani), o regenerare. Cu idei ingenioase, cu reale calități, dar și cu vizibile neajunsuri, nefinisate, au fost și spectacolele colectivelor din Timișoara și Brăila, cu frumoasa piesă a lui Victor Eftimiu, *Pui de om*.

Creatori din generația tânără au atras atenția prin experimente teatrale originale, îndrăznețe. Despre cele mai bune dintre ele (*Frumoasele pasiuni electrice* — „Tândărică“ și *Lecție de zbor și cor pentru puiul de cocor* — Constanța) s-a scris pe larg, în paginile revistei noastre, la data premierelor respective. Ambele s-au detașat prin insolit, prin atractivitatea jocului scenic; de remarcat că ambele au câștigat în strălucire pe parcursul șirului de reprezentații, prin contactul cu publicul. Și Cristian Pepino, autor al mai multor spectacole bune — printre care *Lecția de zbor...*, *Metamorfoze* după Ovidiu (Constanța) și *Sinziana și Pepelea* (Galați) —, și Irina Niculescu, (*Anotimpurile minzului, Frumoasele pasiuni...*), sînt talente certe, în creația cărora poate scăpăra oricînd scînteia harului. Această scînteie am zărit-o și în recitalurile unor tineri timișoreni: *Dacica* de Tudor Arghezi (regia, Victor Cîrcu) și *Hamlet* de Karel Capek, susți-

nut de Maria Vlad. Tot la categoria recitalurilor s-a evidențiat, din nou, ingeniosul joc cu păpuși și baloane *Oul* (Botoșani), premiat la Gala păpușarilor din toamna trecută. O echipă de tineri minuiitori de la Teatrul de animație din Bacău și-a încercat puterile tot cu dramatizarea *Sabia de foc*, oferind un spectacol convingător.

Succesele scenice ale acestor păpușari nu pot fi, desigur, desprinse de partiturile literare. Actuala ediție a înregistrat și cîteva piese bune și foarte bune, aparținînd unor clasici ai literaturii (Vasile Alecsandri, Tudor Arghezi, Victor Eftimiu), unor scriitori contemporani (Gellu Naum, Bajor Andor, Emilia Căldăraru, Iuliu Rațiu) și unor debutanți (Mircea Oprîță, Eugenia Zaimu, Mihai Sin). În ansamblu, însă, recolta pieselor inspirate din actualitate, adresate teatrelor pentru copii și tineret, s-a arătat în continuare săracă, și ca orizont tematic, și mai ales ca valoare literară. Apelurile creatorilor din teatre par să fi rămas fără ecou: scriitorii continuă să ignore această cerință a politicii noastre teatrale. Dramatizările și scenariile scrise de păpușari sînt doar pretexte de spectacol, nu pot umple golul care persistă în acest sector al literaturii dramatice. Piese pentru cei mici și pentru tineri, premiate la diferite concursuri, nu s-au dovedit nici ele prea grozave. Ce e de făcut ?

Valeria DUCEA

NOTE

Restituiri

Publicistica lui Sică Alexandrescu, risipită prin periodicele cîtorva decenii, a fost antologată de Margareta Andrescu sub titlul *Un drum în teatru* (colecția „Masca“, Ed. Eminescu). Sînt, în marea lor majoritate, impresii fugare, observații ironice, sfa-

turi și îndemnuri. Le-ar fi stat mai bine — în nota lor de ocazional — argheziana emblemă „de prin răspîntii“, căci „drumul“ fascinantului regizor și animator a fost reconstituit, literar, în savuroasele sale memorii: *Un comediant și o fată de familie*, *Povestiri*, *General la patru ani*, *Tovarășul meu de drum*, *tutunul*, *Cu teatrul românesc peste hotare*. Dar, și așa, răzlețe, articolele exprimă o pasiune greu de egalat pentru scenă, parcă demonstrînd cum

trebuie să se scrie despre teatru, măsura vorbei, seninătatea judecății.

Inițiativa editorială e deci întru totul binevenită (deși, pe alocuri, sînt nejustificate omisiuni în text; omisiuni chiar la articolele tipărite în... „Teatrul“ !)

Un substanțial grupaj de texte „Sică Alexandrescu văzut de...“ întregeste imaginea unui om despre care mai avem multe de spus.

I.N.

VIRGIL MUNTEANU

Proces-verbal, încheiat astăzi...

Se pune problema: ce spectacol, oare, să trimită teatrul nostru pe litoral, în perioada stagiunii estivale? Se atrage atenția celor de față că, date fiind, pe de o parte, valoarea spectacolelor celorlalte teatre, și, pe de altă parte, succesele obținute de teatrul nostru în anii anteriori, trebuie să ne întoarcem de pe litoral, cu fruntea sus. Se precizează că, deși stagiunea estivală nu este o manifestare competitivă, comparațiile și, deci, ierarhizările, sînt inevitabile. Toți ochii sînt pe noi. Se mai precizează că, în intervalul de timp rezervat nouă, am putea prezenta două, sau chiar mai multe, montări. Dacă sînt întrebări. Da, sînt: stăm în satul de vacanță, sau la hotel? Se răspunde: încă nu știm. Cine face deplasarea, poate veni cu familia? Întrebarea se respinge, ca fiind neserioasă.

Propuneri. Să mergem cu Poveste de iarnă. Se opinează că nu, cine vine vara să vadă Poveste de iarnă? Se consideră că nu e un argument convingător; alt argument ar fi că decorul nu se poate monta decît la pod, iar grădinițele de vară n-au pod. Se cade de acord. Alte propuneri. Se propune Rachi-rița. Se amintește că acum doi ani am avut mare succes. Da, dar interpreții, îmbrăcați în blănuri și cu cușme, s-au întors, toți, opăriți, unul a fost chiar spitalizat. Să ne gîndim și la oameni. Se atrage atenția că ne gîndim la oameni, dar, în primul rînd, ne gîndim la exigențele publicului și la prestigiul teatrului. Se a-

șteaptă propuneri. Se exprimă părerea că publicul a venit pe litoral să se odihnească, să se distreze, că a mai lăsat exigențele acasă. Se combate ideea, publicul și-o fi lăsat exigențele acasă, nu și nivelul. Cine nu vrea să vadă spectacole serioase, solide, să meargă la Delfinarium. Sau la discotecă, că sînt destule. Se intervine, precizîndu-se că nu ne permite buzunarul să mergem pe litoral ca să jucăm cu sălile goale, de dragul prestigiului. Se pune capăt discuției, atrăgîndu-se în mod serios atenția că nu ne-am adunat în ziua noastră liberă, și pe căldura asta, ca să facem teorie. Se protestează, n-aveam decît să ne întîlnim astă-iarnă, nu să așteptăm pînă acum, că doar nu de ieri știm despre stagiunea estivală. Cît despre teorie, mai mult asta se face la noi în teatru. Se cere să fie lăsate la o parte răfuielele personale.

Se propune o pauză. Se ia pauză.

După pauză, se constată că jumătate au plecat. Se propune să li se ceară părerea în scris. Propunerea se acceptă. Secretarul literar se va ocupa de această problemă.

Se cere mai multă răspundere, din partea celor prezenți. Se așteaptă propuneri. Se propune Doi pe un balansoar. Are numai doi interpreți, decorul e ușor de montat, facem economii. N-ar fi obiecții de fond, dacă propunerea n-ar veni din partea interpretului, care joacă de zece ani, parteneră fiindu-i soția, acest spectacol. Și, s-o spunem deschis, nimeni

dintre noi nu mai arată ca acum zece ani. Atunci, Chirița în provincie. Am da satisfacție colectivului, care a bătut destul drumurile cu acest spectacol. Se intervine, arătîndu-se că, deși spectacolul face cinste teatrului nostru, nu se poate compara cu Chirița Naționalului; or, se știe, Naționalul vine pe litoral cu Chirița. Se așteaptă și alte propuneri. Se cere mai multă operativitate, pierdem timpul.

Se propune Geamandura și O zi de odihnă.

Le joacă și constanțenii. Ce dacă le joacă, noi sîntem mai buni ca ei. Sîntem, nici vorbă, dar ei le joacă de cinci stagiuni, i-a văzut toată lumea. Alte propuneri.

Se propune o nouă pauză. Propunerea se respinge, și așa am pierdut destul timp. „Să fim mai scurți“.

Se propune Mița în sac. Nu e un spectacol de prestigiu, dar face succes sigur.

Nu e o propunere rea, ar fi chiar foarte bună, dacă n-ar fi doi interpreți care nu suportă marea, au și certificat medical.

Să fie înlocuiți. Cînd să mai fie înlocuiți, că peste două săptămîni trebuie să plecăm?

Atunci, Pele și caii verzi. Nu se poate, interpretul principal are filmări în Munții Apuseni, i-am dat avizul.

Prea ușor dăm avizul! Iar începem cu răfuiele personale, cu opinii în răspăr.

Alte propuneri? Nemaiexistînd alte propuneri, se sugerează ca folkistul nostru, trubadurul nostru, bine cunoscut și larg apreciat, cu chitara lui de aur, să ne reprezinte la „Serbările mării“.

Propunerea a fost acceptată cu majoritate de voturi.

Încheiat astăzi...

Semnal

PAUL EVERAC

Drumuri și răscruci

dramă în două părți
(12 tablouri)

Personajele:

MIRON COSTIN
CANTEMIR-VODĂ
VELICICO COSTIN
ILEANA COSTIN
MARIA COSTIN
IONIȚĂ COSTIN
PĂTRAȘCU COSTIN
NICOLAE COSTIN

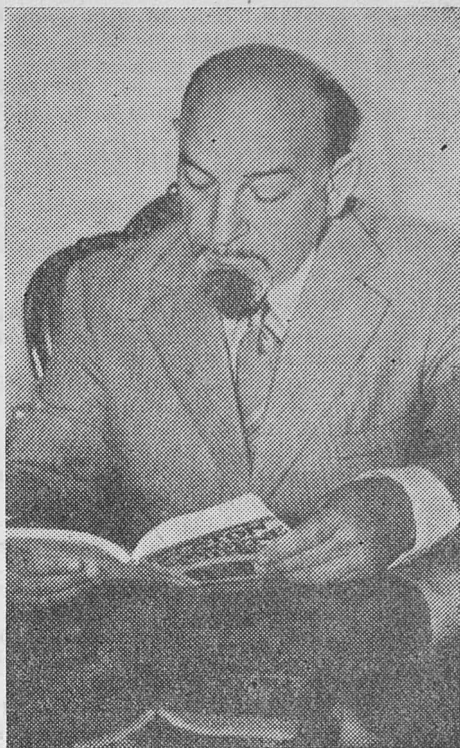
TIMOFTE
TRETIE

DOMNICA
IGNASIA
HERMINA
PATER AMBROSIOUS
CUVIOSUL GHERONTIE

DUCA-VODĂ
BOIER ILIE ȚIFESCU
BOIER GAVRIL COSTACHE
BOIER ION RACOVITĂ
BOIER ALEXANDRU BUHUȘ
BOIER GHEORGHITĂ
BOIER COSTIN CIOBANU
BOIER IORDACHE CANTACUZINO
BOIER TUDOSE DUBĂU
BOIER LUPU BOGDAN
BOIER MANOLACHE CANTACUZINO
BEIZADEA DIMITRIE CANTEMIR

CĂPITAN BAINSKY CĂPITAN AGAFIȚII
CĂPITAN DEMIDECKY CĂPITAN MACRI

Slujitori, străji, ostași poloni, armaș, gide,
copii de casă și alți figuranți.

PARTEA I

Tabloul 1

1683. O răscruce. Un pîlc de boieri a descălecat și intră în scenă. Slujitorul domniei, căpitanul Agafiții, raportează, arătînd o direcție.

AGAFIȚII : Aiasta îi calea, luminate stăpîne.

DUCA-VODĂ : Ești sigur, Agafiții ?

AGAFIȚII : M-am încredințat, Doamne. Am poteră 'nainte-mi.

BUHUȘ : Și drumul ista unde duce ?
(Arată drumul al doilea.)

AGAFIȚII : La Brașău, în săsime. Cestă-lalt îi cu încungiur, însă mai ferit.
(Duca ezită.)

MIRON COSTIN : N-avem a ne teme de nimic, Măria-Ta. Să mergem.

(*Ies cu toții, încalecă, se depărtează.*)

Tabloul 2

Altă răscruce, același pîlc. Toamnă tirzie.

GAVRIL COSTACHE, *mare vornic* : Aici iară se despărțesc drumurile. Acela-i spre munteni, așa-i, Agafiții ?

AGAFIȚII : Întocmai, boier Costache. (*La un semn al lui Vodă, Agafiții iese.*)

DUCA-VODĂ : Ce spui, vornice ?

COSTACHE : Gîndesc s-o luăm spre Țara Românească, Doamne. Vodă Șarban ne va fi bine primitor.

ION RACOVITĂ, *paharnic* : Doar și el s-o-nturnat de la Viana cu aceeași nevointă ca noi.

COSTACHE : Stăm să ne-ntremăm, trimitem olăcari și știricim starea Moldovii. Și mai apoi, cu ajutor muntenesc, ne suim îndărăpt, la Ieși.

DUCA-VODĂ : Hatman Buhuș !

BUHUȘ : Eu zic să tăiem de-a dreptul prin Oituz, Măria-Ta. Ne lăsăm pe Cașin, prindem limbă și mergem cu putere asupra scaunului Măriei-Tale.

DUCA-VODĂ : Fără ajutor ! ?

BUHUȘ : Sintem destui, Măria-Ta ! Iar Vodă Șarban îi pidosnic, și nu poți ști ce gînduri îl hierb. Poate a vră să-și răscumpere dinspre turci pielea sa cu a noastră.

GHEORGHITĂ, *tretilogofăt* : Nu-i cu puțință, Doamne.

DUCA-VODĂ : De ce, Gheorghită ?

GHEORGHITĂ : Îi tăt creștin dreptmăritor, Doamne. Și la Viana o fost, tăt ca noi, următor simțămintelor creștinești, și l-o zădărit tare pre turc. Care lucru l-am putea și noi aminti, de s-ar stîrni întrebare.

RACOVITĂ : Și-apoi nu uită el facerea-de-bine, cînd soața Măriei-Tale, Doamna Anastasia, l-o ținut ascuns, de i-o scapat zilele.

(*Duca se adumbrește.*)

COSTIN CIOBANU, *postelnic* : Io zic să-l lăsăm pre Vodă Șarban într-ale lui, care nice lui nu-i va hi fost cu priință întoarcerea de sub zidul Beciului. Iară noi s-apucăm degrab' calea ceea scurtă și s-așezăm domnia lui Vodă Duca (*reverență*) la locul său cuvenit, după hrisov.

COSTACHE : Și dacă în Scaun l-a hi pus riga Sobiesky pre omul său, Petriceico ?

BUHUȘ : Am merge și l-am scoate de grumaji !

RACOVITĂ : Amuș, cînd Sobiesky îi în amiaza puterii și slăvit ca necine ! ? Doar el i-o biruit pre turci ! Ș-acum a face după pofta sa și după tăria brațului său. De care avem să ne ferim. De-aceea eu stărui s-o luăm numai-decît pe ist drum, spre Țara Românească !

GHEORGHITĂ : Și eu așijderea !

COSTACHE : Și eu !

BUHUȘ : Dar, oameni buni !...

DUCA-VODĂ (*întrerupindu-l*) : Logofete Miroane, dumneata cum sfătuiești ?

MIRON COSTIN : Măria-Ta, vād două drumuri înainte-mi, unul duce la noi, în țara și în casa noastră ; celălalt, la străini.

COSTACHE : Valahii nu-s străini, arhon boier Costine !

MIRON : Dupre sînge n-ar hi, nici dupre limbă ; dar drumul lor, în acest ceas, nu-i și al nostru. Ei s-or spala, cu îndămînările lor, la Poartă ; noi avem a răzbi la Ieși și a cerca politicele noastre.

RACOVITĂ : Dar crai-Sobiesky... !

MIRON : Sobiesky știe de purtarea lui Vodă Duca, și a noastră, în fața Beciului, și n-are să-i pricinuiască rău, la dimpotrivă. Și chiar dacă alții vor fi uneltit, în lipsa noastră, chitid Scaunul și dregătoriile, ne-om pune tăți pentru Vodă acesta al nostru, și-i vom scoate nesmintit direptatea ! A izbi cu putere muntenească amă asupra Scaunului, ar fi a cășuna primejdie nedorită dinspre polaci. Așa, iaca, ne întoarcem la rosturile noastre dinainte, cu bunăvoie și seninătate. Cine ce are a zice ?

GHEORGHITĂ : Și dacă, în acest ceas nesigur, podgheazuri leșești rășluiesc Moldova ?

BUHUȘ : Haidеți, boieri, doar nu sintem nime pi fața istui pămînt, doar avem și noi un braț înarmat, și un fier ascuțit, pentru cițiva prădalnici și jăcuiitori fără de rușine !

COSTACHE : Dar ei poartă armile regelui polac !

MIRON : Noi purtăm dreptul nostru strămoșesc ! În inima și în făptura noastră !

CIOBANU : Am fost, pe ascuns, cu polacii : nu ne-or da de nevoie !

RACOVITĂ : Și dacă ne-or da ? Căci zburătăciunea e pururi în mîntea războinicului, mai întrădins cînd îi și învingător.

COSTACHE : Și lacom ! Eu, Doamne, aș ține calea mea, dacă mi-ai da îngăduință. Nu mă bizui a intra în Moldova deodată.

BUHUȘ : Rușine, mare-vornice Gavril Costache ! De trei ori rușine ! Și dumneata, trelilogofete, vrei să-ți leși Domnul în răstăriște și să fugi la munteni ?

GHEORGHÎȚĂ : Ba nu l-oi lasa, hatmane Buhuș ! Cum a hi chibzuiala marelui logofăt Miron Costin, așa voi urma și eu, ce-s mai mărunț în cinul boieresc. El cunoaște mai îndeaproape trebile și eu mă supun poveții sale, dacă Domnul îi va fi următor.

CIOBANU (lui Costache) : Arhon vornice, prè iute ț-i lepadarea de pămînturile și ocinile domniei-tale, care, dacă domnia se așază iar la locul ei, s-ar cuveni să ți le ieie și să facă parte celor ce au urmat-o cu credință.

DUCA-VODĂ : Și zici, boier Miroane, c-om scoate-o la capăt cu leșii ?

MIRON : Fii incredințat, Măria-Ta !

DUCA-VODĂ : Bine. Atunci să purcedem pe drumul aista, drept la Moldova !

Tabloul 3

Satul Domnești, asupra Crăciunului 1683. Două drumuri.

DUCA-VODĂ : Iaca, ne găsim cu bine cu toții la Domnești, în țara Moldovii. Gîndul meu ar fi să ne silim, deodată, cătră Focșăni. Umblă vorba că spre miazănoapte îi încălărare mare de polaci și multă turburare. Așa-i, Agafiții ?

AGAFIȚII : Intocmai, Doamne.

MIRON : N-avem de ce să ne abatem, Măria-Ta, de la drumul spre Scaunul domnesc !

DUCA-VODĂ : Nu știm ce oști au, boier Miroane, și ce chitesc aceia în sinea lor.

MIRON : Se perindă, Măria-Ta, ca într-o țară fără căpătii. Văzîndu-te, vor înțalege că puterea îi strînsă iar la un loc și or face cale-ntoarsă. Mai virtos de le-am da și niscai daruri, din haznaua domnească, și de la noi.

RACOVITĂ : Aș zice, Măria-Ta, să-ți urmezi gîndul dintii și să te temi de zavistia leșască.

MIRON : De ce, arhon paharnice Racovită ?

COSTACHE : Îi primejdie de curmarea zilelor, vel-logofete Costin ! Ori de cetluire și robie !

MIRON : Nice de una, nice de alta, boieridumneavoastră ! Avem a ne ține frunțile sus și a trece fără păs pe șleaurile ce le știm din veci. În glia noastră !

GHEORGHÎȚĂ : Dar cutropită !

MIRON : Nu ! Îs și ei trecători, viind dinspre Viana. Ce putere au ei asupra

Măriei-Tale ? Să nu dăm locul veneticilor, căci tăt pămîntul aiesta îi frămîntat cu singele moșilor și strămoșilor noștri ! Să nu dăm dosul spre Focșăni, ci să tăbărim năpristan asupra leșilor, pînă nu pun domn pe un altul !

BUHUȘ : Eu, logofete Miroane, aș face, cu voia Măriei-Sale Duca-Vodă, puțin ocol spre Focșăni, căci am acolo, în drum, conac cu muiere și copchii, de care-s prè lacom să aflu vești. Și-apoi m-oi înturna și-om porni de sîrg spre Ieși, cu tătă oastea noastră strînsă !

MIRON : Și eu aș fi, asemenea, lacom să prind vești de la ai mei, hatmane Buhuș, care tăt spre Focșăni s-ar cuveni să se afle. Și multe alte îndestulări m-ar aștepta acolo. Dar mai 'nainte aș fi stăruitor să facem pînă la capăt slujbă domniei, și țării !

BUHUȘ : Îi Crăciunul, arhon Miroane ! (*Rugător.*) Măria-Ta, trag o fuguliță, mă întorn și pornim numaidecît !

DUCA-VODĂ : Bine, hatmane. Te du și te întoarce cu sănătate. Ia-l și pe trelilogofăt Gheorghîță cu domnia-ta. Primejdie, într-o zi sîntă ca aceea de azi, nu-i mare. Om face popas creștinesc și cinstire, după datină. În astă vreme, Agafiții, cu doisprezece oameni rînduiți, veți merge să prindeți limbă. Un somn bun, la căși, n-o să strice nimănu. Apoi ne-om strînge iar și-om cumpăni ce cale mai potrihîță să luăm. (*Ies prin părți diferite.*)

Tabloul 4

O cameră simplă, o masă simplă. Duca-Vodă și Miron Costin ospătează în tăcere, slujii de Deveselu — primul — și de Timofte — al doilea. Aceștia doi intră și ies, după nevoie.

DUCA-VODĂ : M-or primit cu bucurie, aci-n țară. Am văzut, ce-i drept, și cîteva fețe mai făr-de vlagă, parcă subțiete, ca de pacoste. Ce crezi, arhon Miroane, s-a scula norodul cel prost să steie lîngă noi, pe drumul Ieșilor ? Ori or sta pe lîngă leși și uneltitori ?

MIRON : Măria-Ta, cit ești în putere, te-or privi cu bucurie și-or striga din tăt cheptul. De-aceea năzuiesc a te vedea înscăunat cît mai în grab'. Altminteri, nu pot spune ce-a fi. Omul cînștește puterea unde o vede și cît o vede.

DUCA-VODĂ : Deveselule, mai toarnă, băiete, n-am mai ridicat pocal daurit de mult ! (*Deveselu toarnă.*) Numai năprasne am trecut, din bielșug, pîn-amû ; poate d-amû s-or mai subție. (*Deveselu toarnă și iese.*)

MIRON (*omului său*): Toamnă și tu, bre Timofte! Îmi pare bine c-am agiuns în țară la noi, cu voia Celui de Sus. (*Timofte toamnă și iese.*)

DUCA-VODĂ: Ai avut dreptate, Miroane-prietene, să nu facem ocol la bicisnicul cela de Șarban-Vodă, care mi-o fost, nu o dată, iabraș și neprietin. Domnia-ta ai simțit calea cea bună. De-aceea te am tare la inima mea. Și te-oi avea și mai mult de-acina-nte.

MIRON: Îți mulțămesc, Doamne.

DUCA-VODĂ: Ba eu îți mulțămesc! Căci iată, singur ești aproape de mine, la ceas dumnezăiesc. Pe ceilalți i-o furat somnul, scîrbavnicul, n-au grija domniei. Unde mi-i Racoviță-paharnic, să ieie credința vinului istuia? Unde-i Ciobanu-postelnicul?

MIRON: Îs osteniți, Măria-Ta...

(*Intră Timofte.*)

DUCA-VODĂ: Și marele vornic, Gavril Costache, altminteri zburdalnic și băutor? El cum se laudă în acest ceas?

MIRON: Doarme și el, cu voia Măriei-Tale.

TIMOFTE: Nu prè doarme, stăpine. L-am văzut suind pe spatele calului și luînd-o în goană spre miazăzi.

DUCA-VODĂ (*scrișnînd*): Hiclean! Bezmetie! S-o dus la acel nerușinat, care mi-o necinstit casa nu o dată!... Unde-i Deveselu, să-mi toarne și mie?

TIMOFTE: Îmi pare că s-o dus și el, Măria-Ta!...

DUCA-VODĂ (*urlă*): Unde? (*Timofte tace.*) Unde-i Racoviță, să vie aicea Racoviță! Chemați boierii! Chemați-l îndărăpt pe Buhuș! Ce-i cu Agafiții, de nu se mai întoarnă?

TIMOFTE: S-o auzit larmă... Îmi pare că i-or spîrcuit...

DUCA-VODĂ: Cine? (*Un tumult care crește.*) Să vină Curtea aci! Să-nșău-ați caii. (*E agitat, vîltoi.*) Pornim noi doi, amu-ia, cu vel-logofătul Costin! Domnul țării nu doarme! Domnul îi în picioare! Și aici, cu noi, îi țara, așa să știți!

(*Pe ușă intră căpitani polonezi Bainsky și Demidecky, cu cîțiva ostași.*)

BAINSKY: Ah! (*Ostașilor.*) Legați bine la ei! Luați! Duceți!

(*Timofte vrea să lupte, e imobilizat.*)

DEMIDECKY: În numele regelui Sobiesky I, aruncați jos armele!

(*Duca aruncă speriat armele, e înșfăcat.*)

BAINSKY (*lui Miron Costin, care nu s-a mișcat*): Ce este? Ce obrăznicesti? Vrei să împușcăm pe tine?

MIRON: Cavalerie, dă mîna jos. Sînt nobilul polonez Miron Costin, supusul regelui. Cer să fiu tratat ca atare. (*Duca îl privește năucit, simțindu-se trădat.*) Iar dînsul (*arată pe Timofte*) e omul meu, Timofte.

DEMIDECKY: Și acesta? (*Arată pe Duca.*) Cine este acesta?

MIRON: Cercetași-l. Nu-i treaba mea.

DUCA-VODĂ: Ciine! Ai să mi-o plătești!

MIRON: Dacă ajungeai la timp!... Dacă erai mai hotărît... amû... aveam alt drum... (*Duca e scos, cu violență, afară. Se aud huiduieli ale poporului*): „Bine i-or făcut! Usca-i-s-ar mîna și ochii după cît ne-o furat! Procletul și hul-pavul de Duca-Vodă! Și curva lui! Și boierii lui! Huo, nesătuilor! Otrepe! Căpuși! Tot singele ni l-ați supt! Omoriți-l pe Duca-Vodă!” *Miron Costin ia un coif polonez și și-l pune în cap. Iese și el. Se face o mare liniște.*)

Tabloul 5

Cabinet de lucru (bibliotecă) în castelul polonez de la Dașov. Toamna lui 1685. Miron Costin, mai palid, cu un aer detașat, uneori absent, contemplă prin geamlîc terasei grădina castelului. Intră, îmbrăcat în culori deschise, o fată tină, Ignasia.

IGNASIA: V-am adus ceaiul de tei...

MIRON (*fără să se întoarcă*): Liniștitor. Prè liniștitor.

IGNASIA: ...și salutările mamei.

MIRON: Liniștitoare și ele. Îi foarte multă liniște aici. Și bună. M-aș crede uneori în raiul cel ceresc. Noroc de domnia-ta...

IGNASIA (*ghiduş*): Dar eu ce stric?

MIRON (*se întoarce*): Dumneata, Ignasia, vezi cum stau afar' copacii înțepeniți, tufele, iarba...? Pare că s-o oprit vacu-n loc, ca într-o icoană. Ce le lipsește ca să fie viață? O adiere. Acea adiere o-nchipui domnia-ta, Ignasia. Rău faci.

IGNASIA (*zîmbind*): De ce, pan Miron?

MIRON: Fără zbenkul domniei-tale aș putea trece mai departe, spre neființa lucrurilor și statornicia gîndului.

IGNASIA: Glumești.

MIRON: Poate că... Dar e o glumă care-mi improspătează dimineata. E cum aș pune rum în ceai. Dumneata nu mă leși să mă schivnicesc, așadar nici să mă mintui. Măcar că sufletul meu îi plecat spre mintuire.

IGNASIA (*zimbînd*): Am să cuget adinc la greșeala mea. (*Reverență.*)

MIRON: Dumneata nu îngădui să mă prind în coaja sfințeniei, unde mă îmbric zilnic Pater Ambrosius, și unde tinjesc uneori să mă ferec. Cu glasul dumitale cel sprințar strîci închegarea paradisiului, domnișorico. (*Tonul e între glumă și serios.*)

IGNASIA: Dar, pan Miroane, nu-mi lăsa mie tot păcatul. Doar ai tineri împrejur, din care trei feciori ai domniei-tale, ce ridică și ei, alergind, destul colb de pe potecile raiului.

MIRON: Aceia sint zidiți întru mine, Ignasia, perindarea lor îmi pare scrișă, căci vine din chiar sîngele meu, amî opriți. Domnia-ta ești însă din ființele *celelalte*, unealtă a Iscoditorului și a Nepotolitului Prinț, dușmanul păcii dumnezeiești. Dumneata ești harța așezămintelor, zavistia tihnei, neimpăcarea singelui.

IGNASIA (*altă reverență, cocheta*): Sint, pan Miroane, umila domniei-tale servitoare, dimpreună cu mama. Și, dacă te-am necăjit...

MIRON: Da, mă necăjești zilnic.

IGNASIA: Nici domnia-ta, pan Miroane, nu ești pentru mine pricină de tihnă.

MIRON: Ai slujbă grē cu mine?

IGNASIA: Pină a nu veni domnia-ta aci, la Dașov, mă jucam în copilărească neorinduală. Venind aci, cu feciorii, și mai apoi cu tabieturi cărturărești, cu vizite de înțelepți și preoți, lucrurile s-au rînduit, uneori prea din cale afară. Ochiul veghetor al domniei-tale, așternut peste toate, a dat o noimă la cite se mișcau aici fără lege. Și o popreală.

MIRON: Înțeleg că te-am strîmtorat, domnișoară.

IGNASIA: Într-un fel, pan Miroane. Dar, în alt fel, ai cuprins totul împrejurul făpturii domniei-tale, de la care am învățat să așteptăm și legări și dezlegări. (*Merge la geam.*) Și cînd mă uit afară, unde totul era mișcare și vrajbă, văd acum mereu statornicie și înălțare, iar tufele îmi par năpădite de un nu știu ce duh ce umblă prin ele.

MIRON: Îți fac frică... Cum îmi faci și tu. (*Zîmbește.*)

IGNASIA: Eu nu frică simt... Ci, dacă mi se îngăduie, un dulce cumpăt, peste toate. Și eu cred că domnia-ta, ce umbli la atîtea lucruri ferecate, cu atîtea chei, poți avea și cheia vieții și nevredniciei mele. (*Tonul a fost destul de insinuant, în șăgălnicia sa.*)

MIRON (*grav*): Aiasta cum s-o înțeleg?

IGNASIA (*rizînd*): Domnia-ta înțelegi pricini mult mai grele, pan Miroane. (*Se apropie, fără să mai ridă, de el.*)

Vreau să spun că domnia-ta mă poți face, într-un fel, fericită. (*S-a opriț și-l privește drept în ochi. Apoi vede ceva.*) Dar iată-l și pe Pater Ambrosius, venind la disertația zilnică. Mă umilesc (*face o reverență adîncă*) și mă duc. (*Iese. Intră Ambrosius.*)

MIRON (*ex abrupto*): Ce gîndești, cinstite Pater, este omul hărăzit dinainte mîntuirii sau pierzării? Atunci, faptele sale cele bune mai trag la cîntar, dacă ursita lui îi din veac? Atunci, sfințenia lui mai grăiește ceva lui Dumnezeu, care El o scris-o dinainte? Și ce-i grăiește? Îi plinirea noastră dată din vreme? Atunci, de ce ne mai canonim?

AMBROSIUS: Pane, Dumnezeu ne-a pus un soroc și ne-a lăsat să mergem spre el, cu pașii noștri nevolnici.

MIRON: Dar putem lăsa poteca, drumul? (*Ambrosius tace.*) Și, dacă nu, mai sintem noi răspunzători de făptuirea noastră?

AMBROSIUS: Sintem.

MIRON: De ce? Doar făptuirea îi consimțită dinainte, intră în planul cel ceresc.

AMBROSIUS: Făptuirea nu. Doar putinta mîntuirii.

MIRON: Dar putința aceasta ce temeii are, dacă eu mă abat, veriunde, din drum, și sint, totuși, chemat la mîntuire? Ori dacă mă smeresc tătă viața și sint, totuși, alungat?

AMBROSIUS: De ce această iuțeață astăzi, pan Costine?

MIRON: Nu-i de astăzi. De luni de zile, încerc a-mi închipui tot greșul ce l-am avut față de chemarea mea. Iată, am trecut de 50 de ani și doresc să aflu unde voi să mărg. Sint drumuri și căi 'nainte-mi, iar unul este al sfințeniei și al plecării dinspre lume. Trăgîndu-mă îndărăpt din toate, pot a pitrece tătă viața ce o mai am. aci între gînduri și bucoavne, în cuvioase dojeni cu Sfinția-ta, sub privegherea Dumnezeirii. Dar, dacă Domnul m-o și alungat, în judecata Sa?

AMBROSIUS: De care Domn e vorba?

MIRON: De acela din ceriu, Părinte. Domnul cel pămîntean, riga Sobiesky, gazda mea, se află doar și el supus aceleiași cerești milosîrdii. În supușenie veșnică mi-i asemenea; numai în veac mi-i stăpîn.

AMBROSIUS: E un viteaz mare, pane, căruia i se cuvine cinstire ascultătoare. Te-a primit pe domnia-ta ca un adevărat nobil și creștin...

MIRON: Aceasta a fost voia Celui de Sus.

AMBROSIUS: A fost a celui de jos, pane, a rigăi Sobiesky și a brațului său viteaz, ce ține schiptru crăiesc.

MIRON : Din voia Domnului !

AMBROSIUS : Da... sigur... cu voia Domnului.

MIRON (*gînditor*) : Stau și mă întreb de ce nu-l învrednicește Domnul pe alesul său cu zdrobirea fără întoarcere a turcilor necredincioși ? De ce nu-i scrie odată biruință deplină, cînd i-o dat atîtea îndreptățiri ?

AMBROSIUS : I-a scris doar și biruință deplină, la Viena, acum doi ani !

MIRON : Dar, de-atunci ?

AMBROSIUS : I-o va desăvîrși acum, pane. I-a dat, la Iaslowiecz, anul trecut, preafrumoasă biruință !

MIRON : Dar l-o întors de pe Nistru !... Fără dobîndă !

AMBROSIUS : Din pricina revărsării apelor. Acum, hatmanul Iablonowsky, cu oaste proaspătă, s-a lăsat adînc în inima Moldovii. Zdrobind, fără sminteală, turcul, își va deschide și domniei-tale drum spre sălașul și rosturile domniei-tale, cele mult rîvnite.

MIRON : Rostul meu, Pater Ambrosius, s-o dezlipit dinspre armii și biruințe. Rostul meu se suie pe trepte de cuviință sfîntă, spre tronul Celui de Sus, și urcînd, multe din zbaterile acestei lumi, deopotrivă cu ale mele, încep să-mi pară împruinate de noimă. Cuvîntul este cel ce mă stăpînește, Cuvîntul dintru început, el îmi este urmare și țel. Ca să-i fiu ascultător, rup din mine tot ce mă înfălenește de viață — pofta rangului, setea aurului, deșertăciunea pacatului trupesc, a risului zburdalec... Și, mai ales, a taberelor vrăjmașe cotoprite de lupte și prăzi. Nu mai rîvnesc din cele ce am avut, decît o fărîmă de înțelepciune, Pater. Aș năzui, din tăt sufletul meu, ca această ticăită și bicisnică a mea înțelepciune s-o întilnească și să se verse într-a Celui de Sus, cum un pîriiaș se pierde în cele din urmă în oceanul fără de sfîrșit.

AMBROSIUS (*tulburat*) : Eu cred, pane Costin...

MIRON (*întrerupîndu-l*) : Credința Sfinției-tale s-o revărsat și asupra mea, în sute de zile de catehism și plăcută gîlceavă, și-ți sînt adînc mulțămitori de-a mă fi adus pînă aci, în pragul de unde totul se veșnicește...

AMBROSIUS (*ingrijorat*) : Dar, dragul meu prieten, eu n-am propovăduit rupeea de lume, nici părăsirea rostului nostru față de coroană...

MIRON : Am citit, în această frumos împodobită chilie, pe Bunaventura și Duns Scotus, ca și pe Augustin, pe Toma de Aquino, pe Albertus Magnus. M-o ispitit tăt mai tare gîndul că nu sîntem decît unealtă în plănuirile lui Dumnezeu. Spre El mă îndrept, aci la răsruce, și o fac cu voia și din în-

demnul Lui. De luni întregi dibui drumul ista, dar amî is pe cale a-l găsi. Mă voi închide, pînă la țenchiul zilelor mele, în tăria de zid a gîndului, nepăsător la ademenirile vieții.

AMBROSIUS : E devreme, pan Miroane ! Gîndul înalt se împreună cu fapta cea de obște, altfel nu are teme ! El răs-cumpără hălăduirile noastre și bicisnicia cărnii. Domnia-ta mai ai în crugul ființei viață imbielșugată.

MIRON : S-o potolit. Cu voia mea și fără de voia mea. Eu, Pater Ambrosius, am fost adesea cuprinzător smerit al nimicniciei, ci iață viața, neogoită, m-o involburat de fieșcare dată din nou, nelăsîndu-mă cugetului sfînt, ci asmuțîndu-mă iară și iară. Sînt mai bine de doisprezece ani de cînd, obli-cind la deșertăciunea vieții, am îngăim-at stihuri ca acestea :

„Trec zilele ca umbra, ca umbra de vară
Cele ce trec nu mai vin, nici se-ntorc iară

Fum și umbră-s tăte, visuri și părere
Ce nu pitrece lumē și ce nu-i cădere ?
Suptu vremi stăm, cu vreme ne mutăm

viița
Umblăm dupre a lumii înșelătoare față
Vremea începe Țările, vremea le

sfirșește
Îndelungate împărății vremea prime-
nește

Nime lucruri pre voie de tot să nu
crează

Nime grele nădejde de tot să nu
piarză,

Că Dumnezău a vristat toate cu
sorocul

Au poruncitu la un loc să nu steie
norocul...“

AMBROSIUS : Înțelepte tîlcuri !

MIRON : M-am tras și atunci dinspre viață, dar o vinit răscoala lui Hîncu și Durac și m-o cuprins iar în vîlmășag. Amî însă, adunîndu-se anii, nu-mi mai dau tihna pe nimic. Învîlmășască-se împărățiile...

AMBROSIUS : Nu spune asta, pan Miroane ! Domnia-ta ai prietenia regelui nostru creștin, și-i ești dator tot asemena. Turcul și păgînatatea trebuie să afle în domnia-ta împotrivire neadormită și harță, cum și voievodul de azi al Moldovei, Constantin Cantemir, ce și-a vindut sufletul vrăjmașilor Crucii. Cele duhovnicești și cele politicești merg doar în același pas și spre același sfîrșit.

MIRON :

„Pre toți îi duci la moarte, pre mulți
fără deală

Pre mulți și fără vreme duci la
această cale“.

AMBROSIUS : Astăzi ești îngândurat peste măsură. Ar trebui să mai ieși la o vinătoare, la un bal.

MIRON :

„Unde-s ai lumii împărați ? Unde este Xerxes, Alisandru Machidon, unde-i Artaxerxes, August, Pompei și Chesar ? Ei au luat lume : Pre toți i-a strins cu vremea ca pe niște spume.“

AMBROSIUS : Prea adevărat este ce zici. Dar Domnul ne-a dat credință întru Isus Hristos, ca să-i cinstim și apărăm numele, ca să ținem sabia zmulță necurmat împotriva răilor de tot felul. Să le prindem urma, să le tălmăcim gândul...

MIRON :

„Cursul lumii ați cercatu, lumea cursul vostru Au tăiat.“

AMBROSIUS : Acum, când va veni vechiul biruinței lui Iablonowsky în Moldova, domnia-ta vei fi cel dintâi a bate bucurie și a lepăda gândurile deșertăciunii, pane !

MIRON : „Fost-au Tiros Împărat vestit cu războaie...“ (Intră vioi Pătrașcu, fiul său cel mic.) Ce iaste, fiul meu Pătrașcu ?

PĂTRAȘCU : Tată, vreau să te-treb dacă ai văzut-o astăzi pe Ignasia ?

MIRON : Am văzut-o, fiul meu...

PĂTRAȘCU : Și dacă ai grăit cu dînsa ?

MIRON : Am grăit.

PĂTRAȘCU : Dacă ți-o spus ceva... Ceva osebit... (Cum Miron tace.) Pot vorbi față cu Pater Ambrosius, dînsul fiind și duhovnicul meu. (Emoționat.) M-am gândit, tată, că iubind pe Ignasia, aș putea să mă unesc cu ea, prin sfînta taină a căsătoriei.

MIRON (înmărmurit) : Când... ?

PĂTRAȘCU : Îndată ! Cît mai curînd !

MIRON : Când ai agiuns la simțămîntul că o iubești ?

PĂTRAȘCU : Am ajuns mai de mult, tată. Și cred că și ea este consimțitoare.

MIRON : Ai întrebat-o ?

PĂTRAȘCU : Am întrebat-o. Mi-o spus că da. Și o ris.

MIRON (tulburat, după ce s-a gîndit) : Fiule, nu-i o treabă de făptuit amûn grabă.

PĂTRAȘCU : Ba mă gîndesc, tată, că înainte de-a o peți alții, cum am auzit...

MIRON : De la cine ?

PĂTRAȘCU : De la mumă-sa, pania Hermina. Și mi-o zis, cînd am întrebat-o de i-aș fi pe plac, că nu crede

a te învoi domnia-ta, dar că binecuvîntarea ei, după aceea, nu mi-o va tăgădui. De-aceea am venit grabnic să te rog, căzîndu-ți în genunchi (îngenuncheză) și cerînd și ajutorul cucernicului părinte Ambrosius...

MIRON : Ridică-te, fiule.

PĂTRAȘCU : O iubesc, tată !

MIRON (aspru) : Ridică-te, fiule ! Nu-i vreme amû de nunți și de-ncuscreli.

PĂTRAȘCU : Dar cînd a fi vremea ?

MIRON : Cînd vei avea un rang al tău și o stare mulțămitoare. Cînd vei avea întoarse moșiile părintești și dobîndită slujbă bună la Curte !

PĂTRAȘCU : Am să-mi agonisesc, tată ! Voi merge deîndată la Cracovia...

MIRON : La Curtea din Ieși, fiule ! Și, acolo, cînd vei fi în rang, vei lua domniță moldavă, cu hrisoave și urice de bună stăpînire pe sate și răzășii !

PĂTRAȘCU : O iubesc pe Ignasia, tată !

MIRON : Foc de paie !

PĂTRAȘCU : Și ea pe mine !

MIRON : Așijderea, foc de paie ! Ce nu încălzește mult ! Haide, lipsești dinainte-mi !

PĂTRAȘCU (lui Ambrosius) : Părinte !

AMBROSIUS : Trebuie chibzuință, fiule sufletesc. E bună și învăpăierea dragostii, și stăruința, dar chibzuiala trece înainte.

PĂTRAȘCU (tare) : Eu atita vreau să vă spun, că...

MIRON (și mai tare) : Nimic n-ai să ne spui ! Uită-te la el ! Mișălul și bezmeticul ! Nici cașu' nu i-o căzut de la gură ! Lipsești dinaintea mea ! Ori vrei să te leg în beci, pînă ți-or trece căldurile ! ?

AMBROSIUS (pîndînd cu mirare și îngăduință la izbucnirea exagerată a lui Miron) : Nu-i potrivit a vă încinge. Cată, pan Miroane, cu răbdare și blîndeță să deslușești pe tînăr, să-l faci să înțeleagă. Estimp eu voi merge să văd pe doamna Hermina, să-i dau binețe, ca de obicei.

MIRON (încă încins) : Ce răbdare să am cu un zvăpăiat și un tehui care... ? !

(Ambrosius iese.)

PĂTRAȘCU : Dacă sînt zvăpăiat și tehui, sînt cu voia Celui ce le vede tăte, dar și cu sămînța și sîngele celui ce m-o plămădit pe pămînt.

MIRON (astîmpărîndu-și brusc minia, ia un ton diplomatic) : Pătrașcule, aceeașă fată îi saracă. Ea nu te vra pe tine.

PĂTRAȘCU : Ba da !

MIRON : Singur mi-ai spus c-o încuviințat rizînd. Ea își face joacă cu tine. Dar tăt atunci se anină de pulpana ta,

visind mării ce nu-i sint date în alt chip.

PĂTRAȘCU : E nobilă.

MIRON : Scăpătată, fiule. Nu uita niciodată asta. Pan Lukasiewicz, răposat lătine-su, s-o sfârșit în Litvania, sărăcit la cărți și alungat de la Curte, în dregătorii tăt mai mărunțele. An după an s-o bicsnicit și o îngăduit să-l năpădească nevolnicia, ca buruiana. O fost fudul, ager la minte, dar stătut la faptă. O avut deprindere bună cu cetitul și scrisul, dar dinspre agoni-seală era părăduitor.

PĂTRAȘCU : Eu voi ști, tată, să dezgrop, odată cu herbul său...

MIRON (*îl taie*) : Nu vei ști ! Tu n-ai la mina ta nemic. Nici cumpănire n-ai. Ești vorbareț și blusturatec, ca unchi-tău Velicico.

PĂTRAȘCU (*dirz*) : Un viteaz !

MIRON : Un viteaz ce vră multe, dar nu știe a ține șleaul drumului. În cap îi umblă cite și mai cite, dar nici una întemeiată pe un rost statornic, cum s-ar cuveni să ai tu. Averea noastră îi în Moldova, Pătrașcule, și o ieșit din unirea mea cu mumă-ta, boieroaică și ea, din diregătorii, boierii și putere.

PĂTRAȘCU : Ce folos că-i în Moldova, iară noi ne uscăm în țară leșască ?

MIRON : Nu ne-om usca. Pe tine te-așteaptă mari planuri de isprăvit în acea țară.

PĂTRAȘCU : Cum ? Cînd stă supt turci !

MIRON : N-a sta mereu.

PĂTRAȘCU : Atunci, a sta sub polaci ! Și atunci, însoțirea mea cu o nobilă polacă...

MIRON (*violent*) : Dar nu cu aceasta ! (*Pătrașcu îl privește uimit.*) Și-apoi, nu-i sigur că s-a lăți crăiia polacă și peste Moldova noastră. Nici n-ar fi cu cale.

PĂTRAȘCU (*mirat*) : Doar pentru aiasta te lupți dumneata, tată. Ai făcut și jalobă la crai, să vie mai îndegrabă.

MIRON (*enervat*) : Nu știi bine ! Am făcut jalobă ca, viind, să cruțe cinul boieresc, ca pe șleahțici ; și să nu supună obrazele la dări, ca pe neamurile proaste. Să fii prè bogat și în putere, asta ți-i datorința, Pătrașcule, asemeni și fraților tăi și surorilor tale !

PĂTRAȘCU : Tată, doar Moldova e la mina lui Cantemir-Vodă, ce ți-i neprietin !

MIRON : Domniile sint scurte la Moldova, fiul meu. Într-o lună se pot pârinda mai multe. Biruind amù Iablonowsky, ce-i plecat împotriva turcilor, multe se-ntoarc roată și în Scaunul moldav. Și-apoi, politica nu știe atîta de prieteni și de neprieteni...

PĂTRAȘCU (*tot mai mirat*) : Cum așa, tată ?

MIRON : Așe cum îți spun. Ești prieten pînă se-nvolbură drumul și-l simți pe celălalt că te dă de sminteală. Atunce îl leși și, înturnindu-te, apuci drumul cel sigur.

PĂTRAȘCU : Dar de unde știi care-i sigur ?

MIRON (*mai domolit*) : Sigur nu știi niciodată care-i. Sigur, cu desăvîrșire, nu-i nici un drum, Pătrașcule. Mai în fiețe zî de la Dumnezău se cască înainte-ți o răscruce. Uneori, mintea și norocul tău cel bun te scot la un capăt. Alteori, averea, rangul. Alteori, nemic nu te mai scoate și toate te abat.

PĂTRAȘCU : Crezi că noi amù sintem abătuți, tată ?

MIRON : Cred că eu amù, în sufletul meu, nu mai am mare ieșire în afară. Ieșirea mea sinteți voi. Drumul nostru trebuie să meargă pe meșean trașnic, podit și pietruit, spre mărirea ce vi se cuvin.

PĂTRAȘCU : Ce ți se cuvin.

MIRON : Eu de mărire m-am prè hărănit. Am ajuns treapta de culme a boieriei, și am cuprins averi cum abia se găsesc altele în Țara Moldovii. La ce aș mai rîvni ? Însă rîvna voastră, feți mei, trebuie să rămîie nestrîcată, chitind spre pohfala cea mai de deasupra. De-aceea, las-o pe jucăușa aia-sta, și mărunțele ei ispitiri...

PĂTRAȘCU : Dar o iubesc, tată !...

MIRON (*patern*) : Ți se pare, băiete. Iubirea îi duh înșelător, pojar al închipuirii. Am strîns și eu în brațe polace, cu duiumul. Le-am uitat gustul. Pe-al pămîntului meu nu l-am uitat.

PĂTRAȘCU : Dacă ai stringe-o în brațe pe Ignasia...

MIRON (*tulburat*) : Taci ! Nu huli.

PĂTRAȘCU : Rogu-te, ia sfat și de la prietenul dumitale Pater Ambrosius...

MIRON : Ambrosius nu mi-i prieten, ci iscoadă. E trimis de rege să mă iscoadă.

PĂTRAȘCU : Dar regele ți-i prieten !

MIRON : Nici atît. E un viteaz mare, cu destulă cuviință spre așezările minții, cu dibace veghere politicească. El mă ține aci pîntru nevoile sale, ca pe un olăcar de știri și o amenințare necurmată în grumazul domniei moldave.

PĂTRAȘCU : Vră să-ți deie poate în samă această domnie ! ?

MIRON : Nu-mi trebuie, Pătrașcule. Am cuprindere mai multă fără domnie, decît cu ea. Căci eu mă întemeiez pe o putere care întrece domniile, și pe a lui Cantemir, și pe a lui Sobiesky, și chiar pe a padișahului. Eu îi cin-

tăresc pe toți deopotrivă, în talgerul minții, cu greutatea Cuvîntului. Cuvîntul e din veac, de la Dumnezeu. Și trece de părăndirea oamenilor.

PĂTRAȘCU : Nu-nțeleg, tată.

MIRON : Ești prea tinăr. Și prea încălărat. De una să fii sigur, că Sobiesky nu mă ține aci pîntru a mă pune Domn. Ci pentru a întoarce Moldova către el. Nimeni nu m-o ținut decît pentru o înlesnire a sa. Dar eu am găsit în aceste luni, în Polonia, pe adevăratul meu stăpîn, care îi Cuvîntul. La leși am învățat carte de cînd eram mititel. Ei m-or deprins, la școala din Bar, cu cuvintele, eu însă m-am învățat amî la Cuvînt. Macar de-ar fi și cu pierzania tuturor celorlalte!...

PĂTRAȘCU : De ce pierzanie îi vorba ?

MIRON : Nu știu încă. Voi să veghiați însă, feții mei, la tate cele ce le avem, la bunul nume, la agoniseală, la obraz... Așa, Pătrașcule, băiete. (*Îi mîngîie pe creștet.*) Iar cit de Hermina, această doamnă leșască fără prihană, muma fetii, să știi că nu-i în tagma binelui întreg. Purtarea ei prè blindă, imbielnică, și mai cu osebite ochiul ei mereu treaz asupra noastră, ca și urechea, sint bine răsplătite la Curtea din Varșovia. Incurcarea ta și legarea noastră or fost plănuite.

PĂTRAȘCU (*atins*) : Nu cred!...

MIRON : O panie tinără, la Moldova... tinără și bogată... deșteaptă... jucăușă... Pătrașcule, ié-ți gîndul !

(*Intră Ambrosius.*)

PĂTRAȘCU (*gemînd*) : Nu pot ! (*Se întoarce rugător spre Ambrosius.*)

AMBROSIUS : Ba da, fiule. Ia-ți gîndul !

PĂTRAȘCU : Nuu ! (*Fuge afară. Se face o tăcere.*)

AMBROSIUS : Mi-a spus Hermina.

MIRON : Ce ?

AMBROSIUS : Mi-a spus totul.

MIRON : Adică ? (*Pauză.*)

AMBROSIUS : Mi-a spus cum, fiind domnia-ta tinăr și buiac hatman de Hotin, și venind în solie la Curtea cracoviană, cu rugare ca regele Ioan Cazimir să se împace cu Eustratie Dabija-Vodă, și să-l sprijine cu ajutor de polcuri ostășești, și-ai oprit ochii asupra paniei Hermina Lukasiieva și i-ai obținut, cu bogate stăruinți, farmecele. Soțul a simțit. Curtea, de asemenea. Și i-au trimis fără zăbavă în îndepărtata Litvanie. Unde curînd se născu Ignasia.

MIRON (*după o pauză*) : De ce și-o spus asta ?

AMBROSIUS : Mi s-a spovedit. Ca o credincioasă ce este...

MIRON : Și de ce mi-o spui mie ?

AMBROSIUS : Ca să te ferești, pane.

MIRON : De cine să mă feresc ?

AMBROSIUS : De cine trebuie. Și, mai întii, de domnia-ta (*O tăcere.*) Înțeleg că în acea vreme erai mai puțin cuprins de simțul deșertăciunii ca astăzi. (*Altă tăcere.*) Pania Hermina mi-a incredințat că nu socotește ca Ignasia să fie a domniei-tale, ci a soțului ei, ce, aflînd, s-a înverșunat asupra-i cu o dragoste fără saț. Dar nimeni nu poate a ști acestea, fără numai Dumnezeu.

(*Se aud mai multe împușcături.*)

MIRON (*tresărînd*) : Pătrașcu ! Doamne ! (*Intră Hermina și rămîne în prag.*)

Spune, pania Hermina, ce este ?

HERMINA : Boier Pătrașcu...

MIRON (*ingrozit*) : Ce-a făcut ?

HERMINA : S-a dus spre iatacul Ignasiei și a vroit să intre. Fata n-a deschis. El a stăruit. Atunci Ignasia i-a spus că nu poate a deschide, căci are pe cineva înlăuntru. El n-a crezut. Ea a întărit cu un soi de jurămînt, pe Sfîntul Witold.

AMBROSIUS : Cum se poate !? Păcătoasa !

HERMINA : Boier Pătrașcu, atunci, a intrat cu sila.

MIRON : Și ?

HERMINA : A cercetat peste tot. N-a aflat pe nimeni. Unde-i, a strigat, unde-i omul acela, ori zburătorul acela ? Înlăuntru, a zis ea, e aici înlăuntru, poți să cauți. El a căutat, n-a găsit, și-atunci, cu pistolul, a împușcat pereții.

AMBROSIUS : Ignasia ! ?

HERMINA : E teafără. Și el e teafăr.

Pistolul e gol. Amîndoi rid.

AMBROSIUS : De ce a făcut așa ? Ca să-l ațite, șerpoaica !

HERMINA (*zîmbînd*) : „E cineva aici, a spus ea, mă jur pe Sfîntul Witold“. Și nu era nimeni.

MIRON (*grav*) : Oare ! ?

HERMINA : Copil !

AMBROSIUS : Dezmațată.

MIRON : Nu, Pater Ambrosius. Și eu am ietac, din care alung tulburătorii, ca să mă țin în dreaptă chibzuire. Și la mine e pururi cineva înlăuntru, ca o umbră. Fiul meu o împușcat umbre. Ci umbrele nu pier, fără se întorc iară și iară. Zadarnic le împroști cu glonți și pulbere. Prostănac fecior am, care se întemeiază mai mult pe cele ce se vād, decît pe cele ce se-nchi-puie ! (*Vede ceva la fereastra balconului, strigă.*) Ce-i, Neculai ?

NICOLAE (*intră, agitat*) : Tată, hatmanul Iablonowsky a fost bătut la Tușova, de Suleiman-Pașa Seraschier.

(*Consternare generală.*)

AMBROSIUS : Nu se poate !
 HERMINA : Doamne, ai milă de Polonia !
(Iese Hermina, apoi Ambrosius.)
 MIRON (*gînditor*) : „Unde-i Tiros împăra-
 ratul, vestit în războaie ?...” Neculai,
 Pronia a vorbit, și îmi pare c-o vorbit
 pe-nțeles.
 NICOLAE : În ce fel, tată ?
 MIRON : Mi-o făcut nouă îndreptare
 înspre cele dinlăuntru. Mi-o spus :
 „Fiu al meu, Miroane, ți-i deschisă
 calea duhului, căci ți-am zăvorit-o pe
 ceea a Moldovei. Rămii aci și cugetă
 la lume, ridicîndu-te tot mai sus peste
 vîlmășag, pînă în ziua cînd vei fi
 destul de înțelept ca să te chem la
 Mine“.
 NICOLAE (*tulburat*) : Nu știu dacă a-
 iasta o rostul Pronia.
 MIRON : Ba da, Neculai. Cînd lucru îi
 scris dinainte, geaba ne-am pune noi
 împotriva. Iată, mie mi-o sunat ceasul
 să-mi urmez chemarea. Dinspre
 Vodă Cantemir, nu pot aștepta ne-
 mic de ispravă.
 NICOLAE : De ce, tată ?
 MIRON : L-am zădărit și l-am împonci-
 șat. Cînd eram mergători la Beci, el
 și-o cerșut de la Vodă Duca îngădu-
 înță să se întoarne acasă, să-și apere
 moșia de nohai. Eu am ridicat glas
 atunci, că nice noi nu sintem mai fe-
 riți ca el, dar mergem înainte ală-
 turea cu Vodă. Duca s-o-nvoit să-l
 lese, însă el, Cantemir, nu m-a uită în
 veci. Pînă azi o fost cumpănă, fiule,
 între drumuri : amî, drumu-i ales. Și
 nu de mine. Ci de însuși Dumnezeu.
 Cine-o adus vestea ?
 NICOLAE : Omul nostru, Timofte. Și-o
 adus și o scrisoare de la unchiul Ve-
 licico.
 MIRON : Îi fugar, Velicico ?
 NICOLAE : Nu-mi pare.
 MIRON : Dă-mi scrisoarea și sloboade-l
 înlăuntru. (*Nicolae se execută. Miron
 citește, Timofte intră.*) Ce s-o-ntîmplat,
 Timofte ? Frăține-meu, boier Velicico,
 îi tăt în slujbă ?
 TIMOFTE : Tăt.
 MIRON : La Vodă Cantemir ? (*E foarte
 mirat.*)
 TIMOFTE : La el, stăpîne. Și mi-o spus
 să-ți fac poftire, și din gură, să vii și
 domnia-ta acolo.
 MIRON : Eu ?
 TIMOFTE : Da, stăpîne. (*Uitîndu-se îm-
 prejur.*) Îi voia lui Vodă Cantemir să
 aibe parte de lumina minții domniei-
 tale, de un sfat drept și de un braț
 oțelit.
 MIRON (*uimit*) : Așe scrie și aici !...
 TIMOFTE : M-or învățat pe de rost ce să
 spun, dacă mi-ar lua polecii cărțile.
 MIRON (*chibzuind*) : Neculai, îi capcană
 ca de jivine !

NICOLAE : Poate, tată... Dar eu nu cred
 că unchiul Velicico s-ar lasa păcălit.
 Ori că ar vra să-ți deie capul lui
 Cantemir. Doar ți-i frate bun și cu
 iubire mare.
 MIRON : Îmi scrie să viu să-mi ieu mo-
 șilele îndărăpt !
 NICOLAE : Vezi ! ?
 MIRON : Și să stau în dregătorii la Can-
 temir-Vodă. Și că acela mi-i voritor
 de bine și s-ar gîndi la incuscreală,
 dacă m-aș ivi să mă dezvinovățesc
 înaintea lui ! (*Un răgaz, un murmur.*)
 Blăstămat !
 NICOLAE : Cine ?
 MIRON : Cerul nelineștii mele. Iară mi
 s-or pus două drumuri în față. Amîn-
 două duc la moarte, fieștecare însă în
 alt chip. Pe care să-l urmez ? Timof-
 te, ce face nevastă-mea, Ileana, și fe-
 tele ?
 TIMOFTE : Te așteaptă, Doamne. (*Intră
 Pătrașcu.*)
 PĂTRAȘCU : Tată, îngăduie-mă să
 mă-nsor cu Ignasia ! Te impior !
 MIRON (*după o scurtă adîncire în el*) :
 Nu se poate, fiul meu ! Plecăm la
 Moldova !
 NICOLAE : Ne-a lăsa Sobiesky, crezi ?
 MIRON : Da. Dar numai ca unelte ale
 sale. Cum ne-o și ținut aici. Ca să
 putem viețui și fi cineva pe acest pămînt,
 ca să putem scrie stihuri și um-
 bla la bucoavne, trebuie numaidecît,
 copiii mei, să sluj'm. Întrebare îi : pe
 cine ?

Tabloul 6

*Sala tronului, la Iași. Seară. Aprodul
 Macri introduce în sala goală pe Miron
 Costin și pe cei doi fii ai săi, Nicolae și
 Pătrașcu. Totodată se aduce pentru Mi-
 ron un jilț, cam ponosit, și se așază în
 apropierea scaunului domnesc.*

MACRI : Pe aici, boier Mironașcu. Și-ți
 avè un bob zăbavă, pîn-a vini Vodă.
 MIRON (*nemulțumit de primire, dar cu
 voie-bună*) : Cam colbăit jilț, băiete.
 S-or gătat tâte pestelcile din Moldova.
 ori o dat hălăciuga lenii în cinștii
 slujitori ? (*Băieții zîmbesc.*)
 MACRI : Apoi, boierule...
 MIRON : Cînd îi domnia trează, slugile
 n-au pas să doarmă, gîdesc. Poate-i
 pofti să ne colbăim caftanul de ce s-o
 pus aici în ani lungi ? Nu ți-ajunge
 că ni s-o colbăit păr și barbă, de do-
 rul ticăitei țări ?

*(Intră, dinspre încăperile domnești, Ve-
 licico. E aferat. Se repede și-l îmbrăți-
 șază pe Miron.)*

VELICICO : Bine c-ai venit, frate ! Și voi, minjilor ! (*Îi îmbrățișează.*) Pătrașcule, am pentru tine un roib tatarăsc care ți-a plăcē ! Mironașcule, să fii cu smerenie ! Și voi, asemenea, să săruțați mîna lui Vodă și să-i faceți plecăciune adîncă.

PĂTRAȘCU : Să sărut mîna unui om din popor ?

NICOLAE : Care nici scrie nu știe ?

VELICICO : Știe a iscăli hrisoave și zapise de întorcerea moșilor. Și de aiasta aveți trebuință, să-i mișcați mîna, și să-i cîștigați cugetul. Așa, mărite frate ! Vodă-i dirz, cu dirzenia nu-l cuprinzi. (*Vede că Macri n-a părăsit încăperea.*) Și tu, bre, ce-ți spînzuri betele pe-aici ? Du-te și trage cu urechea în curtea mămucă-ti, m-ai auzit ?

MACRI : Da, mărite vel-hatman !

VELICICO : Alelei, Macrei, fefelei, vâtaf de păhărnicei, ședē-ți-ar în gît ce bei ! (*Rîde. Macri a ieșit.*) Așa, dragilor mei, vîntul bate bine, și-i cu cale, mijlocin dibăcia, să luați îndărăpt tăt ce s-o pierdut. Ș-apoi, cînd am fi iar calare... ! Mă răpăd să-l aduc. (*Iese. O liniște. Apare Vodă Cantemir, cu Tudose Dubău, vel-logofăt, vistiernicul Iordache Cantacuzino și Velicico. Cei trei se pleacă. Vodă le întinde mîna, pe care tinerii o sărută, iar Miron o duce la frunte. Apoi Cantemir se așază, poftindu-l și pe Miron. Ceilalți rămîn în picioare.*)

CANTEMIR : S-or făcut chipeși feciorii. Le-o priit, se vede, robia polacă. Știu c-ai avut ceasuri grele, boier Costine, pînă te-or slobozit. Nici a noastre n-or fost dezmiardate. Al treilea fiu unde-i ?

MIRON : L-am grăbit pînă acas', la mămă-sa, și-l așteptăm să se-ntoarne, în clipă. Or fost, da, Măria-Ta, ceasuri și mai prielnice, și mai grele. Și numa' credința în Dumnezeu și gîndul țării ne-o ținut în picioare. Ne-am oblicit c-am mai putē fi de-un oarece folos Moldovii noastre !..

CANTEMIR : Și ea vouă, boier Miroane, și ea, vouă ! Sfirtecată îi, suptă îi, dar din trupul ei miere tăt mai cură, ca din vadana cea tînără. Mulți is care-și ling degetele, și mai mulți încă cei ce-i fac zîmbre. Iară noi ne nevoim a o ține în ființă, dinspre tâte marginile. De-aceea nu ni-i ușor a vedea cum riga polac se-ntinde mereu să se-nfrupte, ca ursul ce n-are astîmpăr. Și ne-am gîndit că domnia-ta, cu meșteșugul minunat ce l-ai deprins, chiar prin cetăți leșești, ai putea mijloci mai multă îngăduință din-spre lăcomia acestui rigă, altfel creștin. Pe aiasta ne-am bizuit, chemîndu-te. Să-ți pui umărul și cugetul la

hălăduirea Moldovii. Numa' daca n-ai vră ca ea să intre sub patrafir leșăsc, cum s-o auzit.

MIRON : Nu doresc una ca aiasta, Măria-Ta.

CANTEMIR : Noi avem scrisori ce arată altfel. Și avem și aduceri aminte. Dar ne învoim a le lăpăda, dacă îți leși și domnia-ta chiteala nedreaptă față de această sărmană țară și față de cei ce o ocirmuiesc. Preamăritul sultan, îi, în depărtare, stăpînul nostru și, din mila lui, is, aici, eu. Vreu bine celor ce vor binele Moldovii și-s vrăjmaș celor ce-i sînt vrăjmași.

MIRON : Nu-ți sînt vrăjmaș, Măria-Ta. Acestei țări îi sînt fiu, cum ești și Măria-Ta. Am avut multe în samă și le-am purtat, după povața Celui de Sus. Nesocotind acestea, răii și furii și pizmașii s-or întins asupra ocinilor mele părintești. Nu știu care ți-i gîndul, dar dreptatea ar cere să mi se-ndulă.

CANTEMIR : S-or dus cît ai fost și domnia ta dus.

MIRON : Am fost pribeag, Măria-Ta.

CANTEMIR : Nu te-or luat poleacii de grumaz, ci ți-or dat cinste și adăpost pentru mare prieteșug ce-ai avut cu ei.

MIRON : Nu mi-l bănuî, Măria-Ta, prieteșugul. Căci îi greu a sta departe de țară.

CANTEMIR : Nu ți-l bănuî. Ci mai virtos m-aș bucura să-l văd adus în folosul nostru. Iar pe ceia ce te-or obijduit, îi vom scoate, pe rînd, la Divan. Și vom încerca să-ți facem dreptate, daca Domnul de Sus ne va lumina mîntea, iar slujba domniei-tale ne va îndreptăți : o mîntea ca a domniei-tale îi podoaba oricărei Curți. Și o vorbă bună cîntărește aur.

MIRON (*stăpînindu-se*) : Mă voi strădui să nu fiu fără folos.

CANTEMIR : Să bem, atunci, pentru întoarcere ! (*Bate din palme, apar copii de casă cu cupe.*) Întoarceri is multe pe aiastă lume. Iată, boier Iordache Cantacuzinul o stat cetluit, chiar de mine, în obezi, la îndemnarea străină, și l-am urgisit ani mulți, silindu-l să se-ascundă în Ardeal. Dar iar l-am întors spre fața mē, cînd s-or limpezit stările, dîndu-i prē bună dregătorie, de vel-vistiernic, cu nu puțină dobîndă.

IODACHE : Așa-i, Doamne. Mila Măriei-Tale mi-o cheazăsuit o nouă viață.

CANTEMIR : Asemenea și dumnealui Tudose Dubău, pe care bine îl cunoști.

MIRON : Îl cunosc.

CANTEMIR : Aruncat o fost în obezi de Duca-Vodă, prietenul domniei-tale, pe cînd erai domnia-ta mare-logofăt și

s-o stîrnit vorbă de hiclentie dinspre cițiva boiernași. Și iată-l fugit și dînsul la polaci, iar în '83, cînd domnia-ta te nevoiai într-acolo, cu Vodă Duca, sub paza lui Demidecky, el se înturna la noi în Moldova, unde s-o învrednicit să se nalțe amû chiar în dregătoria lasată de domnia-ta.

DUBĂU : De care mă aflu foarte îndatoritor Măriei-Sale : m-o luat mai de jos, fără prè multă precepere cărturărească.

CANTEMIR : Și Velicico, frăținele domniei-tale, de care am crezut că și școala și evghenia leșască l-or purta împotrivă-mi, iată-mi stă alături, ca un prieten, fiind viteaz hatman oștilor mele !

VELICICO : Neclintit voi fi strajă Măriei-Tale, și acestei țări ! Încrederea Măriei-Tale îi o platoșă de vitejie, iar îndemnul Măriei-Tale, lance fără greș ! Frate Mironașcule, fii binevenit la poala tronului Măriei-Sale, unde toți vom afla tăria de a mîntui Moldova noastră și a părinților noștri !

CANTEMIR (*închină*) : Fiți bineveniți ! (*Ceialți răspund cam așa* : „Să trăiești întru mulți ani, Doamne !” *Beau, apoi Cantemir adaugă.*) Acum, boieri și tineri, lăsați-ne. Să vorghim ca între oameni cărunței. (*Ies toți.*) Miroane, am lipsă de credința dumitale neclintită și nu de amestecături.

MIRON : Am venit cu gînd curat.

CANTEMIR : Poate. Dar gîndul, la cărturar, zboară mai departe ca la omul prost, și se întoarce mai rapide pe călcîie. Cărturarul are năzărire mare și sprijină fapta sa pe un potop de pricini, îndreptăcind tot ce-l îndreptățește, și rădicind la ceru tot ce-l suie. Puțini or fost mai înțelepți ca domnia-ta și mai crezuți ca domnia-ta ; de-aceea, și amăgirile domniei-tale or fost mai grele.

MIRON : Ce fel de amăgiri, Constantine Cantemire ?

CANTEMIR : Lasă-le îngropate ! Că nu ni-s de lipsă amû.

MIRON : Ba lasă să le scoatem la iveală. Ca să-mi știu pacatele.

CANTEMIR : Le știi foarte bine. Decît că le întorni cu gîndul pe ceialaltă parte, numindu-le îsprăvi.

MIRON : Bunăoară ?

CANTEMIR : Ai fost la inima lui Ștefan Petriceico-Vodă, următor, ca și el, înțiririi polace. Ai mîrs cu dînsul, l-ai împins tare spre crăiia leșască. Iar cînd o vrut să treacă la polaci cu tăt cu țară, l-ai lăsat în cîmp și te-ai dus.

MIRON : N-am vrut să-mi pierd țara. Cum nu vrei nici Măria-Ta.

(*Cantemir îl privește lung.*)

CANTEMIR : Antonie Ruset-Vodă te-o înălțat mare-logofăt. L-ai pîrit Porții,

l-ai dat pierzării, făcîndu-l să-și verse mațele la Stambul.

MIRON (*tulburat*) : Se hainise dinspre padișah. Care lucru nici la Măria-Ta n-are îngăduință.

(*Cantemir îl privește și mai fix.*)

CANTEMIR : Fiind cu umblete la polaci și cu simțăminte pentru ei, cînd, într-un rînd, s-o chibzuit Dumitrașcu-Vodă să ieie, prin boieri, zapis cum că polacii n-or intra în țară, domnia-ta ai sfătuit să se aducă ceamburluri tătarăști, din care s-o pricinuit apoi neșfîrșit jaf și urgie. Ori nu-ți aduci aminte ?

MIRON : Nu mi-aduc aminte de una ca asta. Poate că voi fi sfătuit să aibă tătarii voie să ierneze în satele noastre, păzîndu-le de primejdia mai mari.

CANTEMIR : Primejdia mare, pentru domnia-ta, era întoarcerea lui Ștefan Petriceico-Vodă, pe care-l amăgiseși înainte la Iubănești. Ca să nu-ți cășune rău domniei-tale, ai împlut țara de un rău mai mare. Chiar și sate de-ale domniei-tale or fost răvășite.

MIRON : Nu doresc să răspund, Doamne. Dacă m-ai poftit ca să mă cerți, pentru o faptă ce ades ai făcut-o, chemînd tatarii... (*Se ridică.*)

CANTEMIR (*reașezîndu-l*) : Nu de-asta. Am vrut numai să-ți spun că eu nu-s Duca-Vodă, ca să-l zăticnești, trăgîndu-l fără voia lui în sat la Domnești și trimițîndu-l apoi în cătușe polace.

MIRON : Cantemire ! Nu îngădui !

CANTEMIR (*examinîndu-l*) : Bine, bine... Să zicem că n-ai știut. Grè osîndă și pentru prietenul domniei-tale, să moară în robie ca un cîne bolnav, nerăscumpărat, cu galbini trimiși, dar neajunși, popriți la Bistrița de chiar ibovnicul nevستی-si.

MIRON : Măria-Ta ! Eu nu sînt prieten lui Duca-Vodă. Cum nu sînt prieten nici Măriei-Tale, chiar dacă am ciocnit cupa întoarcerii. Eu am fost învăluit în multe și grele politice, și politica nu cunoaște cruțări. Măria-Ta vorbești simplu, cum și judeci : aiasta-i albă, aiasta-i neagră. Îi prè scăzută lumina pe care o așterni peste fapte. Am făptuit totdeauna cum mi-o spus cugetul și chibzuința largă dată de Dumnezău !

CANTEMIR : Bine ar fi ! Decît că și Antonie-Vodă, cînd l-or belit de viu, o avut un Dumnezău. Și Hincu și Durac, încă, or avut un Dumnezău, cînd ați purces, cu Duca-Vodă, la căsăpirea lor.

MIRON (*tare*) : Se sculaseră împotriva legiuitei domnii ! Cum și Măria-Ta, dacă cineva s-ar scula...

CANTEMIR : Aşa, aşa... ! (*Se scoală.*) Nu te supara, mi s-o făcut somn. Sint om bătrîn, mă culc degrabă. Boier Miroane, voi să ştii că sint bucuros să te văd iară. Ştii că vorbesc de-a dreptul. Ţi-oi da, amû odată, starostia de Putna, s-o cureţi de hoji şi s-o aduci la o stare bună. Pe feciori îi îmbrăcăm în contăşe, oprindu-i boiernaşi la Curtea noastră. Pocale vom mai ciocni, şi multe, trag nădejdea. Ne vom îngriji de agoniseala domniei-tale, de căpătuirea fetelor. Voi cununa însumi cîteva. Rămii supus Moldovei, cum ai fost. Nu te-a bintui nime. Cupăreştii, cu Iordache vistierul, se lăţasc : te vei lăţi şi domnia-ta, cu ajutorinţă de la noi. Sstatul domniei-tale il voi cîntări pururi cu osebită luare aminte. Am fete de măritat. Mi-ai putea fi cusceru, toiag de sprijin, şi frate. Turcul e încă puternic. Noapte bună. (*Iese. După o clipă intră Velicico.*)

VELICICO : Ce îi-o dat ?

MIRON : Stărostia de Putna, pe Milcov.

VELICICO (*cam dezamăgit*) : Ca să te ţină departe de Lehia. Îi frică moşului de domnia-ta. Nu-i nimic, frate. (*Coboară vocea.*) Nu trăieşte mult. A muri degrab', şi pe urmă... ! Atunci nu te-i mai putè da în laturi de la domnie !... Amû-odată, zî ca el ! Şi tăt ce-o spune prostul, pînă-ntr-un loc, zî că-i bine. Estimp îţi iei pămînturile 'napoi, de la Iordache şi de la alţi Cupăreşti, fiind mai plecat şi mai mieros ca aceia. Ş-apoi, cînd a fi să vorbim, noi om vorbi ! Asta-i calea, Mironaşcule, nu-i alta ! (*O iau spre ieşire.*)

MIRON (*melancolic*) : Îi una din căi, Velicico, numa' una din căi !...

VELICICO (*optimist*) : Cunoşti alta mai bună ?

MIRON : O caut, Velicico !

VELICICO (*bucuros*) : Mulţi avem aci nădejde în domnia-ta, aşa să ştii ! Am auzit pre mulţi zicînd : doar boierul Miron Costin, biv-vel-logofăt, ne poate aduce îndreptare, pentru cită jale ne bintuie... Hai, frate ! (*Ies.*)

PARTEA a II a

Tabloul 7

Cancelaria stărostiei de Putna, la Focşani. O sofa, scaune joase, o odăiţă alături. Lingă birou, la un pupitru, stă Tretie, pisăr, în convorbire cu nureşa Domnica.

DOMNICA : Şi de-atunci, nu te-ai însurat ?

TRETIE : Nu.

DOMNICA : Era frumoasă Tudosca ?

TRETIE : Cum îi soarele. Cînd o măritat-o stăpînul, am simţit cum mi se gătasc zilele.

DOMNICA : Saracu' !

TRETIE : Am vrut să mă călugăresc numai decît. Nu m-o lasat el. Mi-o zis că viaţa mē îi scriptura şi că în scriptură îi sfinţenie mai multă ca-n schivnicie.

DOMNICA : Oare ! ?

TRETIE : Că-n schivnicie spui pe de rost ce-ai învăţat, tot aceleaşi, iară cînd scrii, luminezi cu mintea ta pre alţii, punîndu-le înainte lucruri încă neştiute.

DOMNICA : Aşa-i, da. D-apăi şi domnia-ta ai rimnit prè sus, la însăşi fata marelui-logofăt.

TRETIE : Mi-o fost drag s-o văd în tătă

ziua. Din cite-şapte surorile, dînsa era cea mai...

DOMNICA : D-apăi, dumneata n-ai rang, n-ai nimic.

TRETIE : N-am. Macar că boier Mironaşcu mă ţine la preţ, mai mult ca pe un boiernaş.

DOMNICA : : Dar la boierie nu vră să te scoată !

TRETIE : Ştiu şi eu ! ? Pînă amû o adus vorba în vreo două rînduri... Dar n-o avut nici vreme, că s-o dus în război şi apoi în ţară leşască...

DOMNICA : Cit o stat, doi ani ? Mi-i dor să-l mai văd. Dacă n-o lua atunce în sus, cu Vodă Duca, ci se înturna încoace, spre Focşani, poate alta îi era isprava.

TRETIE : Poate.

DOMNICA : Amû l-or făcut mai mic.

TRETIE : Tăt boier. Şi tăt luminat.

DOMNICA : L-or şi sărăcit. Zestrea la fete a fi mai puţină. Care mai e de măritat ?

TRETIE : Maria.

DOMNICA : Pe-aceea n-ai îndrăgi-o ?

TRETIE : Îi bună, dar nu-i frumoasă.

DOMNICA : Te înţăleg. Dacă n-ai dragoste în inimă... Macar că poate te-ar boieri şi cu ea. Şi-apoi, dragoste îţi mai găseşti şi pe la megieşi, cînd eşti tînăr.

TRETIE : Nu. (*O clipă.*) Stăpinu' încă-i separat că Vodă boierește oameni fără de carte și fără de nici un herb și socoteală.

DOMNICA : Ca el. Că nici Cantemir-Vodă însuși nu-i decît răzăș, fără nici o știință de carte.

TRETIE : Apoi io-s chiar din robi. Cînd o sfătuit boier Mironașcu de-o vinit buluc tătăresc, în '73, s-o făcut pîrjol, și-ai mei or ars de-a valma. Iar pe mine, dac-am scapat, m-o luat în mila lui, la curtea boierească, și mi-o dat știință de slovă, și-am crescut pe lîngă copiii săi.

DOMNICA : Dar Maria te-ar lua, crezi ?
TRETIE : N-aș ști ce să zîc. Îi mai mare ca mine cu doi ani. Gîndul meu îi dus la cealaltă. Mai bine mă-nhideam în monastire.

(*Intră Timofte.*)

TIMOFTE : N-o vinit stăpinul ?

TRETIE : Încă nu. O adastă pe doamnă-sa, de la Barboși.

TIMOFTE : Nu știu ce să fac. Să-i tai, ori să-i mai lăs ! ?

DOMNICA (*izbucnire*) : Nu-i taia !

TIMOFTE (*fără s-o ia în seamă*) : O zis că vine dumnealui să isprăvim. Prepeleacurile le-am durat. Dacă însară, eu îi tai ! (*Iese.*)

DOMNICA : Îi prè aprig, acest Timofte-căpitan !

TRETIE : Îi orheian de-al lui Hîncu. Cînd i-or stropșit, la Iepureni, în '72, l-o luat boier Miron cu sine, că l-o văzut tînr și viteaz și o vrut să-l scape de osîndă. Că ceilalți s-or spînzurat și s-or înțepat de tatarii care or sprîjinit domnia, și-o fost prădăciune pî-nă-i lumè. Iară el, dac-o avut noroc, o ajuns căpitan.

DOMNICA : Amù spînzură el pe alții.

TRETIE : Îmi pare că se apropie boierul-pîrcalab Miron. (*Se aud lamentațiile unei bătrîne și, în fundal, altele.*) Da, el îi. (*A văzut pe fereastră. Domnica se titirește. Miron intră.*)

DOMNICA (*roșie*) : Mironașcu !...

MIRON (*o recunoaște*) : Ce-i, Domnică ? (*Curățindu-se.*) Mi-or mînjit poalele cu plîngerii și cu vîcăreli. Îs mumele hoșilor ce se rup azi în bucăți. De crescut, nu i-or știut crește, dar amù vin să se jeluiască. Cînd îi prè tîrziu. Șazi, Domnică. Ești tăt frumoasă.

TRETIE : O sosit Doamna Ileana ?

MIRON : Nu. Și-s separat că n-o ajuns încă. Te duci tu s-o adăști, și, cum o pune picioru' jos, vini să-mi spui. (*Tretie iese.*)

DOMNICA : Boier-pîrcalabe,, și domnia-ta ești tăt chipeș. Decît, mai bătrîior. Și mai... nu știu cum să zîc...

MIRON : Spune, Domnico.

DOMNICA : Mai cu gîndul dus... În alt chip te uitai la mine amù-s patru ani, cînd mai stătea povîrnit asupra fețișoarei mele. Mi-ar fi oarecum, amù să te mai dezmierd, ca atunci. Macar că-ți cunosc tainițele ochilor și mîngîierea bărbii mătăsoase pe pieptul gol. Ca pămîntul hulpav mă-ncegeam cînd îți simțeam suflarea pe țîțe. Mai ai suflarea ceea ?

MIRON : Nu știu... Îmi pare că am pierdut-o, Domnică... Dar tu, nu ți-ai mai aflat astîmpăr pentru fierbințală ?

DOMNICA : De ce mi-aș afla ! ? Cît trăiești, cată să fii cald ca ceanul răscolit ; cînd te răcești, nu mai trăiești. Rămii oală goală, bună de-astrucat între hîrburi.

MIRON : Aiasta-i nesmintit, Domnico. Avem să ne părăduim fiștecare într-o zi, oricît am fi fost calzi și ferici, și să ne facem glod, rămîindu-ne doar numele, ba nici el totdeauna.

„Fum și umbră-s tâte, visuri și părere
Ce nu petrece lumea și ce nu-i cădere ?
Spuma mării și nor suptu ceriu
trecătoriu

Ce e-n lume să nu aivă nume
muratoriu ?“

DOMNICA : Apăi, taman de-aceea zîc să nu lăs moartea a mi se cuibări în preajmă, ci cu viața s-o alung, și cu dragostea, de care moartea fuge.

MIRON :

„Nu-i nimic să steie-n veci, tâte trec
în lume
Tâte-s nestătătoare, tâte-s niște
spume“.

DOMNICA : Mi-ai spus destule stihuri din aieste, dragă Miroane. Mă iubeai și mi le spuneai, și apoi iară mă iubeai. Simțeam cum mi se gidilă chelea, și-mi plăcè tare. Însă amù mi le spui, fără să mă mai iubești. Amù pare că ți-ai iubi mai tare stihurile, Doamne iartă-mă !...

MIRON :

„Norocul la un loc nu stă, într-un ceas
schimbă pasul
Anii nu pot aduce ce aduce ceasul.“

DOMNICA : Îi prè drept ! Altădată, anii pot duce ce-o adus ceasul. (*O tîcere.*) Ți-o ramas inima la vreo poleacă de-aceea, și-ai uitat-o pe Domnica ta !...

MIRON : Fost-ai oare, fost, a mea ?
Domnico ?

DOMNICA : Macar după cît te-am așteptat și cît am plîns lacrimi amare cînd te-ai dus, dragul meu, martor mi-i Dumnezău ! Și n-am avut astîmpăr, nici bucurie, pînă nu te-am știut iară pe pămîntul sfînt al Moldovii. Eu știu că ești boier mare și cu griji, dar la Panciu, atunci, cu poloboacele de vin puse-n pîrău, ...și cu ciosvirta de bou

la fiğlă... cînd m-ai luat pe genunchi... fiind tăt om ca noi... iar pe celalt genunchi s-o zgrepănat Pelaghia, vără-mă bună, și stam cuprinse pe după mijloc și ne-ntreacă care te sărută mai dulce... și mintea ne era aburită, la tăți, ...și greierașii țiriau în iarba ceea mare... printre galbenii de aur aruncați...

MIRON : Taci !

DOMNICA : ...Unde, supunîndu-mă, cînd m-am uitat în sus, și-am văzut cîteva stele prin coama părului...

MIRON :

„Și voi lumini de aur, soarele și luna
întuneca-veți lumina, veți da gios
cununa
Voi stele iscusite, ceriului podoba...”

DOMNICA : Mi-o fost drag... Că-i mai multă veșnicie într-un ceas ca acela...

MIRON :

„Vă așteaptă groaznică trîmbița și
doba.”

DOMNICA : Doamne, Miroane, ești om cu sînge, și eu tot asemenea sînt, după cum și-am fost ațiția ani. Ne-am mai puté zvîntura în cele crivaturi, că nu-i alt mai bua de la Cel de Sus ca împreunarea barbatului falnic cu femeia trupeșă, sub geana lunii. (*I se așază în brațe.*) Te-oi face tînăr iar la loc, dacă mi-i asculta, și-i vré să te aplaci de iznoavă spre mine. (*Iși dă drumul încet pe spate, el rămîne inert, ea se lasă să cadă pe covor.*) Nu mai știi să mă cuprinzi, Miroane. Atunce și-oi cuprinde eu genunchii și și-oi spune : aibi milă și îndurare, lasă prè unul din furii ce stau afară, așteptînd să-i despice în patru...

MIRON : Unde să-l lăs ?

DOMNICA : Îngăduie să nu-l despice, căci nu pot a-l vidé ! Baremi să-l spînzure, dacă nu-i cu cale să-l slobozăști, dar să nu-i vād trupul taiat în patru și pus în prepeleace, puțînd. (*Începe să plîngă.*) Lasă-i hoitul marcar întreg, lui Stelea, te rog cu smerenie, ca pe Dumnezeu te rog, dacă m-ai iubit cit de puțîntel.

MIRON : Îi osîndit după pravilă, Domnico.

DOMNICA : Nu dup-a lui Hristos, ce ne-o-nvățat să iertăm de șeptezeci și șapte ori cîte șapte, și să iubim pe aproapele nostru ca pe noi înșine !

MIRON : Și tu l-ai prè iubit, pe acest „aproape“ ! ?

DOMNICA : L-am iubit, Miroane, virtos ! Și m-am iubit de-a valma cu cine mi-o fost drag și-o avut poftă de sfîntă împreunare, dac-o fost om citov și întreg. Iar pe-acesta puțînt timp l-am simțit lîngă mine, căci l-o prins căpitanul Timofte și l-o legat, și l-o

menit gealaplui, să-l taie. Și-apoi n-aș vré să mai trăiesc vîzîndu-i trupul, care o fost una cu al meu, hăcuit pe la răscruci. Cu mine odată s-o bucurat și cu mine o gemut, în alcătuirea ceea naltă, și-acum mi-aș pierde mîntea să vād bucăți din el, așezare pentru corbi. Fii milostiv și scoate-l din rînd, și și-oi sluji ca o roabă, spălîndu-ți picioarele, dacă altă plăcere de mine n-ai.

MIRON : Domnico, aceștia îs lotri mari și rai. Or amăgît, or prădat, or creat și împuns multă omenire. Eu am în sama mea drumurile din acest colț de țară, înțelegi ? Drumurile, pe care să margă oamenii cinstiți, rădvanele domnești, chervanele de neguțători și tătă suflarea. De răul acestora, astupîndu-se drumurile, domnia își pierde din fală și din stăpînire. Cată dar să dăm pildă mare, spre a curăți locul și țara, de tot ce e prădalnic.

DOMNICA : Dar dacă eu te rog în genunchi, boier Miroane-pircălabé, să nu urgișești pe cel ce o stat, ca și domnia-ta, între brațele mele, și s-o zvîrcolit pe pîntecele meu...

MIRON (*blînd*) : Ești o femeie zvînturată, Domnico, și nu pot, pentru iubirea curvească ce-ai avut-o, să lăs hoția slobodă în stărostia mea. Du-te și-l sărută ultima oară !

DOMNICA : M-oi duce, Măria-Ta. Dar de spus tăt am să-ți spun : cu mulți m-am iubit și nu-mi pare rău ; iară cu tine, unul, îmi pare rău că m-am iubit.

MIRON (*mîhnit*) : Dar nu înțelegi că nu pot strica pravila ?

DOMNICA : Atunci, incalte, taie-mă și pe mine, boierule, care mă spurc pe tătă pravila ! Ori gîndești că n-a mai fi hoție cînd îi pune zece lotri de drumul mare în prepeleace ! ? D-apoi hoția nu se începe cu ei, nici nu se gătește. Ce fac boierii nu-i hoțiile, și încă mai avană ? Care cum se aburcă în scări, nu începe a hoți, și-a tăia, și a strînge omul în ceatlău și în gard, pentru dajdie ? Și a-i lua vita din casă, și laptele de la gura copchiilor ? Nu-și hoțască unul altuia satele și ocinile, cum și le-or hoțit și dumitale ? Nu hoțesc scaunele din Divan — și pe cel mai mare nu l-ar fură în tătă clipita ? Iară dacă eu mă curvesc, boierule, atunci ceilalți boieri, care se-nchină la tăte stăpînirile și se-ntorc după tăte vînturile și ling tăte mîinile cu pecete, ce hōlera fac ? Îs mai curvă eu ca acela ce giură pe sfînta Evanghelie credință domniei așezate, și apoi se trage în uneltiri și o surpă, iar pe cei de o seamă cu el îi dă vîn-

duți ? Eu baremi n-am jurat pe Evan-ghelie !..

MIRON : Ai jurat și tu când te-ai mă-ritat !

DOMNICA : Barbatul meu dintii m-o luat stricată de beizadea Antonie Ruset, așa să știi ! Și în scurt m-o lasat pîntru alta ; iar al doilea o murit de bătrîn. Și-acesta de-amîi îi strîngător de biruri, și stă dus pe șleaul drumu- lui, făcînd vad unde pofteste, și viind cînd îi vine, cu dabila strînsă, și-m-părțită la boieri și ispravnici, ca să-l lese să fure și el. El, acesta, ar fi de pus în prepeleac, boier Miroane. Dar el îi al domniei, și-l apără dărăbanii domnești. Iar pe Stelea, dacă-și iê îndărăpt ce i-or jăcuit, nu-l apără nime, nice domnie, nice străinătate, nice altul pe fața pămîntului, decît singur ghioaga și cuțitul lui. Și-amîi a sta în prepeleac pîntru pofța domniei-tale de a curățî drumurile de cei mici. Dar de cei mari nu te-n-vrednicești să le cureți, boier Mi-ronașcule ? De judecățile strimbe făcute de frățîne-tău Velicico-hat- man, și de alții ca el, din porunca domniei, cu dobîndă mare pentru el, de la cel ce și-o plătit ajungerea, și cu urgisirea celui rămas, nu pui cu- vînt ? Vorghești, în stihuri, de moarte și de cite tâte, lună și stele, dar de dreptate nu vorghești ? Taie-mă și m-oi duce și eu, cu părere de rău de viață, să mă iubească ciorile și cîinii, lingă Stelea al meu, pe care nu mi-rușine nice în fața lui Dumnezeu că l-am țînut după git ! Mi-i rușine că te-am țînut pe genunchi pe domnia- ta !

MIRON : Timofte ! *(Intră Timofte. Se lasă o tăcere grea.)* Îl iei pe hoțul Stelea și-l duci pe malul Milcovului. Și, la noapte... *(suspensie)* îl leși slo- bod să margă în Valachia, și aci să nu mai pășască !

(Timofte iese.)

DOMNICA *(după o clipă, se aruncă în brațele lui Miron și începe să-l să- rute)* : Doamne ! Mironașcule !

(Dar intră Tretie. Cei doi se despart în clipa în care apar Doamna Ileana și Ioniță. Domnica își șterge lacrimile, sărută mina Ilenei, apoi, față de bărbați, își ia un aer cochet și triumfător și iese.)

MIRON : Bun venit, Ileană. Și ție, fiule Ioniță. Îmi pare bine că vă vād în sffrșit. Ați fost zabavnici cu drumul.

IONIȚĂ *(aprin)* : N-am fost, tată, dar... *(Un gest al mamă-si îl liniștește.)*

ILEANA : Îi bine că am agiuns, cu voia lui Dumnezeu. Or fost oameni destoi-

nici... *(Privește împrejur.)* Vra să zică, aci îți pitreci starostia, Miroane.

MIRON : Aci, Ileană. Și-n tăt jurul a- ista bat drumurile. Șăzi. Șadeți.

ILEANA : Și nu te prinde urîtul ? *(S-au așezat.)*

MIRON : Nu. M-am deprins amîi de-o vreme. Șad aci în vizuina mē. Dincolo mai am o chilie. Ne-apucă și noaptea, cu Tretie, asupra slovelor.

ILEANA : Îi grē purtarea lor, și a griju- rilor mănînte, după strălucita Le- hie ! ?..

MIRON : Îi grē și nu de tăt. Noaptea cade ca și-acolo, lumina luminării îi tot aceeași... Asemenea și capul, cu gîndurile din el. Ce-am gîndit acolo mă urmează și aci cu credință... Și slova s-adună, cu aceeași ticnîtă îm- bielșugare. Multă schimbare nu bag în samă.

IONIȚĂ : Tată, nu se cade să stai aci să mucești !..

MIRON : Nu mucească, fiule. Stau aci din voia Domniei. Îmi fac treaba de obște...

IONIȚĂ : Domnia îi vicleană. Te-o trimis ca la popreală, să scape de pu- terea domniei-tale. Și-n loc să taberi asupra ei cu vorba, cerîndu-i ce țî se cuvine, domnia-ta...

MIRON : Spune, Ioniță ! Nu-i suparare...

IONIȚĂ : ...domnia-ta dai dosul și pri- mești osînda fără a scoate glas. De care glas s-ar infricoșa oricine, căci se aude de la Cracovia pînă în Stam- bul !

MIRON *(blînd)* : Nu-i nici o osîndă, fiule. Îi dezmeticire, pîntru mine și pîntru sufletul meu.

IONIȚĂ : Îi osîndă ! Oricine știe că ești primul om din această țară, la lumina minții și la chibzuiala sfatului.

MIRON *(zîmbînd)* : Poate că nu-s...

ILEANA : Doamne, Miroane, nu te smeri. Căci smerenia n-adeuce bine la oameni, fără numai la Dumnezeu.

MIRON : Cu El m-am deprins a vorbi pe-aici. Cu El, și cu umbrele.

ILEANA : Ce fel de umbre ?

MIRON : Umbrele ce s-or perindat în lungi vdaleaturi și s-or rostit în cele din urmă, în noi. Așa-i, Tretie ?

TRETIE : Da, Doamne.

IONIȚĂ : Eu gîndesc că cine te-o pedep- sit și umilit trebuie să cunoască mî- nia domniei-tale. Acest vodă îi un om hapsîn și nu iubește lumina minții domniei-tale. Te-o chemat numai ca să o aibe în pază. De-aceea eu nici n-am vrut a mă înfăoșa la Curte atunci. Eu am gîndit că domnia-ta ai să arefi adevărata domniei-tale sta- tură, și n-ai să te leși plecat dintre faptele cele mari.

MIRON : Îi mai mare fapta ce-o săvîr- șesc aci, Ioniță-fiule. Aci sporește scri-

erea despre vremile ce-or fost. Nu poate nici Vodă, nici altul, să facă a-ceastă lucrare. Eu pot.

IONIȚĂ : Dar Vodă poate să facă alte lucrări, mai răle. Și le și face.

MIRON : Mi-o pus în boierie doi feciori. Și te-a pune și pe tine, dacă îi fi vrednic și supus.

IONIȚĂ : Ba eu n-oi fi ! Și îngăduie să-ți spun că nu văd cu ochi buni nici supunerea domniei-tale. Altă pildă am cunoscut de la domnia-ta.

ILEANA : Și eu zic, Miroane, nu-ți fie cu suparare, c-ai stat destul aci. Prietenii vor să știe de tine. Or venit soli de la leși și m-or întrebat. Tăt firul de păr ți-i priveghiat de Crăiie și n-atîrnă decît de la dorința ta să ți se simtă pumnul. Îs atîția care te-or așteptat ca pe un cireș copt, să vii, cu putere, și să-i întemeiezi la loc, să dai glas voii lor de obște, ținînd în cumpănă pe Cantemirești și pe Cupărești.

MIRON : Îi neorînduială prè mare, Ileană, în țară și în lume. Puțina rînduială ce-o pun aici, îi faptă de bine. C-o pun să rămînă veșnic.

IONIȚĂ : Eu înțeleg, tată, dorul domniei-tale de carte. Dar nu mai pot să țin, singur, cu mama, socoteala celorlalte. Cartea domniei-tale îi bună, dar cărțile noastre de stăpînire îs tăt mai nevolnice. O fost judecată la Divan pîntru satul Cîrstești din ținutul Cîrligăturii, ca și pentru Seleșul de Sus, care le-am cerut îndărpt de la mina lui Ștefanache Silion șătrar, ce s-o-n-cuibat acolo, cu fals, cit am fost duși. Să te fi înfăoșat domnia-ta la Vodă, ereau iară ale noastre. Așe, s-or pierdut. Cum îi pierdere și la satele și ocinile de la adormit Miron Barnovsky-Vodă, ce s-or împărțit, în '63, între Costinești, Ileana-comisoaia și soru-sa Alexandra, soața lui Iordache vel-vistier, proteguitul lui Vodă. O luat comisoaia și partè noastră, ș-a ține de ea, dacă nu ti-i arunca, de sîrg, la piciorul Scaunului domnesc, să-l hițîni, cerîndu-ți direptatea ! Vești răle și dinspre Poiana Călugăra... (*Deschide registrul cu care a venit.*)

ILEANA : ...Și dinspre Șepenița, cu Dumitrașcu Epure, care o bagat de vină că n-ai răspuns tăți banii la prețul tocmit și cere a lua dobinzi grele din urmă, ori să se-nstăpînească pe sat.

MIRON : Dar am fost plecat în Polonia !

ILEANA : Nu vrè să știe. Dobînda-i dobindă, și o făcut, zice-se, jalbă la Divan, să fii chemat să-i dai pungile care lipsăsc din preț, ori să-i întorni moșia.

IONIȚĂ : Îi bună tihna, ca și a scrierii cărților iscusită zabavă, dar noi du-

cem somn neticnit, tată, văzînd că părăduiala ce-o fost nu s-o curmat cu venirea domniei-tale la Moldova, de care tremurau atîția, iar am scot obraze netemătoare și-ți cîrtesc în spate. Numa' o dată să te-ntorci, și-or intra iarăși în pămînt, ca sobolii.

ILEANA : Răutățile Cupăreștilor și-a Ru-seteștilor s-or înmulțit, Miroane, nu s-or ogoit.

MIRON (*blind*) : Nice noi, poate, n-am fost mai buni cînd ne-o stat vremea în agiutoriu.

ILEANA (*mirată*) : Eu vorba aiasta n-o înțeleg, soațe al meu iubit.

MIRON : Am coprins, Ileană, cite ne-o lasat dorul și vлага noastră, din cele lumești. Amù aș coprinde, dacă m-ar lasa vremea, și din celelalte.

IONIȚĂ : Tată, dacă ne umblă în avere, pre curînd ne-or umbla în tâte, și n-a mai fi trai. Clătindu-ți temeul...

MIRON : Temeiul meu, abia amù mi-l rostuiesc. Temeiul meu îi mîntea, și vorba bine închegată, și chitirea îndărpt și înainte, nesmintită de nici un prepus. Iară celelalte îs pe mîna voastră, dragii mei, și-ți face cum v-a îndrepta Pronia și buna voastră aplecare.

ILEANA (*îngrijorată, cu drag*) : Umblă vorba, Miroane, că ai venit din Leahia bôlnav, rostînd mereu stihuri de moarte, din cele ce se scriu, dar nu le crede nime. Că viața îi dată ca s-o trăiești, nu ca s-o jelești dinainte. Vor fi fost înțelepte și acele stihuri, cînd le-ai scris, dar erai om în putere, agonisitor ca leul, milosirdnic, însă fără de cruțare cu cei ce ți se puneau de-acurmezișelea. Iar amù, dacă ne lăși să ne muște tăți, pricina nu poate să fie decît boala lească. Ori, poate, Dumnezeu să mă ierte, niscăiva muiere, ce ți s-o strecurat în inimă și-n pat, ca viespea ceea otrăvitoare, și ți-o muiet singele.

MIRON : Cum poți gîndi astfel, Ileană ?

ILEANA : Avut-ai, Miroane, îndămînări multe cu femeii, și Domnul mi-i mar-tor că nu mi-o căzut ușor cînd am mai știut de unele. Dară amù, paca-toasa care te-o săcătuit mi-i dușma-nă, și-aș vrè foarte să-i plătesc, ca nîcîcînd, pîntru îndărăticia și lăco-mia ei. Că dacă-ți surpă vлага, eu rămîn bicisnică, iar Maria nu s-a mai mărîta. Că n-a lua-o nimeni fără de averi și nume temut, numa' pentru boiul ei. Iar Cîrligătura am vroit să i-o dau ei. Seleșul, tot asemenea. Însă tu ți-ai pus scriba de noi înainte...

MIRON : Nu mi-am pus-o, Ileană și Ioniță-fiule ! Dragostea pentru voi toți mi-i tăt întreagă, și dacă averea nu-i ! Sintem și-așa bogați, și încă foarte

bogați. Dacă la această bogăție a noastră se mai adaugă încă una...

IONIȚĂ : Tată, scăzământul nu-i bun ! Pasul care ia povârnișul lunecos nu se mai oprește pînă în vale.

MIRON : Viața îi vale și deal, Ioniță, cum îi și umbletul. Eu acum știu, căci am văzut umbletele celor ce or fost mari înaintea noastră. N-o fost înălțime să nu-și aibe valea, nici lucru înșorit să nu-și capete umbra. Singur numai piscul gîndirii le cuprinde tate. Mai mult naintăm în coprins văzînd de sus, decît tîrșind pașii. Iar muierea ceea nu e vie, Ileană, este nălucă.

ILEANA : Cea care s-o desprins de tine cînd am intrat, nu era nălucă.

MIRON : Pentru mine așa era, Ileană. Muiere o fost altădată.

ILEANA : Amû era. Și noi să mai fi zăbovit o leacă...

MIRON : Ileană, sînt dregător, și mulți au lipsă de mine, necurmat. În mina mē îi facerea-de-bine, cu care sint dator măruntei lumi.

IONIȚĂ (*revoltat*) : Tată, și noi așteptăm această facere de bine, iar domnia-ta ți-o răsipești în vînt ! Șezi între nemernici și între hoți, în loc să șezi în Sfat, la Ieși, cumpănindu-ne biruință. Iară mișei ne-or sărit chiar astăzi la rădvan, pe drumul spre domnia-ta, și nu i-o stîmpărat decît bogată curgere de sînge.

MIRON : N-am știut !

IONIȚĂ : Azi, am tăiet pre cei mai mulți. Miine, dacă domnia-ta vei stihui întruna și vei vorbi cu morții, ne-or taia ei pre noi. Aiestea vroiam să nu le știi, dar n-am mai avut încotro. Și-amû să ne leși a merge la conacele ce ni le-ai gătit, și te-om aștepta, ca să-ți mai spunem și altele. Îi vorba ca domnia să dea curînd pept cu polacii. Ș-atunci a fi altfel pentru noi, Costineștii. Hai, mamă !

(*Ileana îl mîngîie și-l sărută pe Miron și iese cu Ioniță.*)

MIRON : Tretie, iarăși mi s-o tulburat vederea, văzînd drumurile. (*O tăcere.*) Iaca, tu ești sarac, dar nici nu te-ai gîndit la bogăție. Te-ai gîndit ?

TRETIE : Nu, Măria-Ta.

MIRON : Dar la întemeiere te-ai gîndit, la rang mare, la femeie avută ?

TRETIE (*codîndu-se*) : Nu, Măria-Ta.

MIRON : Ești fericit cu buchiseala și cu cunoașterea faptelor celor mari din trecut ?

TRETIE : Nu le-aș de pentru nimic... Cînd mă închid în chilie și cetesc...

MIRON : De ce fii mei nu cunosc, tăți, această mulțămire ?

TRETIE : Ei sint boieri, Doamne. I-ai învățat să poftescă, să stăpînescă... Eu n-am decît această mărunță stăpînire. Cu ea îs ieșit din robie.

MIRON : Oare ! ?

TRETIE : Așa mi-ai spus Măria-Ta. Și eu așa cred, în tăt ceasul.

MIRON :

„Nice voi, lumii înțălepti, cu filosofia Hălăduiți în lume, nice teologhia, V-au scutit de primejdii, sfinți părinți ai lumii
Ce v-au adus la moarte amară pre unii“.

Tretie ! Dacă ți-aș da-o pe Maria, fata mē ?

TRETIE (*după o ezitare*) : Îți foarte mulțămesc, Doamne, pentru gînd. Însă voi a rămîne în sihăstria bucoavnelor noastre, fără ademeniri lumești.

MIRON (*oftînd*) : Pacat ! Îi o fetică bună și înțeleaptă. Cum și tu ești. Ar fi cu cale să te-nalți.

TRETIE : Înălțîndu-mă, m-ai pierde, Doamne. Și tu nu vrei. Mi-ai dat un drum pe care pot să îmblu pînă la moarte.

MIRON : Sora lui Timofte s-o măritat, în iarnă, cu vataful Macri, de la Curte. Și Timofte tăt nu m-o lasat.

TRETIE : Indeletnicirea lui e buzduganul, Doamne; din care se află destule. A mea-i peana, din care-s puțințele. Să mă îngădui, rogu-te, în starea unde m-ai adus, slujitor al Cuvîntului, ca și domnia-ta.

MIRON : Al Cuvîntului, sau al meu ? (*Intră Timofte. Îi întinde o scrisoare.*)

TIMOFTE : O venit ravașul aista. Pe Stelea l-am dus. S-o fălit, mișăul, că ți-o crestat feciorul și ți-o iubit ibovnica.

MIRON : Taie-l !

TRETIE : Măria-Ta ! (*Miron se întoarce spre el.*) Ai spus un cuvînt. Îi cuvînt.

MIRON : Ai dreptate. Timofte, zvîrle-l peste Milcov ! Iară slugilor să le spui că l-am trimes cu o poruncă anume. Ceilalți, să moară ! (*Timofte iese. Miron deschide scrisoarea.*) Sobiesky vine asupra Moldovii și mă cere lîngă el. Doamne, încotro mă îndrepti ?

Tabloul 8

Sala tronului din Iași. Se pun străji la toate ușile. La ușa dinspre sala Divanului se așază Macri. Intră Velicico, cam cu chef.

VELICICO : Ce-i, Macrei, fefelei, păzăști Divanul de mișei ?

MACRI (*incrunându-se*): Cum să precep vorba iasta mare, vornice de Țara de Sus?

VELICICO: Cum îi vrê. Eu am zis că-l păzâsti de mișei, tu ai înțales cum te-o dus mintea ta ceea păcătoasă. Tu cum ai zis: „vorba aiasta, mare-vornice“, sau „vorba aiasta mare, vornice“? Vezi să n-ajungi cu mintea pînă aci. Că dacă eu-s mai sus de Țara de Sus, tu ești mai jos de Țara de Jos. Direge vinurile și nu tilcurile, că pentru aiasta te ține domnia slugă. (*Intră la Divan.*)

MACRI: Blăstămat să fii, cu tăt neamul tău Costinesc, pântru limba voastră ceea spurcată!

(*Intră Timofte.*)

TIMOFTE: Bună inima, cumnate! Aș vrê să grăiesc numaidecît cu stăpînul meu, boier Mironașcu.

MACRI: Nu-i îngăduit, cumnate. Îs strînși în Divan.

TIMOFTE: Cam de mulțisor!...

MACRI: Să tot hie vro trê ceasuri. Le-am dus și vișrap, în două rinduri. Îs trebi grele de pus la cale.

TIMOFTE: Ș-apăi, o vorbuliță să-i stre-cori. și un răvășel, n-ai putê?

MACRI: Mă tem că nu. Îi lărnuială multă, și sfadă. Domnul îi mînios tare. (*Intr-adevăr, se aud zgomote.*) Bate cu vorba în ei ca nicipînd. Nu mă pot apropie.

TIMOFTE: Bine, atunci. Oi sta pe-aci. Dar strajă, di ce-i atîta?

MACRI: Așa o fost porunca. Să nu iasă care cum îl taie capul.

TIMOFTE: Dar cu capul tăiet, poate?

(*Macri se uită lung la el, Timofte iese.*)

MACRI: Cum îi turcu', și pistolul!...

(*Deodată, zgomotul crește și Vodă năvălește în sala tronului, agitat, cam băut, cu boierii, congestionați, după el.*)

CANTEMIR: Așa-i voia mē și îndreptarea țării! Și cine-a sta amuș împotriva voii mele, împotriva țării stă! Chibzuiți, boieri, cu capetele pe umeri. Că-i mai de ajutoriu în acest ceas să-mi fiți în ajutor. Îndulcitu-v-ați și v-ați spurcat la mult ghine. Care nu iaste ghine fără plată și fără jertfire, cînd prin gura mē v-o cere Moldova! (*S-a așezat pe tron.*) Am tocmît lucrurile cu generalul ostrac Heissler pe cincizeci de pungi, o sută de cai și două sute de boi. ș-om avê de la el milă și ocrotire. Și ajungînd ostracii la Brăila, ne-or lua în pază și om răspune necredința. Care mai mult n-am ce vă spune. Au ce-o preceput

Bogdan Hatmanul și Manolache Cuparul și Iordache Vistiernicul și Scârlet Armașul și alți veliți boieri de-ai noștri, nu puteți precepe și primiți voi, aceștia, înrăiți în zîzanie polacă? și cu umblete dosnice la leși? cu scrisorele și cu jalobe și ponosluieli? Credeți că eu nu vă știu drumurile în înțălesurile tainice? Credeți voi, Costineștilor, că nu vă știu a fi capii zurbei care-n tăt ceasul cheamă Crăiia polacă în iastă țărișoară? Cînd o izbit riga Sibiensky în Ieși, în '86, de mi-o scos cîntare că fug bine, în stihuri fără de nici o ispravă, iară la urmă o fugit el fără ispravă, arzînd Ieșii, ca un varvar bușit de ciudă. cui i-o trimes răspuns să vină să-l timpine și să-i steie în preajmă la ticăită biruinta lui? cui, dacă nu boierului Mironașcu. și la alți boieri urziți cu dînsul? Credeți că nu știu cînd o răpezit p'rcalabul de Putna. Costin, pre unul Stelea, cu scrisore la Brîncoveanu și alte dosădeli? Nu, boieri! Om pune bir pe țară, și om da ostracilor, și ne-om căpătui la această nevoie a noastră! Si îți iscăli și voi, lîngă mine, de învoială, și aiasta numaidecît!

MIRON (*calm*): Doamne Cantemire, n-am crezut ș-ajung zî să stau desăvirșit la poruncă, și nime să mă-ntrebe, nice sfat să primească, nice arătare să-i fac de nemica.

CANTEMIR: Ai făcut destule arătări. Si s-or dus lucrurile de-a tăvălugul, cu arătările tale cu tăt, luînd cu sine și țigve de Domni, nu puține.

MIRON: Și de-aș vrê săș primesc înțelegerea cu Leopold și Casa de Austria, încă n-aș putê, știindu că-i ticluită în dosul boierimii, neîntrebat nime din cei ce-și fac glasul auzit, sau care cu mintea și cu știința de carte ori cu bruma de pătărâni ce-or pîtrecut ar putê să deslusească mai mult ca Măria-Ta. Di ce să ne mai întrebi amuș, cînd lucru-i gătît cu sîngură voia ta? Trimite-ne acas' la conac, și fă cum îți pohta, și ai să răspunzi, Măria-Ta, în fața vremilor, de ce sîngur ai hotărît.

CANTEMIR: Minți! Sîngur nu sînt! Cu mine-i țara și dumnealor boierii. Așa-i, boieri-dumneavoastră? (*Boierii, cei mai mulți, aprobă.*) Îs puînteii care se mai anină de nădejdea deșartă a izbînzilor lui Sibiensky. Care nice în '87, și nice mai încoace, n-or fost vrednici să pășască în Moldova fără a-și spînzura aci trufia și a se înturna cu rușinea goală, macar că ar fi vroit Moldova sub a lor veșnică stăpînire, cum o vor și niscai boieri bezmetici, aci de față. Care nici ei nu

vor ieși din acest loc fără să-și lese trufia aci!

MIRON (*mereu calm*): Și oare ostracii, Măria-Ta, nu poftesc stăpînire veșnică? Și turcii, care te-or pus Domn, și cu care alături nu o dată ai năboit în oștiri creștine măcinîndu-le, nu poftesc? N-am dat destule biruri și acestora, pînă li s-o făcut milă și ne-or mai iertat? Și amî, Măria-Ta, dacă ai băut un pahar și te-o iuțit minia, vrei să luăm alt rînd de biruri, să le dăm la ostraci? Apăi, fie-ți paharele cît de dese, Cantemire-Vodă, dară birurile rărește-le, că țara îi iertată de la Poartă, și-ai vré să dai Măria-Ta samă odată, și nu-i puté!

CANTEMIR: Cui să-i dau samă? Ție? Ori șleahiticilor? Ori lăpădăturilor ce-și fac parte din trupul Moldovii și năzuiesc să mai ieie și de la străini, pîntru politicele lor, cele strîmbe?

MIRON: Nu m-ai dovedit, Doamne, și nici nu-i puté. Cînd mi-i dovedii, poți să-mi iai capul!

CANTEMIR: Am să ți-l iau eu cît de-n grabă! (*Murmur la boieri.*)

MIRON: Apoi, poți să-l și iei, că nu ți-i de nici un folos. Că nu știi a folosi capetele, Măria-Ta, macar că ți-ar fi de trebuință. Numai brațele le știi, și vorba prè lingușitoare. Eu is din trupul Moldovii și-n el gîndesc să mă-n-torn, iar acești Cuparești nu veniți din lume, de prin cele Stambuluri, și viind s-or pus să sugă, cum căpușele, singele acestii țări, sub chiar privegherea Măriei-Tale. Și de-aceea zic și ei, într-o vorbă, cum zici, și-ți întăresc cuvîntul înainte să-i dai glas Măria-Ta. Și rîd cînd te rizi, și toate ți le fac după plăcere. Iară eu, cum vezi, m-am lasat despuiat și de ocini, și de plăceri, și de dregătorii, și mă lipsăsc de a mai sta-n Divan, alături cu belitori ca aceștia, ce n-au alt cuvînt decît supunerea.

CANTEMIR: Îmi ești dator, după prăvilă și după Sfînta Cruce pe care ai giurat!

MIRON: Dator îți sînt ajutorință și credință, de care nu te-am lipsit. Dar să spun ca Măria-Ta pînă în poartă, și în poartă să spun altmîntreli, ca mulți care-i știu, aiasta nu este în hirea mea.

CANTEMIR: De cînd? Cu fofirlica îmblî de 30 de ani, înșelînd pe tăți. Vrei să dau pilde, la cei ce nu-și aduc amînte, boier Mironașcule? Nu-mi țîni mie dumneata catastihurile, fără eu ți le țîn! Și nu-mi ie dumneata sama la greșuri, cît eu ți-o iau, pe care l-o învrednicit însăși Pronia cu sceptrul!

MIRON: Nu Pronia, cît turcul te-o învrednicit!

CANTEMIR: Iar pe tine, polacul! Și amî, cînd năzuim ca altă putere să ne ocrotească, tu, care ai jăcuit fără milă sub opt Domni, vii să-mi arunci în față că eu jăcuiesc!?!?

VELICICO: Măria-Ta!

CANTEMIR: Și Velico acesta, care s-o-mbuiat și el ca un vierme fără saț de la mila mea, înjurîndu-mă pe toate drumurile și potecile...

VELICICO: Eu?

CANTEMIR: Și Antiohie Jora acesta, și Ivașcu Ruzu, și ceilalți pîrdalnici... Nu, boieri, nu veți ieși de-aci, cu sufletele voastre, pînă nu vă veți pune iscăli-tura pe înțelegerea cu Austria!

(*Încordare extremă.*)

MIRON: Ne-om pune, Cantemire. Dar sufletele noastre nu-s aci, cu noi. Și nu le poți cetlui Măria-Ta, să ai siime-ni de zăce ori cîți ai pus la ușă.

CANTEMIR: Amî n-am trebuință de sufletul tău, cît de pace și liniște.

MIRON: De suflet ai trebuință mai mult ca de orice. Căci pacea îi puțină și schimbătoare, iară sufletul nu iaste schimbător, ci temei la tăta fapta omenească.

CANTEMIR: De-aceea ai lasat. Costine, atîția Domni în nevoie și izbeliște și te-ai dus, cu sufletul tău, neschimbător, unde o fost mai bine!?... Citiți-le ce scrie în tractatul aista, și să-l sub-scrie!

MIRON (*iscăliînd*): Nu-i nevoie, Măria-Ta. Știm ceti și sînguri...

VELICICO: Că omul care nu știe carte îi mai jos ca o vită. (*Iscălește și el.*)

MIRON: Atîta, că nu-i treaba mē ce-ai poruncit să se scrie acolo, și nice alta n-a mai fi de-aci înainte. Că drumurile noastre nu mai mărg în același loc și cătră același țenchiu din voia rea a Domniei-Tale.

CANTEMIR: Nici n-am să mărg, Mi-roane, decît unde a fi bine țării, și nu mie!...

MIRON: Îi merge unde te-a ajuta preceperea, Doamne, și simțul Măriei-Tale. Iară eu voi merge îndărăpt spre sufletul meu, nemaitocmîndu-l cu nime. Iar sama cînd a fi ca să ți-o dai, ți-o lua-o cu direptate.

CANTEMIR (*roșu*): Tu, mie?

MIRON: Da, Măria-Ta.

CANTEMIR: Te-ntreci!

MIRON: Ți-o lua sama. În cele ce se scriu pîntru veșnicie. Căci nu-s numa' catastihule Domniei-Tale pe lume. Pre-ste catastihule Domniei-Tale se izvo-deste un letopisēt în care se-nșiră păpatele tăte ale celor ce au stăpînit pămîntul Moldovii, și unde eu, ajun-gînd cu voia Celui de Sus și la Dom-nia-Ta, te voi cuprinde, fără sminteală,

cu cele ce ai făcut, cu cele ce ai zis, cu cele ce ai gândit ori ai greșit. Și vei sta ferecat acolo, Cantemire, mai tare decît ne aflăm noi amuș aci. Și nime nu te-a puté scoate.

CANTEMIR (*mai împăciuitor*): Miroane, am trebuință de tractatul cu ostracii, pintru binele nostru al tuturor. N-aș fi vrut asprime, nice silă, nici a surchidi pre cinevaș, iară pe tine mai puțin ca pe tăți. Aș vré să fii, cum pururi am vroit, pe lingă brațul meu, iar pe Ilisafta mea s-o dau lui Pătrașcu, iar moșia Coiceanilor, rămasă de Vasile-Vodă Lupul, să ți-o dăruu cu uric de veci pentru invoiala de azi. Boieri-dumneavoastră, acest om îi mare barbat și bine ați văzut cum s-o luptat cu Vodă pentru socotințele sale, care pot a fi bune între ele, dară în acest ceas ne strică. Îi un ceas cu primejdie !..

MIRON : Tăte ceasurile, de cînd mă știu, Măria-Ta, or fost cu primejdie. Dar primejdia ceea mare e să lăsăm trufia fără friu s-apuice de grumaji înțelepciunea și pumnul ghintuit să-nchidă gura vorbitoare. Atunci, pruncii ni s-ar naște muți și ar trăi în juvețe. Și n-ar fi decît niște dobitoace bune de-mplinit birul. Birnici sintem Cuvintului, Doamne, mai presus de orice, și Măria-Ta te-ai nevoit să mă desparți azi de Cuvînt, făcîndu-i silă, înaintea acestor gingavi boieri. Dar, invelînd sufletul cel adevărat, Cuvîntul și-a găsi iarăși intrupare și va mărturisii. Iară iscălitura cea silnică și falșă de-aci, dincolo, în letopiseț, va fi adevărată, neplecată nici binelui și nici răului, ci adevărului curat. Aibi de grijă, Cantemire, mă apropii de zilele tale. Depărtîndu-mă de Curte și viață, mă apropii să-ți cîntărese veșnicia. Că nu mai am alte legături ascunse, cum prepu, decît cu ea.

CANTEMIR : Oricine știe că ești căpetenia partidei leșești, boier Mironașcule !

MIRON : Acolo, la leși, am deprins dinții gustul veșniciei ! Acolo l-am sorbit, copil fiind, și mai apoi tînăr, din cărți și bucoavne. Acolo mi s-o așezat iarăși, amî în urmă, pe umeri, și mă strînge, tăt mai îndeaproape, ca un giugiu.

Tabloul 9

Chilie, schit sau cerdac la mănăstirea Secu.

MIRON (*Mariei, care îl însoțește*): Adastă-mă oleacă, Mărie. Ș-om merge tăt-amî și la măicuțe, piste deal.

MARIA : Bine, tată.

MIRON : Șăzi la umbră să nu te prè ardă, cit oi grăi eu cu Sfinția-Sa. Că fomeile n-au pas în ăst pridvor.

MARIA : Bine, tată.

MIRON : Iacătă-l și pe părintele Gherontie. (*Se apropie un bătrin monah fără vedere.*) Plecăciune, Sfinția-Ta !

GHHERONTIE : Cine ești și ce fel de om, fiule ? De ce nume și stare ? (*Maria se depărtează.*)

MIRON : Nu știu deslușit starea ce-o am, Părinte. Iară cine aș hi, mă silesc în tăt chipul și locul să aflu. (*Dă să-i sărute mina.*)

GHHERONTIE (*ii ia capul în mîini și-l pipăie*): Ești om cu vază, fiule — boier ; ai tîmplă bogată ; părul ți-i suriu de cite ai pitrecut. Ai venit să ne faci un dar...

MIRON : Așè-i, Părinte Gherontie, adevărul ți-i pe aproape. Am venit la chemare.

GHHERONTIE : Îs mulți chemați, fiule, iar aleși mai puținți. Tu ai auzit glasul binevestitor al Domnului. Lasă-ți în tîndă nacazurile, și trufia, lapădă-ți comorile, iè-ți crucea.

MIRON : N-am agiuns încă atît de departe, Părinte Gherontie. Îs numa' pi marginea drumului și mă uit, s-aleg.

GHHERONTIE : Ce s-alegi ?

MIRON : Calea, părinte. M-am subțiet dinspre cele lumești, m-am împuținat din pohte, iară lumină din ceriu încă n-am văzut în nici una din tîmplările lumii ; nice degetul lui Dumnezău, pus pe vreo ispravă. Ce numai cazna minții noastre am cunoscut și zbatearea cea de obște a viermelui, să-și înțeleagă menirea.

GHHERONTIE : Menirea noastră e să lăudăm fapta lui Dumnezău ! (*Își face cruce.*)

MIRON : Faptă îi peste tăt, Părinte, și în bine și în rău. Iar pohtele necurate, tăt Dumnezeu ni le-o îngăduit.

GHHERONTIE : Ca să ne cerce !

MIRON : Iată, eu mă aflu printre cei ce silesc și-l caută, și aș vré să-l gășc macar pre cel ce l-o găsit cu adevărat. Eu l-am căutat pe drumul Cuvîntului. Dar, dacă el nu-i la capătul Cuvîntului, nici la începutul lui, atunce unde mai poate fi ?

GHHERONTIE : În noi, fiule, numa' în noi ! În lăpădarea noastră de tăte ! Dă-ți întreaga avere obștii și-L vei găsi în acel ceas. Aruncă-ți pohtele. Jertfește-ți copilul cel mai drag care-l ai, ca Abraham...

MIRON : Cuvioase Părinte, aista-i tocmai darul ce vreu să-l fac. Să-mi lăs fata cea mai iubită la Agapia, între măicuțe. Dar, mai înainte, aș vré să chitesc, să mă încredințez de la Sfin-

- ția-Ta de fericirea ce-o poate nădăjdui între ziduri de chinovie, avînd în față numa pe Dumnezău. (*Gemut.*) Dar dacă nu va da față cu nime ?
- GHERONTIE : Hulești, fiule !
- MIRON : Iartă-mă, Părinte, îs bôlnav. M-am coprins de o lungă întristare și lingoare văzînd poticnirile acestei lumi. Am slujit lumea și-i caut noimele în tăt locul. Iar de mi-ar fi Dumnezău în față, n-aș mai căta, cum nici Sfinția-Ta. Aș viețui odihnit. Spune-mi : l-ai văzut pe Dumnezău ?
- GHERONTIE : În tăt ceasul, fiule ! Lumina Sa îi fără de sfîrșit, dreptatea Sa, în veci. Iubirea Sa îi a tâte izbăvitoare, Calea Sa nu cunoaște rătăcire. (*Adulmecînd.*) Cine-i făptura care s-o apropieț ? Îi sînt suflarea. Îi parte femeiască... (*Miron se întoarce, o vede pe Maria ce se apropie să sărute mîna lui Gherontie. Acesta o pipăie.*) Îi firavă și bicisnică...
- MIRON : Îi fata mē, Părinte Gherontie.
- MARIA : Lăudat fie Domnul nostru Isus Hristos !
- GHERONTIE : În viața veacului, amin ! Șăzi, oița lui Dumnezău ! Șăzi, ș-om vorghi îndata mare, cînd m-oi înturna de la sfînta vecernie. (*Pleacă încet. O pauză.*)
- MIRON : Mărie, în ceas liniștit aici. Șî trai fără de prihană.
- MARIA : Da, tată.
- MIRON : Aș vidē cu înseninare că te lipești de aceste orînduieli. Care aduc mîngîiere sufletului și-i deschid cale spre locul de verdeață al izbăvirii noastre de veci. Ai vrē să ascultî povăță de la mine ?
- MARIA : Da, tată.
- MIRON : Ai găsi cu cale, și de bine, să te așterni ca pulberea drumului, pentru ca pașii Domnului să treacă piste tine ?
- MARIA : Da, tată...
- MIRON : Rostuindu-te întru sfîntenie, ai fi chezașă mîntuirii tale. Șî a noastre. Am ști c-avem, prin tine, ușă spre ascultarea Celui de Sus.
- MARIA : Da, tată.
- MIRON : Ai primi cu bucurie, în ales sufletul tău, pre Sfîntul Mire, Mărie ?
- MARIA (*mereu liniștită*) : Nu cu bucurie.
- MIRON : De ce, fata mea ?
- MARIA : M-aș supune la ascultare, tăicutule, să-ți fac voie matală. Șî fi-îndcă nu-mi mai poți agonisî alte dobinzi.
- MIRON : De unde știi asta ?
- MARIA : Stiu, și văd lămurit. Te-o cuprins mare sălbăciune și împuținare bănească. Ai fost cîndva bogat fără seamăn. Iar amū ai luat cu împrumut 725 de galbeni de la Frangolea, dăbilarul.
- MIRON : Cine țî-o spus ?
- MARIA : Domnica, muiere-sa, mi-o spus, tăicuță. (*Privire.*) Care ea mi-o spus multe zbateri ce-ai avut.
- MIRON (*după ce se privesc*) : Nu-i ade-vărat, Mărie. Tu crezi unele ca aieste ?
- MARIA : Da, tată.
- MIRON : Pe mine m-o bătut doar gîndul că aci ai fi feritā, fata mē, de ispitirile cele lumești.
- MARIA : N-am ispitit, tăicuță, pe nime...
- MIRON : Fiindu-ți soț însuși Mîntuitorul nostru Isus Hristos...
- MARIA : M-aș fi mulțămit și cu unul de neam mai mărunțl...
- MIRON : Acela nu țî-ar hi dat decit o-bidă și durere.
- MARIA : Șî dragoste, tată. Dar, dacă aiasta țî-i voia...
- MIRON : Mărie, prē curînd ne-om stînge. Iacă, mumă-ta o-nceput a se topi, eu, așijderea. Mă tem că nici voi n-ăți avē trai cu îndestulare în aceste smintite vremi. Aici, tu vei găsi totdeauna un blid curat și o priveghere dumnezeiască.
- MARIA : Bine, tăicuță. Macar că nici blidul n-a fi tocmă' curat, și nici privegherea, prē dumnezeiască.
- MIRON : Ce vrei să zici ?
- MARIA : Îs tăt muritori și aceștia, tată, și n-au duh în ei. Atîta, că-s trași să nu cugete. Să-și adoarmă cugetarea în somnie fără istov, petrecînd-o în bolboroseli.
- MIRON : Își fac drum prin rugi spre ceea viață !
- MARIA : Care viață, tăicuță ?
- MIRON (*cam opintit*) : Ceea de după moarte, unde răul a hi plătî cu rău, binele, cu bine ! Nu crezi așa, Mărie ? (*E asudat, muncit de gînduri.*)
- MARIA : Nu, tăicuță. Ori ai făptuit cîstit, ori rău, nu-ți plătește nime, în Neființă, niciodată. Că n-are cine.
- MIRON (*tulburat*) : Nu spune asta !
- MARIA : Bine, tată. Nu mai spun. (*O tăcere.*)
- MIRON : Crezi că Gherontie n-a merge între sfinți ?
- MARIA : A merge în pămînt. Șî s-a face zgronțuri.
- MIRON : Dar el l-o cuprins în suflet și l-o văzut pe Dumnezău !
- MARIA : L-o văzut, fiind orb.
- MIRON : Ești ră, Mărie !
- MARIA : Poate, tată. Macar că n-aș vrē. Mi-i ierta. (*O tăcere.*)
- MIRON : Șî crezi că și eu am să pier di tăt ?
- MARIA : Pe dumneata te-a țîne scriptura. Șî întîmplările mai mari ce le-ai dezlegat. Te-or țîne între oameni. În Dumnezeire, nu.
- MIRON : De ce ?
- MARIA (*cu același calm*) : Fiîndcă nu este.

MIRON : Fata mè, îi mare durere și în-tuneceală în sufletul tău. Și eu nu știu ce alinare să-ți mai dau. Eu am crezut că aci vei afla rînduială sfințită, și înțelepciune scutită de îndoieli.

MARIA : Îndoiala îi de la tine, tată. Și rînduiala, atât de la tine. Trup mi-ai făcut fără îmbiere; minte, fără liniște. Zăstrea mi-ai răsipit, pre Dumnezeu nu l-ai ajuns, să mi-l dai. Am știut că vrei să mă lapezi aci, am avut pre-simț. Am știut că eu închipui azi jertfa și chemarea dumatiale.

MIRON (*mîngîind-o*) : Nu, Mărie, nu-i adevărat.

MARIA : Ba da, tăicuță.

MIRON : Nu, Mărie, nu ești tu care m-o adus. Am altă chemare în acest loc. Și-aș vrè să te depărtezi iar, o lecu-țică, mai încolè, s-o pot împlini.

(*Maria se depărtează, vine Ilie Țifescu.*)

ILIE : Bun sosît, boier Miroane, și-ți mul-țămesc de a fi dat ascultare poftirii mele. Aci îi loc mai de taină ca la domnia-ta, ori la mine. Și, dacă ai și fetica, nici prepus nu poate hi, ce doar călătorie de căutarea sufletului. Așa și noi, tăt sufletul avem să ni-l cătăm, căci este din cale-afară obi-duit și asuprit. Care asuprire n-o mai putem rabda defel. Acest Cantemir s-o nărăvit la domnie, macar că vîrsta i-ar fi trecut, iar cursul anilor i-o fost mai lung ca virtutea. Primește a ne fi Domn. Întreg ești la minte și la trup, stăpînire bună ai, îndemînare politicească asemenea, de polaci ești văzut...

MIRON : Oprește, boier Țifescule, și spu-ne-mi deslușit : cine te-o încredințat pe domnia-ta cu această repuelnică slujbă ?

ILIE : Sintem vorghiți și jurați cu frăți-ne-tu Velicico, ce-ți trimite zălog pe-cetea sa, de asemenea cu alți boieri. Îți stăm cu credință în preajmă !

MIRON : Și cu Vodă, ce vi-i gîndul ?

ILIE : Gîndesc că i-ar pute scurta Dum-nezeu zilele, prin mijlocirea noastră. De care ne-am și ajuns, la nunta de la Băcani a fetii vornicului Racoviță. Și-amù vreu să-ți spun cum fi drumul, dacă mi-i asculta.

MIRON : Te-ascult.

ILIE : Vra să zică, la nuntă ne-am vor-ghit îndeosamă de boieri, cu îndemn de la cuscru-meu Velicico — ce mi-ar fi și unchiu după prima nevastă, soră soacră-mi —, bez cu Vasile și Lupu Costache, cu Ivașcu Ruzu, Paul Bujoreanu, cu Dediu spatarul, Costache Lambrino, Antiohie Jora...

MIRON : Boieri de frunte !

ILIE : ...Să nu mai suferim ca Vodă să boierească de-a valma oameni din

prostime, iară pre noi să ne apese tăt mai în jos. Cum te-o apasat anțărț pe domnia-ta, și ți-o pus buzduganul în gură, care tăți am zis că aș rușne și necinste mai mare ca aiasta nu se poate. Și ne-am legat să luăm întărire de la Brîncoveanu-Vodă, alții or sfă-tuit să bîgăm piri la Poartă, iar la urmă o fost înțălesul s-apucăm pre Domn de grumazi, de Crăciun, cînd îi nunta feciorului domniei-tale Pătrașcu cu fie-sa Ilisafta, și să-l tăiem. Și să duci domnia-ta țara, și cu vechii fruntași. Iar pe Cupărești și Rusetești așijderea să-i isprăvim într-un feliu, cu voia lui Dumnezeu ! că s-or suit în ocinile noastre și ne mîncă osîn-za. Iar Crăia polacă încă s-o luăm în ajutor. De care vrem a întocmi hri-sov subscris și l-am adus să-l sub-scrii și domnia-ta, ca un cap al nostru ce te afli. Domnul să ne-ajute ! Iar prēsîntul Gherontie să ne binecvin-teze !

MIRON : Îi și el înțăles ?

ILIE : M-am spovedit lui. Pentru zurbă ce am făcut azi-noapte. Că am mărș la Agapia, cu niscăi măicuțe rume-nioare în obraz, și de sfință aghiasmă s-or încurcat limbile, iar picioarele cu greu le-am tocmit la loc după slujba nopții. (*Rîde, apoi redevine serios.*) Așa că domnia-ta fii buzuit pi dra-gostea noastră, după ce-om scapa de nemernic. Care taină îi întărită cu giurămînt strașnic, și îndarapt nu mai dăm ! Să-mi țînă bunul Dumnezeu viața și să-mi lese ochi și grai după cum voi plini acest giurămînt, iar alt-mintrelea să mă potopească și astruce de viu și să fii de hula neamurilor mele și de nevoia lumii dacă m-oi abate macar o cîrță de la acest drum al nostru ! Ca procleții să hiu ars și nemic să nu s-aleagă din cenușa mè; iar de nu, vulturii să-mi ciugule ochii din găvane și ciinii să-mi zmulgă mă-dularele, bătîndu-se între ei ! Așa mă leg. Și ceilalți soți tăt așe s-or legat ! Amuș, domnia-ta să ne fii cap și să-ți pui slova aci, și zilele să-ți agiungă iar la bielșug și mărîre, cum or fost !

MIRON (*după o pauză*) : Boier Ilie Ți-făscule, mi-i ierta, cum și ceilalți rog să mă ierte. Eu nu-s într-un gînd cu domniile-voastre. Nu vreu a ucide pe Vodă ! Cantemir bătrînul, îi un om iscusit, ghibaci și viteaz, iar țara în acest ceas are nevoie de dînsul. (*Se scoală. Țifescu rămîne mut. Gherontie revine.*)

GHERONTIE : „Cîte ați legat în numele Meu pre pămînt, legate fie și în ce-ruri, și cîte ați dezlegat pre pămînt, fie dezlegate și în ceriu“.

MIRON : Mărie ! Mergem. (*Maria apare.*) Luăm drumul, Mărie !

MARIA : La Agapia ?
MIRON : Nu. Acasă. La ale noastre. Să
ne purtăm lucrarea mai departe. (*Iese
încet cu Maria.*)

Tabloul 10

*Maidan dosnic lângă zidul Curții dom-
nești. Pe platforma de sus, între crenele,
a apărut Vodă Constantin Cantemir, lu-
minat de torțe. Alături de el, hatmanul
Lupu Bogdan, Iordache și Manolache Can-
tacuzino, beizadea Dimitrie, Scarlet-ar-
mașul. O strajă ține, mai încolo, pe Ilie
Țifescu, cu mâinile la spate. Macri și un
alt păhărniceț improspătează vinul din
cupa Domnului și din ale boierilor.*

CANTEMIR : Armașe, fă-ți datorința !
Iar tu, fiule Dimitrie, vei sta lângă el
să-i culegi suflarea.

DIMITRIE : Îi cetese Pravila ?

CANTEMIR : O fost boier mare, o cu-
noaște. Pe ceilalți i-ați prins ? (*Dimi-
trie și armașul ies.*)

LUPU : Pe cei mai mulți, Măria-Ta. Că-
mărașul Pătrașcu Costin așteptăm
să vină din drumul unde l-ai minat.

CANTEMIR : Nicolae ?

LUPU : O luat calea Stambulului, s-a-
ducă pe fata Ducăi-Vodă soție. N-a
mai aduce-o. Am răpezit hotnog după
el. Ioniță-i prins.

CANTEMIR : Îi și el în scrisoare ?

ILIE ȚIFESCU : Da, mărite Doamne. O
urzit și el.

CANTEMIR : Și mai cine ?

ILIE : Toți pe care i-am dat scriși : Co-
stache Lambrino, Ivașcu Ruzu, Dedi-
spatarul...

CANTEMIR : Și mai cine ?

ILIE : Jora, Vasile și Lupu Costache...

CANTEMIR : Și mai cine ?

ILIE : Paul Bujoreanu...

CANTEMIR (*urlă*) : Și mai cine ? (*Tă-
cere. I se toarnă în pahar.*)

IORDACHE : I-or prinde pe tăți, Măria-
Ta.

MANOLACHE : Ș-ai să le dai Măria-Ta
plată ! După hiclenie !

LUPU : Unul nu scapă, Măria-Ta ! (*Jos,
pe maidan, apare Velicico, desfigurat,
cu armașul, Dimitrie și gîdea.*) Și ai
să-i buzdugănești, Măria-Ta, ca pe a-
cest ticălos de Velicico.

VELICICO (*de jos, strigînd*) : Ți-ai mînji
mîinile, Cantemire, om prost și de ne-
mică ! Care o vrut și pe tine să te
omoare, Iordache-vistiernice, și te-am
vestit și te-am ascuns și ți-am scapat
zilele, fiară blestemată ! Și pe Domn
încă l-am scapat, în învălmășeli.
Și-amî, iată plata ! Pe Manolache l-am
îmbuibat... scîrnăvia !...

CANTEMIR : Taie-l ! (*Velicico e ucis.
Horcăie.*)

IORDACHE : Într-un ceas bun, Măria-
Ta ! Să-ți vezi tăți vrăjmașii la pi-
cioare !

MANOLACHE : Nu moare răpede. Că-i
virtos.

CANTEMIR (*gînditor*) : Hatman al Mol-
dovei o fost... Și vornic... Lupule !

LUPU : Poruncă, Doamne ?

CANTEMIR : Să-i iei pe tăți !... Să-i ce-
tluiești !... După vină !... Îi pui în
cazne, pe tăți !... Cine-o mai fost, Ți-
fescule ?

ILIE : Doamne, ți i-am spus !...

CANTEMIR : Nu iese... socoteala.

LUPU : Ar mai fi el, Țifescu !...

ILIE : Îndurare, Doamne ! Eu am fost
doar spre a lor amăgire, mă giur pe
Sfîntul Mormînt al Mintuitorului și să
mă fac în bucăți și să fiu pulbere...

CANTEMIR : Mironașcu unde-i ?

LUPU : Îi la el, la Barboși, Doamne.

CANTEMIR : Și ce face el acolo ? Scrie ?
(*Tare.*) Și despre ce scrie ? (*O tăcere.*)

Apoi Cantemir strigă la Dimitrie, jos.
El crede că noi nu știm scrie ! Auzi,
Dimitrie ? El crede că noi nu știm
scrie, nici stăpîni țara Moldovii. Așa
crede el ! El de ce nu-i în pomelnic ?
Spune, Țifescule !

ILIE : Măria-Ta...

CANTEMIR : Pe el de ce l-ai cruțat ? Ca
să-l cruț eu ? Iar el să spună lumii
ce i-am făcut ? Ce i-am făcut ? I-am
boierit feciorii, i-am pus lângă mine,
dregători... i-am măritat fetele... i-am
dat pe Ilisaftea mea, să fie soață lui
Pătrașcu al lui... la Crăciun ar fi
nunta !... Auziți, boieri-dumneavoa-
stră !... (*Se aude tropot de cal.*) De-
spre asta scrie el ? M-o suduit, așa-i,
Țifescule ?

ILIE : Măria-Ta... te-o vorghit...

CANTEMIR : Și dacă nu m-o suduit, are
timp s-o facă ! Amî, cînd frăține-său
îi despîcat. De cîte ori o fost să fiu
despîcat și eu !... asta n-o scrie.

*(Jos a apărut Pătrașcu, urmat de Ti-
moște. Vede pe Dimitrie, se aruncă în
brațele lui.)*

PĂTRAȘCU : Frate Dimitrie ! Ce face Ili-
saftea mea ? (*Dimitrie nu răspunde, îl
ține mut în brațe. Timoște îi atrage
atenția lui Pătrașcu asupra stîrvului
lui Velicico. Pătrașcu, îngrozit, vrea să
se repeadă la stîrv. Dimitrie îl ține
încleștat în brațe.*) Nu se poate !
Doamne, nu-i cu putință ! (*Timoște
iese în goană. Dimitrie îl eliberează în
fine pe Pătrașcu, armașul îl ia și-l dă
străjilor.*)

IORDACHE (*sus, lui Vodă, care a privit
scena*) : Amî, dacă l-ai spîrcuit pe

Velicico, gîndesc că n-ar fi bine să-l leși nici pe Mironașcu slobodă...

MANOLACHE : Îi cu primejdie pentru Măria-Ta !

LUPU : Așa-i, Doamne. (*Cantemir, după ce-a băut, lasă bărbia jos, parcă ar întări din cap. Apoi se smulge să plece, tulburat. Lupu arată pe Țifescu.*) Cu aiestă ce facem ? (*Cantemir scuipă jos, și face un gest disprețuitor să-i dea drumul. Pleacă.*)

LUPU (*lui Macri*) : Să plece Agafiții la Barboși, cu 12 oameni călări !... (*Ies toți. Straja eliberează pe Ilie Țifescu.*)

ILIE (*plîngînd*) : M-am temut !... M-am temut că m-a da de gol el... Mi-am temut pelea... Doamne, iartă-mă, Doamne !...

Tabloul 11

Camera mare la Barboși. Miron Costin privește tăcut, adîncit, spre camera alăturată, unde se presupune a fi catafalcul soției sale, Ileana. Lîngă el, mai în spate, Maria. De cealaltă parte, și mai în spate, Tretie. Din casă se aud jelanii. Tropot de cal, apoi năvălește Timofte.

TIMOFTE : Stăpine, l-or tăiet pe Velicico ! L-or prins pe boier Pătrașcu ! (*Vede situația, se închină.*) Dumnezeu s-o ierte pe stăpîna noastră, Doamna Ileana. (*Miron nu s-a cîntit.*) Vodă pornește poteră după domnia-ta ! (*Miron nu se mișcă.*) Nu-i de așteptat, Doamne ! Îi de scapat cu fuga, în grabă ! Cred că s-or porni și după Neculai. Pe Ioniță l-or fi luat. Haide, Doamne ! Să sculăm oamenii ! I-om pute ține, ciți sintem, iar domnia-ta ti-i duce !

MIRON (*fără să se miște sau să se întoarcă*) : Unde, Timofte ?

TIMOFTE : La polaci, după ajutor !

MIRON : Nu mai am trebuință de nici un agiutor. Sint deasupra agiutorului. Dac-ar fi fostu agiutor de undeva, Ileana mea n-ar fi murit.

MARIA (*și ea imobilă, la locul ei*) : Tată, mă îngrijese eu de casă, și de pogribanie, du-te.

MIRON (*nemișcat*) : Tretie, tu ce zici ? TRETIE : Stăpine, Vodă țî s-o arătat vrăjmaș.

MIRON : De ce ?

TRETIE : Nu știu.

TIMOFTE : Îi lăcomie pe pămînturile domniei-tale.

MARIA : Pe cuviința domniei-tale.

TRETIE : Pe puterea ascunsă a domniei-tale.

MIRON (*întorcîndu-se, în sfîrșit*) : Îi lăcomie pe liniștea mea. Nu suferă aceeași liniște a mea. Și desprindere din cele obștești. El simțe, copiii mei, că nu mai are unde să mă atingă.

Că nu-i mai sint atîrnător. Pe Velicico, daca s-o hainit, l-o înțales și l-o tăiet, după pravilă. Asemenea băieții, i-a căzni și i-a slobozi iar, știind că-s la mina lui și la mintea și sceptrul lui. Dar pe mine nu mă sufere, că-s ieșit din sceptrul lui. Și am altul, mai tare, de care se teme. Nu vrăjmășia nu mi-o rabdă Cantemir, cit liniștea.

TIMOFTE : Stăpine, grăbește ! Or vini și te-or prinde !

MIRON : Nu pot să mă prindă, Timofte.

TIMOFTE : Eu nu te-oi lasa ! Eu îmi dau viața pentru domnia-ta ! Cu domnia-ta am trăit, și m-ai crescut, și m-ai ținut, și mi-ai dat pine ! Eu fără domnia-ta nu vreu a viețui, daca te duce. Mai bine îi infrunt pe tăți și mor izbindu-mă în săbii !

MARIA : Du-te, tată, nu sta. Tăt ce-o fost aici, vei găsi la întoarcere adunat, și sporit. Oricît ai zăbovi !

MIRON (*ezitînd*) : Tretie, tu mai rămii ? Ori îți urmezi în bejenie stăpînul ? Ești gata să infrunți cu mine minile și restriștile lumii ?

TRETIE : Nu, Doamne... Eu mi-am cîștigat de multă vreme alt cîrmaci, și acela-i Cuvintul. De-i pleca, el rămine. De-i muri, el va să trăiască. Puțin mi-ai fost Domn, cit mi-ai dat credință-n Cuvint și răgaz pentru el. Și cine mi le-a lasa aceste, în viitor, l-oi ține, asemenea, de stăpin. Nu mărg cu domnia-ta.

TIMOFTE : Tretie ! Năpircă fricoasă și amăgitoare ! (*Vrea să-l atace.*)

MIRON : Lasă-l, Timofte. O biruit în el gîndul, nu singele. Pentru gînd va fi cu tăți Domnii lumii, de-a rîndul. Și cu nici unul. De ce l-aș certa pentru ce-o învățat de la mine ?

(*Intră Agafiții.*)

AGAFIȚII : Boier Mironașcule, îi poruncă să te ducem la Domnie numaidecît.

MIRON : Îi nevastă-mea moartă și neastrucată...

AGAFIȚII : Dumnezău s-o ierte ! Iar pe domnia-ta, să te-ntărească, pentru cele ce te-așteaptă !

MIRON : Ce drum luăm ?

AGAFIȚII : Avem mai multe, Doamne. Unu-i prin Roman, altu-i prin Bîrnova, altul prin Săveni. Iar altul (*scade vocea*), daca-i vră să fugi, îi prin Piatra Neamțului, unde-s polacii. Și-om spune că nu te-am găsit. Și ne-a muștrului Vodă și ne-a bate, iară domnia-ta vei hălădui teafăr în țară străină și țî-i mintui zilele.

MIRON : Is multe drumuri, Agafiții, dar amî nici unul nu-mi mai e cu priință. Sufletul meu îi ținjitor după alta. La polaci puteam de-o mie de ori să mărg, în bătlăii am fost aproa-

pe de ei, un pas să fi făcut și eram al lor. N-am făcut pasul. Nu-i acela drumul de mîntuire. Drumul meu îi aci, sub cerul Moldovii, pe pămîntul ei. Ori sub pămîntul ei. N-am altă podoabă pentru ea, decît puținătatea trupului meu și măreția gîndului. Cum aş fugi cu această podoabă? Prè ușor m-ar birui Vodă alungîndu-mă. Prea mărunt aş fi de m-aş speria de buz-duganul său. Dar, de data aceasta îl voi birui eu, ai să vezi!

AGAFIȚII : Așa să fie, Doamne. Să mergem !

Tabloul 12

Răscruce lingă Roman. Apare Macri cu alți oșteni.

MACRI (*rinjind*) : Îmi pare bine că te-am găsit asupra drumului, boier Miron Costine ! Încă la loc strîmticel ! Ia să-ți videm obrazul !

TIMOFTE : Cumnate !

MACRI : Amù nu-ți sint cumnat, ci slujitor al voiei lui Vodă, împotriva nemerniciei și a batjocurii. De care și eu, ca și Vodă, m-am înfruptat nu o dată de la acești limbuți, pururi amăgitori. O venit azi și ceasul lui fefelei !

AGAFIȚII (*ingrijorat*) : Să mergem la Curte, Macri, și om vidè ce ne-o zice și Măria-Sa. Dar, mai înainte, să-l dăm nesmintit la înțeleaptă mina lui.

MACRI : Mina lui Vodă îi agiunsă aci, la Roman. Prin mine.

AGAFIȚII : Mai îi drum lung pină în Ieși, căpitane Macri !

MACRI : S-a scurta.

AGAFIȚII : Și pe ce cale zici s-o apucăm, de-aci din răscruce ?

MIRON : Nu mai e răscruce, Agafiții. Or fost răscruci, în tinerețã. Or fost în viață răscruci multe și drumuri din belșug. Am avut lumină în ochi pîntru toate drumurile ; și am ales cum am crezut mai bine. Amù cetesc în ochii acestei slugi a puterii pămîntești că nu mai e alt drum, decit nu-mai unul.

S F Î R Ș I T

„Rampa“, acum 50 de ani iunie 1931

Bilanț de stagiune la Naționalul bucureștean : s-au jucat 30 de piese, dintre care 16 premiere și 14 reluări. Din dramaturgia originală au văzut lumina rampei 14 texte. ● După Lucia Sturza Bulandra, I. Livescu, N. Soareanu, și profesoara Maria Filotti anunță „producția“ studenților săi. Se disting, în *Fintina Blanduziei*, Aurel Rogalski și G. Măruță. Pe Zoil l-a jucat... H. Nicolaide (anul I) ! ● În plină caniculă, repetiții la Opera Română, pentru... toamnă : *Fidelio*, *Voievodul țiganilor*, *Cneazul Igor*... ● Zile negre pentru actori : se vor face „importante reduceri de personal“ (care vor culmi-

na, peste cîțiva ani, cu închiderea Naționalului craiovean...). ● După Tănase, George Trestian „va crea“ pe Chaplin, într-o revistă jucată la Grădina „Colos“. ● Elvira Popescu reia, la Paris, rolul din piesa lui Verneuil, *Ma cousine de Varsovie*, care a lansat-o, ca vedetă europeană, în 1923. ● După 17 ani, soții Bulandra își vor abandona sala, companiei lor. Va începe neliniștită colaborare cu teatrele lui Sică Alexandrescu (vezi picantele memorii ale acestuia). ● Alecu Mavrodi angajează, la Național, pe premianta clasei lui Ion Manolescu. Fericită alegere, căci Marietta Anca va fi în curînd „un nu-

me“. ● Lizica Petrescu, Mia Apostolescu, Lulu Savu, Giugaru se pasionează de... radiofonie (pasiunea Bucureștilor... vremii !) : revista *Allo... Radio Cărbuș* face serie lungă. ● Turnee... turnee... Maximilian cu G. Groner, Vasilache, Silvia Dumitrescu joacă, la Galați, „miniatură“. Ion Finteșteanu și G. Baldovin spun cuplete „în cîteva mari orașe“. Nora Piacentini, cu cîteva actori ieșeni, scandalizează onorabili țîrgurilor moldovene, cu revista *O guriță pe-ntuneric*. Mari actori obligați la penibile înjghebări... ● „Astă seară“, în ultima zi a lunii, se va acorda premiul național de literatură. În juriul academic sint N. Iorga, O. Goga, M. Sadoveanu, L. Rebreanu, I. Miulescu. Vom afla decizia „nemuritorilor“ mîine, 1 iulie !

I. N.

5 minute
cu

EMIL MANDRIC

La Teatrul „Ion Creangă” a fost numit director Emil Mandric, critic de teatru și regizor. Povărit obiceii revistei noastre, l-am invitat să-și expună, pe scurt, intențiile.

— Nu e primul teatru pe care îl conduceți : la teatrul din Ploiești și, în special, la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, ați acumulat experiență în îndrumarea unui colectiv, și ați cunoscut problemele teatrului care se adresează tinerei generații. Cu ce program vă începeți activitatea, la Teatrul „Ion Creangă” ?

Printre obligațiile care-mi revin, în calitate de director al Teatrului „Ion Creangă”, cea dintâi este, cred, o mai judicioasă determinare a profilului repertoriului ; nu pentru că n-ar fi existat, și până acum, o anume amprentă specifică a producțiilor Teatrului „Ion Creangă”. Dar impresia pe care mi-a lăsat-o recenta vizionare a tuturor spectacolelor aflate în „zestrea” teatrului a fost aceea de mozaic, în care elementele nu se îmbină între ele și nu se susțin unele pe altele.

Cred că existența unui teatru pentru copii este o necesitate reală, obiectivă ; menirea sa este să continue educarea gustului pentru frumos începută de teatrele de păpuși, în frunte cu valorosul colectiv de la „Tândărică”. Într-un program bine conceput, copiii pot descoperi, prin teatrul lor, tot ceea ce literatura universală, eposul popular și dramaturgia au creat, spre a întregi universul spiritual al vîrstelor copilăriei. În acest sens, pe scena Teatrului „Creangă” dorim să-și găsească locul cărțile nemuritoare, eroii cei mai populari, subiectele bogate în acțiune, radiind cutezanță, în care visul se împletește cu realitatea. Într-un spectru repertorial extrem de larg, putem juca de la *Prinț și cerșetor* la *Jurnalul Annei Frank*, de la *David Copperfield* la *O mie și una de nopți*. Bineînțeles, acestea sînt numai exemple posibile.

Avem o datorie de împlinit față de opera lui Ion Creangă, „patronul” nostru, al cărui univers de amintiri, povești și povestiri este departe de a fi fost explorat pînă la capăt și pus în valoare prin mijloacele artei teatrului.

Diferențiat, potrivit vârstei, vom în programul teatrului și lucrări de acțiune”, românești și străine, spre teme de *science-fiction*. spectatorii de 12—16 ani căreia teatrul i-a rămas mult vom stimula, colaborînd cu scriitorii, realizarea de lucrări dramatice care să trateze cu franchețe relațiile de prietenia dintre adolescenți, prima Vrem să dăm repertoriului pentru și tineret și o dimensiune politică, spectacole care să intereseze publicul de toate vîrstele. În această ordine idei, anunț înființarea unui Studio seară al Teatrului „Ion Creangă”. repertoriu și prin căutările sale artis acest studio va putea intra în cu cele mai reprezentative producții, oricărui teatru pentru adulți, din Capi-

Ni se pun probleme legate de structura trupei ; teatrul se va întări, prin angajarea de forțe artistice tinere, proaspete ; cît privește alegerea colaboratorilor, urmează ca și în acest domeniu să instaurăm cu adevărat o politică.

Răspunderile mele de director, integrate în ansamblul structurilor colective de conducere, le-aș compara cu obiectivele criticului de teatru : promovarea valorii, refuzul mediocrității și al imposturii. L-aș defini pe directorul-animator ca pe un critic care trăiește ideea.

Maria MARIN

FOTOTECA

TEATRUL

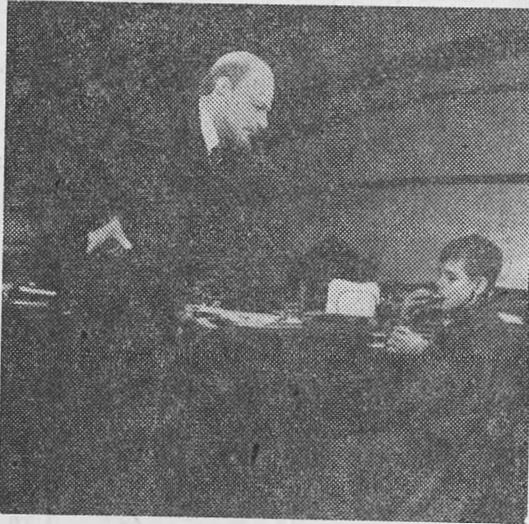
prezintă

Actor în propria sa piesă — Ultima generație, scrisă în colaborare cu Florin Vasiliu —, Vasile Nițulescu (rindul 2, stînga), alături de ... colegii săi de generație : Dumitru Rucăreanu, Amza Pellea, Constantin Rauți, Ion Marinescu, Gheorghe Cozorici

VASILE NIȚULESCU

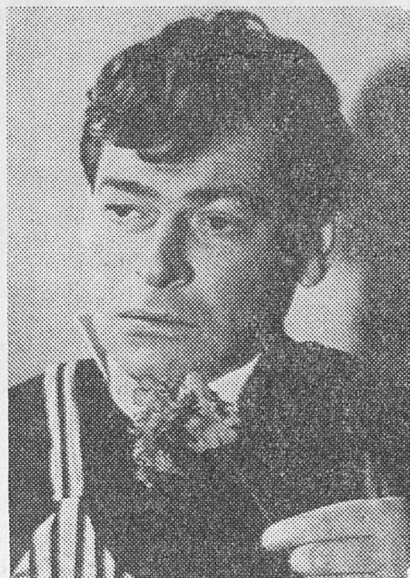
V. I. Lenin, într-un portret scenic subtil și convingător (în numele revoluției, Mihail Șatrov)

Oricit ar părea de ciudat, a jucat un singur rol shakespearian : Grădinarul (Richard al II-lea)

o galerie de mari actori români

Un mod aparte, derutant, de a aborda rolurile de comedie, care creează efecte tulburătoare: sumbrul Căpitan de pompieri (Cîntăreața cheală, Eugen Ionescu); un suav și trist fecior de casă (Căldură mare) și un fals-inocent ziarist din opoziție (Temă și variațiuni), în spectacolul 5 schițe de I.L. Caragiale...

Insul banal, năucit de acumulara obiectelor (Emil, Inundația, Teodor Mazilu)

Un bețiv amenințînd cu sticla? Nicidecum! Este chimistul Pirlea, apărîndu-și cu incrinenare descoperirea (Viața e ca un vagon?, Paul Everac)

...vagabondul-propovăduitor, aureolat de convingeri idealiste (Luka, Azilul de noapte, Maxim Gorki)...

Un veritabil banchet al naufragiilor vieții: vagabondul mărunț și înrăit (Davies, Îngrijitorul, Harold Pinter)...

...intelectualul marginalizat, căutându-și refugiul în alcool (Mauro, Cu cărțile pe față, A. Buero Vallejo)...

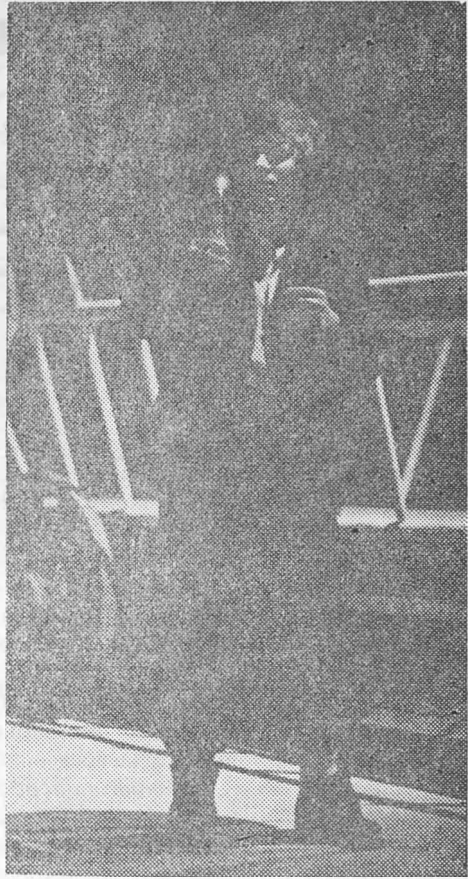
...un bătrîn actor ratat, care și-a păstrat candoarea (Regele, Oamenii cavernelor, William Saroyan)

Senin și împăcat, fără a-și fi pierdut umorul, la capătul „lungului drum către noapte”, Moșul (Matca, Marin Sorescu)

Țăranul care pune mina pe armă pentru a-și apăra patria (Ion, Răspintia cea mare, V.I. Popa)

Personaje care-și asumă în fața istoriei rolul de martor: falsificând-o, ca James Gray (Dosarul Andersonville, Saul Levitt), ori, dimpotrivă, încercând să slujească adevărului (Străinul, Evul mediu întâmplător, Romulus Guga)

CRONICA DRAMATICA

...ceasul bilanțului se apropie, stagiunea e pe sfârșite, asistăm la ultimele ridi-cări de cortină ale anului teatral.

Luna mai, lună bogată în spectacole, în premiere absolute, în reprezentații improspătate, oferite publicului și juriilor, prezente la diversele faze ale marii desfășurări de forțe artistice ale „Cintării României“, se înfățișează cu un afiș divers, policrom, interesant. Reținem, din nou, consecvența teatrelor față de coordonata majoră a acestui an teatral — reprezentarea dramaturgiei originale, a valorilor ei reale, ca și stimularea debuturilor, a talentelor demne de afirmare. În continuare, am asistat la sporirea ponderii literaturii naționale, trăsătură distinctivă a stagiunii. Dar ceea ce ne-a reținut în mod deosebit atenția, n-a fost titlul nou introdus în circuit (premierele absolute Regina balului de Nicolae Mateescu, Adevărata lumină de Ștefan Berciu, Secolul a început mai târziu de Victor Birlădeanu se cuvin a fi consemnate ca scrieri cu importanță în primul rînd tematică), ci valorificarea scenică, adesea exemplară, a fondului de dramaturgie consacrat.

Ni s-au impus, prin originalitatea expresiei, câteva montări (Speranța nu moare în zori de Romulus Guga, Anchetă asupra unui tînăr... de Adrian Dohotaru — ambele, la Teatrul Dramatic din Baia Mare, Proștii sub clar de lună de Teodor Mazilu, pe scena Teatrului din Arad), realizate de directori de scenă tineri, chiar debutanți: Radu Dinulescu, Dominic Dembinschi, creatori de lumi inconfundabile, dramatic articulate, artiști dornici să-și exprime un net punct de vedere asupra epocii lor. Sesizăm în aceste montări existența unui spirit polemic, o fervoare juvenilă în atacarea fenomenelor negative ce mai persistă, suflu poetic, aspirația spre un ideal etic, recunoaștem pertinența unei analize sociologice ce extinde sfera dramaticului.

Aportul creator al unor autori de spectacol, rolul lor decisiv în construirea unor solide edificii scenice (cîteodată, pe baza unor lucrări modeste) s-a văzut și în reprezentațiile Teatrului de Nord din Satu Mare (Băiatul cu floarea de T. Popescu — regia, Gyöngyösy Gábor) sau Teatrului Național din Tirgu Mureș — secția maghiară (Există și o asemenea dragoste de Hajdu Gyözö — regia, Kovács Levente), frumoase reușite, în genuri diferite: musicalul educativ și, respectiv, teatrul agitatoric.

Reprezentativă pentru filonul fecund al direcției de scenă energice, stimula-toare, cu forță de înrîurire asupra publicului, este și ultima premieră a Teatrului Mic, Niște țărani. Montarea semnată de Cătălina Buzoianu lărgește aria literaturii dramatice de actualitate, infuzîndu-i sevele epice ale unui roman remarcabil, și îmbogățește stilistica teatrală prin noi procedee și modalități.

...Ne mai stau în față cîteva ridicări de cortină. Le vom consemna în numărul viitor, urmînd ca, tot atunci, să purcedem la sinteza unei stagiuni importante pentru teatrul nostru.

TEATRUL MIC

NIȘTE ȚĂRANI

Scenariu dramatic
de Cătălina Buzoianu
după romanul
lui Dinu Săraru

Cu toată diversitatea ei tematică, dramaturgia originală contemporană resimte insuficiența prezență a problematicii satului. O parte importantă a realității noastre de ieri și de azi nu și-a găsit, pe măsura cuvenită, reflectarea în piese. Procesul revoluționar al transformării vieții satului i-a inspirat însă pe prozatori, și de pe urma lor avem opere de vîrf. *Niște țărani* se numără printre ele. Este o carte densă, autentică, dramatică, despre anii cei mai aprigi ai revoluției agrare, o carte care polemizează, cum spune Dinu Săraru, cu scrierile superficial-

ale, lipsite de adevăr, despre ceea ce a însemnat colectivizarea pentru țărani români. Ideea de a aduce pe scenă, atît cît se poate aduce din romanul *Niște țărani*, este binevenită. Mai întii, pentru că îmbogățește peisajul tematic al vieții noastre teatrale; apoi, pentru că, valorificînd *virtuțile dramatice* ale narațiunii lui Dinu Săraru, relansează o carte înscrisă de la început, și în mod trainic, printre cele mai bune cărți ale anilor noștri.

Dramatizări după proză cu tematică țărănească s-au mai făcut. Să ne amintim că *Ion* de Liviu Rebreanu cunoaște o versiune scenică notabilă, semnată de Mihail Sorbul. În curînd, vom vedea pe scenă *Moromeșii*, în chiar dramatizarea lui Marin Preda.

Niște țărani este un scenariu dramatic (în șapte anotimpuri) conceput de regizoarea Cătălina Buzoianu ca o succesiune de tablouri care ordonează, după cerințele scenei, materialul epic. Nu este o dramatizare propriu-zisă. Nici nu ar fi fost cu puțință așa ceva. Nici nu ar fi fost de vreun folos cărții, să se fi urmărit îndeaproape și fără abateri firul acțiunii, să se fi păstrat, întregă, toată bogăția de fapte, de întîmplări, de date.

Ceremoniile unei colectivități care vine de departe și pășește pe o cale nouă...

În centru, Dinu Manolache (Pătru cel Scurt)

Este un decupaj, un caiet de regie, excelent, dealtfel, care extrage cu inteligență momentele cele mai semnificative pentru dramatica trecere, prin focul revoluției, a țăranilor de la Cornul-Caprei. Prin focul revoluției, da, pentru că procesul revoluționar, pe care-l cunoștea întreaga țară, cuprinsese și viața satului, iar întâlnirea țăranilor cu ideea colectivizării, cu însăși colectivizarea, nu a fost nicidecum lipsită de dramatism, nicidecum ușoară. Condus cu clarviziune, înțelepciune, înțelegere și fermitate de comuniști ca Dumitru Dumitru, mersul colectivizării a fost stinjenit (uneori cu consecințe dramatice) de activiști cu vederi înguste. Neaderența (sau aderența întârziată) a multor țărani, ca Năiță Lucean sau Pătru cel Scurt, la ideile colectivizării, ni le explicăm azi, din perspectiva timpului, și prin caracterul individualist al conștiinței țăranului (și spunem asta fără nici o urmă de neînțelegător reproș), dar și prin duritățile, nu numai necesare, dar și dăunătoare, pe care le-au exercitat asupra conștiinței lor (nepregătite încă, nepregătite suficient) unele cadre lipsite de înțelegere. Năiță Lucean și consăteanul lui, Pătru cel Scurt, trăiesc o dramă. Drumul lui Năiță Lucean către înțelegere și acceptare este anevoios, potnicit. Acest adevăr al cărții lui Dinu Săraru se păstrează neatins în scenariul dramatic și. (desigur) în spectacolul Cătă-

linei Buzoianu. Este și motivul hotărîtor pentru care considerăm spectacolul *Niște țărani* o reușită categorică. Dincolo de faptul că, păstrînd substanța densă a cărții, Cătălina Buzoianu a împodobit-o, uneori stinjenitor, cu elemente care țin de alt stil, vrînd ea, regizoarea, să confere o alură de „mister țăărănesc“, de mit, întregului spectacol. Poți fi sau nu de acord cu prezența aceluia personaj, coborît parcă din povestirile nordice, care presară semnele anotimpurilor peste oameni și întâmplări; poți fi sau nu de acord cu imaginea răstignirii lui Năiță pe crucea cerului; poți fi sau nu de acord cu trecerea lui Pătru cel Scurt către moarte, la adăpostul unei umbrele, de pildă. Sint soluții regizorale care, după părerea noastră, nu concordă cu specificul scrierii lui Dinu Săraru. Dar imaginea de ansamblu (la care a contribuit substanțial, hotărîtor, scenograful Mihai Mădescu, prin decor, dar, mai cu seamă, prin costume) este adînc emoționantă, convingătoare în expresivitatea ei. Iar ideea că noul a răzbit greu,

Data premierei : 19 mai 1981.

Regia : CĂTĂLINA BUZOIANU.
Scenografia : MIHAI MĂDESCU.
Muzica : DORIN LIVIU ZAHARIA.

Distribuția : MITICĂ POPESCU (Năiță Lucean); DINU MANOLACHE (Pătru cel Scurt); VALERIA SECIU (Genica); CARMEN GALIN (Muierea lui Pătru); ȘTEFAN IORDACHE (Dumitru Dumitru); NICOLAE DINICĂ (Gheorghe Oțăt); SORIN MEDELENI (Petre al lui Toma); NICOLAE POMOJE (Craina); PAPII PANDURU (Ciclop); FLORIN VASILIU (Moșul din Sacoț); VASILE NIȚULESCU (Dumitru Turbatu). În alte roluri : GHEORGHE VISU, PETRE MORARU, ȘERBAN IONESCU, ANA SCARLAT, MONICA MIHĂESCU, TATIANA IEKEL, ELENA POP, STAMATE POPESCU, JANA GOREA, NICOLAE IFRIM, DOINA ȘERBAN, VASILE PUPEZA, MIHAI DINVALE, CONSTANTIN DINESCU, MARIUS IONESCU, MARIJA POTRA, LIANA CETERCHI, RODICA NEGREA, JEAN LORIN FLORESCU, ANDREI CODARCEA ; studenții I.A.T.C. : ANA MARIA CĂLINESCU, MARIAN RÎLEA, ANA CIONTEA și elevii : IVONNE GHIȚĂ, ALIN UNGUREANU, BOGDAN ILIESCU, NICOLAE RUNCAN, TOMA LAURENȚIU.

a prins viață în mod dramatic, dar a biruit, rezultă cu exemplară limpezime.

Spectacolul, de o riguroasă cursivitate, alternează scene care-l au în centru pe Năiță Lucean, eroul cărții (și al scenariului) cu scene de mase, cum este „pomana“, cuprinzător tablou al întregului sat și, totodată, grăitoare alegorie a existenței acestei colectivități care vine de departe, din cele mai vechi timpuri, cu ceremoniile, cu ritualurile ei, și care pășește pe o cale nouă, fără să se lepede, fără să se poată lepăda de trecut.

Toată trupa Teatrului Mic se află reunită în acest spectacol. Și încă destui pe deasupra. Este încă un merit al regizoarei, de a fi știut să dirijeze, să armonizeze, să stăpânească această mulțime, care e departe de a fi amorfă, care are puterea de a sugera diversitatea satului și, în egală măsură, unitatea lui organică. Dar, dintre actori, cițiva ating cote înalte ale interpretării. Mitică Popescu se află, credem, la cel mai bun rol al său. V vorba lui mucalită, naivitatea trucaată se împletesc armonios cu încercarea omului aflat la grea cumpănă, și pus la grea încercare. Prin el, Năiță Lucean dobândește o rară putere de fascinație. Pătru cel Scurt, umbra, aghirotantului lui Năiță, îi oferă tinărului Dinu Manolache șansa de a-și arăta marile calități de actor, prin simplitatea, gravitatea, adîncimea interpretării, de excelență factură în ansamblul ei. Ștefan Iordache, într-un rol nu prea generos, comunistul Dumitru Dumitru, are, de asemenea, forță de convingere, înfățișîndu-și personajul, ca pe un om cald, generos, dar neclintit în dreptele lui hotărîri. Apoi, Nicolae Dinică, interpretul lui Gheorghe Oțat, Sorin Medeleni, în rolul lui Petre al lui Toma, Nicolae Pomoje (Craina), și Păpil Panduru (Ciclop) portretizează cu linii simple și sigure. Excelenți sînt Vasile Nițulescu (Dumitru Turbatu) și Florin Vasiliu (Moșul din Sacoț). Foarte bună, compoziția realizată de Carmen Galin în Muiera lui Pătru, și foarte bună, de asemenea, Valeria Seciu (dar, parcă, nu aparținînd întru totul acestui mediu). Ce să mai spunem? Despre fiecare în parte s-ar putea vorbi, aducîndu-se cuvinte de laudă, dar credem că am face mai multă dreptate fiecăruia vorbind despre unitatea, armonia, omogenitatea întregii trupe, în acest spectacol, prin care Teatrul Mic face dovada seriozității sale și aduce o contribuție însemnată la definirea acestei stagiuni, ca o stagiune a calității.

Virgil MUNTEANU

TEATRUL NAȚIONAL
DIN CLUJ-NAPOCA

OMUL DE CENUȘĂ

de D. R. Popescu

Data premierei : 7 februarie 1981.

Regia și scenografia : MIRCEA MARIN.

Distribuția : CONSTANTIN ADAMOVIICI (Voiculescu) ; MARIN D. AURELIAN (Beldeanu) ; LIGIA MOGA (DANA) ; LUCIA WANDA TOMA (Luiza) ; EMILIAN BELCIN (Duma) ; EUGEN NAGY (Zisu) ; RALUCA ZAMPIRESCU (Marta) ; BUCUR STAN (Dicu) ; GHEORGHE JURCA (Săplăcan) ; ANTON TAUF (Andrei) ; TUDOREL FILIMON (Simaciu) ; OCTAVIAN TEUCA (Palatinus) ; OCTAVIAN LĂLUȚ (Burcea) ; PETRU DONDOS (George) ; PAUL BASARAB (Dominic).

În textul autorului, piesa poartă patru titluri, ca tot atâtea deschideri tematice ale unei impresionante meditații despre viață și moarte, despre cei ce slujesc viața, glorificînd-o și apărînd-o cu fiecare act al lor, precum și despre cei ce slujesc moartea, apropiînd-o cu fiecare act al lor, urînd și schilodind viața. *Mai suna-vei, dulce corn?*, *Cheia fermecată*, *Omul de cenușă* sau *Rămășagul* — aceasta este quadrupla emblemă a dramei lui D. R. Popescu, dramă scrisă, vizibil, sub imperiul unei sfinte minii, al unei fierbinți indignări, stîrnite, poate, de un caz real (dar nu aceasta e important), transfigurată artistic prin forța de convingere a sistemului de imagini, prin construcția dramatică. Ca toate piesele lui D. R. Popescu, *Omul de cenușă* este expresia unei atitudini. O atitudine clară, tranșantă, de violentă afirmare a de mai violentă negare, expusă mai răspicat decît în alte scrieri, în același spirit justițiar, pe care i-l cunoaștem din *O pasăre din altă zi*, *Pisica în noaptea Anului nou*, *Pasărea Shakespeare* etc. Ca și acolo, o crimă se află în centrul acțiunii dramatice, ca supremă manifestare a abjecției, a deteriorării morale. De data aceasta, însă, crima n-a avut încă loc. Ea se întimplă sub ochii noștri, treptat, dar sigur, în mod deschis, recunoscută ca atare de făptuitori, cu un cinism monstruos, incredibil, în timp ce victima își privește cu luciditate destinul, încercînd să îndepărteze momentul fatal, dar știind tot-

Spectacolul oscilează între planul realist și cel poetic...

odată că, oricum, sfârșitul va fi același, din pricina bolii necruțătoare de care suferă.

Un om bolnav, așadar, doctorul Sebastian Voiculescu, șeful clinicii medicale în care se petrece drama, este literalmente asediat, zi de zi, ceas de ceas, de acțiunile dușmănoase, criminale, ale unor colaboratori invidioși, medicii Beldeanu și Dicu, care vor să-i grăbească sfârșitul, pentru a-și instaura puterea asupra instituției. Lupta e de la început deschisă, pozițiile sînt declarate fără reticențe, planul criminal e expus „la vedere“, conflictul e pe viață și pe moarte. Asasinii folosesc metode științifice, experimentate pe ciini, acționînd asupra sistemului nervos al bolnavului, care le demontează de fiecare dată manevrele, cu eforturi supraomenești și cu tăria sufletească a marilor caractere. Pentru că doctorul Voiculescu luptă nu numai pentru viața lui. El luptă pentru apărarea unor principii morale, care i-au călăuzit întreaga existență, și pe care le vede terfelite de cei ce vor să-i ia, prin viclenie, locul. Nu postul și-l apără el, ci demnitatea profesiei, și totodată demnitatea umană, neprecupețîndu-și devotamentul față de oameni. Știindu-i pe dușmanii săi corupți, mînați de cupiditate, lipsiți de elementare scrupule, Sebastian încearcă să le contracareze intențiile. Lupta are, așadar, o puternică argumentație morală, și aceasta constituie esența piesei.

Citită în cheie realistă, piesa apare aproape neverosimilă: personajele au manifestări și reacții incredibile prin cinism și cruzime afișată. Sebastian Voiculescu poate fi însă înțeles ca un personaj-idee, ca un simbol al idealului umanist, al va-

lorii morale absolute. El moare închinînd un imn vieții, iar scurtele sale efuziuni lirice se înscriu în aceeași direcție, de glorificare a vieții, pentru victoria căreia s-a devotat pînă în ultima clipă. În acest registru, al simbolurilor, Beldeanu reprezintă viciul, ticăloșia la cote maxime. Uciderea lui Beldeanu de către Dominic, nebunul proroc, e un act de dreptate, prin care dramaturgul afirmă imposibilitatea dăinuirii unor asemenea monștri.

Nici citită strict la nivelul semnificațiilor, drama nu e lipsită de schematism și totodată de o anume nebulozitate, din cauza numeroaselor aluzii și trimiteri la persoane, relații și întîmplări din biografia personajelor, insuficient explicate, precum și a unor obsesii ale autorului, înfilnate și în alte piese, dar insuficient transfigurate artistic. Unele fulgurări poetice trimit către o posibilă metaforă globală, care însă nu este susținută consecvent de construcția eterogenă, ce cuprinde laolaltă invocarea lirică și farsa sinistră.

În fața numeroaselor deschideri ale textului, regizorul Mircea Marin n-a avut deloc o sarcină ușoară. Spectacolul său oscilează între un plan realist și altul poetic, și trece prin momente de grotesc și farsă lugubră, în decorul alb, imaginat ca o aulă sau o sală de tribunal — ambianță favorabilă, deopotrivă, dezbaterii-proces, dar și tiradelor lirice sau filozofice. Atenția regizorului mi s-a părut a fi îndreptată îndeosebi spre acuzarea criminalilor, direcție în care imaginația sa creatoare a produs momente scenice relevante. Atmosfera prevestitoare de crimă este subliniată prin efecte sonore, gesturile de ticăloșie sînt exacer-

bate pînă la paroxism, în scene de un grotesc sinistru, dar și penibil: Beldeanu și Dicu, chiuind de bucurie, rotesc patul pe care se află întins Voiculescu, presupus mort, sau aprind artificii pe scheletul de ghips din aulă, citind necrologul anticipat al viitorului decedat; în schimb, fundalul muzical, pe care se desfășoară efuziunile lirice, apare artificial, infantil, în schematic contrast. Lipsește, mai ales, spectacolului, personalitatea eroului principal, forța lui interioară, gîndirea strălucitoare. Constantin Adamovici a fost neașteptat de palid, de monoton, rostind fără articulație replici importante, lăsînd să se piardă acele momente în care eroul își afirmă cu tărie credința în om și în viață.

Dintre ceilalți interpreți, Anton Tauf a izbutit o bună compoziție în procurorul Andrei; comentariile profunde, rostite cu autoritate, îi acordă în spectacol și funcția de raisonneur. O reușită compoziție a realizat și Octavian Teuca, în licheaua jovială Palatinus, „omul de cenușă”, de un pitoresc care nu exclude ticăloșia. Tudorel Filimon (Simaciu, omul lui Beldeanu), a avut o apariție interesantă, sugestivă, creînd un tip de proroc fantast.

În rolul dificil al lui Beldeanu, Marin D. Aurelian s-a străduit, cu rezultate inegale, să găsească o cheie potrivită. Au mai participat la spectacol Ligia Moga, Lucia Wanda Toma, Emilian Belciu, Eugen Nagy, Raluca Zamfirescu și alți actori ai teatrului, fiecare la locul său, dar fără vreo strălucire deosebită.

Margareta BĂRBUȚA

TEATRUL NAȚIONAL
DIN ȚIRGU MUREȘ

EXISTĂ ȘI O ASEMENEA DRAGOSTE de Hajdu Gyözö

Printre spectacolele prezentate în cinstea sărbătoririi a 60 de ani de la crearea P.C.R., și în Festivalul național „Cîntarea României”, *Există și o asemenea dragoste* ocupă un loc aparte. Nu este o piesă construită conform legilor „clasice” ale dramaturgiei și nu este nici un simplu montaj, așa cum ni se spune în caietul-program bilingv (foarte serios program, lămuritor întocmit). Textul lui Hajdu Gyözö are un fir

Spectacol conceput ca un amplu oratoriu...

epic — povestea de dragoste și peripecțiile a trei tineri (Mihai Suciu, muncitor la gatere, Kovács Agnes, învățătoare, și Nagy Zoltán, medic), pe fundalul luptei politice a muncitorilor din Valea Mureșului, din anul 1929. Autorul a folosit un bogat material documentar, pe care l-a inserat ca atare în tramă: știri din presa vremii sau transmise la radio, anunțuri publicitare, discursuri ale unor oameni politici se întretaie cu momente lirice, cu mitinguri ale muncitorilor greviști, cu fragmente de cîntece și cu citate din manifestele partidului comunist. Impresia ar putea fi de incongruență, dacă n-ar interveni forța integratoare, unificatoare a spectacolului realizat de Kovács Levente cu o putere imaginativă deosebită și cu o la fel de deosebită știință a construcției scenice.

Spectacolul este conceput ca un amplu oratoriu, la care participă deopotrivă muzica (scena e dominată de un podium, pe care se află în permanență orchestra), dansul, corul vorbit și corul cîntat, mișcarea ritmică, arta dramatică, jocul luminilor. Scenografia (semnată de Kelemen Tamás Anna) structurează în mod sugestiv spațiul scenic: simbolul unei păduri, în care, printre trunchiurile copacilor, apar, din cînd în cînd, elemente indicînd locul acțiunii. În acest spațiu, regizorul compune și recompoze grupurile (masele, eroii), mișcîndu-le cu o admirabilă precizie, creînd momente

extrem de sugestive — luminile in-
deosebi sînt manevrate cu mult ra-
finament —, purtîndu-ne pe apă și pe
uscat, cu trenul, cu barca sau cu mașina,
într-o modalitate cinematografică, în care
personajele se înscriu, într-o alternanță
de joc realist, cu prezentare distanțat-
convențională. Muzica lui Sárossy Endre
este bine integrată ansamblului, variind
melodiile, genurile și ritmurile, de la
marș la fox-trott. Cîteva momente se

TEATRUL „ION VASILESCU“

REGINA BALULUI de Nicolae Mateescu

Data premierei : 10 mai 1981.

Regia : KOVÁCS LEVENTE. Scenografia : KELEMEN TAMÁS ANNA.

Distribuția : SZABÓ DUCI (Kovács Katalin) ; ÁDÁM ERZSÉBET (Agnes) ; TÓTH TAMÁS (Dumitru Pop) ; GYÖRFFY ANDRÁS (Mihai Suci) ; NAGY JÓZSEF (Nagy Árpád) ; ZALÁNYI GYULA (Zoltán) ; FERENCZY ISTVÁN (Pavel Roșca) ; BOÉR FERENC (Dr. Emilian Vescan) ; TÖRÖK ANDRÁS (Aurel Stuparu) ; MÓZES ERZSÉBET (Angela Stuparu) ; GYARMATI ISTVÁN (Báró Bánffy Dániel) ; KÁRP GYÖRGY (Vasile Muntean) ; MAGYARI GERGÉLY (Iancu Lazăr) ; HUNYADI LÁSZLÓ (Ofițerul de serviciu) ; ADLEFF INGEBOURG (Dactilografa) ; KERESZTES SÁNDOR (Martorul) ; RÉTHY ÁRPÁD, SZÉKELY ANNA (Crainicul) ; BODÓ ZOLTAN (Supraveghetorul) ; TATAI SÁNDOR (Doctorul de la Siguranță.) În alte roluri : BÁLINT MÁRTA, BEDŐ FERENC, BILUSKA ANNAMÁRIA, BÖLÖNI Z. KLÁRA, DEBRECZENI GABI, LÖRINCZY ICA, MEISTER ÉVA, SZÉKELY M. ÉVA, ZONGOR ISTVÁN.

impun prin expresivitate și prin originalitatea rezolvării ; ne rămîn în memorie manifestația, în care pădurea devine o pădure de pancarte ce se mișcă în ritm, cîntecul muncitorilor și țărănilor despre solidaritate, încăierarea demonstranților cu jandarmii, înmormîntarea eroului comunist — de o poezie teatrală emoționantă. Cei trei interpreți principali (Ádám Erzsébet, Zalányi Gyula, Györfly András) sînt foarte buni, în limitele date de text ; li se adaugă Szabó Duci, Toth Tamás, Boér Ferenc etc. Spectacolul e o dovadă grăitoare a puterii artei teatrale de a sluji, prin cele mai atrăgătoare mijloace, idei politice importante, și reprezintă totodată un argument al funcției creatoare a regizorului.

Margareta BĂRBUȚA

„Ce facem cu viața noastră ?“ este întrebarea pe care Nicolae Mateescu își construiește piesa de debut, reluînd o temă frecventă mai ales în filme și încercînd să o urmărească simultan pe două planuri. Un regizor obscur, care speră să se afirme, îi propune un rol într-un film unei tinere de la țară, absolventă de școală profesională, muncitoare într-o fabrică de confecții. Situația, bine speculată dramaturgic, se caracterizează, pînă la ultimul moment, prin unitatea de acțiune : ambii eroi, Ioana și Silviu, vor să spargă rutina îndeletnicirilor curente, vor să iasă din anonim, să-și depășească condiția. El, cantonat în filmul publicitar, nu știe ce să facă pentru a scăpa de sentimentul obsedant al rătăririi ; ea nu se mulțumește că a ajuns „vedeta“ unei reclame culinare, aspiră să devină protagonista unui film „adevărat“. Cînd însă rolul obținut îi impune tocmai să se întorcă la profesia ei de croitoreasă, are revelația eșecului. La rîndul lui, el, care crezuse că o infuzie de autenticitate poate suplini talentul, se dovedește incapabil de creație artistică.

Ceea ce interesează în această piesă nu este conflictul dintre individ și mediu (e-nunțat și dezvoltat într-un stil uneori simplist), ci conflictul lăuntric (sumar expedit de autor), al acestor oameni, care nu au țaria de a-și privi în față propria viață și de a și-o clădi în funcție de realele lor posibilități.

Regia a găsit de cuviință (deși autorul o făcuse suficient de ferm) să diferențeze personajele aparținînd celor două medii, prin maniera de joc. Din păcate, în majoritatea lor, actorii s-au conformat, împărțindu-se neintenționat în „profesioniști“ și „amatori“, deși există și cîteva „contaminări“ reciproce. Protagonista, Gabriela Vlad, mimează și ea stîngăcia, potrivită, ce-i drept, în anumite momente ; cu atît mai plăcut surprinde însă jocul ei, în izbucnirea de sinceritate din final. Tînărul absolvent Doru Ana convinge în tot ce face și spune, ca soț înțeleghător, la început gelos, apoi resemnat. În ipostaza de „creator revoltat“, Ion Lemnaru alternează convingător neliniștea cu neputința. În egală măsură, băiețoasă și feminină, sinceră și ipocrită, Baby, în interpretarea Laviniei Jemna,

Data premierei : 15 mai 1981.

Regia : GRIGORE POPA. Scenografia : MIRCEA RÎBINSCHI.

Distribuția : GABRIELA VLAD (Ioana) ; ION LEMNARU (Silviu) ; DORU ANA (Anghel) ; DINU CEZAR (Regizorul) ; DOMNIȚA MĂRCULESCU (Șefa) ; LAVINIA JEMNA (Baby) ; CORNEL GÎRBEA (Puiu) ; MARIA CHIRA (Florî) ; IULIAN MARINESCU (Vasile) ; IRINA BÎRLĂDEANU (Valeria) ; ȘTEFAN HAGIMĂ (Oprea).

Florin Pretorian și Nicolae Tutză

devine personajul cel mai complex al reprezentației, care dă și răspunsul la întrebarea piesei (replica în cauză se cerea evidențiată) : să muncești cu pasiune, în profesiunea pe care ți-o alegi.

Concepînd un singur decor plurifuncțional (platoul de filmare), Mircea Rîbinschi a avut intenția (nespeculată în spectacol) să sugereze interdependența dintre realitate și lumea ficțiunii.

Irina COROIU

TEATRUL „A. DAVILA”
DIN PITEȘTI

ADEVĂRATA LUMINĂ

de Ștefan Berciu

Această nouă piesă a lui Ștefan Berciu are meritul de a dezvălui, dintr-un unghi inedit, partea „nevăzută” a unor împrejurări istorice ; este o poveste a „galeriilor subterane”, prin care spectatorul se inițiază în legătură cu tehnicile de lucru ale specialiștilor din poliția secretă : recrutarea unor delatori și infiltrarea lor în rândurile comuniștilor, ipocrizia inspectorilor Siguranței, brutalitatea pe care aceștia o profesează, precum și inscenările pe care le pun la cale, pentru a-și justifica generoasele salarii lunare.

Autorul apelează la duiosie, dar nici ironia nu este lăsată deoparte ; un umor sănătos străbate, din cînd în cînd, scenele, peste care plutește tragicul.

Elementul de profunzime pe care îl aduce Berciu mi se pare a fi, de data

aceasta, ideea posibilității recuperării morale a unora dintre cei care, prin diferite procedee ale poliției, au acceptat să devină antene ale acesteia, să-și vîndă prietenii, tovarășii de muncă, să trăiască, adică, veșnic infamanta ipostază de informator. Comuniștii, urmăriți cu patimă sălbatică de aparatul represiv, îi privesc pe „turnători” ca pe niște oameni bolnavi, care se pot vindeca, care eventual pot fi reechilibrați, reinoculîndu-li-se demnitatea. Este un orizont tematic neexplorat, după știința noastră, pînă acum.

Lia Niculescu a adăugat textului un prolog și un epilog, alcătuite din versuri

Data premierei : 8 mai 1981.

Regia : LIA NICULESCU. Scenografia : MIHAI TOFAN.

Distribuția : EMILIAN CORTEA (Pavel Somotecan) ; PETRE DUMITRESCU (Costin Somotecan) ; NICOLAE TUTZA (Septimiu Rotaru) ; ION FOCȘA (Dionisie Ganeș) ; CRISTINA RADU (Ana Badiu) ; PETRE DINULIU (Vasile Fotea, Poetul) ; EUGEN UNGUREANU (Horia Dumitru) ; DUMITRU DRĂGAN (Euger Mora) ; CONSTANTIN STAVRIL (Toma Vrinceanu) ; MARIAN ALEXANDRESCU (Ene Moțaș) ; DUMITRU DIMITRIE (Petre Onea) ; ION LUPU (George Tadău) ; FLORIN PRETORIAN (Teofil Zapciu) ; WILHELMINA CÎTA (Rița Ghineț) ; PETRE TANASIEVICI (Lazăr Dudău) ; RADU CORIOLAN (Iosif Bril) ; ILEANA FOCȘA (Femeia) ; AUREL DUMINICĂ (Bărbatul) ; GEORGE CÎRSTEA (Gestapovistul I, Gestapovistul II).

din clasici, realizînd un fel de coperteji care nu-și prea găsesc motivarea.

Distribuția întocmită de regizoare ni s-a părut că exprimă posibilitățile actoricești din teatru. L-am remarcat cu plăcere pe Nicolae Tutză, interpretul uneltei poliției, acel Septimiu Rotaru care lucrează și cu șeful Contrainformațiilor din unitatea militară, dar și cu comisarul Siguranței din oraș. Cu o mimică imobilă, Nicolae Tutză a trecut un foarte greu examen, prezentîndu-ne fenomenul rar al recuperării unui individ, decăzut pînă la treapta de lichea.

Florin Pretorian s-a simțit foarte bine, în rolul comisarului Teofil Zapciu. Petre Dinuliu s-a arătat convingător, în rolul profesorului ilegalist Vasile Fotea, și penibil, în ipostaza poetului. Emilian Cornea, în seara premierei, a avut trac. Ileana Focșa ne-a obligat să ne reamintim că unui actor cu adevărat profesionist i se poate încredința orice personaj. Episodicul rol al acestei actrițe (Femeia) a adăugat spectacolului ritmul și culoarea necesare.

Cealalți actori ni s-au părut apatici și dominați de rutină.

Mircea RAREȘ

TEATRUL MUNICIPAL
DIN PLOIEȘTI

SECOLUL S-A NĂSCUT MAI TÎRZIU

de Victor Bîrlădeanu

Metafora din titlu exprimă ideea că secolul douăzeci a căpătat, pentru istoria poporului nostru, o nouă dimensiune odată cu făurirea, în 1921, a Partidului Comunist Român; dar ea conține și posibilitatea unor confuzii. Desfășurînd o argumentație disociativă întrucîtva bizară — potrivit căreia veacurile au alte coordonate și limite decît cele strict temporale — Victor Bîrlădeanu plasează începutul secolului douăzeci românesc abia în deceniul al treilea, eludînd — din necesități demonstrative — momente care au marcat covîrșitor istoria noastră, în pri-

mele decenii. Într-adevăr, pentru români, secolul începuse din plin și, din nefericire, sub auspicii mai degrabă sumbre: trăiseră anul 1907, cu cei 11.000 de țărani uciși în răscoale; primul război mondial, ce a însîngerat țara cu atîtea jertfe; după cum trăiseră și clipa Marii Uniri din 1918 (act care a mai luminat, ca o fulgerare, marasmul general). Partidul socialist juca un rol important în dezvoltarea țării. Fără îndoială, că anul 1921 a însemnat o speranță, în acest secol îmbătrînit prea repede, de prea multe dureri, amărăciuni și deziluzii...

Dar, desigur, nu titlul unei piese este cel mai important. Victor Bîrlădeanu și-a propus să evoce ecurile făuririi partidului în viața și lupta proletariatului prahovean, și intenția, în sine, este meritorie. Din nefericire, însă, mai puțin notabilă este transpunerea ei în act teatral.

Ca pivot al demersului său dramaturgic, autorul a imaginat un narator care rememorează diverse fapte din preajma celui tulburat an 1921; ele constituie materia propriu-zisă a acțiunii, comentată din perspectiva zilei de azi și corelată cu istoria națională. Acest comentariu precumpănește în echilibrul construcției, apropiînd-o de specia scenică denumită „montaj literar“. Cealaltă parte — să-i zicem, dramatică — ne povestește despre un grup de petroliști (rezum deliberat în mod școlăresc, pentru că așa sînt expuse faptele în text) care muncesc din greu și sînt dezorientați, pînă în momentul în care vine printre ei un activist (la început socialist, apoi comunist); după ce îi lămurește asupra conjuncturii sociale și politice, el îi convinge să publice o revistă în care proletariatul să-și poată exprima opiniile. Cum unul dintre petroliști este „frate de lapte“ cu un tînăr profesor (și o iubește pe sora acestuia) al cărui tată este un înalt magistrat, profesorul va fi cel ales să transforme revista liceului într-o revistă militantă. Aceasta acceptă, în ciuda influențelor burgheze din familie, și cu toate că e, la rîndu-i, îndrăgostit de o tînără depravată din protipendadă. Revista apare, se declanșează o grevă, pe o schelă (sau un coș) al unei fabrici se arborează steagul roșu (de către un muncitor bănuît, pînă atunci, a fi cînd omul Siguranței, cînd un bețiv mucalit!). Înaltul magistrat este invitat de către potențaii orașului să ia măsuri drastice (la frizer). El decide (în urma unui conflict de tip cornelian, căci știe că fiul său este tovarășul lor) să se tragă în muncitori. Din acest moment, acțiunea se precipită într-un ritm sufocant: în trei minute (de spectacol) vor sări în apărarea drapelului-simbol tînărul petrolist, iubita acestuia, fratele ei, ba

Data premierei : 7 mai 1981.

Regia : CĂTĂLIN NAUM. Scenografia : VIORICA PETROVICI.

Distribuția : CORNELIU REVENT (Anton Grigorcea) ; ȘTEFAN PISO-SCHI (Zamfir Enășoiu) ; FABIAN GAVRILUȚIU (Culăieș Roșca) ; ALEXANDRU PANDELE (Gică Balaban) ; EUSEBIU ȘTEFĂNESCU (Panait Nistor) ; DUMITRU PALADE (Teofil Coman) ; LUCIA ȘTEFĂNESCU, LUMINIȚA SICOE (Emilia) ; CORNEL CIUPERCESCU (Laurențiu) ; MANUELA MARINESCU-CODRAT (Nelly) ; RADU DUMITRESCU (Ignătescu) ; ANDREI BURSACI (Papadima) ; MOȚ NEGOESCU (Birgăoanu) ; VICTOR BUCURESCU (Sauciuc Cauciuc) ; LUCIA DARAC (Rozalia) ; MIRCEA TOFAN (Anton-tînăr) ; T. MACHITESCU, T. MARIAN, D. SOARE, D. GEORGESCU în alte roluri.

chiar însuși înaltul magistrat (plus alte câteva personaje, mai greu de identificat). După zgomotul caracteristic al mitralierelor, se revine în actualitate ; pe scenă se desfășoară, de către un grup în salopete, un imens steag purpuriu (imaginea scenică este, dealtfel, expresivă).

Nici montarea nu a căutat (sau nu a izbutit) să estompeze slăbiciunile textului. În afară de o imagine-cadru, care revine în desfășurarea spectacolului (decorul -- semnat de Viorica Petrovici -- „întră“ și „iese“ din scenă pe o platformă mobilă, mișcată cu eforturi titanice de un personaj anonim, simbol explicit al muncitorimii, care „împinge“, cu munca și mai ales cu sudoarea sa, mersul istoriei !), regizorul Cătălin Naum nu a știut să construiască firesc acțiuni scenice dintre cele mai simple. El și-a dorit, probabil, un spectacol de un realism frust, netrăcut : cu oameni care mănincă ceapă și beau țuică, asudă la forjă, se bărbieresc, fac dragoste ș.a.m.d. ; dar toate aceste acțiuni elementare sînt atît de neconvîngător figurate scenic și atît de puțin motivate în context, încît devin rizibile.

Din acest amalgam de stiluri contradictorii și gesturi teatrale, neori stînje-nitoare, se salvează întrucîtva unii actori, cărora, de data aceasta, doar le poți bănui profesionalismul : Corneliu Revent, Ștefan Pisoschi, Eusebiu Ștefănescu, Lucia Ștefănescu, Dumitru Palade, Manuela Marinescu-Codrat, Radu Dumitrescu, Andrei Bursaci, Cornel Ciupercescu, Lucia Darac, Moț Negoescu. Totuși, impresia finală e deprimantă.

Dinu KIVU

PIESE ROMÂNEȘTI ÎN NOI VERSIUNI SCENICE

TEATRUL NAȚIONAL
DIN TIMIȘOARA

STUDIUL OSTEOLOGIC...

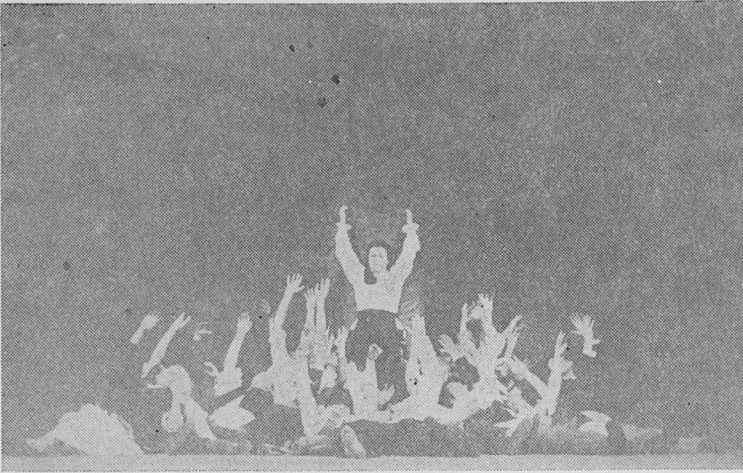
de D. R. Popescu

Dramaturgia lui D. R. Popescu este, la ora actuală, un examen foarte serios pentru regizori. Ocolită, cu nemărturisită grijă, de unii importanți directori de scenă (ceea ce, firește, nu ne determină să vedem în această atitudine semnele puținătății talentului ori ale sărăciei bagajului lor profesional), opera dramatică derepopesciană este căutată, în schimb, cu aviditate și consecvență, de cîțiva creatori de spectacole, conștienți și, mai ales, incitați de valoarea ei.

Abordînd *Studiul osteologic...*, Ioan Ie-

remia a sesizat multiplele dificultăți ale textului : acuitatea politică a temei, prezența (fecundă) a nucleelor narrative cu „subînțeles“ (inclusiv aceluși perpetuu balans între simbolic și concret), umorul cu substrat dureros, seninătatea cu care personajele principale își urmează destinul tragic.

Subiectul acestei epopei dramatice este continuitatea poporului român, problemă la a cărei limpezire arheologia a adus, în ultimii ani, contribuții printre care, descoperirea mormintelor avarice din Transilvania, aparținînd ultimului val al migrațiilor. Unul dintre personajele piesei se ocupă cu arheologia și, din felul în care a fost dat la lumină scheletul unui cal dintr-un mormînt avar, deduce că acesta a fost prădat de autohtoni. Deci, locurile nu erau pustii, ci locuite. Reluat de cîteva ori în desfășurarea piesei, acest leit-motiv are o funcție precisă. Perioada de timp contemporană, pe care dramaturgul o „dezgroapă“, la rîndul său, efectuînd un „studiu osteologic“, demonstrează, la fel de elocvent, continuitatea populației dintre Dunăre și Carpați.

O soluție scenografică remarcabilă îngăduie gruparea personajelor într-un tablou echilibrat...

În cele trei ipostaze de viață (tină, mamă și apoi, bunică) Maria își asumă destinul de matcă a acestui pământ răbdător; atitudinea ei rează în contemporaneitate, valoarea axiologică a unor vechi mituri românești. Maria este un factor al permanenței, după cum, dimpotrivă, cel care, în prima lui tinerețe, fusese hoț de cai, pățimașul Gilu (care trece prin istorie cu fărădemila paremiologică a călărețului avar, capabil să distrugă orice îi stă în cale, în numele unui adevăr care este, în fond, al vreei lui) este elementul efemer și, tocmai de aceea, asimilabil.

Aducând, sub lupă, „oasele istoriei“ pe care au parcurs-o generațiile de azi, D. R. Popescu ne pune în fața unei uriașe viituri de întâmplări, fiecare cu semnificația ei, toate obligând la meditație asupra „misterului“ continuității noastre.

Dacă avarii au dispărut din istorie la sfârșitul primului mileniu, situațiile create, cîndva, de ei, par să reinvie. Privit metaforic, motivul avarilor fructifică substanțial înțeleșuri contemporane.

Studiul... lui D. R. Popescu, ocupîndu-se de perioada 1940—1965, are în vedere, ca formulă de teatru, stimularea gândirii independente a spectatorului. Scriitorul supune judecării omului din stal fapte nepedepsite din vremea pe care același om a trăit-o, poate fără s-o înțeleagă.

Ioan Ieremia, asimilînd, în mod personal, textul de aproape 200 de pagini, încercînd să-l pună în scenă integral, a elaborat un univers uman de o plasticitate care ne-a reamintit de credințele estetice ale lui Schiller privind puterea morală a artei, puterea de a pedepsi a teatrului. „Mii de nelegiuiri, spune marele scriitor german, pe care morala și legile le rabdă nepedepsite, scena le pedepsește... Scena preia spada și cumpăna și tirăște viciul înaintea unei judecări teribile... Criminali fioroși, care de mult

putrezesc în țărîna, sînt chemați, acum, prin strigătul atotputernic al artei poetice, să-și repete viața infamă, ca lecție plină de groază pentru posteritate...”

O soluție scenografică remarcabilă, chiar dacă nu inedită, este prezența permanentă, în scenă, a unui arbore fructifer, încărcat de mere — poate, ale cunoașterii —, martor mut și nepățimaș al întâmplărilor, a cărui coroană de ramuri boltite se ridică și coboară, sugerînd de fiecare dată alt anotimp. Acest măr înalt (care figurează și în text, dar numai în prima parte — și nu ca un semn fundamental) i-a permis lui Ieremia să închege mai omogen nucleele narative ale piesei și, totodată, utilizînd verticala pomului fructifer ca pe o „secțiune de aur“ a spațiului scenic, să dispună numeroase personaje în grupuri care echilibrează tabloul general într-un fel original, imitînd parcă legile clasice ale frescei. La un moment dat, trunchiul mărului (lipsit de coroană) dobîndește funcția de menhir, menit să poarte, peste veacuri, adevărul faptelor.

În acest cadru, Ieremia a distribuit, foarte inspirat, în rolul Mariei și în rolul lui Gilu, pilonii evidenți ai epopeii, doi actori cu incontestabilă personalitate: Garofița Bejan și Emil Reus. Fără să supraliciteze încărcătura simbolică a personajului, fără să se lase sedusă de ispita reteatralizării (de care ni s-au arătat a fi atît de strident contaminați cîtiva dintre interpreți, și îndeosebi Vladimir Jurăscu), actrița Garofița Bejan a impresionat prin largul ei registru de expresie, capabil să rezolve, cu o naturalețe demnă de invitat, dificilele probleme scenice pe care le ridică fătura reală, și totodată cu aură de mit, a Mariei. Emil Reus a exteriorizat psihologia hoțului de cai, ilustrînd avaturile unui destin clătînat neconținut între umbră și lumină.

Data premierei : 14 aprilie 1981.
Regia : IOAN IEREMIA. Scenografia : EMILIA JIVANOV.

Distribuția : GAROFIȚA BEJAN (Maria) ; EMIL REUS (Gilu) ; VLADIMIR JURĂSCU (Bască) ; RADU AVRAM (Ilie) ; ION HAIDUC (Ulă) ; TRAIAN BUZOIANU (Faccă) ; MIRON NETEA (Nicoară) ; DANIEL PETRESCU (Păsulă) ; CAMIL GEORGESCU (Popescu) ; MIRIAM CUIBUȘ (Marta) ; GEORGE LUNGOCI (Buta) ; ȘTEFAN IORDĂNESCU (Bucătarul) ; ȘTEFAN MĂRII (Vasilescu) ; IRENE FLAMANN CATALINA (Anais) ; VICTOR ODILLO CIMBRU (Eduard) ; GHEORGHE STANA (David) ; ȘTEFAN SASU (Vasile) ; VIOREL ILIESCU (Mustăciosul) ; ION OLARU (Croitorul) ; MIRCEA BELU (Vio-rel) ; AURORA SIMIONICĂ (Păunița) ; ANA IONESCU (Lavinia) ; ION ARDEAL IEREMIA (Hans, Vlad) ; ȘTEFAN SASU (Clăpăugul) ; ELENA SIMIONESCU (Nevasta lui Păsulă) ; ANGELA BUDRIȚAN (Iulia) ; NADINA ILIESCU (Fiica lui Eduard) ; ADRIAN BERZESCU (Un tovarăș important) ; VIOREL ILIESCU, MIRCEA BELU, VICTOR ODILLO CIMBRU, ANA IONESCU (Țărani) ; ANGELA BUDRIȚAN, MIHAELA CIUCULESCU, ERIKA KOVACS, CHRISTINA FREIHAUT, GABRIELA ȘCHIOPU, DANA ONET, DIANA ȚINTEA (Cele șapte mirese) ; ALEXANDRU BARBONI, DORINA DOSANU, CRISTIAN FAUR, SORIN GODO, CRISTIAN PAULI, ADRIANA PANDURESCU, ADRIAN SPIRIDON, CARMEN ȚĂRANU (Copii deportați).

Nu mai puțin important, Ulă, nebunul satului, prin forța lucrurilor raisonneur al piesei, și-a găsit interpretul potrivit în Ion Haiduc. Un Păsulă autentic ne-a prezentat Daniel Petrescu.

Dar să ne oprim aici cu numele de reținut. Și să ne grăbim să-i reproșăm directorului de scenă faptul evident că partea a doua a spectacolului, gândită regizoral în altă cheie, nu s-a armonizat cu prima parte, că procedind ostentativ la integrarea spectatorilor în spectacol, scene demne de interes au apărut parazitare în raport cu întregul. Fapt pe care nu-l putem pune pe seama scriitorului, care — mai este nevoie s-o amintim ? — participă cu textul său la reprezentare, dar nu semnează producția spectacolului.

Paul TUTUNGIU

TEATRUL DRAMATIC
DIN BAIA MARE

■ SPERANȚA NU MOARE ÎN ZORI

de Romulus Guga

Astăzi, la cîțiva ani după premieră, revăzînd prima piesă a lui Guga, observăm în atmosferă, în configurarea personajelor, în timbrul ei aparte, o incontestabilă înrudire stilistică cu dramele care i-au urmat — *Noaptea cabotinelor* și *Evl Mediu întimplător* ; mai mult, recunoaștem în ea o anume sursă germinatoare. E, firește, o piesă de debut, cu ezitări compoziționale și tușe livrești ; dar și ulterior am remarcat, în teatrul lui Guga evănescența intrigii, flou-ul acțiunii, ca și un anumit tribut dat lecturilor. La fel cum tensiunea așteptării, o încordare premonitoare, pendularea între certitudini și disperare, între speranță și resemnări, ca și *stările* pe care acestea le determină, ni se impun ca alt factor comun al dramaturgiei acestui autor.

Nu știu în ce măsură tînărul cuplu de creatori (aceiași care a înscenat și piesa lui Adrian Dohotaru — regizorul Radu Dinulescu și scenograful Florin Harasim, nume despre care cu siguranță vom mai auzi) e familiarizat cu teatrul lui Romulus Guga, dar e limpede că-l intuiește cu finețe. *Speranța nu moare în zori* se înscrie în rîndul celor mai sensibile și mai frumoase reprezentații ale stagiunii, prin calitatea poeziei scenice și mai ales prin capacitatea de a exprima inexprimabilul, inefabilul unei situații, unor relații ; autorii reprezentației au sesizat „cachet“-ul acestei dramaturgii — caracterul ei enigmatic, simbolistica ușor pedantă, gustul

Data premierei : 5 mai 1981.

Regia : RADU DINULESCU. Scenografia : FLORIN HARASIM.

Distribuția : VIRGIL FĂTU (Șeful gării) ; MARIAN LEPĂDATU (Picolo) ; TEOFIL TURTURICĂ (Barmanul) ; ADRIAN RĂȚOI (Scamatorul) ; CORNEL MITTELU (Colonelul) ; RADU DIMITRIU (Procurorul) ; NICOLETA BUICĂ (Maria Magdalena) ; TZENKA VELCEVA BINDER (Doamna Zalaxa) ; GHEORGHE LAZAROVICI (Di. Zalaxa) ; ION SĂSĂRAN (Țăranul) ; PAUL ANTONIU (Soldatul).

Cornel Mititelu, Marian Lepădatu și Nicoleta Buică

pentru situația-limită. Într-un decor circular, monocromatic — un alb exasperant, sfișietor, neliniștitor ca zăpezile ce se înalță (delicată, sugestia valului de pânză), izolînd, întrerupînd legăturile cu lumea ale grupului de indivizi surprinși într-o mică gară, de un accident feroviar sau poate de un accident al Istoriei — montarea se situează dintru început în zona metaforei. Climatul poetic e potențat prin efectele muzicale, obținîndu-se adevărate secvențe dramatice, de reală tensiune, din sonoritățile contrapunctice care se ivesc pe neașteptate și dispar tot așa — efecte ce alcătuiesc, subtil, o „umbră” însoțind desfășurarea evenimentelor; recunoaștem influența cinematografului, a unuia de calitate (cred că Bergman și Wajda obsedează aspirația spre stil a acestui tînăr director de scenă), dar edificiul construit de el e solid și îi aparține. Un edificiu scenic în care toate, sau aproape toate detaliile mizanscenei se subordonează ideilor și argumentelor literare: tînărul Picolo moare în zori, încovoindu-se într-un spasm dureror ce interzice *happy-end*-ul, dar, într-o scenă anterioară, cîntînd, stîngaci, „Balada” lui Ciprian Porumbescu, el anunțase speranța, „les lendemains qui chantent”, cum spunea poetul.

Fiecare personaj, sau aproape fiecare personaj, capătă în acest spectacol o vagă prelungire în vis, în simbol, pășește și în

alt spațiu, al ipoteticului, ceea ce dă chiar și momentelor forțate (procesul țăranului), sau soluțiilor dramaturgice vădit artificiale (adulterul criminal), grația spiritualității, o culoare afectivă. Dacă Marian Lepădatu, în Picolo, prefigurează speranța, candoarea, poezia, jucîndu-le cu o imperceptibilă tristețe, Teofil Turturică, în Barman, sugerează modul în care scepticismul, renunțările, abdicările lașe pot emana miasme potrivnice vieții. Decanul de vîrstă al trupei și tînărul absolvent au vibrat scenic la unison, și această armonizare a generațiilor este un mare merit al regiei. La omogenitatea reprezentăției au contribuit: Adrian Rățoi, un scameator, un clovn filozof, un vagabond indispensabil într-un „theatrum mundi”, oricît de micuț ar fi el; Ion Săsăran, un țăran împietrit în durere și aspră demnitate; Paul Antoniu, un soldat ce duce cu sine, în cîntecele îngîinate într-una la muzicuță, toate durerile războaielor; Nicoleta Buică, o Marie Magdalenă cu priviri transparente și tăceri misterioase; Virgil Fătu, un șef de gară investit cu funcția morală de a transmite sentimentul certitudinii, al echilibrului, într-o lume haotică, în care Binele și Răul, Dreptatea și Nedreptatea, se află în cumpănă. Cornel Mititelu (Colonelul), Gh. Lazarovici (Zalaxa), Tzenka Velceva-Binder (Doamna Zalaxa), Radu Dimitriu (Procurorul), în roluri mai ingrate (cu desăvîrșire, și fără nuanțe, negative), le-au acoperit cu exactitate, cu forță, iar unii, cu finețe. Astfel, *Speranța nu moare în zori* rămîne o meditație despre împreriare și semnificație, despre circumstanță și scop, și mai ales despre momentul schimbării unei lumi, moment în care nu tot ceea ce se petrece e logic sau necesar, dar e firesc precum Timpul, în curgerea lui imperturbabilă...

■ ANCHETA ASUPRA UNUI TÎNĂR CARE N-A FĂCUT NIMIC de Adrian Dohotaru

Spuneam, cu prilejul lansării scenice a acestui elocvent debut dramaturgic, că piesa e a unei stări de spirit, un semnal de alarmă, pe care personajul (la propriu) și autorul (la figurat) îl trag, avertizînd asupra unui pericol; să-l numim grija aparentă, superficială, față de semenii

Data premierei : 26 decembrie 1980.

Regia : RADU DINULESCU. Scenografia : FLORIN HARASIM.

Distribuția : VIRGIL FĂTU (Tatăl) ; OLGA SÎRBU (Mama) ; PAUL ANTONIU (Dan) ; FLORICA POP (Dana) ; MARIETA GASPARD DEMETER (Adriana) ; CORNEL MITITELU (Vadim) ; MARIAN LE PĂDATU (Patriciu) ; NICOLETA BUICĂ (Ioana) ; ION SĂȘARAN (Reporterul) ; ADRIAN RĂȚOI (Secretarul de redacție) ; APRILIANA NEDEIANU DIMITRIU (Doamna Vasilescu) ; PAUL TALAȘMAN (Un coleg) ; RADU DIMITRIU (Un tehnician).

noștri, fie că ea se manifestă prin mascată indiferență sau, dimpotrivă, prin exces (obtuz) de zel. Piesa lui Adrian Dohotaru a făcut carieră în această stagiune, confirmând, din nou, nevoia de *autentic*, de fapt extras din real și nedogmatic supus judecății publice, de nuanțate și subtile interpretări ale „faptului divers“ cu valoarea exponențială.

Dintre diversele ei înscenări, azi, cea mai interesantă, mai aproape de substanța intimă a piesei, de suflul ei inedit și într-un fel inimitabil, ni se arată aceea de la Baia Mare, datorată unui înzestrat cuplu de creatori : regizorul Radu Dinulescu și scenograful Florin Harasim. La nivelul imaginii, ei au situat eroul într-un spațiu simbolic ; întreaga scenă reprezintă o boltă-întrare în gura unui tunel, liniile ferate alunecă către o depărtare ispititoare, dar probabil nu lipsită de primejdii, căci semnalul de alarmă și semaforul schimbător străjuiesc, avertizând. În acest „spațiu exterior“, trist, neprietenos, se află tânărul nostru și puținele obiecte care îi însoțesc existența : patul, chitara... La nivelul atitudinii, al ideilor, spectacolul este dens și laconic, comprimând pasajele ilustrative din text, eliminând leștul prologului printr-o inspirată marcă auditivă a „evenimentelor“ ce preced acțiunea, și adăugând câteva fragmente semnificative din ancheta publicistică — nucleul fecund care a generat drama. E o reprezentare polemică, alcătuită cu o tinerească înverșunare, ce vrea să sensibilizeze spectatorul, demonstrându-i forța trăirilor autentice, în care încap, evident, și greșeli, dar nu e loc pentru inerție, pasivitate sau rutină. Atenția regizorului s-a îndreptat în egală măsură asupra mediului în care s-a dezvoltat eroul, descriindu-l cu o brutalitate nu lipsită de finețea analizei psihologice ; în apariții scurte, dar elocvente, se desenează adevărate „fiziologii“ ale

membrilor unei familii banale, sfșișiată de meschine conflicte, înleiată în prejudecățile unui comportament conformist și ipocrit.

Lucrată cu micală, cu vădită atenție profesională în elaborarea detaliilor (sunet, lumini etc.), într-o manieră cinematografică ce pare să anunțe o timpurie amprentă stilistică regizorală, montarea baimăreană semnată de Radu Dinulescu are un puternic ecou în rîndurile publicului, și nu numai ale celui tînăr, incitîndu-l la pasionante dezbateri. Se discută „soarta“ eroului, se emit ipoteze asupra drumului său în viitor — deoarece finalul deschis al acestei frumoase reprezentații, care se încheie cu un ironic și totodată poetic apolog, lasă friu liber imaginației, așa cum se și cuvine unei opere despre tineri, creată de tineri. Mica trupă a teatrului a aderat cu vizibilă convingere la spiritul spectacolului, și rezultatele sînt notabile, jocul fiind marcat de autenticitate și de cizelată naturalitate. Marian Lepădatu (Patriciu Grigorescu), tînăr actor de mare talent, „joacă“ mai puțin (ceea ce e bine), și chiar dacă stările prin care evoluează personajul și salturile lui afective sînt grevate de o anume monotonie sau suportă căderi de intensitate (ceea ce nu e prea bine), portretul acestui „tînăr furios“ și dotat, sensibil și înrăit, se reține, remarcabilă dovedindu-se demonstrația valorilor morale pe care societatea e chemată să le apere. Mici schife în peniță au realizat Cornel Mititelu (un mic-burghez), Virgil Fătu (un tată neajutorat), Paul Antoniu (un frate derutat), Florica Pop (o țoapă), Adrian Rățoi (un fariseu), Nicoleta Buică (o Julietă). În rolul reporterului, catalizatorul întregului proces moral, Ion Sășaran a adus gravitatea etică și emoțională necesară, fiind unul dintre pilonii reprezentației.

■ MOBILĂ ȘI DURERE de Teodor Mazilu

„În mod paradoxal, spiritului mic-burghez, nefericirea îi oferă foarte multe avantaje... Nefericirea este triumful simțului practic“. Recunoaștem, în formulările laconice și de o tipică aforistică maziliană, rîvna asanatoare a scriitorului, zelul său necruțător în „deparazitarea“ unor moravuri, în ierarhia căroro prostia și fățărnicia ocupă primele locuri. Ofensiv, violent, pătimaș, denunțător, spectacolul realizat de Magda Bordeianu pe

scena baimăreană este, dacă nu mă înșel, prima reprezentare a dramaturgiei lui Teodor Mazilu pe aceste meleaguri. „Cită mobilă, ațita durere” s-ar putea spune, la modul parodic, în spiritul autorului nostru, și așa înțelegem ironia decorului Doinei Levința, care a strâns, în uriașa imitație de poartă maramureșeană, cu grosolane sculpturi așa-zis florentine, ca și în alte (mai puțin inspirate) elemente de mobilier, toată lacoma și grandomana aspirație, a ființelor ce mișună în acest specific univers, de a accede la zonele înalte ale „suferinței”, la trăiri intense, spiritualizate — căci tot Mazilu spune: „spiritul mic-burghez... transformă nefericirea... în tot felul de bucurii foarte senzoriale.” Inegală în soluții regizorale, alăturând demersul sarcastic, denunțul atroce și discursul caustic în incriminarea mentalităților, cu efecte facile, mai ales vulgare, estradistice, montarea are totuși timbrul mazilian indispensabil. Nu toți interpreții cunosc regula jocului, în acest teatru de moralități și esențe, și, mai ales, puțini înțeleg cum să exploateze resursele comice ale unui limbaj înțesat de stereotipii, și compus din automatisme, ce incită la psihanalizare. În acest sens, Tzenka Velceva-Binder (Lizica) și Marieta Gaspar-Demeter (Melania) au compus respectivele exemplare feminine cu aplomb și vervă, dar într-un stil ce convine mai degrabă „gaițelor” lui Kirilșescu sau „cucoanelor” lui Mușatescu. Mircea Graur schițează un funcționar slugarnic în genul măștilor din divertismentele duminicale ale televiziunii, iar Marian Lepădatu, proaspăt intrat în rolul lui Urechiatu, nu i-a găsit deocamdată croiala. În schimb, Cornel Mititelu (Sile) are exacta fizionomie a tipului, el este un „nebulon fățarnic” și un indiscutabil „prost sub clar de lună”, aspirând frenetic să-și lustruiască mitocănia și să-și ferchezuiască apucăturile abjecte, disi-

mulindu-le sub o cuceritoare bonomie. Cît despre Teofil Turturică (Paul), el realizează cea mai interesantă și mai complexă reprezentare a acestui personaj, din toate montările văzute — un erou mazilian la vârsta senectuții, atingînd cote tragice în etalarea viciului său devorator, un arivism fanatic cu resorturi dereglate de o cupiditate enormă, ce nu mai este ridicolă, ci feroce, înspăimîntătoare.

Mobilă și durere s-a dovedit a fi un exercițiu de stil util și regenerativ pentru colectivul baimărean, iar pentru public — prilejul de a intra în contact cu una dintre cele mai reprezentative opere ale dramaturgiei românești contemporane.

Mira IOSIF

Data premierei: 24 februarie 1981.

Regia: MAGDA BORDEIANU. Scenografia: DOINA LEVINȚA.

Distribuția: CORNEL MITITELU (Sile); TEOFIL TURTURICĂ (Paul); MIRCEA GRAUR (Gore); MARIAN LEPĂDATU (Urechiatu); TZENKA VELCEVA-BINDER (Lizica); MARIETA GASPARD-DEMETER (Melania).

MONOLOG CU FAȚA LA PERETE de Paul Georgescu

■ TEATRUL DE STAT DIN SIBIU

O adevărată încercare multilaterală, pentru capacitatea profesională a unui tânăr actor, este acest text de Paul Geor-

■ TEATRUL DE NORD DIN SATU MARE

Data premierei : 10 mai 1981.
Regia : IULIAN VIȘA. Scenogra-
fia : JUDIT FEKETE-KOTAY.
Distribuția : CONSTANTIN CHI-
RIAC (Condamnatul). În alte ro-
luri : EUGENIA DIMITRIU-BAR-
CAN, ION GHIȘE, ALEXANDRU
BĂLAN, NAE FLOCA-ACILENI,
OVIDIU STOICHIȚĂ, NICOLAE
CĂLUGĂRIȚA.

gescu, de o mare densitate ideatică și, totodată — în ciuda caracterului discursiv —, profund dramatic, prin tensiunea gândirii și emoției.

La Sibiu, încercarea a revenit foarte tânărului actor Constantin Chiriac, în spectacolul limpede gândit, solid articulat, realizat de Iulian Vișa. Un decor interesant în intenție, dar nereușit în practică (pereții temniței — panouri pe care s-au imprimat contururile unor trupuri omeneste, ca tot atâtea urme străvechi pe pereții unor peșteri), împiedică adesea zborul imaginației, prin concretețea brutală a detaliului. Regizorul a urmărit să reliefeze esența, fiind mai puțin preocupat să înscrie drama în contextul social-istoric; el izbutește, în bună măsură, să comunice starea de concentrare lăuntrică, dar și avertismentul politic, specifice „monologului”. Incontestabil, calitățile lui Constantin Chiriac îl hărăzesc unei bune cariere actricești: capacitate de a se transpune în stările personajului, degajare și, în același timp, angajare în rol cu toată ființa. I-au lipsit, însă, forța intelectuală, ironia și autoironia personajului, luciditatea autoexaminării. Momentele dramatice din partea a doua au fost mai puternice.

Dintre parteneri, o mențiune specială merită Nae Floca-Acileni, în rolul Îngerului păzitor; personajul a fost conceput de regie ca o figură grotescă, de mic-burghez cinic și sceptic; el poartă o sacoșă cu provizii și încearcă să strecoare în sufletul tânărului revoluționar viermele îndoielii, dar reușește doar să se facă ridicol...

Finalul trimite spre sală o lumină puternică, provocând o reculegere activă.

Data premierei : 30 ianuarie 1981.
Regia : KOVÁCS ADÁM. Sceno-
grafia : MOLDVAY KATALIN.
Distribuția : PARÁSZKA MI-
KLÓS (Tinărul); SOÓS ANGÉLA
(Carla-Șarlota); DÁVID SÁNDOR
(Valentin); CZINTOS JÓZSEF
(Lică); SZÉLYES FERENC (Un
tinăr); FÜLÖP ZOLTÁN (Eugen);
DIÓSZEGHY IVÁN (Toma); DEN-
GYEL IVÁN (Îngerul). În alte ro-
luri : KISS IMRE, TOMPA AT-
TILA.

În spectacolul secției maghiare de la Satu Mare, impunătoare este interpretarea rolului principal. Intelligent, ironic, cu o privire expresivă, în permanent dialog cu publicul, tânărul actor Paraszka Miklos a creat un personaj dotat cu o neobișnuită energie interioară, cu o puternică mobilitate spirituală; el sugerează capacitatea omului de a birui însăși moartea, prin puterea gândirii și prin demnitatea atitudinii.

Montarea semnată de Kovács Adám se înscrie în registrul epic, urmărind îndeaproape firul narațiunii lui Paul Georgescu: momentele dramatice sînt precedate de un enunț al titlului, rostit de o voce imprimată pe bandă (soluție nu prea fericită), iar personajele evocate de erou apar urcate pe niște postamente — ceea ce, cu sau fără intenție, le acordă dimensiuni statuare, dar și o alură ușor artificială. Interpretările sînt, totuși, convingătoare prin firesc și forță evocatoare. Se disting Czintos József, Diószeghy Iván; mai puțin, Dengyel Iván, în Îngerul păzitor, apariție elegantă, în frac alb, cu garoafă roșie la butonieră, dar susținîndu-și slab argumentele.

În traducerea lui Gyöngyösi Gábor, textul lui Paul Georgescu își păstrează întreaga bogăție de idei și tensiune dramatică.

Margareta BĂRBUȚĂ

ALTE PREMIERE

TEATRUL EVREIESC DE STAT

EX

de Aldo Nicolaj

Data premierei : 26 mai 1981.

Regia : GEORGE TEODORESCU.

Scenografia : VICTOR CREȚULESCU.

Distribuția : SEIDY GLÜCK (Flavia) ; SONIA GURMAN (Gianna) ; MAYA MORGENSTERN (Marcella).

Prezent și pe afișele altor teatre bucureștene, familiar publicului, numele lui Aldo Nicolaj nu mai are nevoie de recomandări.

Ca și celelalte scrieri ale autorului, piesa *Ex* (elocvent subintitulată *Nu fugi după autobuz dacă tot l-ai pierdut* va cuceri, probabil, rapid, simpatia spectatorilor, pentru că vorbește simplu și adevărat despre oameni, despre existența lor cotidiană, în care se strecoară, treptat, spectrul sfârșitului. La ceasul bilanțului, două prietene, de familie bună, Flavia și Gianna, trecute nu numai de prima, dar și de a doua tinerețe, nu au, pur și simplu, ce trece la activ. Viața lor, trăită fără contact cu realitatea, fără ideal, s-a risipit în gol. Trecutul : deziluzii pe toate fronturile — familial, social, moral etc. Prezentul : șicane, ciorovăieli, efuziuni sentimentale, care le macină ultimele impulsuri de vitalitate. Viitorul : fragile, ridicole iluzii. Radiografia destinului acestor două femei este un apel la responsabilitate : a individului față de sine și față de societate, a societății față de fiecare individ, a omului față de semenul său. Sceptic, Aldo Nicolaj nu întreprinde vreo soluție salvatoare. La rândul ei, tinăra generație, într-o continuă agitație sterilă, nu este capabilă să schimbe fața lucrurilor. Cinică și fără nici o credință, într-un fragil echilibru moral, Marcella, nepoata venită de peste ocean, să dea bătrinelor o mână de ajutor, nu le

poate fi de nici un folos : viața ei e la fel de goală. Singura ei calitate — o doză de clarviziune și de luciditate, puterea de a spune pe nume adevărului — nu e de natură să le aducă vreo mângiere.

Dacă perpetua autoamăgire a bătrinelor prietene — joc subtil între real și imaginar — conține o anume poezie nostalgică, luciditatea Marcellei e sfîșietoare. Ironia lui Aldo Nicolaj operează, în ambele cazuri, cu rezultate benefice ; dezvăluind stagnarea ori agitația în vid, caracterul rizibil al unor aspirații fără acoperire, el își formulează acuzația fără brutalitate, cu înțelegere și compasiune pentru ființa umană sensibilă și dezarmată.

Cu puține personaje, cu puține întimplări, printr-un dialog dens și colorat, *Ex* spune foarte multe despre oamenii unei anume societăți, care așteaptă pasiv soluții la problemele lor de viață.

Beneficiind de experiența artistică a regizorului George Teodorescu, echipa a evidențiat înțelesurile și subînțelesurile textului, în nota lor de autenticitate, izbutind acel fericit echilibru între ris și plîns, specific autorului. Privită cu o anumite detașare, ușor persiflantă, cu accente ironice ori grotești, pe alocuri, cu amărăciune, drama personajelor este expusă limpede, cu atîta umor cît trebuie și cu atîta dramatism cît e necesar.

O binevenită aplecare spre studiul psihologic minuțios, al caracterelor și al relațiilor, s-a materializat în trei portrete scenice viguroase. Cu fizionomia expresivă a unui clovn trist, printr-un joc sigur, desfășurat pe muchie de cuțit între comic și tragic, Seidy Glück a impus imaginea păguboasei Flavia, căreia viața i-a refuzat orice sârbătoare. Frivola, extravaganta Gianna, păstrînd pe chip urme ale frumuseții de odinioară — poate fiindcă a apucat să „ciupească” vieții cîteva bucurii — a fost întruchipată convingător, cu finețe, de Sonia Gurman. Maya Morgenstern a sugerat cu temperament tremurul nervos și zbaterea inutilă a Marcellei.

Scenografia inspirată a lui Victor Crețulescu a marcat, prin elemente stilizate (un paravan verde cu înflorituri aurite, măsuțe și fotolii „stil”, așezate între perdele negre), lumea din care provin personajele.

Valeria DUCEA

Integrala Shakespeare

Iuliu Cezar

Între funesta ședință a Senatului, când Cezar a fost asasinat de unii dintre prietenii săi intimi, cu funcții înalte în aparatul de stat : pretori și senatori, și moartea lui Brutus, șeful conjurațiilor republicani, care se sinucide în mijlocul taberei sale de la Philippi, au trecut aproape trei ani. Răzbunarea partidei cezarienilor a fost singeroasă și radicală. Suetonius, în *Doisprezece cezari*, face observația că nici unul dintre conjurați nu a supraviețuit acestui răstimp și nici unul n-a murit de moarte naturală. Din acești ani, înțesați de evenimente politice, Shakespeare a extras doar câteva momente, esențiale, pentru a pune în lumină caracterele protagoniștilor acestei drame istorice, și pentru a face sensibile ideile sale etice și politice. Sînt momente, mai ales, de confruntare, nu de înfruntare, care acordă piesei adîncimi psihologice nebănuite. Cînd Cezar intră, triumfal, în For, Brutus se confruntă cu Cassius ; acesta, intuind parcă ideea dramaturgului, declară : „O, lasă-mă să-ți fiu oglindă, astfel / Putînd să-ți deslușesc sfios ce înșuși / Nu ai aflat vreodată despre tine“.

Cezar e confruntat cu semnul cel mai înalt al propriei sale puteri, coroana. I-o întinde Antoniu, în ovațiile mulțimii. Moment relatat de Casca. Acesta conchide : „n-a primit-o, dar îmi închipui c-ar fi înhățat-o“ ; o eroare cu sediul în psihic — o „idola“, cum ar fi spus Bacon —, care constă în a atribui și semenului date ale propriului tău caracter. De fapt, conjurații fac doar portrete posibile lui Cezar, nicidecum reale, născute fie din convingerile lor politice (Brutus), fie din propriul lor caracter (Cassius, Casca). Aceste portrete fictive ale dictatorului îi caracterizează, prin reflexie, pe portretizanți, individualizîndu-i. Cassius, de pildă, se arată a fi un ambițios. Pentru el, un om nu înseamnă mai mult decît altul, dacă nici fizic, nici intelectual, nu este mai înzestrat. El pare să prefere anonimul civic egalitar, primatului unui semen, într-o ierarhie a instituțiilor de stat. Ridicarea lui Cezar pe culmile gloriei și puterii, prin voința poporului, o resimte acut, ca pe o defecțiune cosmică : „...Uni-

versul, / Prietene, zgîrcitu-s-a deodată / Și el, ca un colos călcînd deasupra, / Pe sub picioare de-urîș noi trecem / Mărunți, cîtînd mormînt fără de slavă“. Scena jurămîntului este o nouă confruntare între Brutus și Cassius. Primul încearcă (vai !) să dea noblețe morală unui act oricum reprobabil, avînd naiva convingere că tirania e întrupată în tiran, ci nu reflex al slăbiciunii de caracter a lor înșiși, mărunți slujbași ai puterii, o fantasmă creată de temerile și convingerile lor politice.

Aceasta nu înseamnă că toți conjurații nu și-ar cunoaște propria lor slăbiciune de caracter ; dar ei, precum Cassius, o generalizează. Cassius vorbește de o neajutorință a sufletului roman. Casca animă într-atîta o furtună, încît o resimte ca pe un coșmar. Slăbiciunea îi va face să nu-l înfrunte pe Cezar nici în For. Aici ne apare încă un moment de confruntare între Cezar și ucigași. Aceștia se apropie de el, sub pretextul de a-l determina, prin rugăminti, să-l readucă în cetate pe un exilat. Cezar nu acceptă, arătîndu-se de-a dreptul scîrbît de umilința lor, și formulează etica sa politică, de conducător al maselor, printr-o comparație magnifică, parcă o prefigurare a imperativului categoric al lui Kant : „...Dar sînt statornic / Ca steaua cea polară, fără seamăn / Prin neclîntirea ei pe firmament“. Ritualul spălării în sângele celui jertfit nu mai poate șterge duplicitatea cu care se apropiaseră de el.

Eroul antic înfrunta voința zeilor și încă ceva mai presus de zei, destinul. Brutus și conjurații eliberați de sub voința lui Cezar au a se confrunta cu aceea irațională, imprezvizibilă, și cu atît mai amenințătoare, a mulțimii romane. Brutus este cel ce îi intuieste esența, numind-o printr-un cutremurător cuvînt : „O, destin ! / Acum afla-vom care fi-este voia“. Ca niște dresori ne apar Brutus și Marc Antoniu, în fața mulțimii tulburate și furioase ; un moment influențată de tăria convingerii lui Brutus privind necesitatea crimei politice, ea este apoi înrobîtată și condusă de voința lui Marc Antoniu, care îi exploatează cu dibăcie sentimentele și interesele.

Astfel, înfrîngerea conjurațiilor devine o simplă formalitate. Duhul răzbnunător al lui Cezar îi va urmări, prin Marc Antoniu, în cuprinsul imperiului, iar bătălia de la Philippi rămîne doar un deznodămint firesc.

S-a spus despre Brutus că este purtătorul unei vini tragice și că sinuciderea ar fi urmarea remușcărilor care l-ar fi cuprins. Nu reiese de nicăieri că ar fi fost chinuit de remușcări și că ar fi fost împovărat de vina de a-l fi ucis pe Cezar. Politic și etic, el este la fel de neclintit ca și Cezar. Confruntarea cu spiritul ma-

relui dispărut este necesară, dramatic și psihologic, ca prefigurare a dezlegării faptei sale și a teribilului sfârșit pe care va trebui să-l înfrunte. Și, dacă dezlegarea faptei pare a se fi hotărât într-altă ordine a firii, înfruntarea, pe care un om ca Cezar o cerea și pe care Brutus nu i-a acordat-o, trebuia, în ordinea firii, să se realizeze. Acesta e sensul cuvintelor spiritului lui Cezar: „*Ne vom întâlni la Phillipi*“. Trecind prin vămile confruntărilor, Brutus e pregătit pentru marea înfruntare, pentru începutul necesar al faptei sale. Va muri așa cum se cuvine să moară cel ce are tăria nu atât să-și hotărască propria moarte, cât să-și înfrunte adversarul pînă la ultima consecință. Cîtă deosebire între sinuciderea lui Brutus și aceea a colegului său, Cassius, pe care îl împinge doar disperarea de a nu fi izbindit! Iată cum, calitatea motivației sufletești acordă valoare chiar și actului supremei libertăți a omului, acela de a-și lua propria-i viață. Nehotărît să înfrunte duhul răzbunător al lui Cezar, Cassius se sinucide doar la o părelnică înfringere; și cît de bine i se potrivește, pînă și în moarte, portretul pe care i-l făcuse Cezar: „...*Suride rar și parcă-ar vrea să spună / Că-și bate joc de el și de pornirea / Ce a putut să-l facă a suride*“. Prin moartea pe care și-a dat-o, pripiț, el pare a-și fi bătut joc, de hotărîrea de a-l urma pe Brutus, în înfruntarea sa cu Cezar.

S-a mai spus că Shakespeare n-ar fi urmat, decît în parte, adevărul istoric. Ce poate să însemne „în parte“? Căci, dacă conexiunea vieții istorice n-a intrat în operă decît în parte, nu înseamnă că Shakespeare s-a înșelat sau a înșelat, în privința caracterelor, ce au dat, tragediei, temeiul valorilor sufletești. De pildă, chiar dacă ne-ar părea nemotivat elogiul lui Marc Antoniu în fața trupului neînsuflețit al lui Brutus, el nu e străin de caracterul protagoniștilor acestei drame istorice. E atestat de Plutarh că, în privința lui Cicero — un alt mare membru al partidului republican, ucis din ordinul triumvirilor — Octavian s-ar fi pronunțat, mulți ani după evenimentele, în fața nepotului său, care citea pe ascuns cărțile marelui orator: „*Era un om foarte învățat, copile, foarte învățat și mare iubitor de patrie*“.

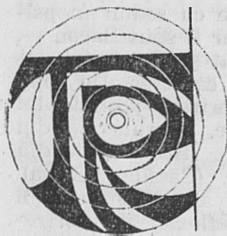

Spectacolul lui Herbert Wise are calități, dar și defecte, care se vădese chiar din distribuție. Așa, în ciuda masivității sale, Charles Gray, interpretul lui Cezar, nu are măreție. El ni se înfățișează cel mult ca un bătrîn venerabil. Replicile personajului sînt susținute de o voce slabă, cu unele accente, fie-ne iertat, cam senile, mai ales cînd actorul, ca să-i

imprime forță, utilizează acutele. Așa fiind, conjurația și teribilul act al asasinatului par nemotivate. Un alt păcat al spectacolului, ce iese în evidență, printre altele, mai mărunte, este neștiința regizorului de a compune scenele de masă. Acestea puteau da, încă, fior epic spectacolului, dar au rămas lipsite de dinamism, încropite cu o figurație improvizată. Mulțimea avea rostul de a amplifica discursurile lui Brutus și Marc Antoniu; ea ar fi trebuit să ne apară ca valurile unei mări răscolite, ce sporesc parcă tăria furtunii. Ea trebuia să respire odată cu oratorii, să simțim, așa-dar, cum ființa colectivă se lasă absorbită de voința individuală. Ne-a rămas să ne mulțumim cu discursurile: sobru, convingător al lui Brutus, și, în special, cel al lui Marc Antoniu, rostit de Keith Michell cu atîta perfidie politică și cu atîta patos real, cu atîta atență dozare a emisiei vocale pe accentele afective ale frazei și cu atîta știință a împletirii gestului cu verbul, încît ne-a apărut ca o echivalență sonoră și plastică a subtilii dialecticii conținute în înțelesurile cuvintelor. Brutus, în interpretarea lui Richard Pasco, este un interiorizat, un meditativ, cu o oarecare cumpănire greoaie în a lua hotărîrea; dar, odată luată, aceasta îl angajează cu toată ființa. Atitudinea sa capătă, atunci, ponderea forței orientate. David Collings în uscățivul Cassius este agil, lunecător, ființă cu nervii încordați, la pîndă, cu izbucniri de minie electrizante, urmate de căderi în iremediabile tristeți și căințe.

Acești actori au constituit triumviratul care a salvat spectacolul de la o posibilă înregistrare indiferentă.

Constantin RADU-MARIA

**Destine
contemporane**

Dintre premierele lunii mai la teatrul radiofonic, ne vom opri, în aceste însemnări, la două piese ce abordează — cu alte modalități fiecare, din unghiuri de vedere diferite, dar complementare — o temă importantă pentru viața societății noastre, oferind generoase posibilități de investigație psihologică: modificările de

mentalitate și preocupări, în contextul procesului de omogenizare socială.

În *Galopul cailor de fier* de Dan Tărchilă, acest proces sinuos, însoțit de frământări și incertitudini, nu lipsit de capcane, este înfățișat în două posibile ipostaze: drumul firesc, însemnând evoluție, împlinire a unei vocații profesionale, dar și rătăciră în căutarea unor iluzii. Înstrăinarea bruscă, violentă, a fetei ajunse la oraș, de iubitul de la țară, apare nu ca o consecință a transformării interioare suferite de eroină, ci, dimpotrivă, ca un inconștient reflex de apărare, vădind inadaptarea. În cazul băiatului, urbanizarea reprezintă însă mai mult decât o simplă schimbare de adresă, este integrarea într-un mediu favorabil împlinirii unei vocații reale.

Piesa lui Dan Tărchilă nu e fără cursur, dar reține atenția prin autenticitate, prin firescul personajelor și al situațiilor de viață. Această notă de simplitate expresivă este intuită și subliniată cu mijloacele adecvate, în montarea radiofonică semnată de Constantin Dinischiotu, fiind caracteristică și interpretării rolului principal de către Șerban Celea. O contribuție semnificativă au, în spectacolul radiofonic, și Ion Marinescu, George Constantin, Eugenia Maci, Corado Negreanu.

Dintre cele câteva (poate chiar prea multe) teme care pot fi descifrate în piesa lui George Genoiu *În căutarea vizitorului* (adaptare radiofonică după *Doi pentru un tango*, de același autor), integrarea țăranului în mediul muncitoresc se conturează cu pregnanță. Eroul textului lui Genoiu a parcurs acest drum până la jumătate, s-a realizat cu strălucire din punct de vedere profesional, dar statutul său social și profilul său psihologic rămân incerte. Noua calitate a vieții — despre care vorbim adesea, și pe bună dreptate —, înseamnă, mai presus de înlesniri de ordin material, un alt chip spiritual, o mentalitate schimbată, un mod superior de a gândi și a înțelege existența, rosturile ei. Pornind de la această idee, analiza psihologică pe care o întreprinde autorul operează cu delicatețe, dar decis, pe terenul sensibil al conștiinței, luminând zonele de umbră. Regizoral, spectacolul radiofonic e construit cu robustețe, limpede, de Constantin Dinischiotu, autor al direcției de scenă și la premiera absolută a piesei, la teatrul din Bacău. Distribuția, bine alcătuită, a cuprins pe Ion Marinescu (cu un foarte expresiv portret al țăranului devenit muncitor), George Constantin, Gina Patrichi, Rodica Mandache, Aurelian Napu, Adina Popescu, Marieta Luca, Radu Panamarenco, Nicolae Pomoje.

Cristina DUMITRESCU

CONCURSURI

TEATRUL DRAMATIC „MARIA FILOTTI”-Brăila organizează, în zilele de 1 iulie și 31 iulie 1981, ora 10,

CONCURS

conform Legii 12/1971, pentru ocuparea următoarelor posturi:

- patru posturi actori-actrițe până la vârsta de 35 ani;
- un post regizor artistic;
- un post pictor scenograf.

Concursul va avea loc la sediul teatrului din Brăila, strada Polonă nr. 14.

Cererile de înscriere, copie după actul de studii și memoriul de activitate, vor fi depuse la secretariatul teatrului, până la data de 30 iunie și respectiv 29 iulie 1981.

Informații suplimentare la telefon: 946/1.16.30 și 1.43.54.

Precizăm că în stagiunea 1981—1982, activitatea teatrului se va desfășura în ambianța sălii restaurate.

TEATRUL DE STAT — SIBIU organizează, în ziua de 20 iulie 1981, ora 10,

CONCURS

pentru încadrarea de actori și actrițe la secțiile română și germană.

Se primesc candidați sub 32 ani, cu avizul scris al conducerii instituției de care aparțin. Înscrierile se pot face până la data de 18 iulie a.c.

Informații suplimentare la telefonul: 924/1.31.14.

TEATRUL GERMAN DE STAT TIMIȘOARA anunță CONCURS pentru ocuparea posturilor de actor și figurant.

Concursul va avea loc la data de 6 iulie 1981.

Informații privind depunerea actelor de înscriere la concurs, la sediul teatrului, telefon 34638—34795.

VIITORUL ROL

MIHAELA JUVARA

Mihaela Juvara a avut norocul să debuteze în anii în care pe scena românească mai străluceau nume azi intrate în legendă: Mihai Popescu i-a fost profesor, Lucia Sturdza Bulandra, Sonia Cluceru, Jules Cazaban, Ștefan Ciubotărașu — parteneri de spectacol. Întreaga ei carieră, cu împlinirile și cu dificultățile ei, este legată de Teatrul „Bulandra”; aici, Mihaela Juvara a dobândit un stil de joc elegant și sigur. Personajele ei — de obicei, în „echilibru fragil” între comic și dramatic — se caracterizează prin energie morală și prin vitalitate. A interpretat peste optzeci de roluri, printre care: Vidra (*Răzvan și Vidra* de B. P. Hasdeu), Păuna (*Recolta de aur* de Aurel Baranga), Veronica (*Trei generații* de Lucia Demetrius), Lady Milford (*Intrigă și iubire* de Schiller), Clitemnestra (*Orestia* de Eschil), Cleia (*Esop* de G. Figueiredo), Tintania (*Visul unei nopți de vară* de Shakespeare), Checca (*Casa cea nouă* de Goldoni), Augusta (*Meteorul* de Dürrenmatt), Soția (*Casa de mode* de Theodor Mănescu), Juana (*Lozul cel mic* de Hector

Quiptero), Donna Maddalena (*Voluptatea onoarei* de Pirandello).

În comedia *O zi de odihnă*, de Valentin Kataev, Mihaela Juvara va interpreta rolul Vera Karpovna.

„Vera Karpovna este directoarea casei de odihnă «Porumbelul». Lipsită de viață personală (fără soț, fără cămin), ea se dedică acestei case și oaspeților ei; devotamentul ei are accente de fanatism, și izvorăște, parțial, din vanitate. Celor cărora le poartă de grijă le impune un program riguros, un «regim special pentru sănătate» și un regulament strict. Firește, casa de odihnă respiră un aer de severitate, departe de a fi recreativ. Însă directoarea, infatigabilă, caută să-și câștige oaspeții și nu conținește să laude peisajele minunate din împrejurimi.

De bună credință, și cu cele mai bune intenții (dar cu ce, oare, se pavează iadul ? !), această femeie de 50 de ani încearcă să-și mobilizeze vidul afectiv cu viețile celor din jur, ale oaspeților, care, cu cât sînt mai de seamă, cu atît devin mai interesanți. Arde de dorința de a le cunoaște problemele personale, participă, cu un soi de exaltare, la suferințele și bucuriile lor; dar, intrînd în miezul lucrurilor, întrece uneori măsura. De teamă că-și poate pierde musafirii «aleși», de care e atît de mindră, întîmplări mărunte iau pentru ea proporții apocaliptice.

Rolul îmi place pentru că este viu, pitoresc, colorat, și totodată pentru că îmi pune probleme legate de descifrarea unui tip psihologic aparte: această femeie e o insingurată, dar e și capabilă de pasiune, chiar dacă modul în care ajunge să se identifice cu «onoarea» casei de odihnă sună, pe de o parte, ridicol, pe de alta, îngrozitor...

Textul fiind generos, lucrul este pasionant; echipa, împreună cu regizorul Valeriu Moisescu, caută adevărul fiecărui moment, fără să se limiteze la comicul de situație“.

telex-,,teatrul“●telex-,,teatrul“●telex-,,teatrul“

● A luat ființă la Hunedoara un nou teatru popular. Tînărul colectiv a prezentat piesa Anchetă asupra unui tînăr care nu a făcut nimic de Adrian Dohotaru și, se pare, a pășit cu dreptul, calificîndu-se pentru etapa republicană a Festivalului național „Cîntarea României“. ● În librării, un nou volum de teatru: Fîntîna cu patru

adevăruri, volum care reunește mai multe piese ale lui Vasile Rebreanu. ● O nouă piesă de Mircea M. Ionescu, în pregătire la Teatrul Bacovia din Bacău: Aventura unei femei cuminți, în regia actorului Mircea Crețu și scenografia Gloriei Iovan. ● Tot la Teatrul Bacovia, a avut loc premiera unui spectacol pentru copii, intitulat

Un car cu proști, după povestirile lui Ion Creangă, în regia lui Doru Atanasiu și scenografia lui Silviu Rogojînschi. ● La Teatrul „Mihai Eminescu“ din Botoșani au avut loc două premiere: Epoleții invizibili de Silvia Andreescu și Theodor Mănescu, în regia și scenografia lui Costin Marinescu, și Moartea accidentală a unui

VIITORUL ROL FLORIN PIERSIC

Florin Piersic, personalitate frapantă, e prea cunoscut și admirat, pentru a mai avea nevoie de prezentare. L-am întâlnit în pauza dintre două spectacole și l-am rugat să-mi vorbească despre preocupările lui actuale.

„Trec anii... trec lunile-n goană, și-n zbor, anii trec... de la Național nu mai plec. Asta, ca să începem să vorbim despre viitor, veseli. Se pare că «șoarecii» mei, după 14 stagioni, au fost... puși în cui. Poate nu definitiv, cine știe ce urmează după vacanță... Vedeți, sint și optimist. Am auzit că se reia *Coana Chirița*, și, la dorința regizorului Horea Popescu, am rămas pe post de Leonaș, cu toate că aș fi vrut să predau ștafeta unui alt coleg. *Cartea lui Ioviță* (de fapt, cartea lui Everac, și, dacă nu se supără autorul, și a mea, într-un fel) se joacă mult. De fiecare dată când mă îndrept spre sala Atelier, mă gîndesc la declarația autorului-regizor, din caietul-pro-

gram: «În această piesă, care e cea mai puțin piesă, din cîte am scris, doresc să fie cît mai puțin teatru...». Asta și încercăm, și eu, și partenerii mei: să fim cît mai curați, cît mai puri, cît mai adevărați, deci, mai «neteatrali»... Sint atenția și perceperea textului de către spectatori; deși deocamdată este singurul spectacol în care joc, mă consumă, mă preocupă, mă solicită, așa cum înțeleg eu meseria asta dură și fermecătoare.

Iubitorilor musicalului le-am pregătit, pentru toamnă, o surpriză: rolul falsului antipatic, timidul Ștefan Valeriu din *Jocul de-a vacanța*, după Mihail Sebastian. Regia, Matei Alexandru.

Astea au fost o introducere la cele ce vi le voi spune, legate de ultima mea distribuție de către Mihai Berechet. Am mai jucat în regia lui Berechet: am fost Malcolm în *Macbeth*, alături de Tanți Cocea și de superbul Emil Botta, Chance Wayne în *Dulcea pasăre a tinereții* de Tennessee Williams; Tudor din *Zodia Taurului* de Mihnea Gheorghiu. Acum voi fi Pietro Gralla, din *Act venețian*. Rolul acesta trebuie pregătit minuțios, trebuie luat încet, filă cu filă, și înfățișat cu forță, cu sobrietate, cu o viață interioară bogată, cu o ardere de care sint capabili numai oamenii excepționali. Camil Petrescu ne aduce pe scenă o întru-chipare a dorinței de absolut, un caracter extraordinar de puternic, care, însă, ca simplu om, e un învins. Un inflexibil, care «moare» în picioare.

Rol greu, piesă grea, puțin spectaculoasă, dar plină de idei, care cere pătrundere în sfera esențialului. După Kovács György, după George Constantin, e greu să-l joci. O răspundere. Ca să folosesc un termen al criticii, încă o dovadă de maturitate. Oare, o să pot? Repetăm, învățăm, gîndim, trăim, și vă dau întâlnire în aceeași sală a Naționalului. Pînă atunci, vă doresc ce-mi doresc și mie: viață bună! "

Maria MARIN

telex-,,teatrul“●telex-,,teatrul“●telex-,,teatrul“

anarhist de Dario Fo, în regia lui Costin Marinescu și scenografia lui Vasile Jurje. ● De la Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara aflăm că se repetă Minciuna izbăvitoare de Székely János, O scrisoare pierdută de I. L. Caragiale și Vrăjitoarele din Salem de Arthur Miller. Teatrul are un program permanent de spectacole

pe Valea Jiului și, firește, în județele Timiș și Arad.

● Noua serie de absolvenți ai secției române de actorie a Institutului de teatru „Szentgyörgyi István“ a prezentat, la jumătatea lunii iunie, o suită de spectacole cu care, dealtfel, și-a susținut examenul de diplomă: Nu puneți dragostea la încercare după Locatelli, Micci

burghezi de Maxim Gorki, D'ale carnavalului de I. L. Caragiale și Cînd va cînta cocoșul de Ivan Bukovčan. ● Se află în curs de definitivare programul turneelor teatrelor din toată țara pe litoral, în cadrul stagiunii estivale. Vom reveni, fiindcă se anunță interesant sub multe aspecte!

FAIMA

CARTEA DE TEATRU

IOAN MASSOFF :

„Teatrul românesc —
privire istorică“ (vol. VIII)

Fapt unic în istoriografia noastră de teatru : în două decenii încheiate, Ioan Massoff a tipărit vasta panoramă a teatrului românesc. Aproape 5000 de pagini tipografice restituie biografia scenei naționale, cu acrimia amănuntului, dar și cu forța evocării cuprinzătoare a „momentelor“ prin care capătă sens viața teatrului. Acest al optulea volum (poate cel mai greu de scris, fiindcă nu s-au stins deplin patimile, și nu s-au așezat deplin valorile din zbuciumatul deceniu teatral 1940—1950), încununează scrisul vigurosului „diac al teatrului“, prin calitatea esențială a personalității sale. Aceea de observator lucid, „sine ira et studio“, potrivit adagiului tacitian. Consecvența exemplară cu care a înregistrat date, fapte, personalități angrenate dinamic într-o lume de prefaceri adânci, fără precedent, cum este aceea a deceniului amintit, probează pentru istoric tărie de caracter. Sînt o lume și o vreme trăite de autor, și lesne ar fi putut cădea în memoria-listică, dacă Ioan Massoff n-ar fi găsit forța să rămînă în cadrele documentului, să comenteze cu o sobrietate, uneori rigidă, tot ce s-a păstrat și tot ce are semnificație. Volumul încheie un mod propriu de exprimare, în istoriografia noastră de teatru. Este apogeeul vechii istoriografii, întemeiată exclusiv pe „povestea“ arhivelor, cronologică și bogat ramificată spre toate punctele luminoase ; drumuri greu de bătut de unul singur, pîndite, la tot pasul, de hățișul documentar.

Asemenea cărți nu se pot rezuma, nu poți comenta o idee, un capitol. Ele ilustrează deplin tipul „instrumentului de lucru“, aflat mereu la îndemîna celor ce aprofundează fenomenul. Lucrul încheiat ne îndreptățește să vedem în opera lui Ioan Massoff opera unui „bătrîn“, în sensul nobil al cuvîntului. Iar operele îndelung trudite ale bătrînilor — știm bine — sînt roditoare.

Ionuț NICULESCU

CHIKAMATSU MONZAEMON :

„Poeme dramatice“

Critica niponă l-a socotit pe Chikamatsu Monzaemon un Shakespeare al Japoniei. Capacitatea lui de a premerge sensibilitatea modernă poate, într-adevăr, constitui un argument în favoarea acestei comparații. Dar nu este singurul. Asemenea dramaturgului elisabetan, autorul japonez cuprinde în piesele sale toate straturile sociale și caracterizează la fel de minuțios un samurai dedicat subtilii arte a ceremoniei ceaiului, ca și pe barcagiul fudul și cu vorba-n doi peri ; pe curtezana tînjind după iubire și gata să-și sacrifice viața alături de bărbatul îndrăgit, ca și pe tatăl jignit de comportarea fiicei sale, în căsnicie, pînă la a dori, s-o ucidă, să-și răzbune onoarea ; pe doica limbută și pe soția ce adoptă travestiul pentru a fi în preajma soțului, pe cîmpul de luptă ; pe neguțatorul ce-și pregătește falimentul adunînd banii pentru răscumpărarea prostituției iubite și pe tînărul samurai plin de ifose și cu vocabular gongoric ; pe țăranul a cărui inimă tremură pentru viața fiului său și pe ministrul trădător de patrie. Pe scurt, cele șase piese adunate în volumul editat la noi te fac să presimți un univers dramaturgic dintre cele mai variate. „Pieselor domestice“ ale lui Chikamatsu li s-a spus „ziare vii“ (p. 15), aflăm din atît de judicioasă și documentata *Prefață*, semnată de unul dintre cei mai polivalenți esești ai noștri, Dan Grigorescu. Deși unele opinii presupun că acest univers ar mai putea fi îmbogățit (reproș ce e plauzibil a fi adresat oricărui scriitor), noi nu-i găsim, în lumea japoneză, un echivalent autorului discutat decît în Hiroshige, creator din alt domeniu, gravor de geniu cu care a împărțit (n-au fost singurii, dealtfel) interesul pentru *Tokaido*, calea ce lega Kyoto de Edo (Muzeul de Artă al R.S.R. deține stampe de Hiroshige, din ciclul cu acest nume ; piesa lui Chikamatsu Monzaemon *Yosaku din Tamba* oferă unele chei, pentru înțelegerea simbolismului atribuit peisajului).

Textele acestor *Poeme dramatice* sînt caracterizate de un lirism, care îmbrățișează natura toată. Dar, mai specific este lirismul simțămîntelor omeștești, chiar și atunci (cît de des !), cînd ele se conformează unor coduri de onoare cumplit de rigide, pentru epoca noastră (de pildă, cînd fiul ar vrea să-și ucidă mama, care și-a încălcat îndatoririle matrimoniale, făcîndu-i tatăl de rușine).

Mitul (Nemuritorii care joacă destinul lumii într-o partidă de *go*, joc a cărui tăblișă numără tot atâtea pătrățele câte zile are anul), aluziile mitice, simbolurile (admirabilul poem erotic al luptei și împreunării finale dintre scoică și sfir-cioc, atât de valoros pentru prefigurarea, în psihologia Extremului Orient, a descoperirilor ulterioare făcute de dr. Sigmund Freud), realismul social cel mai dur (părinți care-și vînd fiicele caselor de prostituție, împinși la aceasta de sărăcie), referirile la filozofia budistă împrumută textului un aer straniu — niciodată inaccesibil, ci numai mijloc de accentuare a densității. Nuanțe psihologice de o precizie și o minuție dintre cele mai realizate în literatura dramatică își găsesc expresia într-o formulă teatrală deseori adecvată — desigur, întâmplător — normelor din teatrul occidental: replica scurtă și cu un conținut afectiv și psihologic în continuă transformare, schimbarea locului acțiunii de la un tablou la altul, structura dihotomică-antonomimică (o realitate cu două fețe simultan opuse: un mic derbedeu e, de fapt, fiu de samurai; își cunoaște mama, dar n-are voie s-o recunoască, în public; tatăl său nu-l cunoaște, dar îi solicită un sacrificiu suprem, structură ce se reflectă în aceeași piesă, *Yosaku din Tamba*, și asupra lumii obiectelor: „fereastra era, noaptea, punte spre plăceri; pentru noi, care sîntem gata să murim, e poarta de fier a iadului“, p. 75), accentul pus pe acțiunea fizică; toate acestea, însumate observației cu caracter etic (preocuparea dominantă a omului este cea care-i clădește destinul: *Yosaku*, pătimaș al jocului de noroc, va decădea pînă la obsesia sinuciderii, iar aforistic: „Norocul sau ghinionul depinde de om și nu de stele“, p. 156—157), toate aceste mijloace, spuneam, participă la o operă realistă complexă, în foarte multe sensuri, premergătoare. („Va trece un sfert de secol pînă cînd despre o piesă de teatru europeană se va putea spune că „*pentru prima dată*, viața comercială de fiecare zi devine tema unei tragedii“, p. 15, aflăm, din nou, din *Prefață*). Aceasta nu înseamnă că mijloacele teatrului oriental nu-și găsesc loc în această sinteză: vezi rolul *Prezentatorului*, incorporînd atît corul antic european, cît și indicațiile autorului (vom reveni asupra acestuia într-un studiu).

În încheiere, să subliniem că personajele lui Chikamatsu Monzaemon constituie complexe portrete psihologice.

Traducerea, din engleză, a Angelei Hondru ne propune lectura unui mare clasic universal, în stralele unei limbi românești de înaltă ținută. Deocamdată singura nedumerire privind această tălmăcire ne este provocată de titlul: *Bă-*

tălia de la Coxinga. Coxinga este numele unui general și nu al unui loc geografic. Dar nu dorim ca această interpretare grăbită a prepoziției englezești *of*, probabil, să umbrească satisfacțiile cititorului cărții fascinante a lui Chikamatsu Monzaemon.

Mihai RĂDULESCU

VICTOR CRĂCIUN :

„Scena undelor“

Cu volumul „Scena undelor“ (Ed. Eminescu, colecția Masca, 1980), harnicul cercetător al evoluției radiodifuziunii române, Victor Crăciun, adaugă o nouă contribuție, de data aceasta, cu privire la teatrul radiofonic. Reluînd preocupări din studii mai vechi, autorul procedează la o mai completă structurare didactică a materialului, la un demers documentar mai riguros.

Utilă în ordinea informației retrospective, investigația cuprinsă în cele aproape 200 de pagini ale volumului constituie o sinteză necesară în vederea elaborării unei viitoare istorii a teatrului radiofonic. „Scena undelor“ reface, așadar, drumul sinuos al constituirii și afirmării, prin modalități proprii, a acestei autentice instituții care a devenit „teatrul nevăzut“ în cei 50 de ani de dezvoltare a sa, adică aproape imediat după introducerea radiofoniei în țara noastră. Strădaniile pentru formarea unui repertoriu adecvat, pentru găsirea unor scenarii special scrise, paralel cu adaptarea și difuzarea valorilor reprezentative ale dramaturgiei clasice, naționale și universale, colaborarea, încă de la început, a unor prestigioși oameni de teatru — dramaturgi, regi-zori, actori —, alcătuirea unui corp specializat de realizatori și colaboratori, maturizarea și profesionalizarea teatrului radiofonic, biruințele și dificultățile acestuia, apelul la tradiția literară și promovarea noii literaturi dramatice fac obiectul acestui volum care, în ciuda unor scăderi (absența unei nuanțări a judecății critice, de valoare, a repertoriului, a direcțiilor acestuia, mai ales în perioada recentă, lipsa unui indice de autori etc.), devine o pledoarie pentru expresivitatea cuvîntului rostit, pentru scena acustică, pentru perenitatea teatrului.

Petre BRAȘOVEANU

LEONIDA
TEODORESCU

Dramaturgia lui Mihail Bulgakov (II)

Pentru a răspunde la întrebarea : *care este statutul real al dramaturgiei lui Bulgakov?*, va trebui să apelăm la romanele sale, și în primul rând la *Maestrul și Margareta*. Aici ne vom izbi de o primă și mare ciudățenie, aflată chiar în mecanismul intim al romanului.

Din punctul de vedere al formaliştilor ruși, baza romanului o constituie nuvelela, romanul nefiind altceva decât o reunire de nuvele. „Romanul, ca formă narativă mare, se reduce de obicei la conexarea nuvelor într-un întreg” — scria Boris Tomașevski în *Teoria literaturii*, cea mai completă carte a formaliştilor ruși. În mod oarecum paradoxal, procesul de conexare are la bază un sistem de distrugere, și anume distrugerea caracterului independent al nuvelor. „Este necesar nu numai ca nuvelele să fie reunite, trebuie și ca existența lor în afara romanului să fie de neconceput, adică trebuie distrus caracterul lor integral” — scria Tomașevski, în cartea amintită mai sus. Deci, momentul genezei romanului se suprapune momentului dezintegrării nuvelei; cât timp nuvelele nu se dezintegrează, seria de nuvele, oricât ar fi de bine organizată, nu se va transforma în roman (așa cum se întâmplă, de pildă, în cartea lui Hauff *Hanul din Spessart*).

Relația dintre roman și nuvelă are o explicație simplă: atât în roman cât și în nuvelă, acțiunea se dezvoltă preponderent prin narațiune. Aici ne întâlnim, în fond, cu unul dintre principiile care au guvernat literatura timp de milenii — principiul concordanței: concordanța dintre formă și conținut (dintre forma tragică și conținutul tragic, dintre forma poetică și conținutul poetic etc.), concordanța dintre acea narațiune amplă, care este romanul, și acea narațiune redusă, care este nuvelela.

Care este ciudățenia, în cazul romanului lui Bulgakov? *Maestrul și Margareta* începe cu celebra scenă a întâlnirii dintre redactorul Mișa Berlioz, poetul Ivan Bezdomnii și Woland; acestei întâlniri îi

sînt consacrate două capitole — primul și al treilea. Cele două capitole se constituie, în aparență, într-o nuvelă — nuvelela apariției lui Woland și a morții lui Berlioz; în aparență, pentru că dezvoltarea acțiunii din primul capitol se realizează preponderent prin dialog, și nu prin narațiune. Deci, unul dintre momentele de pornire ale romanului este o scenă de teatru, aproape o piesă într-un act; și nu din considerente exterioare (trei personaje vorbesc într-un parc), ci dintr-un considerent de profunzime: evoluția acțiunii (prezența lui Isus, apariția străinului, chiar plantarea ficțiunii străinului) este realizată și determinată prin dialog. Așadar, procedeele care determină statutul primului capitol *nu sînt* procedee epice, ci sînt procedee dramatice. Totuși, unul dintre motivele de bază ale începutului de roman („vedenia” lui Berlioz, deci ficțiunea străinului), este caracteristic în primul rând lucrărilor epice, și nu celor dramatice.

Evoluția acțiunii din primul capitol este întreruptă, însă, printr-un procedeu al literaturii narative — crearea unui al doilea plan al povestirii: planul personajelor biblice, relația Isus-Pilat. Avem de-a face cu un dublu paralelism: pe de o parte, dintre planul personajelor biblice și cel cotidian și totodată fantastic; pe de alta, paralelismul dintre epic și dramatic. Desfășurarea primei scene dintre Isus și Pilat ține tot de ordinea dramaticului, fiind realizată cu precădere — nu în totalitate — prin dialog. Este o situație neobișnuită, chiar senzațională, prin insolitul ei. Mai există, desigur, romane în care anumite fragmente ne sugerează scene de teatru (chiar capitolul *Marele inchișitor din Frații Karamazov*), dar, de obicei, evoluția acțiunii se realizează prin narațiune, și nu prin dialog, dialogul fiind, în majoritatea covârșitoare a cazurilor, un suport sau chiar un pretext pentru narațiune. Același tip de evoluție a acțiunii prin dialog o întâlnim și în alte capitole, cum ar fi cel de-al doilea episod de la ospiciu, balul Satanei etc.

Este oare vorba despre construcția dramaturgică a unui roman ?

Nu este o simplă întrebare retorică ; ea vizează o preocupare specială a lui Bulgakov, deliberată sau intuitivă. Procesul de creație a romanului bulgakovian este același ca al tuturor romanelor, cu precizarea că s-au schimbat termenii ecuației.

Romanul tradițional pleacă de la nuvelă, căreia îi distruge independența pentru a o face aptă de a fi integrată într-un roman. Nucleul romanului bulgakovian nu-l reprezintă nuvela, ci piesa scurtă. Dar, ca și nuvelei din romanul tradițional, și piesei scurte trebuie să i se distrugă independența, pentru a fi integrabilă în roman. Primul capitol din roman reprezintă efectiv o piesă scurtă (un soi de echivalent al nuvelei) ; în capitolul trei, însă, cadrul dramatic al primului capitol este spart, și acesta eșuează în epic : narațiunea morții lui Berlioz, cu incidentul uleiului vărsat de Anușka, din cauza căruia el va aluneca sub tramvai etc. Același lucru se întâmplă și în cel de-al doilea capitol al romanului, cel dinții în care se trece în planul personajelor biblice.

Începutul acestui capitol se află sub semnul și în cadrul dramaturgiei ; apoi, însă, din nou intervine spulberarea dramaticului și eșuarea acestuia în epic : dialogul dintre Isus și Pilat va continua printr-o narațiune despre întâmplările ulterioare. Astfel, capitolul trei realizează o armonie dinamică. În ambele planuri ale romanului (cel cotidian-fantastic și cel al personajelor biblice) se petrece același proces : se creează un nucleu dramaturgic, care va fi destul de rapid spulberat de epic — un epic generat de dramatic, căruia însă nucleul dramaturgic îi va fi pînă la urmă subordonat. Ca lucrurile să fie limpezi, voi reveni la materialul concret al romanului.

Evoluția primului capitol ține de ordinea dramaticului, dialogul fiind cel care organizează și impulsează acțiunea ; în cel de-al treilea capitol, însă, începe cu adevărat povestea sosirii lui Woland la Moscova. Importantă, pentru evoluția ulterioară a romanului, va fi narațiunea despre sejurul lui Woland la Moscova, care va subordona estetic toate celelalte momente ale planului fantastic-cotidian. Pe parcurs vor apărea noi momente dramatice, care vor regenera evoluția narativă (capitolul despre spectacolul de magie neagră, o parte a secvenței despre ospiciu etc.), după cum în romanul tradițional nuvela regenerează și impulsează mișcarea romanescă.

O parte a literaturii moderne (prin literatură modernă înțelegem, inevitabil, și o parte din literatura secolului al XIX-lea) s-a desfășurat sub semnul unei ho-

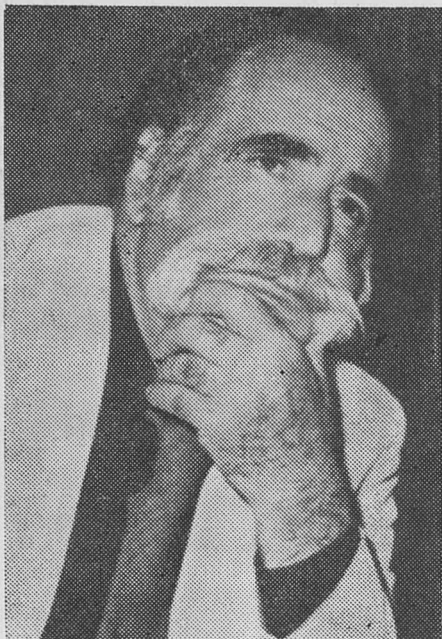
tăritoare decizii : decizerea de ideea concordanței dintre formă și conținut. Marile curente estetice de pînă atunci se întemeiau pe ideea concordanței ; chiar și Shakespeare aplică minuțios principiul concordanței — fapt evident, mai ales, în alternanța scenelor scrise în proză cu cele scrise în versuri. Potrivit teoriilor esteticii clasice, proza era mai potrivită pentru scenele de gen (cu conținutul de rigoare), iar versurile erau mai potrivite pentru scenele elevate (filozofie, regalitate, dragoste). Cazul Shakespeare este desigur doar o ipostază concretă ; la Molière, ipostazierea se realizează și altfel, principiul concordanței rămîne însă absolut.

În acest cerc de fier se produce o breșă, al cărei prim nume, în literatura rusă, este Gogol (exclusiv prin proză, mai ales prin *Nasul* și *Suflete moarte*). Intenția și realizarea estetică gogoliană vor fi preluate în unele dintre lucrările lui Dostoievski (*Dublul*, *Demonii* și *Bobok*), în proza și în dramaturgia matură cehoviană, iar, mai spre zilele noastre, în *Armata de cavalerie* a lui Babel. În literaturile occidentale, întîlnim această împrejurare în special la Swift, la Kafka, la Beckett.

Breșa s-a lărgit pînă s-a ajuns la inversarea termenilor ; locul concordanței a fost preluat de discordanța dintre formă și conținut. Tragicul dedublării a găsit în *Nasul* lui Gogol și în *Dublul* lui Dostoievski o expresie comică : tragicul așteptării infinite, fără de speranță și fără de soluție, și-a găsit o formă comică, la Cehov, în *Trei surori*, iar la Beckett, în *Așteptîndu-l pe Godot*. A apărut un nou tip de literatură, dacă nu chiar o literatură cu totul nouă, bazată pe dihotomia formă-conținut, deci nu pe sincronizarea formei cu conținutul, ci pe desincronizarea lor absolută, pe antinomia celor două elemente fundamentale ale literaturii : substanță și expresie. Nimic nu se mai determină prin nimic, decît eventual prin negare : forma tragică se decide de conținutul tragic, substanța tragică se decide de ea însăși, printr-o expresie veselă și amuzantă. Acest tip de dihotomie o întîlnim și în proza lui Bulgakov, atît în nuvele ca *Inimă de ciine* și *Ouăle fatale*, cit și în romane, ca *Romanul teatral* și *Maestrul și Margareta* ; mai puțin, poate, în *Garda albă*.

În fond, în *Maestrul și Margareta* este vorba de prăbușirea unor universuri : a unui univers diacronic (prin repetarea motivului — leit-motiv, de fapt —, Isus-Pilat) ; a unui univers sincron, în raport cu *momentul estetic* al narațiunii (lumea Moscovei, după primul război mondial : în ciuda celor susținute cu înverșuna-

(continuare în pag. 77)

William Saroyan

de ANDREI BREZIANU

Este curios și desigur tulburător să constăți că ultima carte a lui William Saroyan — un tom de peste trei sute cincizeci de pagini — poartă titlul *Obituaries*. Cum s-ar putea traduce fidel în românește numele cărții? De o clasică și admirabilă lapidaritate, substantivul englez *obituary* trage cu sine, cum se știe, din latină, sensul ieșirii finale din scenă: necrolog sau vesteire de moarte, el conotează și denotă ultimul omagiu adus celui de curînd trecut la cele veșnice. Privesc coperta acestor „vestiri de moarte“. În cerneală neagră, pe fondul unei imagini topind tonuri roșii și portocalii, se află numele scriitorului și un colț al mesei sale de lucru, parcă vii: țigara, pe jumătate fumată, odihnește pe marginea scrumelniței; fumul iese oblic, evanescent, tras de curent — ca o nălucă iute —, peste dicționare și cărți, culcate înaintea ceștii de cafea în care lingurița tocmai a amestecat caimacul subțire. Creionul stă pieziș pe fila ziarului, larg deschis la rubrica celor mai proaspete decese, însemnată cu multe sublinieri în cercuri...

Un motto explică mai departe, pe pagina de gardă, tonul și sensul acestor proze: „Această carte este un omagiu adus celor morți. S'nteți atât de mulți, atât de mari, atât de deplini în ispravă: iar noi, atât de puțini, atât de mărginiți, atât de nedesăvârșiți, atât de imposibil de isprăvit vreodată, altfel decît prin acel lucru care și pe voi v-a săvîrșit — numele n-are nici o importanță, îl putem numi oricum, doar moarte nu, acela fiind un

cuvînt banal și fără sens. Săvîrșiți sau terminați, prin urmare, de viață? Da, acesta-i biletul călătoriei noastre. La drum, oameni buni, cu toții!“.

În iunie anul trecut, drumurile lui William Saroyan îl aduseseră în mijlocul nostru, la București. O prezență vitală, plină de mobilitate intelectuală și de un umor stenic, hrănit dintr-o adîncă și străveche cumințenie. O privire caldă, bărbătească, pătrunzătoare. O voce tunătoare, gravă, cu neputință de confundat. Un cuget vivace și curios de toate cele dimprejur. La Uniunea Scriitorilor, în redacția revistei *Secolul 20*, la recepțiile oferite în cinstea sa, William Saroyan ne-a impresionat pe toți, prin tinerețea spiritului său inchizitiv, prin dinamismul molipsitor al tuturor replicilor sale. Punea întrebări deseori abrupte confrăților săi mai tineri: ar fi vrut, parcă, să știe cît mai bine ce se află în capul și în inima fiecăruia. Verifica și confrunta. Subit, pe firul unei discuții, făcea o asociație și punea cîte o întrebare, de maximă pertinentă, despre fundalul de cultură al unei opere majore, pentru a se edifica astfel asupra propriului său interlocutor. Își presăra conversația cu digresiuni îndelungi, ca să revină însă mereu, fără greș, la firul conducător al argumentului său. Îl interesa literatura română, și se bucura de a-l putea citi, acum, pe vechiul său prieten Eugen Jebeleanu, într-o traducere engleză.

Obituaries — cartea despre care vorbeam, ieșise de sub tipar cu cîteva luni mai înainte, în 1979; o carte aparține în

regnul nesfârșit al prozei, undeva între memorialistică, morală practică și filosofia vieții; o idee al cărei punct de pornire fusese moartea unor cunoscuți ori prieteni ai scriitorului — aproape trei-zeci de personalități, de la Agatha Christie la Howard Hughes —, ale căror nume fuseseră înregistrate, la începutul anului 1977, de popularul săptămânal american *Variety*. Dincolo însă de valoarea anecdotică unică a evocărilor pline de miez și culoare, ceea ce frapa era unda unui anume sentiment de înțeleaptă prevedere, o viziune senină asupra trecerii ultimului prag.

„Oamenii mor“ — scria Saroyan, în deschiderea acelor pagini. „E un eveniment straniu, o ciudată ordine de întimplare; o ordine pe care n-o putem, satisfăcător, înțelege. Nimeni nu știe cu exactitate ce este moartea. Toți cei vii vorbesc despre moarte. Toți cei vii mor pe rând, și gurile lor încetează să vorbească. S-ar putea spune că toată viața e înconjurată, ca un nimb, de obsesia morții. În acest sens, toată lumea cunoaște frica de moarte. Dar, mai iute sau mai încet, oamenii se acomodează ideii, și viața merge mai departe, însoțită totuși, cumva, de conștiința trează a sfârșitului. Mai mult, fioul legat de necunoașterea clipei de pe urmă dă parcă un adaos de spornicie vieții“¹.

Sporul acesta — cum singur ne explica Saroyan la București — era însăși munca lui, mereu încordată, încăpăținată și proaspătă, mereu pornită — zi de zi — să aducă partea ei de sfidare morții: „De aceea mă scol în fiecare dimineață și mă așez la mașina de scris — ca să-mi salvez propria viață, de la moarte“. Nu pentru că moartea ar fi fost pentru el o spaimă. Cu profunđa sa cunoaștere a suflului omenesc, cu directa și multipla sa cunoaștere a marelui teatru al lumii, Saroyan nu credea în existența unei inimiții radicale, finale și propriu-zise, între viață și moarte. Echilibrul, după

¹ William Saroyan, *Obituaries, Creative Arts Book Company, Berkeley, Calif., 1979, p. 1.*

(continuare de la p. 75)

re de mai toți criticii și istoricii literari, este vorba — prin comparație cu alte surse literare: nuvelele lui Bulgakov, romanele lui Ilf și Petrov, *Delapidatorii* lui Kataev — mai curînd de anii '20, decît de anii '30); dar și a unor universuri individuale (acela al lui Berlioz, căruia îi va tăia capul un tramvai; acela al poetului Ivan Bezdombni, care va renunța la talent și la celebritate, pentru a se dedica studiului arid și sublim al istoriei; acela al Maestrului, care-și va arde ma-

el, îl asigura tocmai prezența umană conștientă, rostirea sa personală de scriitor și dramaturg. În acest sens, cu gustul său pentru paradox, el mergea pînă acolo încît să susțină că *Obituaries* „nu este o carte despre Moarte, ci despre acel imens mister care izvorăște pururi din lumină și care, desigur, e cunoscut sub numele de viață“.

Cei care l-au cunoscut din lectură pe acest mare povestitor, ca și spectatorii pieselor care i-au adus atîta celebritate — *The Time of Your Life* („Clipe de viață“), *My Heart Is In The Highlands* („Inima mea e pe înălțimi“), sau *The Cave Dwellers* („Oamenii cavernelor“) — știu bine că optimismul ineradicabil al acestui artist al cuvîntului a fost și a rămas nedespărțit de marea sa credință în adevărurile fundamentale ale vieții, absorbînd în final — în dialectica lor misterioasă —, toate contrariile existenței, tipind toate adversitățile și toate vrăjmașiile, spulberînd — oricît de ireductibile — toate frustrațiile, justificate doar printr-o optică mioapă, de tip maniheic. „Ca dramaturg — afirma Saroyan — refuz, pur și simplu, să cred că am avea vreun drept de a delimita ființa umană, identificînd pe unii ca dușmani sau inamici ai altora. Există oare, la urma urmelor, vreun inamic? Să fie timpul un dușman? Natura? Schimbarea, pierderile? Eșecul? Suferința? Moartea? Nu, după părerea mea. Toate pe lume, inclusiv suferința și moartea, sînt prietenele noastre, pentru simplul motiv că există: această prietenie a lor trebuie descoperită, cumpănită, înțeleasă și iubită.“ (*The Nation*, 30 apr. 1955).

Acum, printre atîtea vestiri de moarte, moartea lui William Saroyan — incredibilă — pare astfel să-și piardă ascuțișul sinistru. A lui, într-adevăr, nu poate fi decît o falsă ieșire din scenă. *Obiit* — „a ieșit“ — nu poate fi decît o aparență: pe marea scenă a spiritului, inima lui largă bate în continuare, foarte aproape de noi toți, undeva în încăperea de sus — *My Heart Is In The Highlands* —, de alături. Toate cuvintele lui, aici, răsună nestingherite, mai departe. ■

nuscrisul; acela al Margaretei, care-și va vinde sufletul Diavolului pentru a-l salva pe Maestru). Caruselul acestor tragedii este tradus într-un stil vesel și amuzant, aproape o suită de scheciuri. Este, evident, o dihotomie, o dihotomie de tip stabil: pe întregul parcurs al lucrării, este vorba de aceeași antinomie formă-conținut, ca și la Gogol, la Cehov, la Kafka sau la Beckett. La Bulgakov întîlnim însă și o dihotomie instabilă; și în marea lui proză, și în marea lui dramaturgie.

PERSONAJELE
(în ordinea intrării în acțiune)

**ÎNTR
E
ETAJE**

autoparodie
de

DUMITRU SOLOMON

**ANDREEA
DANIEL
SPECTATOAREA
REGIZORUL
DOAMNA TRIFOI
TEODORESCU
ALBU
VLADIMIR
DĂDIRLAT**

Scena este goală, absolut goală, așa cum arată ea doar în vacanță, așa cum nu a văzut-o, poate, nici un spectator. Singura construcție care, poate, nu are nici o legătură cu spectacolul, este o scară. În fața ei, un mic panou-anunț, pe care sînt desenate șapte trepte și care cuprinde următorul text: SCARA NU DUCE LA POD. Anunțul va fi prezent pe tot parcursul spectacolului. Undeva, în imensitatea pustie a scenei, un trup inert, acoperit cu ziare. Intră Daniel. Se apropie, ezită, apoi ridică un ziar și, timp de o secundă, vedem chipul palid al unei femei frumoase.

Acoperă din nou fața femeii, face cițiva pași către spectatori și se adresează sălii pe un ton alb.

DANIEL : Teatrul nu e viață. (*Se oprește, ca și cum ar aștepta să fie contrazis, apoi continuă, fără vreun accent polemic.*) Teatrul e mai-mult-decît-viața. Este esența vieții. (*Pauză.*) Gata. Lu-ați-o! (*Femeia este scoasă din scenă.*) Astă-seară ar fi trebuit să jucăm o piesă cu personaje, conflicte și dialoguri ca-n viață... (*Pauză.*) Dar a murit

o femeie. Numele ei era Andreea. Piesa pe care trebuie s-o jucăm în seara asta e scrisă pe baza unui fapt divers: o femeie a murit, nu se știe în ce împrejurări. Dar oare acesta e teatrul? Este teatrul un loc în care ne întîlnim cu oamenii și întîmplările de pe stradă, din blocul, din instituția noastră, din viață? Sau e mai mult?

- Ori, poate, mai puțin?... „Doamna Bovary“ a fost scrisă tot pe baza unui fapt divers. O femeie s-a sinucis. La fel, „Anna Karenina“. Dar Flaubert spunea: „Emma sînt eu“, ceea ce sună mai cutremurător decît „statul sînt eu“. Este teatrul scena faptului divers? Este el... (*Din sală, o spectatoare intrerupe rezolut digresiunea.*)
- SPECTATOAREA**: Nu vă supărați. Nu vă cunosc, nu mă cunoașteți. Dar eu am venit aici să văd teatru și nu să ascult un discurs despre teatru. Ceea ce-mi spuneți dumneavoastră, pot citi într-un articol din ziar. E mai simplu. Și mai comod. Și mai ieftin.
- DANIEL**: Consideram că ar fi bine să știți și dumneavoastră, spectatorii, ce anume se întîmplă în acest spațiu magic al scenei, în acest...
- SPECTATOAREA**: Mulțumesc. Dar de ce ne socotiți proști?
- DANIEL** (*se apără*): Departe de mine gîndul să vă...
- SPECTATOAREA** (*se întoarce spre ceilalți spectatori*): Se consideră cineva din această sală prost? Îl rog să ridice mîna. (*Așteaptă. Firește, nimeni nu ridică mîna.*) Nimeni. (*Lui Daniel.*) Vedeți? Nimeni nu simte nevoia să i se explice... Dacă aveți ceva de arătat, arătați-ne!
- DANIEL**: Tocmai asta voiam să vă spun. Teatrul nu arată, ci reprezintă.
- SPECTATOAREA** (*cu îngăduință*): Atunci, reprezentați-ne!
- DANIEL** (*încurcat*): Dar n-am spus tot ceea ce trebuia să...
- VOCEA REGIZORULUI** (*de undeva din culise, ori, poate, din sală*): Ajunge! Nu polemiza cu spectatorii.
- DANIEL** (*rostește precipitat textul pe care, totuși, a fost nevoit să-l învețe*): Dată fiind această situație paradoxală a teatrului, de receptor și emițător totodată, va trebui să...
- VOCEA REGIZORULUI**: Treci peste asta!
- DANIEL** (*încurcat*): Da... (*Își adună greu ideile.*) Prin urmare... a murit o femeie. Cine este această femeie? Ce s-a întîmplat cu ea? De ce a murit? În ce împrejurări? Piesa aceasta va trebui s-o scrie cineva...
- SPECTATOAREA**: Ba bine că nu!
- DANIEL** (*stingherit*): Un scriitor. Pe acest scriitor îl voi interpreta eu. Aș avea nevoie de două săptămîni la o casă de creație... (*Către culise.*) Vă rog, un minimum de decor... (*Sînt aduse elemente de decor și de mobilier sugerînd o cameră la o casă de creație. În timpul instalării decorului, Daniel profită spre a mai spune ceva despre teatru.*) Dumneavoastră — chiar și dumneavoastră, stimată spectatoare — nu veți crede niciodată că personajele și întîmplările de pe scenă sînt adevărate...
- SPECTATOAREA**: Dacă sînt adevărate, cred, de ce nu?
- DANIEL**: Credeți, fiindcă stabilim o convenție. Doar n-o să-mi spuneți că scena asta este o cameră, că ne aflăm chiar la o casă de creație, că eu sînt cu adevărat scriitor...
- SPECTATOAREA**: După cum vă exprimați, trageți mai mult spre critic, decît spre scriitor...
- DANIEL**: Oricum, faptul că eu joc și nu sînt în realitate ceea ce joc, este concludent, nu?
- SPECTATOAREA**: Nu.
- DANIEL**: Fără să argumentați?
- SPECTATOAREA**: Dacă știam că vin la teatru ca să mi se pună întrebări, mă pregăteam de-acasă.
- DANIEL**: În fond, eu am sarcina să vă conving...
- SPECTATOAREA**: Mă rog, dacă aveți sarcină...
- DANIEL**: ...că teatrul, respectiv ceea ce se petrece pe scenă, nu este o ilustrare a vieții, ci o metaforă a ei. Dumneavoastră nu veniți la teatru să vedeți ceea ce vedeți acasă, pe stradă sau la serviciu. Veniți să vedeți niște sentimente, niște pasiuni, niște idei. Altfel spus, niște esențe ale vieții.
- SPECTATOAREA**: Oricum, nu vin să ascult discursuri.
- DANIEL**: Aveți buletinul de identitate la dumneavoastră?
- SPECTATOAREA** (*ofuscată*): Dacă e nevoie să mă legitimez și la teatru... (*Scoate din poșetă buletinul și-l arată.*) Poftim! Dar credeam că aici e altfel... (*Vrea să-i aducă buletinul.*)
- DANIEL**: Nu, mulțumesc. Tocmai asta voiam să vă spun: că e altfel. Priviți fotografia de pe buletin. (*Spectatoarea, nedumerită, își privește fotografia.*) Este exactă, nu?
- SPECTATOAREA** (*ezitînd*): Da...
- DANIEL**: Adică părul, gura, ochii, urechile sînt ale dumneavoastră...
- SPECTATOAREA**: Sigur.
- DANIEL**: Dar este aceasta fotografia care vă reprezintă în modul cel mai adevărat? Ați oferi-o spre amintire iubitului dumneavoastră?
- SPECTATOAREA**: Sînt căsătorită.
- DANIEL**: Soțului, copiilor, prietenilor?
- SPECTATOAREA**: Nu.
- DANIEL**: De ce?
- SPECTATOAREA**: Fiindcă e... (*se jenează*) de buletin.
- DANIEL**: Și nu vă seamănă?
- SPECTATOAREA**: Nu-i vorba de asta... (*Găsește greu cuvintele ca să explice.*) Dar e... prea... de legitimație... adică... nu are nici un haz... nu asta am vrut să spun... Nu sînt eu.

DANIEL : Ați spus totuși că este exactă...

Că părul, nasul, ochii, gura, urechile sînt ale dumneavoastră...

SPECTATOAREA : Sînt, bineînțeles că sînt... Dar... Nu, n-aș putea spune de ce, dar nu mă reprezintă... N-aș da-o ca amintire... Am altele care sînt mai... mai altfel... (*Vrea să le arate.*)

DANIEL : Mulțumesc, vă cred. Ei bine, teatrul care ar vrea să ilustreze realitatea ar arăta ca o fotografie de buletin. *Exactitatea* este o însușire a părții exterioare a lucrurilor. *Adevărul* este înăuntrul lor. Nu ați venit la teatru ca să vedeți o fotografie de buletin a vieții, ci ca să pătrundeți pentru o clipă în *adevărul* ei, în *esența* ei. Înțelegeți ?

SPECTATOAREA : Nu vă mai contrazic, fiindcă sînteți în stare să-mi cereți să completez și o fișă personală.

DANIEL (*ride, apoi privește scena*) : Văd că scena e pregătită. Vă rog să-mi îngăduiți să intru în rol. (*Se așază la masă, cu mașina de scris în față. Se concentrează. Își caută starea. E nepuțința totală în fața hîrtiei albe... La un moment dat, pare că vrea să bată o literă, renunță, chinul nepuținței se accentuează... Se aude vocea sufleurului : „Sînt un idiot !” Daniel nu reacționează. Din nou, mai tare : „Sînt un idiot !” Nici o reacție. Vocea sufleurului se aude pînă în fundul sălii : „Sînt un idiot !” Daniel, iritat, se adresează sufleurului.*) Nu mai sufla ! Știu textul ! Nu asta-i problema. (*Se întoarce în direcția în care se află Regizorul.*) Totuși, ce naiba joc eu aici, poți să-mi spui ?

REGIZORUL (*iși face apariția, pe scenă sau în sală*) : Ți-am explicat doar. Ești în criză de creație. Nu poți scrie. Ai capul gol. Sufletul, pustiu... Și vrei, *trebuie* să scrii... E o stare de nepuțință.

DANIEL (*ridică brațele*) : Nu cred ! Pur și simplu nu cred în povestea asta ! Cine are ceva de spus, spune. Cine are ceva de scris, scrie.

REGIZORUL : Sînt momente în viață în care te blochezi. Sau te poticnești... Nu poți face un lucru. Ca și pe scenă...

DANIEL : Pe scenă-i altceva. Spun un text străin, nu-i *al meu*... În fața a sute de oameni... care abia așteaptă să mă pierd, să greșesc... Dar un scriitor, singur cu foaia de hîrtie în față, de ce să nu poată scrie ? Dacă joc rolul unui scriitor, mă gîndesc la Shakespeare. Și nu mi-l pot imagina stînd ca un neajutorat în fața foi de hîrtie goale.

REGIZORUL : Nu știm cum a scris Shakespeare. Poate s-a poticnit și el, înainte de *Hamlet*...

DANIEL : S-o fi poticnit, dar l-a scris !

REGIZORUL (*cu blîndețe*) : Poate că vrei să scrii altfel decît ai scris... și nu găsești drumul... E o criză... un impas... o disperare...

DANIEL : Cînd omul nu mai vrea să facă ceea ce a făcut pînă atunci, înseamnă că *știe* ce are de făcut mai departe. Poate a intervenit ceva din afară...

REGIZORUL : De ce cauți cauzele mereu în afară ? E o ruptură în tine însuși...

DANIEL : Ruptură de ce ? Ce se rupe de ce ?

REGIZORUL : Te rupi de ceea ce ai scris pînă acum. Nu-ți mai place, ți-e scîrbă...

DANIEL (*ride*) : Ha-ha ! Vreau să-l văd și eu pe scriitorul ăla ! Dacă mi-l arăți, inghit mașina asta de scris și pe urmă plătesc de cinci ori valoarea ei... că tot nu-i bună de nimic.

REGIZORUL : Nici un scriitor nu va recunoaște public scîrba de propria lui operă. Dar în conștiința lui... Tu joci un impas de conștiință...

DANIEL : Și de ce am abia acum impasul ăsta de conștiință ? S-a-nțîmplat ceva ? A intervenit ceva în existența mea ?

REGIZORUL : Pui prea multe probleme. În fond, joci o stare, și nu un dosar judiciar. Nu *totul* trebuie explicat, în teatru. Imaginează-ți o clădire cu trei etaje : etajul întîi e realitatea trăită, etajul doi e realitatea scrisă, iar etajul trei e realitatea retrăită pe scenă. Între aceste etaje nu se circulă cu liftul, ci pe niște scări întunecate și întortocheate. Unele explicații se mai pierd pe drum... Există un mister al artei care sublimează într-un fel misterul existenței. Încearcă să joci starea asta fără să mai pui întrebări.

DANIEL (*ridică din umeri, total neconvins*) : Mă rog. În limitele categoriei de retribuție și ale talentului... am să fac ce pot... (*Se așază la masa de scris. Rosteste textul fără prea mare convingere, dar profesional.*) Sînt un idiot ! Am scris pînă acum peste douăzeci de piese. De fiecare dată cum au vrut alții, nu eu : teatrele, regizorii, actorii, criticii, spectatorii... Dar eu, eu am ceva de spus ? Al meu ! Numai al meu ! (*Se întrerupe. Se adresează Regizorului.*) Mi-a venit o idee !

REGIZORUL (*agatat*) : Hai, domnule, că începuseși bine.

DANIEL : Pe dracu', bine !

REGIZORUL (*cedează sincer*) : Binișor.

DANIEL : Fii atent ! Să presupunem că mi-e scîrbă nu de ceea ce am scris, ci de ceea ce *voi* scrie.

REGIZORUL : Ce-i prostia asta ?

DANIEL : Poate-i o prostie, dar mă incită. Ceea ce vreau să scriu mă scîrbește... Dar *trebuie* s-o fac !

REGIZORUL : De ce ?

DANIEL : De exemplu... destinul... Ideea crimei, la Macbeth, se naște printr-o sugestie a destinului. Îl îngrozește gestul, dar știe că trebuie să-l facă.

REGIZORUL : Bați cimpii ! Ce-i tot dai cu Macbeth ? Aici nu-i vorba de crimă, ci de o piesă. O piesă de teatru.

DANIEL : Să zicem că piesa asta ar fi o crimă.

REGIZORUL : Și victima cine ar fi ?

DANIEL (*ride*) : Spectatorii, actorii, regizorul, eu însumi, mai precis, conștiința mea.

REGIZORUL : Nu-i crimă. E masacru ! Fii serios ! Pierdem timpul.

DANIEL (*incăpăținat*) : Trebuie să scriu o piesă, dar mi-e scîrbă de ceea ce trebuie să scriu.

REGIZORUL : Te obligă cineva s-o scrii ?

DANIEL (*ecou*) : Pui prea multe întrebări. În fond, joc o stare și nu un dosar judiciar. Nu totul trebuie explicat, în teatru. Imaginează-ți o clădire cu trei etaje... etc... etc...

REGIZORUL : Te cam tentează postul meu de regizor. (*Concede.*) Bine, să vedem...

DANIEL (*reintră în rol, se plimbă agitat prin scenă*) : Sint un idiot ! Un cretin ! Un ratat ! Nu vreau ! Nu pot să vreau ! (*Intră doamna Trifoi.*)

DOAMNA TRIFOI (*speriată*) : Ce s-a-n-tîmplat ?

DANIEL : Afară !

DOAMNA TRIFOI (*nu se intimidează*) : Aici e casă de creație, nu casă de nebuni !

DANIEL : Și, într-o casă de creație intră cine vrea, cum vrea și cînd vrea ?

DOAMNA TRIFOI (*înțepată*) : Eu nu sint „cine vrea“. Eu sint administratorul !

DANIEL : Și, asta vă dă dreptul să vă băgați în sufletul scriitorilor ?

DOAMNA TRIFOI : Nu mă bag în sufletul nimănu. Eu răspund de liniște și de ordine. Dumneata, de două săptămîni de cînd ai venit aici, urlî în fiecare seară, dar n-ai scris nimic. Nici o literă.

DANIEL : M-ați spionat ? Mi-ați cercetat hîrțile ?

DOAMNA TRIFOI (*demnă*) : Le-am șters de praf. În afară de praf, n-aveau nimic.

DANIEL : Mă privește ! Nici măcar cînd sint cu mine însumi nu mă lăsați în pace ? Poftim, nu vreau să vreau să scriu, cum zice poetul.

DOAMNA TRIFOI (*sare peste nuanțe*) : Iar eu nu vreau gălăgie în această casă.

DANIEL (*se stăpînește*) : Bine, doamnă Trifoi. Veți avea liniște. Noapte bună.

DOAMNA TRIFOI (*s-a domolit*) : La urma urmei, dacă n-vrei să scrii, cum

zici că zice poetul, te privește, cum zici dumneata. (*Complice.*) Decît să scrii o prostie, mai bine să nu scrii nimic. Apropo, ai auzit ?

DANIEL : Nu ascult radio.

DOAMNA TRIFOI : Ce radio ? ! O femeie s-a aruncat de la etaj și a murit.

DANIEL : Ce etaj ?

DOAMNA TRIFOI : Trei.

DANIEL : Trei ? Nu e grav. Unde s-a întîmplat asta ?

DOAMNA TRIFOI : Aici în oraș. O cheama Andreea.

DANIEL (*tresare*) : Andreea ? !

DOAMNA TRIFOI : O cunoști ?

DANIEL (*zîmbet enigmatic*) : E un personaj din piesa pe care tocmai o scriu.

DOAMNA TRIFOI (*aruncă instinctiv o privire spre mașina de scris, în care zace foaia albă ; ironic*) : Aha ! (*Deodată își dă seama că e ceva în neregulă.*) Cum adică, personaj ? Am văzut-o cu ochii mei...

DANIEL : Și eu.

DOAMNA TRIFOI (*pierde contactul cu logica*) : Nu-i așa că era frumoasă ?

DANIEL (*nostalgic*) : Da... foarte frumoasă...

DOAMNA TRIFOI (*cu mina pe clanța ușii*) : Păcat ! Păcat că a murit înainte s-o „scrii“ ! Bună seara și spor la lucru ! (*Iese.*)

DANIEL (*murmură în urma ei un text deloc amabil, apoi se trîntește pe pat*) : Andreea ! De ce mi-ai făcut asta ? Te-am iubit... te-am iubit atît de mult... O, nu fiindcă erai frumoasă și tristă... Nu ! Fiindcă erai singură și aveai nevoie de mine... iar eu... și eu aveam nevoie de tine... Sint vinovat, Andreea, față de tine, sint vinovat de soarta ta nenorocită... (*Se zvîrcolește în pat.*) Te iubesc, Andreea, te iubesc, ești cel mai bun și cel mai frumos personaj al meu, ești singurul om care m-a făcut să-mi dau seama de vina mea față de oameni, să sufăr pentru ceilalți, să cred în frumusețea și nefericirea oamenilor... De ce m-ai crezut ? !... De ce-ai fost proastă, Andreea ? De ce-ai fost frivolă ? De ce te-ai jucat cu viața ta ? (*Ciocănituri în ușă. Daniel urlă.*) Nu intrați ! Lăsați-mă ! (*Ciocăniturile se repetă. Daniel strigă.*) Nu ! (*Ușa se deschide încet și intră Teodorescu.*)

TEODORESCU : Bună seara. Deranjez ?

DANIEL (*furios*) : Da. Tocmai lucrăm.

TEODORESCU (*zîmbitor*) : Perfect. Ceea ce mă interesează pe mine este însăși procesul de creație.

DANIEL (*corectează*) : Însuși. Cine sînteți ?

TEODORESCU (*îi întinde o mîină, pe care Daniel se preface a nu o observa*) : Teodorescu. Epistemolog. Locuiesc

- aici, la camera douăzeci și patru. Am venit azi și doream să vă cunosc.
- DANIEL : Cu ce vă ocupați ?
- TEODORESCU : Cu epistemologia.
- DANIEL : Ce coincidență fericită : sînteți epistemolog și vă ocupați cu epistemologia ! Sint prost și n-am umor, domnule Teodorescu. Am aflat cu ce vă ocupați dumneavoastră. Aș putea să aflu cu ce se ocupă epistemologia ?
- TEODORESCU : Cu cunoașterea. (*Scoate din buzunar un pachetel, îl desface dînd la iveală un sandviș cu parizer.*) Nu vă supărați, domnule Daniel, venind mai tirziu aici, n-am fost inclus n porție. Îmi permiteți să servesc acest sandviș adus de-acasă. (*Daniel îl privește fix.*) Mulțumesc. (*Mușcă din sandviș.*) Doriți ? (*Intinde sandvișul spre Daniel, apoi îl retrace, fără să aștepte răspuns.*) Lucrez la o teză de doctorat privind cunoașterea prin literatură... Mă documentez... Întreb, scotocesc, răscolesc... (*Mușcă din sandviș.*) Ce scriți ?
- DANIEL : Nimic. Nu știu ce părere are epistemologia, dar ortopeia și ortografia recomandă forma *scrieți* și nu *scriți*.
- TEODORESCU : Păi... (*Mestecînd.*) Chiar dacă în clipa de față nu scriți... (*corectură*) *scrieți* nimic, vă gândiți la ceva... la ce o să scri... eți. În fond, facem aceeași muncă. Dumneavoastră (*ex-cathedra*) realizați cunoașterea prin ima-ginație, eu prin ră-ți-une. Imagini și concepte. Stări și idei. Metafore și silogisme.
- DANIEL (*îl intrerupe*) : Știu. Ar trebui să vă iubesc ca pe un frate geamăn, dar nu pot. Din păcate, eu nu mă ocup de cunoaștere... Sau, mai bine zis, mă ocup de autocunoaștere...
- TEODORESCU (*mestecînd cu poftă*) : Nevastă-mea a uitat să-mi pună muștar. (*Arată ceea ce a mai rămas din sandviș.*) Desigur, orice cunoaștere este într-un fel o autocunoaștere. Știți vorba lui Socrate : cunoaște-te pe tine înșăși.
- DANIEL (*corectează lejer*) : Insuți.
- TEODORESCU (*calm*) : Tot aia. Epistemologia este...
- SPECTATOAREA : Iertați-mă, o să par cam necivilizată... că mă amestec... S-ar putea să vreți să mă evacuați din sală... cu toate că am plătit și eu biletul, ca toată lumea... Poate că discuția asta a dumneavoastră despre epi... epi...
- TEODORESCU : Epistemologie.
- SPECTATOAREA : Da... O fi interesantă, nu zic nu, dar nu pe scenă. Dumnealui (*arată spre Daniel*) a ținut un discurs despre teatru... Dumneavoastră țineți acum un discurs despre... (*sare*) ocupația dumneavoastră... Dar la început ni s-a arătat o femeie moartă. Eu... și cred că sînt în asentimentul celorlalți spectatori... aș dori să știu ce s-a întimplat cu femeia aceea... (*pauză*), dacă, bineînțeles, s-a-ntimplat ceva...
- DANIEL : Teatrul, stimată spectatoare, nu se ocupă de întimplări... Pentru asta avem rubricile de fapt divers din ziare...
- SPECTATOAREA : Mulțumesc. Nu vin prima oară la teatru. Am mai văzut și eu piese. Nu zic, vorbărie e destulă, dar aici nu se petrece nimic... E obositor, zău așa !
- REGIZORUL : Aveți dreptate. (*Lui Teodorescu.*) Lasă dracului epistemologia, că nu de aia ești pe scenă... Bagă-te în sufletul lui (*arată spre Daniel*), încercă să afli totul, scormonește, scotocește, nu lăsa nici un ungher necercetat, nici un secret ! Fără milă ! Ca în viață. E scriitor. Nu are dreptul la nici o taină. Ce scrie, ce va scrie, cum se documentează, ce-i place, ce nu-i place, pe cine iubește, cu cine trăiește, ce bea, cît bea, cît ciștigă ! *Totul !*
- TEODORESCU : Mi-ai dat un rol stupid și acum ai pretenții... M-am documentat cu epistemologia asta... am căutat în toate dicționarele, enciclopedice, filozofice, estetice... După ce că n-am nimic de jucat...
- REGIZORUL : Ba ai ! Ba ai ! Tu ești un fel de doamna Trifoi, ești curiozitatea agresivă, care sapă canale peste tot și mai ales în sufletul oamenilor... Ai păreri gata făcute... nu vrei să cunoști, ci să-ți confirmi părerile... N-ai nimic al tău.
- TEODORESCU : Sandvișul mi l-am adus de-acasă...
- REGIZORUL : Nu despre parizer e vorba ! Nu ai nici o idee a ta. Vehiculezi numai idei străine... ale altora... lucruri știute...
- TEODORESCU : Înțeleg. Un fel de critic care nu face decît să aplice niște idei citite prin alții... căruia nu-i place decît ceea ce se potrivește cu schemele lui...
- REGIZORUL (*rezolut*) : Nu critic. Epistemolog.
- TEODORESCU (*lui Daniel*) : Să vedeți, eu de felul meu sint din sud. Mai precis, din sud-est.
- DANIEL (*înfelegător*) : Din sud-estul Europei, da.
- TEODORESCU (*absent*) : Al țării. Am terminat un liceu cu profil electrotehnic, dar, fiindcă încurcasem niște fire și a luat foc...
- DANIEL : Liceul ?
- TEODORESCU : Instalația. M-au scos. S-a observat că scriu frumos, îngrijit, m-au trimis la o gazetă.
- DANIEL : Grija față de om.
- TEODORESCU : Am scris eu ce-am scris,

- pînă cînd a zis cineva că ce caut eu în meseria asta...
- DANIEL : Și v-au scos.
- TEODORESCU : Exact. Cineva m-a sfătuit să mă fac epistemolog.
- DANIEL : Altcineva...
- TEODORESCU : Da, altcineva. Am urmat secția de epistemologie și acum, dacă tot sînt epistemolog, de ce să nu fiu și doctor, mi-am zis eu, în sinea mea...
- DANIEL : N-aveți idee cît mă bucur ! Doar nu mă întîlnesc în fiecare zi cu un doctor în epistemologie...
- TEODORESCU (*modest*) : Încă nu-s. Abia mă pregătesc.
- DANIEL : O să fiți, o să fiți, dacă scrieți frumos. Și, care va să zică, vă interesează literatura...
- TEODORESCU : Numai așa, din punct de vedere strict profesional.
- DANIEL : Vai de mine ! Dar nici nu v-am bănuț de altceva. Parcă voiati să-mi puneți o întrebare...
- TEODORESCU (*mușcă din sandviș*) : Ce aveți pe șantier ?
- DANIEL : Cărămizi.
- TEODORESCU : Mă refeream la șantierul de creație.
- DANIEL (*arată*) : O mașină de scris portabilă, marca Olivetti, și cinci sute de foi albe.
- TEODORESCU : Înțeleg. Sînteți în criză de creație. Pot să vă ajut cu prezența mea ?
- DANIEL : Cu absența. Pot să vă îndreptez un secret ?
- TEODORESCU (*ideea de secret îi dă un imbold spre familiarism*) : Spune, dar să nu-mi ceri să-l și păstrez. Secretul e ca banul. Dacă nu circulă, își pierde valoarea.
- DANIEL (*se apropie de Teodorescu*) : Știi ce înseamnă scîrbă de tine însuși, de timpul irosit, de talentul îmbătrînit, de cuvintele inutile împrăștiate în lume ?
- TEODORESCU : Eu știu un lucru. (*Înghițe bucata de parizer.*) Nimic nu se pierde, totul se transformă.
- DANIEL (*către Regizor*) : Acum ar trebui să-i dau două palme dobitocului.
- REGIZORUL : Dacă-ți vine, dă-i !
- TEODORESCU : Nu e motivat psihologic ! (*Se ferește.*) În fond, eu îți vreau binele. Vreau să te ajut.
- DANIEL : Toți vor să mă ajute ! Unul ca dumneata mi-a făcut praf o piesă și mi-a propus să mă ajute s-o fac mai bună sau să scriu ceva pentru amatori despre naște copii care nu-și ajută mama la bătrînețe. Dumneata știi ce înseamnă să nu poți face un lucru fiindcă nu vrei ?
- TEODORESCU (*ferindu-se*) : E ca și cum nu ai vrea să faci un lucru fiindcă nu poți.
- DANIEL (*il apucă de revere*) : Nu-i adevărat ! Este exact *invers* !
- TEODORESCU (*ia un pahar cu apă de pe masă, bea puțin ca să-și ajute îmbucătura, apoi i-l întinde celuilalt*) : Bea puțină apă și liniștește-te.
- DANIEL (*il lovește peste mîna, paharul cade*) : Nu vreau să mă liniștesc. Liniștea o să ne ucidă pe toți ! Înțelegi ?
- TEODORESCU : Nu. Dar așa vrea. Ce simte un scriitor cînd nu poate să scrie ?
- DANIEL (*apucă un scaun, îl ridică și se îndreaptă decis spre Teodorescu, care se refugiază la ușă*) : Ai să vezi imediat.
- (*Ciocănituri în ușă. Teodorescu, salvat, deschide ușa. Apare Vladimir. Daniel manevrează scaunul ca și cînd ar vrea să-i schimbe locul.*)
- VLADIMIR : Bună seara. (*Lui Daniel.*) Credeam că ești singur și jucăm șah.
- DANIEL : Dinsul tocmai se pregătea să plece.
- TEODORESCU (*întinde mîna, se recomandă*) : Teodorescu. Epistemolog.
- VLADIMIR (*simplu*) : Vladimir.
- TEODORESCU : Sînteți poeta Vladimir ?
- VLADIMIR : Sînt *poetul* Vladimir. Dacă erați femeie, vă recomandăți epistemoloagă ?
- TEODORESCU : Sînteți o poetă... un poet foarte talentat. V-am citit toate volumele.
- VLADIMIR (*sec*) : Amîndouă ?... Eu nu v-am citit nimic. (*Lui Daniel.*) Cînd ai timp, ia șahul și vino la mine. (*Lui Teodorescu.*) Nu vă spun că mi-a părut bine de cunoștință, fiindcă nu mi-a părut în nici un fel. Bună seara. (*Iese.*)
- TEODORESCU : Teribilă femeie ! Nu știi ce are pe șantier ?
- DANIEL : Mă tem că versuri.
- TEODORESCU : De ce semnează cu pseudonim masculin ?
- DANIEL : Ca să nu apară în vreo antologie de poezie feminină.
- TEODORESCU : Sînteți prieteni ?
- DANIEL : Da.
- TEODORESCU : Intimi ?
- DANIEL : Intimitățile nu se dezvăluie public.
- TEODORESCU : De cine e influențată ?
- DANIEL : Cred că de tatăl ei.
- TEODORESCU : Și tatăl ei e poet ?
- DANIEL : Nu. Chirurgh. Mai vrei să știi ceva ?
- TEODORESCU (*avid*) : Multe. Dar văd că ești grăbit. Mai vorbim noi. Salut ! (*Iese.*)
- DANIEL (*ia o cutie de șah de pe dulap și se-ndreaptă spre ușă. Deschide ușa. În ușă, Albu*) : Dumneavoastră ?
- ALBU (*privind suspicios în jur*) : Numele meu e Albu.
- DANIEL : Încîntat. Ce doriți ?
- ALBU : Am nevoie de ajutorul dumnea-

voastră... Nu aveți dreptul să mă refuzați... Știu că soția mea se află aici.

DANIEL : Aici ?

ALBU (*examinând încăperea*) : Pe aici, pe undeva... Poate că n-a venit încă. Poate că va veni...

DANIEL : Soția dumneavoastră ! Doamna Albu, care va să zică...

ALBU : Andreea se numește.

DANIEL (*tresare*) : Frumos nume ! Dar n-o cunosc și nu văd ce treabă ar avea cu mine.

ALBU : V-a văzut toate piesele. Și, când a aflat că sînteți aici...

DANIEL : Aha ! O voce indignată din rîndul spectatorilor.

ALBU : Ce indignată ? ! Închipuți-vă, îi plac piesele dumneavoastră ! Eu nu mă pronunț, că nu le-am văzut...

DANIEL : Și ce-i dacă nu le-ați văzut ? ! Înjurați-le ! Se poartă stilul. Acum am treabă... (*Îl împinge spre ieșire.*)

ALBU (*patetic*) : Dacă nu mă ascultați, s-ar putea să se întîmple ceva grav.

REGIZORUL (*iese din umbră*) : Nu așa, domnule, nu așa ! (*Îl imită, exagerînd patetismul.*) „Dacă nu mă ascultați, s-ar putea să se întîmple ceva grav !” Ce joci dumneata aici ?

ALBU (*iritat*) : Păi așteptam să-mi spui. Habar n-am ce joc. Dramă ? Comedie ?

REGIZORUL (*pufnește*) : Dramă ! Comedie ! Te-ai învățat cu sertărașele. E dramă, scot din sertar glasul de piept, gestul amplu, fața chinuită și toate alelalte. E comedie ? Scot celălalt sertăraș, cu strîmbăturile, cu glasul de cap, cu țopăiala, cu clipitul vesel spre sală...

ALBU (*supărat*) : Uite ce-i, „maestre”, joc de douăzeci de ani teatru și știu bine ce trebuie făcut... cînd lucrurile sînt clare.

REGIZORUL : Dar în viață lucrurile sînt întotdeauna clare ? Ei bine, nu joci nici dramă, nici comedie. Joci, așa, o amestecătură de viață cu artă, de dramă cu comedie, o... cum îi zicea un autor... *dramedie*...

ALBU (*ride*) : La cuvinte sintem tari !

REGIZORUL : Cuvintele au și ele rostul lor. Nu numai ca să le ronțăiți voi pe scenă.

DANIEL : Te rog, fără...

REGIZORUL (*retrage*) : Bine. Fără. Dar trebuie să înțeleagă. De ce-mi pretinzi mie să-ți dau tonuri clare ? Uite, era un individ de care rîdeau toți, vesel, caraghios, plin de bancuri pînă în vîrfur unghiilor, care nu se supăra cînd i se făceau farse... personaj comic, jovial... Și, într-o bună zi, s-a sinucis fiindcă nimeni nu-l lua în serios. Și uite-așa a devenit personaj tragic. Dar pînă atunci fusese pur și simplu comic ? Străduiește-te să înțelegi și aberațiile vieții... Să fii altfel...

ALBU (*imită*) : „Străduiește-te”. De douăzeci de ani mă străduiesc... zile și nopți... să fiu mereu altfel... altfel... altfel... toată lumea vrea altfel, mereu altfel... și regizorii, și spectatorii, și criticii... și într-o bună zi o să crăp... pe scenă sau acasă... și în urma mea o să rămînă ce ? Niște poze ? Niște afișe ? Mereu se găsește cîte unul să-mi spună că nu-i bine așa... că n-am înțeles... Pot eu să înțeleg pentru fiecare în parte ? Să simt cu inima fiecăruia ? Fiecare are Hamletul lui... numai eu nu am dreptul să-l am pe al meu... eu trebuie să-i am pe ai tuturor, și nu pe rînd, ci *con-co-mi-tent*. Știți ce-nseamnă asta ?

DANIEL (*zîmbește*) : E greu.

ALBU (*grav*) : E imposibil. Mă sfîșii în o mie, în o sută de mii de bucăți, ca să-i dau fiecăruia o bucată... și eu cu ce rămîn ? Cu trei rînduri acre de cronică ? Cu un nume pe afiș ? Cu ce ? Fiindcă sînt un om care-și respectă meseria și îmi pasă, domnule, *îmi pasă !*

REGIZORUL : Dramatizezi.

ALBU (*ironic*) : Da, și dumneata ai dori să *dramedizez*, sau cum îi zice...

SPECTATOAREA : Văd că nimeni nu protestează...

REGIZORUL : Atunci, protestați dumneavoastră...

SPECTATOAREA : Chiar așa am să și fac. Ce aveți cu el ? A zis foarte bine ce-a avut de spus.

REGIZORUL : De unde știți ?

SPECTATOAREA : Am mai fost la teatru, cu sau fără voia dumneavoastră, și am mai văzut situații asemănătoare...

REGIZORUL : Aha ! Și vreți ca toate situațiile asemănătoare să fie și *interpretate* asemănător.

SPECTATOAREA : Dacă vreți să faceți experiențe, faceți-le cînd sînteți numai dumneavoastră. Fără public.

REGIZORUL : Nu vă supărați că vă-nțreb : ce meserie aveți ?

SPECTATOAREA (*răspunde „deștept”*) : La teatru nu am decît o meserie : de *spectator*.

REGIZORUL : Perfect. Lăsați-mă să-mi fac și eu meseria mea. De *regizor*. (*Se întoarce spre Albu.*) Albule, replica trebuie rostită *alb*.

SPECTATOAREA (*dispreț*) : Ha-ha-ha ! Ce mai glumă ! (*Se așază.*)

ALBU : Alb ? Ca și cum n-ar fi vorba de mine, de ea, de viață și de moarte ?

REGIZORUL : Ca și cum ar fi vorba de toate astea, dar hotărîrea ta e luată de mult și nu trebuie să te autoconvingi. (*Cu afabilitate.*) Hai, încercă ! Nu are nici un rost să te superi...

ALBU (*il privește cu un soi de ură stăpînită, apoi îi întoarce spatele și re-*

- vine la Daniel, în timp ce Regizorul se face nevăzut ; Albu rostește „alb“, cum a fost învățat.) Dacă nu mă ascultați, s-ar putea să se întâmple ceva grav.
- DANIEL : Și de ce-mi spuneți mie ?
- ALBU (blînd și prevenitor) : Dumneavoastră sinteți scriitor... (Brusc, duce mîna la un buzunar din interiorul hainei, Daniel sare instinctiv într-o parte, ca să se ferească, dar Albu scoate din buzunar un sul de hîrtie de calc și-l desfășoară.) Am aici proiectul unei mașini de nivelat. Aproiați-vă... nu vă fie teamă...
- DANIEL (se apropie, cu teamă totuși, privește schița, nu pricepe) : De nivelat ce ?
- ALBU : Orice.
- DANIEL (ridică neputincios din umeri) : Nu pot să vă ajut. Nu mă pricep la nivelat. Dar de ce vreți să nivelați... orice ?
- ALBU (zîmbește superior) : De ce credeți că lucrurile merg prost ?
- DANIEL : Care lucruri ?
- ALBU : Așa, în general.
- DANIEL : De ce ?
- ALBU (pune sulul de hîrtie la loc în buzunar) : Din cauza denivelărilor. Și mașinile, și oamenii, și societatea, și relațiile internaționale se împiedică mereu de denivelări... Sigur, lucrurile nu trebuie privite unilateral, fiindcă și unele denivelări își au rostul lor... De pildă, munții. Sau valurile. Sau, în cazul nostru, al humanoizilor...
- DANIEL : Sintem oameni, nu humanoizi.
- ALBU : Vom fi, poate, oameni, într-un viitor nu prea apropiat. (Își continuă ideea.) Anatomic vorbind, unele denivelări sînt chiar necesare. (Exemplifică pe Daniel.) De pildă, nasul. (Îl apucă de nas cu două degete.) Sau urechile. (Idem.) Sau... (renunță) să nu mai insistăm. Dar nu toate denivelările, cum spuneam, sînt necesare și utile. Dimpotrivă, Unele sînt de-a dreptul dăunătoare și noive. Șoselele, trotuarele, casele, chiar și cultura, trebuie nivelate...
- DANIEL (agasant) : Bănuiesc că alte puncte de vedere nu contează în discuție...
- ALBU : Ba contează... Fiindcă aceste „alte puncte de vedere“ îmi pun mereu bețe-n roate. Lucrez de zece ani la această invenție... (Scoate sulul de hîrtie, vrea să-l desfășoare.)
- DANIEL (desperat) : Am văzut-o, am văzut-o !
- ALBU (bagă, liniștit, invenția în buzunar) : M-am consacrat acestei lucrări de anvergură cu trup și suflet. Am muncit zi și noapte. Acasă și la serviciu. Sînt un pătimaș.
- DANIEL : Frumos !
- ALBU (trist) : Nu-i nimic frumos în povestea asta, vă rog să mă credeți. Unii au încercat să-mi fure invenția. Alții au vrut să-i iau coautori. Alții, să mă ia pe mine coautor, la invenția mea. Andreea e geloasă pe mașina mea de nivelat.
- DANIEL : Cine n-ar fi ? ! (Îi ia prevenitor pe după umeri, conducîndu-l spre ușă.) Vedeți, nivelul denivelărilor a crescut atît de mult, încît o să fie destul de greu să aplicați invenția dumneavoastră...
- ALBU : Trebuie bătut fierul cît e cald... Ajutați-mă s-o recuperez.
- DANIEL : Ce ?
- ALBU : Pe soția mea. Dacă mă părăsește, sînt un om mort.
- DANIEL (luminat) : Da, aveți dreptate ! Moartea nivelează totul ! E o soluție...
- ALBU (nu înțelege) : Ce soluție ? (Daniel l-a împins dincolo de prag.)
- DANIEL : Soluția supremă... universală... (Îi strînge mîna.) Felicitări. La revedere.
- ALBU (nedumerit) : Adică... vi se pare...
- DANIEL : Mi se pare perfect, strălucit, irefutabil... Cînd nu va mai exista nici o denivelare, va fi o liniște desăvîrșită, de mormînt, nu va mai tremura nici o frunză, nu va mai ciripi nici o păsărică, nu ne va mai durea capul, fiindcă, nu-i așa, capul e denivelat față de trup, o să fie bine, minunat. La revedere, alergați iute și valorificați comoara din buzunar, dar iute, pînă nu v-o ia altcineva înainte, succes, salut, curaj ! (Albu pleacă amețit. Daniel privește o secundă în urma lui, apoi revine în cameră, obosit ca după un efort mare, scoate din sertar o pilulă, își toarnă apă, ia pilula...) Mă doare capul... Îmi plesnește... (Schimbă treptat adresa și personajul, trecînd de la monolog „jucat“ la dialog cu publicul, de la scriitor la actorul care-l interpretează pe scriitor.) Ceea ce se petrece aici e nebulie curată ! Mă doare capul efectiv, „pe bune“, cum se zice... Aș fi preferat de o mie de ori să joc rolul unui escroc, al unui pungaș, un rol din acelea pitorești, cu argo, cu limbaj „liber“, pe care să-l tot încarci... să ieși aplauze la replică, la ieșire, la intrare... nu un scriitor cu probleme metafizice..., existențiale, estetice și mai știu eu ce... cred că nici nu există, nici nu le au, sau poate că le au, dar să le aibă la ei acasă, nu pe scenă, fiindcă nu interesează pe nimeni. (Se adresează anume Spectatoarei.) Nu-i așa ? (Aceasta dă din cap aprobator, dar nu prea decisă...) Nu, e limpede, nu am ce căuta în toată povestea asta... Mă duc să fac un duș. Fac eu ? Sau personajul meu ? (După o secundă de reflecție.) Amîndoi.

(Intră în baie. Se aude dușul. Bătăi repetate în ușă. Intră doamna Trifoi și Teodorescu.)

DOAMNA TRIFOI (*privind în jur*): Lipsește... S-o fi dus să se plimbe prin ploaie. Auzi ploaia?

TEODORESCU (*cercetează totul*): Daniel își scrie piesele direct la mașină?

DOAMNA TRIFOI: Păi ce, a scris măcar un rind?

TEODORESCU: Și ce scrie?

DOAMNA TRIFOI: Păi nu-ți spusei? Nimic.

TEODORESCU: Dar ce are în cap?

DOAMNA TRIFOI: Ce are și pe hirtie.

TEODORESCU (*răscolind prin hirtii*):

Văd că nu are nici un fel de însemnări, note, planuri... Cum scrie?

DOAMNA TRIFOI (*ironic*): Din viață. (*Dispreț.*) Știe asta ce-i viața!

TEODORESCU (*scotocind prin sertare, prin dulap*): Undeva trebuie să existe ceva... A scrie înseamnă a reda... adică a re-da... Ca să re-dai, trebuie să iei.

El de unde ia? Unii iau din viață, cum bine spuneți...

DOAMNA TRIFOI (*mindră de a fi citată, dar lucidă*): Așa e, dar nu e cazul lui...

TEODORESCU (*continuă*): ...alții iau din ei... Și mai sînt unii care iau din alții...

DOAMNA TRIFOI: Ia fiecare de unde poate. (*Nostalgic.*) Nu se mai scrie ca pe vremuri... L-ai citit pe Dumas?

TEODORESCU: Tatăl sau fiul?

DOAMNA TRIFOI (*habar nu are*): Dama cu camelii... (*Comparație.*) Țștia... în loc să-i arate pe oameni așa cum sînt, îi arată așa cum îi văd ei... (*Se apropie „periculos“ de Teodorescu.*) Dumneata cum mă vezi?

TEODORESCU (*retragere strategică*): Bine... adică... Vorbeam totuși despre artă.

DOAMNA TRIFOI (*apropiindu-se din nou*): Vorbește-mi despre artă... (*Îi descheie în joacă haina.*) De ce ești așa slab? Nu prea mîncîni?

TEODORESCU (*încheindu-și haina*): Mă-nînc... cînd am ce... Nu m-ați băgat în porție, am mincat și eu ce am luat de-acasă...

DOAMNA TRIFOI: De ce nu mi-ai spus? Imediat îți servim masa! (*Pas înainte.*)

TEODORESCU (*pas înapoi*): N-am... n-am bon de masă...

DOAMNA TRIFOI: Scoatem noi... Din cele pe care le avem... Micșorăm, înjumătățim... Vorbește-mi despre artă, așa, cu pasiune, cu înflăcărare, cu emoție...

TEODORESCU (*ca Daniel mai înainte*): Pot să-ți încredințez un secret?

DOAMNA TRIFOI (*îmbrățișîndu-l tandru*): Cum să nu, domnu' Teodorescu? Orice, orice! Să mergem mai bine la dumneata în cameră.

TEODORESCU (*rezistînd eroic îmbrățișării*): De ce?

DOAMNA TRIFOI: Ca să nu ne audă cineva.

TEODORESCU: Nu are cine. Uite care-i baiul: cu epistemologia asta nu-i nici o scofală. Cunoști, cunoști... și tot prost rămii. M-am hotărît să mă apuc de scris.

DOAMNA TRIFOI (*entuziasm fără margini*): Apucă-te! Apucă-te!

TEODORESCU (*se simte deocamdată apucat de doamna Trifoi, cam strîns, și încearcă discret o eliberare*): Pînă una-alta, studiez ce și cum scriu alții. Pe urmă, îmi iau inima-n dinți...

DOAMNA TRIFOI (*reia ofensiva*): Foarte bine! Foarte bine! Să le arătăm noi lor cum se scrie! Ce, e mare scofală?

TEODORESCU (*om de știință, pînă una-alta*): Epistemologia nu-i mare scofală. Scrisul, cică ar fi. Studiez procesul, iau de la unul, iau de la altul și pe urmă m-apuc și eu. Dar Daniel asta văd că stă cu hirtia goală.

DOAMNA TRIFOI: De la asta (*dispreț total*) n-ai ce lua. Nu vezi, hirtia stă degeaba și el se plimbă prin ploaie... (*Se deschide brusc ușa de la baie și intră Daniel. Doamna Trifoi se retrage instantaneu din brațele lui Teodorescu.*) Vai, domnu' Daniel, ce ne-ai speriat! Așa se intră în casă, ca un uragan?

DANIEL: Fiecare intră cum vrea în casa sa.

TEODORESCU: Casa sa... Interesantă asociație de idei.

DANIEL: Cu ce treburi pe-aici? Ați venit să faceți curățenie?

DOAMNA TRIFOI: Da. (*Șterge cu degetul un fir de praful de pe scaun.*)

DANIEL: Ați mai făcut.

DOAMNA TRIFOI: Două mîncări strică. Două curățenii nu strică.

DANIEL: Nici două mîncări n-ar strica aici, la dumneavoastră, că-s tare subțirele.

DOAMNA TRIFOI: Am să dau dispoziție la bucătărie să taie parizerul mai gros.

DANIEL: Domnul Teodorescu a venit să vă ajute la curățenie?

DOAMNA TRIFOI: Da.

TEODORESCU: Nu. Eu am venit din pură curiozitate.

DOAMNA TRIFOI: Mi-a promis să discutăm despre artă.

DANIEL (*ochi mari*): Aici?

DOAMNA TRIFOI: Oriunde. Despre artă se poate discuta oriunde. (*Către Teodorescu.*) Să-l lăsăm pe domnu' Daniel să scrie. (*Insidios, lui Daniel.*) Spor la lucru. (*Bătăi la ușă. Intră Vladimir.*)

VLADIMIR: O, ai oaspeți... Te-am așteptat să jucăm un șah... (*Daniel ridică din umeri, arătînd vag spre musafiri.*)

- DOAMNA TRIFOI : Jucați, copii, cât sînteți tineri. Că mai tîrziu...
- VLADIMIR : Mulțumesc. Un sfat venit de la o persoană în vîrstă e aur pentru generația tînă. Apropo, cînd schimbați așternutul ?
- DOAMNA TRIFOI : O dată pe săptămînă.
- VLADIMIR : Au trecut două.
- DOAMNA TRIFOI : Dumneata crezi că în meseria noastră e atît de simplu ? Scrii poezia și, pac, o dai la ziar ? Lucrăm în ramuri diferite.
- VLADIMIR : Și ce mai e nou în ramura dumneavoastră ? (*Nu așteaptă răspunsul, se adresează lui Daniel.*) Te aștept. Bună seara. (*Iese.*)
- DOAMNA TRIFOI : Poeții ăștia sînt niște... (*Daniel se înfige în fața ei, gata de ripostă*) ...băieți buni, în fond. (*Lui Teodorescu.*) Să mergem. Abia aștept să-mi vorbești despre artă ! (*Îl trage de braț pe Teodorescu și ies. Daniel își schimbă cămașa, ia cutia de șah și se îndreaptă spre ușă, o deschide și se trezește față-n față cu Dădîrlat. Mirat.*) Dumneavoastră ?
- DĂDÎRLAT : Putem discuta cîteva minute între patru ochi ?
- DANIEL : Ne cunoaștem ?
- DĂDÎRLAT : Imediat. (*Închide ușa, îi întinde lui Daniel o mină încărcată de ghiururi.*) Dădîrlat.
- DANIEL (*îi strînge mașinal mîna*) : Toc-mai plecăm.
- DĂDÎRLAT (*privește cutia de șah din mîna lui Daniel*) : Aha, jucați table !
- DANIEL : Șah.
- DĂDÎRLAT : N-am timp. Ia loc. (*Daniel se așază automat.*) Te-a vizitat o doamnă ?
- DANIEL : Da.
- DĂDÎRLAT : O cunoști ?
- DANIEL : Administratorul vilei.
- DĂDÎRLAT : Ce ? De cînd ?
- DANIEL : Nu știu. De mult.
- DĂDÎRLAT : A fost nevasta mea.
- DANIEL (*mirat*) : Doamna Trifoi ?
- DĂDÎRLAT : Ce trifoi ? Eu de trifoi vorbesc ?
- DANIEL : Eu da.
- DĂDÎRLAT (*îi bagă un pumn sub bărbie*) : Nu-mi arde de bancuri.
- DANIEL (*convins*) : Cred.
- DĂDÎRLAT : Ce trifoi ? Care trifoi ? Eu vorbesc de Andreea.
- DANIEL : Andreea ? Ce dorești, domnule ?
- DĂDÎRLAT : E fosta mea soție. M-a părăsit pentru unul, Albu. Ce-i oferă el, dom'le ? O chinuiește cu o mașină de nivelat nenorocită și a nenorocit-o și pe ea.
- DANIEL : Pe cine ?
- DĂDÎRLAT : Pe Andreea. La mine a beneficiat de tot ce-și poate dori și-și poate visa o femeie. Mă rog, în condițiile noastre de echitate... Casă am ?
- DANIEL : Nu știu.
- DĂDÎRLAT : Am. Și ce casă ! Tip vilă. Cu marmoră. Și garaj. Mașină am ?
- DANIEL : Cred că...
- DĂDÎRLAT : Am. Și nu Dacia. Opel. Mobilă stil am ?
- DANIEL (*a învățat lecția*) : Ai.
- DĂDÎRLAT : Am. (*Se uită în jur. Pune radioul mai tare.*) Bani la C.E.C. am ?
- DANIEL : Oho !
- DĂDÎRLAT (*bucuros că l-a prins în cursă*) : N-am. Nu-s prost să-i țin la C.E.C., ca să afle toată lumea secretul depunerii și, la o adică, să fiu întrebăat ce și cum... Am eu un loc mai bun.
- DANIEL : Da.
- DĂDÎRLAT (*alertă*) : De unde știi ?
- DANIEL : Dumneata mi-ai spus.
- DĂDÎRLAT : Așa-s eu. Vorbesc și pe urmă mă căiesc. E un exemplar superb.
- DANIEL : Ce ?
- DĂDÎRLAT : Andreea. Dacă Albu ăla n-o lasă în pace, îi stîlcesc mutra.
- DANIEL : Stîlceste-i-o. Trebuie să plec. (*Dă să se ridice.*)
- DĂDÎRLAT (*îi apasă umerii, silindu-l să se așeze*) : Nu pricep de ce m-a lăsat ea pe mine și s-a dus cu Albu. O umplusem de bijuterii. Am scos-o și din serviciu, ca să stea acasă.
- DANIEL : Poate că-și dorea altceva.
- DĂDÎRLAT (*ca ars*) : Altceva ? Ce ? Avea totul. Toale, blănuri, magnetofon stereo, casetofon japonez, băaturi străine, țigări străine. Și bibliotecă i-am cumpărat. Cînd avea chef să citească o carte, avea de unde.
- DANIEL : Și n-ai întrebă-o de ce s-a dus cu Albu ?
- DĂDÎRLAT : Ba am întrebă-o din primul moment. Și ce crezi că mi-a spus ? Că se plictisește. (*Tare.*) Se plictisește auzi ?
- DANIEL (*astupîndu-și urechile*) : Aud. Au mai fost cazuri. Și în cărți scrie.
- DĂDÎRLAT : Asta-i ! Cărțile au stricat-o ! Ce naiba scrieți voi în cărți, de-i înnebuniți pe oameni ? Ce, îi învățați pe oameni să li se urască cu binele ? Țsta-i scopul vostru ? Eu știu că cărțile trebuie să-i îndrepte pe oameni.
- DANIEL : Li îndreaptă pe cei drepți. Pe cei strîmbi nu-i poate îndrepta decît bătaia.
- DĂDÎRLAT : Da ? Pe Andreea au stricat-o cărțile. Au îmbolnăvit-o. Nu ne mai înțelegeam deloc.
- DANIEL : Și Albu ?
- DĂDÎRLAT (*suspicios*) : Îl cunoști ?
- DANIEL : Spuneai că s-a dus la Albu.
- DĂDÎRLAT : S-a dus. Un nenorocit ! Cred că n-a scos-o o singură dată la restaurant. Poate, la autoservire. Ea, săraca, care era obișnuită numai cu restaurante cu 12⁰/₀ remiză.
- DANIEL : Mda.

DĂDÎRLAT : Așa i-am spus și eu. Divorțează și întoarce-te la mine.
DANIEL : S-a măritat cu Albu ?
DĂDÎRLAT : Da' de unde !
DANIEL : Atunci, de cine să divorțeze ea ?
DĂDÎRLAT : De mine. Divorțăm și pe urmă trăim fericiți împreună.
DANIEL (*agasat*) : Bine, divorțați și trăiți fericiți împreună. Am treabă.
DĂDÎRLAT (*către Regizor*) : Maestre, aș putea să vă deranjez un minut ?
REGIZORUL (*apare*) : De ce v-ați oprit ? Era foarte bine.
DĂDÎRLAT : Nu, nu, nu se poate ! Ori îl joc pe individul ăsta așa cum e, ca-n viață, ori fac altceva. Textul cade în absurd.
REGIZORUL : Ce-i aia *cade* ? Poate se ridică.
DĂDÎRLAT : Cade, se ridică, puțin îmi pasă ! Asta n-o pricep deloc : să divorțăm și să trăim fericiți împreună. E absurd !
REGIZORUL : Absurdul face și el parte din viață.
SPECTATOAREA : Nu-i adevărat ! Viața e rațională !
REGIZORUL : Cum ați deduce raționalitatea vieții, dacă n-ați compara-o cu absurdul ei ?
SPECTATOAREA : Ce vedeți dumneavoastră absurd... poftim... chiar în piesa asta ?
REGIZORUL : *Dădîrlat și Andreea* nu e absurd ? Sau *Albu și Andreea* ?
SPECTATOAREA : De aceea îi părăsește.
REGIZORUL : Dar pînă a-i părăsi ?
SPECTATOAREA : Tot ce-i absurd se rezolvă în bine.
REGIZORUL : Moartea Andreei nu-i absurdă ? Cum o rezolvați ?
SPECTATOAREA : Moartea nu se rezolvă în nici un fel.
REGIZORUL : Se rezolvă, se rezolvă cumva. De aceea, fiecare se străduiește să lase o urmă, o amintire... Unii construiesc palate, fîntîni, scriu poeme, romane, inventează tot felul de minuni... fac copii... Fiecare aspiră la o diră de nemurire...
DĂDÎRLAT : Dar noi... noi, actorii, ce lăsăm ?
REGIZORUL : Întrebarea s-a mai pus. Sint exact în situația dumneavoastră. Ne străduim și noi...
DĂDÎRLAT : Prostii ! Ștefanovici a murit de inimă, pe scenă, și n-a lăsat în urma lui decît o nevastă bolnavă, trei copii și datorii.
REGIZORUL : Și niște roluri...
DĂDÎRLAT : Cine și le mai amintește, în afară de noi ?
REGIZORUL (*o stare tulbure de iritare urcă în el*) : Și ce vreți să fac eu ? Ce vreți ? Asta e meseria pe care ne-am

ales-o, noi ne-am ales-o... Dumneavoastră măcar aveți aplauze... Eu ce am ? Nici salariul nu mi l-am luat întreg, fiindcă n-am fost gata la timp cu spectacolul... Ca și cum spectacolul ăsta nu trebuia gîndit... Ca și cum Ștefanovici n-ar fi murit... și a trebuit să-l înlocuiesc... Arta nu e un simplu joc... E suferință și moarte...
DANIEL (*lui Dădîrlat*) : Are dreptate. Nu mai insistă.
SPECTATOAREA : Da, da, nu mai insistați, că provocați tot felul de discursuri. De parcă noi, ceilalți, n-am face sacrificii, n-am avea necazuri, n-am muri...
DĂDÎRLAT (*o privește cîteva secunde fix pe Spectatoare, fără să-i adreseze nici un cuvînt, apoi se întoarce spre Daniel. Sec*) : Dă-mi replica.
DANIEL (*ton de serviciu*) : Bine, divorțați și trăiți fericiți împreună. Am treabă.
DĂDÎRLAT : De unde a mai apărut și prăpăditul ăla de Albu, ca să-mi distrugă mie fericirea ? Dacă nu-l părăsește definitiv și nu se-ntoarce la mine, îl calc cu mașina, îl schilodesc. O iubesc, mă-nțelegi ? O iubesc groaznic de mult !
DANIEL : Și de ce-ai venit aici, de ce îmi spui mie toate astea ?
DĂDÎRLAT : Da' unde să mă duc ? Cui să-i spun ? O să vină la dumneata... Ți-a văzut toate piesele... Ți-a scris și scrisori, dar i le-am rupt eu. Dacă vine, gonește-o. Convinge-o să se întoarcă la mine. Ce să caute ea la Albu ? (*Bătăi în ușă. Apare Albu. Daniel îi privește pe amîndoi cu groază.*)
ALBU : Scuzați, văd că nu sinteți singur.
DĂDÎRLAT : Avem treabă.
ALBU (*îl ia deoparte pe Daniel și-i șoptește*) : Probabil, un scriitor de-al dumneavoastră. Vin eu mai tirziu. (*Iese.*)
DĂDÎRLAT : Cine-i mutra asta ? De-aici, din vilă ?
DANIEL (*mirat*) : Nu știu. Pare că mă cunoaște...
DĂDÎRLAT : Despre ce vorbeam ? A, despre Albu. Să-l ferească Dumnezeu să-mi iasă vreodată în cale ! Îl pulber !
DANIEL : Cum de-a scăpat pînă acum ?
DĂDÎRLAT : A avut baftă că nu l-am întîlnit. Eu circul numai cu mașina. (*Brusc.*) Aoleu ! Mi-am parcat mașina pe colț. Dacă mi-o bușește vreunul... Mă duc ! (*Iese. Se întoarce.*) Ești un tip simpatic. Credeam că scriitorii vorbesc numai la televizor, dar văd că dumneata stai de vorbă cu oamenii de rînd... Te pup. Dacă ai nevoie de ceva...
DANIEL : N-am.
DĂDÎRLAT (*fără să ia în seamă replica*) : ...mă ocup și-ți rezolv. Socialismul a fost inventat ca să ne meargă tuturor

- mai bine. *(Iese. Daniel pune mîna pe cutia de șah, vrea să plece, dar renunță, se trîntește pe pat. Din culise se aud îndemnuri, șoapte, strigăte. În sfîrșit, apare Regizorul.)*
- REGIZORUL : Ce faci, domnule, nu ieși ?
- DANIEL : Lasă-mă puțin, te rog. Mă simt ca într-o piesă de bulevard... cu triumphiul ăsta clasic : Andreea, Albu, Dădîrlat... Crede-mă, e o prostie !... Îmi vînd trupul și glasul, personalitatea... unui personaj pe care nu reușesc să-l înțeleg... S-a mai dus dracului o parte din mine...
- REGIZORUL : Toți ne topim în ceea ce facem, Daniel.
- DANIEL *(sare, triumfător)* : Vezi ? Mi-ai spus *Daniel* ! EU nu mai exist pentru tine decît ca personaj !
- REGIZORUL : Asta mi se pare minunat.
- DANIEL *(îțipă)* : Și ce-i dacă îți se pare minunat ? Eu mor cite puțin cu fiecare rol, cum ar spune poetul, iar voi stați pe margine și țipați : minunat ! minunat !
- REGIZORUL : În afară de tine nu țipă nimeni.
- SPECTATOAREA *(excitată)* : Lăsați-l să moară puțin și cu spectacolul ăsta.
- DANIEL : Du-te. Lasă-mă să-mi fac treaba... *(Îa cutia de șah. Regizorul dispare. Daniel ezită, apoi se îndreaptă spre ușă. În ușă apare Andreea. Daniel o privește surprins, pune cutia de șah pe masă și tace.)*
- ANDREEA : Bună seara ! Sînteți scriitorul Daniel, nu-i așa ?
- DANIEL : Ce doriți, doamnă ?
- ANDREEA : Mă cheamă Andreea.
- DANIEL *(o privește cu intensitate)* : Andreea ?
- ANDREEA : Părinții mei și-au dorit un băiat. Îl și numiseră Andrei, înainte de a mă naște. Am fost un copil nedorit. Și am rămas nedorită...
- DANIEL : Înțeleg... Mi-ați văzut toate piesele.
- ANDREEA *(încîntată)* : Știați ? Trebuie neapărat să vă vorbesc ! *(Încuie ușa.)*
- DANIEL : Veniți miine. Azi sînt ocupat. *(Descuie.)*
- ANDREEA : Cu ce ? *(Încuie din nou.)*
- DANIEL : Mă străduiam să nu scriu o piesă pe care nu vreau s-o scriu...
- ANDREEA : Tot o veți scrie.
- DANIEL : De unde știți ?
- ANDREEA : Fiindcă nimic din ceea ce trebuia să nu se scrie, n-a rămas nescris.
- DANIEL *(se îndreaptă spre ușă, o deschide, gest de invitație)* : Vă conduc.
- ANDREEA : Nu ! Mi-e frică ! Știți ce-nseamnă frica ?
- DANIEL : De cine vă este frică ?
- ANDREEA : De moarte.
- DANIEL : De frica asta nu scăpăm decît prin moarte. Ha-ha-ha !
- ANDREEA *(rîs forțat)* : Foarte inteligent ! *(Serios.)* Sînt singură, înțelegeți ? Singură.
- DANIEL : Într-o lume care se sufocă din cauza suprapopulării, nu puteți fi singură.
- ANDREEA : Ce-i pasă lumii de mine ? *(Se aud ciocănituri în ușă. Andreea se agață de Daniel, îi blochează brațele.)* Nu deschideți ! Vă implor !
- REGIZORUL *(apare deus ex machina și intervine profesional)* : Nu așa ! Nu numai frica te silește să-l îmbrățișezi ! E ceva mai mult...
- ANDREEA *(se desprinde)* : Ce, mai mult ? Am spus că mi-e frică. Deci, frica !
- REGIZORUL : Dar ai mai spus că ești singură. Deci, și *singurătatea*.
- ANDREEA : Doar nu sînt o flusturatică, să mă arunc în brațele primului bărbat care-mi iese înainte...
- REGIZORUL : El nu e „primul bărbat care-ți iese înainte”. Este *autorul* dramei tale.
- ANDREEA : Mă înnebunești cu povestea asta. Pot eu anticipa că el va fi...
- REGIZORUL : Atunci de ce-ai venit la el ? *(Intră în scenă.)* Fii atentă ! Eu sînt Daniel. Se aud bătăi în ușă. *(Se aud.)* Vino ! *(Andreea îl îmbrățișează pe Regizor.)* Mai strîns ! Mai cu disperare !
- ANDREEA *(ceva mai încet)* : De ce abuzezi ? De ce repeți mereu scena asta cu mine ? Ce vrei ? Ce mai vrei ?
- REGIZORUL *(în șoaptă, dar destul de tare)* : Nu te prosti ! Nu vreau nimic de la tine. De mult nu mai vreau nimic...
- SPECTATOAREA *(se ridică)* : Nu pricep ce rost au toate astea. Cînd devenise, în sfîrșit, mai interesant, mai palpitan, dumneavoastră întrerupeți și dați indicații. Lăsați-ne să aflăm cine bate la ușă, ce vrea, ce...
- REGIZORUL *(îținînd-o în brațe pe Andreea, se adresează Spectatoarei)* : Vedeti, asta ar fi minima rezistență. Să creăm suspansul, să vă ținem în tensiune și să vă oferim pînă la urmă dezlegarea. Noi nu vrem să realizăm o comunicare schematică. Nu urmărim să creăm spectatori schematici.
- SPECTATOAREA : Mersi de bunele intenții, dar amestecul dumneavoastră ne deranjează. Nu mai înțeleg acțiunea.
- REGIZORUL : Nu acțiunea e principalul, în teatru.
- SPECTATOAREA : N-o fi, dar lăsați-ne să alegem noi ce-i principalul și ce nu. Nu ne tot băgați pe gît teorii... Nici măcar nu-s noi. Am văzut o piesă de Pirandello care, tot așa... Noi, spectatorii...

- REGIZORUL (*intrerupe*): Nu vă supărați, dumneavoastră vorbiți în numele tuturor spectatorilor!
- SPECTATOAREA (*ezitind*): Da.
- REGIZORUL: De unde știți ce *gîndesc*, ce le *place*, ce *vor* ceilalți?
- SPECTATOAREA: *Cineva trebuie* să vorbească în numele spectatorilor.
- REGIZORUL: Și, de ce nu ne lăsați pe noi să facem acest lucru? Fiindcă și noi (*zimbește*) sintem spectatori.
- SPECTATOAREA: Bine. Nu mă amestec în artă. E meseria dumneavoastră. Dar din punct de vedere *moral*?
- REGIZORUL: Ce?
- SPECTATOAREA (*jenată, dar hotărîtă să apere principiile morale*): Îmbrățișarea asta ce rost are? Adică... eu nu înțeleg?
- REGIZORUL: Ce înțelegeți?
- SPECTATOAREA: Vi s-a spus clar: de ce *abuzati*? Ce *vreți*?
- REGIZORUL: Aici... eu...
- ANDREEA (*nu-l lasă să explice*): Nu-i nevoie să explici... (*Se răzgîndește brusc*.) Dar, dacă e nevoie, explic eu. (*Către Spectatoare*.) Dînsul a fost soțul meu. Mai doriți să aflați ceva?
- SPECTATOAREA: Îmi pare rău... Dacă știam... Oricum, însă, rămîn la părerea mea: acțiunea trebuie să *curgă*. Altfel ne zăpăcim cu toții. (*Se așază, apoi își aduce aminte de ceva, se ridică din nou*.) Am mai văzut o piesă... tot așa... a unui dramaturg autohton... Dar acolo avea rost... Era și un spectator din sală, care se amesteca în acțiune. Mă rog... era pus... adică era actor... Vreau să spun că totul are o limită.
- DANIEL: Aveți dreptate. Totul are o limită. (*Către Regizor*.) Cred că s-a înțeles. Hai să reluăm.
- REGIZORUL (*tulburat*): Să reluăm. (*Iese. Se aud bătăi în ușă*.)
- ANDREEA (*se repede la Daniel, îl îmbrățișează strîns, cu disperare, cu spaimă, cu o posibilă și anticipată propensiune erotică*): Nu deschideți! Vă implor!
- DANIEL (*o mîngîie, ca pe un copil înspăimîntat, ca s-o liniștească*): De ce vă speriați? Poate că e Vladimir... sau Teodorescu... sau doamna Trifoi...
- ANDREEA (*adăpostindu-se la pieptul lui, căutînd ocrotire*): Nu... știu precis... Vă rog din suflet!...
- DANIEL (*îi desprinde cu blîndețe brațele*): Hai, liniștiți-vă. Doar nu sînteți singură...
- (*Cineva încearcă ușa încuiată. Andreea e îngrozită. Daniel îi face semn să tacă. Pași care se îndepărtează*.)
- ANDREEA: Am văzut mașina lui Dădîrlat. A fost aici?
- DANIEL: A fost. Vă iubește.
- ANDREEA (*rîde*): Mă iubește!
- DANIEL: Iar dumneavoastră l-ați părăsit.
- ANDREEA (*falsă vinovăție*): Așa e.
- DANIEL (*se crede stăpîn pe situație*): Păi, vedeți?
- ANDREEA (*grav*): Dar dumneavoastră vedeți?
- DANIEL: Ce să văd?
- ANDREEA: Așa, în general, vedeți?
- DANIEL (*ironic*): Așa, în general, văd.
- ANDREEA (*își dezbracă fulgerător pardesiul, apoi bluza și se întoarce cu spatele*): Ce vedeți?
- DANIEL (*intrigat*): Vă rog... Ce-i asta? S-ar putea să intre cineva. (*Se postează în dreptul ușii*.) Îmbrăcați-vă imediat!
- ANDREEA (*nici nu se gîndește să se îmbrace*): Lăsați asta! Uitați-vă, domnule, ce vedeți?
- DANIEL (*se uită*): Niște dungî.
- ANDREEA: De la Dădîrlat. Cu cureaua de la pantalonii. Patru lovituri. Le-am numărat. (*Vede că Daniel a întors capul*.) Nu, nu, uitați-vă! Ce mai vedeți?
- DANIEL: Ceva... nu știu ce...
- ANDREEA: Arsuri. Tot de la Dădîrlat. Cu țigara de foi.
- DANIEL: Vă rog foarte mult să vă îmbrăcați.
- ANDREEA (*îmbrăcîndu-și bluza*): V-a spus că-mi oferea totul, nu-i așa? (*Daniel confirmă tăcut*.) Bani, casă, mașină, mobilă, haine, restaurante, casetofon... (*Daniel aprobă*.) Și lovituri de curea! Și arsuri de țigară! Și pumni în burtă! Și palme!
- DANIEL: De ce?
- ANDREEA: Ca să tac... Ca să nu spun vreodată, cuivă, de unde are tot ce are... bani, casă, mașină... cum a adunat tot ce-a adunat...
- DANIEL: Cum?
- ANDREEA: Nu vă spun. O dată am spus... De-atunci am toate astea. (*Își arată vag spatele*.) Băusem cam mult. Îmi dădea să beau, ca să ajung în starea în care se afla el... Făcea amor numai cînd era beat și voia să mă-mbete și pe mine... ca să nu-mi fie scîrbă de el...
- DANIEL: De ce nu rămîneți cu Albu?
- ANDREEA: Știți și de Albu... A fost și el? (*Daniel confirmă*.) Unde să rămîn?
- DANIEL: Cum unde? La el.
- ANDREEA: M-a dat afară.
- DANIEL: Albu?
- ANDREEA: Mașina lui de nivelat. Toată casa îi e plină numai de mașina lui de nivelat. Știți ce-nseamnă să trăiești sub același acoperiș cu o *obsezie*? Am încercat... Dar nu e om... E un fel de angrenaj al mașinii lui de

nivelat. Știi ce face noaptea? Își pune planșa aia sub pernă și doarme iepurește, cu pleoapele întredeschise... și tresare într-una... și țipă prin somn... și-și caută mereu planșa aia blestemată...

DANIEL : Se teme să nu-i fure cineva invenția.

ANDREEA : Să n-o folosească altcineva decât el. Vrea s-o pună el în practică. Să niveleze totul, absolut totul... Își cheltuiește banii pe scrisori... pe care le trimite șefilor de state din toată lumea... (*Bătăi în ușă. Vocea lui Vladimир* : „Eu sînt, Daniel“.)

DANIEL : Iartă-mă. Nu sînt singur. (*Arată spre Andreea.*)

VLADIMIR (*nu vede nimic*) : Da. Tu și un fotoliu.

DANIEL : S-au întîmplat niște lucruri ciudate, pe care n-am cum să ți le explic... (*Arată spre Andreea.*)

VLADIMIR (*zîmbește*) : Nu-i nevoie. Văd că ai căpătat un tic. Vrei să jucăm la tine? (*Se așază, pune cutia de șah pe masă, o deschide.*)

DANIEL (*privește în culise spre sufleor, apoi revine la Vladimир*) : Iartă-mă. Nu mai știu textul... De fapt... parcă nu era nici un text în scena asta... Trebuia să jucăm șah, și atît. În prezența ei (*arată spre Andreea*), fără ca tu s-o vezi...

VLADIMIR : Nu mă mai necăji... M-au distribuit în rolul ăsta idiot fiindcă n-am mai jucat nimic de un an și ceva... Pentru Julieta, nu mai am vîrsta... Pentru Ofelia, nu avem Hamlet... Și trebuie să fac prostia asta de rol... o poetă cu nume de bărbat... De ce-ți bați joc de mine? Cum am intrat eu în scenă, ai uitat textul.

DANIEL : Nu fi proastă fetițo! N-am nici un motiv să-mi bat joc de tine... Cel mult, de mine însumi... Dar mi s-au încurcat toate în cap și nu-s în stare să innod firele.

ANDREEA (*se ridică*) : Cît vorbiți voi, mă duc să-mi beau cafeaua. (*Iese.*)

VLADIMIR : Trebuie să ajung mai repede acasă. Mama e bolnavă... e singură... de ce nu-nțelegi?

DANIEL (*îi ia mîna*) : Înțeleg... înțeleg foarte bine...

VLADIMIR : Nu pot. Mi-e teamă de ridicol. Nu suport să se ridă de mine... să se birfească pe seama mea... Poate că sînt într-adevăr ridicolă, cu problemele mele de familie... Singurătatea asta a mea o plătesc cu vîrf și îndesat. Împotriva mea fac tot ceea ce fac... De ce oare sînt oamenii atît de răi?

DANIEL : Poate că nici nu sînt atît de răi. Au și ei necazuri... le e greu să le primească și pe-ale altora...

VLADIMIR (*îi ține strîns mîna lui Daniel*) : Nu-i apăra! Cine suferă nu poate să nu înțeleagă suferința altora. Am citit în o sută de cărți, mi s-a spus de o mie de ori la școală, la cursuri, că arta îi face pe oamenii mai buni. Poate că-i adevărat. Dar de ce nu-i face mai buni pe artiști? Noi trebuie să-i facem mai buni pe oameni, dar noi înșine, cum sîntem? Invidioși, egoiști, răi, meschini.

DANIEL : Nu-i chiar așa.

VLADIMIR : Ba da! Ba da! Cînd a avut mama infarctul, o colegă a noastră, în vîrstă, m-a reclamat la direcție că lipsesc de la ședința aia de analiză sau de sinteză, nu mai știu, fiindcă nu-mi pasă de teatru, fiindcă-mi disprețuiesc colegii...

DANIEL : Explicabil!

VLADIMIR : O justifici!

DANIEL : Am spus *explicabil*. Asta înseamnă ceva care poate fi explicat. Nu i-am dat dreptate.

VLADIMIR : Au ascultat-o!

DANIEL : Toți oamenii trebuie ascultați. În fond, și ea trăiește o dramă.

VLADIMIR (*cu maliție*) : Ce dramă?! A jucat tot ce-a vrut, s-au pus piese a-nume pentru ea, a huzurit în teatru...

DANIEL : A muncit, n-a huzurit.

VLADIMIR : Toți muncim, dar de ce nu-i lasă pe alții să trăiască?

DANIEL : Ce înseamnă că nu-i lasă să trăiască? Luptă și ea pentru supraviețuire. Tu nu-nțelegi ce înseamnă să îmbătrînești, să te ocolească din ce în ce mai mult rolurile... regizorii... colegii... viața...

VLADIMIR : Se poate îmbătrîni și frumos.

DANIEL : Asta o spui numai cînd ești tînăr.

VLADIMIR : De unde știi? Ai trecut tu prin asta?

DANIEL : De o mie de ori... De zece mii de ori... Am încercat rolul ăsta... și e cel mai greu rol, crede-mă. Dacă ai puțină imaginație...

VLADIMIR (*sarcastic*) : A, mă acuzi de lipsă de imaginație.

DANIEL (*obosit*) : Nici tu nu vrei să-nțelegi.

VLADIMIR : De ce? Fiindcă nu pot asocia bătrînețea de răutate, ratarea, de invidie, lipsa de talent, de agresivitate?

DANIEL : Ai spus neadevăruri în care nici tu nu crezi. Bătrînețea nu-i destul de cumplită și-așa? De ce ai nevoie de minciunile astea: ratare, răutate, lipsă de talent, invidie?...

VLADIMIR : Îți mulțumesc pentru sinceritate, prietene drag. Prin urmare,

sînt și mincinoasă... (Sec.) Ți-ai amintit textul ?

DANIEL : Ce pot face pentru tine ?

VLADIMIR (rece) : Nimic. Chiar te rog să nu faci nimic !

SPECTATOAREA : Problemele astea s-ar putea rezolva într-o ședință...

DANIEL : De obicei, problemele astea nu se prea rezolvă în ședințe.

SPECTATOAREA : Dar nici pe scenă. Stă acțiunea !

VLADIMIR : Aveți dreptate. (Se-ntoarce spre Daniel, începînd să aranjeze piesele de șah.) Hai ! (Întră doamna Trifoi.)

DOAMNA TRIFOI : Am auzit că am fost bîrfită aici, pe scenă, în fața spectatorilor. (Privire teribilă spre Vladimир.)

DANIEL : Am discutat despre viață.

DOAMNA TRIFOI : Și de ce, de cîte ori se discută „despre viață“, trebuie să intre și viața mea în discuție ?

REGIZORUL (apare) : De ce ați intrat ? Nu era rîndul dumneavoastră.

DOAMNA TRIFOI (demnă) : Tineri, eu am jucat în cariera mea roluri mari : Lady Macbeth, Cleopatra, Nina Zarecinaia, Zița, Nora...

REGIZORUL : Știm, doamnă...

DOAMNA TRIFOI : Iar acum... (lacrimi mari i se scurg pe obraz, stricîndu-i fardul) nimeni nu mă respectă... N-avînit una din colegele mai tinere, să-mi spună, măcar o dată, o vorbă bună... nu vreau să mă laude... unele nici nu m-au văzut jucînd decît în prostiile astea... dar fiindcă sînt mai bătrînă decît ele... aș putea să le ajut...

REGIZORUL : Părerea mea e că pirandellizăm prea mult.

DOAMNA TRIFOI : Voi, tinerii, vă solidarizați între voi... vă luați apărarea, unul, altuia... Pe mine toți mă urăsc... nimeni nu mă apără...

SPECTATOAREA : Nu-i adevărat ! (Iși dă seama că a fost prea dură.) Să știți că nu e chiar așa cum vă închipuiți... Toți au problemele lor, necazurile lor... unii vă respectă... vă apără...

DOAMNA TRIFOI : Mulțumesc. (Către Regizor.) Eu cînd intru ?

REGIZORUL : Vă anunțăm... S-au cam zăpăcit scenele. (O ia politicos de braț și o conduce în culise.) Fiți fără nici o grijă. Totul va fi bine... (Ies.)

VLADIMIR : La urma urmei, sîntem cu toții prea nervoși... E tensiunea prea mare. Ce faci, joci ?

DANIEL : Nu mai jucăm. Nu are nici un sens. O partidă de șah e spectaculoasă numai cînd se joacă între mari maeștri.

VLADIMIR : Ești supărat pe mine ?

DANIEL : Nu.

VLADIMIR (îi mîngîie în trecăt obrazul cu arătătorul) : Iartă-mă. (Iese. Daniel privește buimac în urma ei. Nu înțelege dacă gestul și replica au fost ale colegei sau ale personajului... Vrea să alerge după ea, dar a revenit Andreea, care s-a așezat în fotoliu.)

DANIEL : Sînteți aici ?

ANDREEA : Da.

DANIEL : Duceți-vă la soții dumneavoastră !

ANDREEA : La cine ?

DANIEL : La Albu și la Dădîrlat. Sau la unul din ei. Sau la nici unul.

ANDREEA : Nu ! Trebuie să mă ajutați !

DANIEL : Nu vă pot ajuta. E o chestiune personală a dumneavoastră. Iar eu nu mă amestec în viața intimă a oamenilor, că iau bătaie la fund.

ANDREEA : Strigați pe toate drumurile că omul trebuie să fie demn și liber, că scopul vostru e fericirea omului. Dar cînd e să ajutați un om concret, în carne și oase... nu Omul, în general, fugiți la capătul celălalt al pămîntului.

DANIEL : Nu am nici o putere, vă rog să mă credeți. Sînt și eu un biet membru al Uniunii Scriitorilor, și singurul meu drept este să aleg și să fiu ales.

ANDREEA : Literatura nu-i o putere ?

DANIEL : Dumneavoastră confundați literatura cu o condică de sugestii și reclamații. Ați greșit rău de tot adresa.

ANDREEA : Și unde să mă duc ? La cine ?

DANIEL : Aveți încredere în oameni, în societate...

ANDREEA : Oamenii ? Oamenii vor să afle cît mai multe, să comenteze, să dea sfaturi... nimeni nu face nimic pentru nimeni.

DANIEL : Societatea, stimată doamnă, se străduiește să crească oameni noi, să-i formeze, să-i educe, dar nu poate face chiar totul... e încă neputincioasă în fața structurii interne a omului, nu poate influența genetica, încă. Cu timpul...

ANDREEA (adaugă pe tonul lui) : Iar tragediile individuale... nu-i așa... vor continua să existe și în societatea viitorului...

DANIEL : Păi da, vedeți că știți ? ! Cu atîta știință de carte și vă adresați unui ageamiu ca mine ?

ANDREEA : Am citit și alte cărți. Am citit chiar o carte despre fericire. „Ce este fericirea ?“ sau așa ceva...

DANIEL : Și ?

ANDREEA : Și, nimic. Știu aproximativ ce e fericirea, dar nu sînt mai fericită.

DANIEL : Totul e să împletiți teoria cu practica.

ANDREEA : Adică să aplic în practică ideea de consens moral.

DANIEL : Ce idee ? A, da, e bună. Aplicați-o întocmai.

- ANDREEA : Și să realizez, pe baza ideilor comune și a înțelegerii reciproce, o unitate de monolit cu Dădîrlat, sau cu Albu, sau cu amîndoi.
- DANIEL : Monolit, monogam... Cum do-riți...
- ANDREEA (*simplu*) : Mă ironizați.
- DANIEL : Ați prefera să-i invit pe Albu și pe Dădîrlat la masă și să le servesc ciuperci otrăvite ?
- ANDREEA : Am venit la dumneavoastră crezînd că sînteți și om.
- DANIEL : Aha ! Și ați constatat că sînt numai și.
- ANDREEA : E tragic să descoperi că un scriitor nu poate face nimic pentru un om !... Am crezut că mă puteți ajuta...
- DANIEL : Am făcut atîtea pentru oameni că m-am ales cu nenumărate picioare în fund. Așa că m-am gîndit să mai încerc și cu altă specie. (*Începe să strîngă piesele de șah și să le pună în cutie.*)
- ANDREEA (*cu înfîntă tristețe*) : Păcat ! Ați fi putut scrie o piesă bună... (*Bă-tăii în ușă. Andreea se aruncă în fotoliu și-și trage fața de masă peste ea. Daniel deschide. Intră Dădîrlat.*)
- DĂDÎRLAT : M-am întors ca să te atenționez...
- DANIEL : Să mă atenționezi ?
- DĂDÎRLAT : Dacă încerci să mă torni, în presă sau undeva, lasă că nu recunosc nimic, dar ai să ai de-a face cu mine. Și nu te sfătuiesc.
- DANIEL : Nici nu doresc.
- DĂDÎRLAT : Nu, că dacă te porți frumos și mă ajuți, aranjez eu. Cît câștigi pe lună ?
- DANIEL : Cît să-mi pot vedea de treburi mele.
- DĂDÎRLAT : Nu-i bine. Trebuie să câștigi mai mult. Asta e scopul nostru. Să ne ridicăm mereu nivelul de trai și calitatea vieții. Îți pot asigura, pen-tru început, patru-cinci mii pe lună. Îți convine ?
- DANIEL : Și ce trebuie să fac ? Să-ți spăl mașina ?
- DĂDÎRLAT : Nu trebuie să faci nimic. Mă ajuți să-mi recapăt nevasta și pe urmă îți merge leafa. Dacă mai am nevoie, mai apelez.
- DANIEL : Aha ! Îmi asiguri un fel de sinecură, în schimbul căreia eu îți asigur fericirea familială.
- DĂDÎRLAT (*ride satisfăcut*) : Exact ! (*Îl împinge, obligîndu-l să se așeze pe scaun.*) Dumneata crezi că eu trăiesc din salariu ?
- DANIEL : Nu cred.
- DĂDÎRLAT : Oamenii nu se nasc egali. Unul e mai deștept, altul — mai prost. Unul — mai cu inițiativă, altul — mai blegos. Așa-i natura. Nejustă. Neechitabilă. Așa o să fie cît lumea. Proștii
- o să trăiască din ce li se dă, deștep-ții — din ce iau ei.
- DANIEL : În cazul ăsta, eu sînt deștept.
- DĂDÎRLAT : Bravo ! Așa te vreau.
- DANIEL : Adică, trăiesc din ce iau eu, nu din ce-mi dai dumneata.
- DĂDÎRLAT (*perplex*) : De ce mă interpretezi ? Hai, ajută-mă s-o aduc înapoi pe Andreea !
- DANIEL : De ce eu ?
- DĂDÎRLAT : A zis că vine la dumneata. Ești scriitorul ei preferat. Ți-a văzut toate piesele. Am încredere în dum-neata.
- DANIEL : Asta-i foarte îmbucurător, dar nu pot scrie o piesă în acest scop.
- DĂDÎRLAT : De ce ? Ți-o plătesc. Mai mult decît dau ăia de la teatru. Dublu ! Te rog din suflet ! Să nu crezi că duc lipsă de femei. Dacă ai bani, ai și femeii. Dar pe ea o iubesc. De cînd m-a părăsit, viața mea nu mai are nici un rost. Pentru cine adun eu tot ce adun ? Pentru cine risc eu ? Pentru cine mă zbat ? O iubesc, domnule !
- DANIEL : O iubești și o respecti.
- DĂDÎRLAT : Da.
- DANIEL : Și te porți frumos cu ea.
- DĂDÎRLAT : Ca cu o prințesă. N-am atins-o nici cu o floare.
- DANIEL : Nici cu cureaua...
- DĂDÎRLAT (*fioros*) : Glumești ? Pe Andreea ? ! Nici nu port curea. Port bretele. De la armată nu mai port curea. (*Își arată bretelele.*)
- DANIEL : Nici cu țigara...
- DĂDÎRLAT : Nu fumez. N-am fumat niciodată.
- DANIEL (*derutat*) : Omul e dator să-și caute singur fericirea.
- DĂDÎRLAT (*cade în genunchi*) : Ajută-mă ! Te rog în genunchi să mă ajuți ! Sînt un om singur. Ea e bucuria vieții mele. Alta nu am. Îmi dau foc la casă și la mașină. O omor, și pe urmă mă sinucid.
- DANIEL (*îl bate pe umăr*) : Ridică-te.
- DĂDÎRLAT : Dacă e problema de bani, nu mă uit. Dau oricît. Dar ce poți face cu banii, cînd e vorba de sufletul omului ?
- DANIEL (*îl saltă cu forța*) : Ia-ți Ope-lul, du-te acasă și-om vedea.
- DĂDÎRLAT : Ești salvatorul meu ! (*Îi pupă mîna, pe care Daniel și-o șterge apoi, discret, pe fundul pantalonilor. Daniel îl împinge spre ușă. Dădîrlat remarcă deodată prezența bizară din fotoliu.*) Ce ai acolo ?
- DANIEL (*urmărindu-i privirea ; cu can-doare*) : Unde ?
- DĂDÎRLAT : În fotoliu.
- DANIEL : O masă. Nu vezi că are și față de masă ?
- DĂDÎRLAT : O masă, într-un fotoliu ? ! ?
- DANIEL : Dacă era invers, ți se părea normal ?

DĂDÎRLAT : Are o formă... așa...

DANIEL : Forma îmbracă conținutul, precum coaja, fructul.

DĂDÎRLAT (*eludează latura teoretică*) :

Ce fel de masă ? Aș putea s-o văd ?

DANIEL : Nu-i de vânzare. (*Îi barează drumul.*)

DĂDÎRLAT : De stejar ?

DANIEL : De salcie plîngătoare.

DĂDÎRLAT : Sculptată ?

DANIEL : Brodată.

DĂDÎRLAT (*ride*) : Bună !

DANIEL : Bună, rea, treaba mea.

DĂDÎRLAT (*obsedat*) : Aș jura că-i un om... Nu, nu un om. O femeie.

DANIEL (*împingîndu-l spre ieșire*) : Să nu juri niciodată. Poți lua încă cinci ani. (*Dădîrlat iese nedumerit. Daniel încuie ușa, apoi se îndreaptă spre Andreea, care s-a eliberat de fața de masă.*) Ați văzut... vreau să spun, ați auzit cît de mult vă iubește. Duceți-vă la el și trăiți fericiți pînă la adînci bătrîneți, dacă scapă și nu trebuie să-i duceți mîncărică la închisorică.

ANDREEA (*tremurînd*) : Mă alungați ?

DANIEL : Vă sfătuiesc de bine și la vară cald.

ANDREEA : Nu aveți nimic sfînt.

DANIEL : Zestrea spirituală. (*Bătaii în ușa.*) Prefaceți-vă în masă, că s-a întors zmeul. (*Andreea se acoperă. Daniel deschide ușa. Intră Dădîrlat.*)

DĂDÎRLAT (*din ușa*) : Domnule, oi fi dumneata scriitor de piese, dar cu mine să nu faci teatru ! (*Dur, arătînd spre fotoliu.*) Ce ai acolo ?

DANIEL : Ce ți-am spus.

DĂDÎRLAT : Ce mi-ai spus, să-i spui lui mutu' ! (*Se duce direct la fotoliu, Daniel vrea să intervină, dar e dat cu violență la o parte. Dădîrlat ridică fața de masă și rămîne interzis.*) Ce-i cu tine aici ?

ANDREEA : N-ai venit după mine ?

DĂDÎRLAT (*confuz*) : Ba da... adică da.

ANDREEA : Iată-mă-s.

DĂDÎRLAT (*și-a regăsit calmul*) : Vă ucid pe amîndoi.

DANIEL : Dar eu ce vină am ?

DĂDÎRLAT (*nici nu-l ia în seamă*) : Pînă și c-un scriitor m-ai înșelat ! (*Implo-rare.*) Hai acasă ! Lasă, că pe scriitor îl fac eu praf...

DANIEL (*bravează*) : Mare lucru, să faci praf un scriitor !

DĂDÎRLAT (*pare că abia acum îl observă*) : Să nu crezi că mă impresionezi cu piesele dumitale ! Dacă vreau, cumpăr zece ca dumneata !

DANIEL (*se dă mare*) : Cînd om fi de vânzare.

DĂDÎRLAT (*expert*) : Totul e de vânzare. (*Scoate un teanc de sute și le pune pe masă.*) Ia-i și dă-mi nevasta !

DANIEL : Ia-ți nevasta și banii.

ANDREEA : Bișnițari dezgustători !

DĂDÎRLAT (*pune banii în buzunar*) : Gata ! Hai acasă, că mă enervez ! (*O apucă hotărît de braț și o trage spre ușa.*)

ANDREEA (*îl privește disperată pe Daniel*) : Nu ! (*Acesta vrea să scape din încurcătură, și într-adevăr scapă, căci bate cineva la ușă ; Daniel deschide. E Albu. Daniel îi obturează vederea cu trupul său.*)

ALBU : O caut pe soția mea. Vreau s-o aduc înapoi în căsuța noastră.

DANIEL : Ca s-o strivești cu mașina dumitale de nivelat orice ?

DĂDÎRLAT : Ie-te-te ! Asta-i Albu !

ALBU : Mașina nu există. E numai o idee. Dacă nu se-ntoarce la mine, nu mai am nici un rost. Pentru ea muncesc zi și noapte. Ei i-o dedic. Convingeți-o să se-ntoarcă la căsuța noastră. Am o căsuță cu terasă, patru camere, grădină cu trandafiri... cu prid... (*Privește pe lîngă Daniel și o descoperă stupefiat pe Andreea.*) Erai aici ? !

ANDREEA : Eram.

ALBU : Te rog eu să te-ntorci la căsuța noastră. Uite, și domnul scriitor o să te-ajute să faci primul pas...

DANIEL : Nu mai ajut pe nimeni. Am mai ajutat pe unul să facă primul pas în literatură, și după ce l-a făcut mă-njură prin toate circiumile.

ALBU (*o ține una și bună*) : Scriitorii trebuie să-i ajute pe oameni să fie fericiți.

DANIEL : Și ce mai trebuie să facă scriitorii, în beneficiul umanității ?

ALBU : Totul. Asta e menirea lor.

DANIEL : După părerea dumitale, există vreo diferență între un roman și o mașină de spălat rufe ?

ALBU : Mai întii, de preț.

DANIEL : Dar între o simfonie și mașina dumitale de nivelat ? (*Albu nu știe.*) Nu știi ? (*Albu tace.*) Simfonia nu folosește la nimic, fiindcă nu nivelează.

ALBU (*scîncînd*) : Eu o vreau pe soția mea !

ANDREEA : Spune-le să plece !

DĂDÎRLAT : Dar de ce nu-l lași să intre ?

ALBU (*intră ; lui Dădîrlat*) : Poate mă ajutați dumneavoastră...

DĂDÎRLAT : Sigur că te-ajut. Vino mai aproape ! (*Albu se apropie.*)

DANIEL (*presimte furtuni*) : Ajutați-vă cît vreți, dar nu în casa mea !

DĂDÎRLAT : Nu vrei să ieșim puțin în stradă ? E întuneric, lume puțină, discutăm numai între patru ochi, îmi spui ce ai pe suflet, eu te-nvăț minte... (*Îl ia pe după umeri și-l trage spre ușa.*)

ALBU : Știam eu că se va găsi un suflet bun...

DĂDIRLAT (ieșind cu Albu): Ce naiba, avem doar același scop... Iar scopul scuză mijloacele... (Ies.)

ANDREEA: Au să se bată!

DANIEL: Învingătorul va obține mina frumoasei prințese.

ANDREEA: Sînteți cinic.

DANIEL: Mai curînd realist.

ANDREEA: E îngrozitor! (Își acoperă ochii cu palmele.)

DANIEL: Mai cutezați să mă priviți în ochi?

ANDREEA (privindu-l în ochi): Da.

DANIEL: După ce-ați umplut casa asta cu minciuni și cu soți de-ai dumneavoastră?

ANDREEA: Nu sînt soții mei. V-am mai spus. Iar minciunile sînt ale lor.

DANIEL: O, da, cu urme de țigări și curele, de garsonieră de trei pe patru...

ANDREEA: Fiindcă dumneavoastră, ca bărbat, îi credeți pe ei, și nu pe mine. Fiindcă, în fond, și dumneavoastră mințiți.

DANIEL (surpriză): Ho-pa!

ANDREEA: Ați umplut scenele cu minciuni despre fericire și înțelegere, despre frumusețea vieții și a oamenilor, despre dragoste și prietenie. De ce nu-i arătați pe oameni așa cum sînt ei: răi, egoiști, cinici, blazați, prefăcuți, mincinoși? Ca-n viață.

DANIEL: În teatru — ca-n viață — sînt tot felul de oameni, și buni și răi. Mai mult: fiecare om poate fi și bun și rău. Altfel am arăta ca după trecerea mașinii de nivelat a lui Albu. Dar dragostea, și frumusețea, și adevărul există, oricît de curios vi s-ar părea. Cercetați-vă sufletul și veți descoperi...

ANDREEA: În sufletul meu e pustiu ca după un uragan. Sînt numai ruine. N-a mai rămas loc decît pentru spaimă, ură...

DANIEL: Atunci sînteți pierdută.

ANDREEA: ...și moarte. Dar dumneavoastră nu vă pasă de moartea mea.

DANIEL: Mii de oameni mor zilnic în lume...

ANDREEA: Dar nu toți v-au cerut ajutorul.

DANIEL (exasperat): Nu pot rezolva triunghiul ăsta al vostru, așa cum nu pot rezolva nici triunghiul Bermudelor. Am fost slab la trigonometrie și geometrie. Sînt un biet scriitor, care nici măcar nu mai are inspirație... Pe mine cine mă ajută?

ANDREEA (cu privirea în pămînt): Înțeleg. Fiecare cu sine și pentru sine. La urma urmei, de ce am venit aici? Fiindcă ați scris niște piese despre fericire? Trebuia să mă aștept la asta. Teatrul nu e viață.

DANIEL: Dar ce e?

ANDREEA: Convenție... metaforă... habar n-am. Iar eu vă cer să vă amestecați în viață... (Zîmbet trist.) Iertați-mă. (Îl sărută fulgerător pe obraz și se așază în fotoliu.)

DANIEL (își apasă obrazul cu degetele, ca și cum ar vrea să verifice materialitatea sărutului, apoi, cu pași nesiguri, se îndreaptă spre masa de lucru, se așază în fața mașinii de scris, ridică mina, ca să bată primele litere, cînd se aud ciocănituri în ușă. Daniel se adresează Regizorului.) Nu vrei să vii puțin? (Regizorul apare.) Crezi că în felul ăsta o putem ține la infinit? (Regizorul, răbdător, așteaptă explicația.) Mereu intră și iese cineva, e un du-te-vino perpetuu... Dacă asta se numește acțiune, dramaturgie, teatru, atunci eu mă fac aprod la tribunal!

REGIZORUL: În casa unui scriitor așa este... așa trebuie să fie... un du-te-vino permanent... Intră și ies personaje, viitoare personaje... personaje viabile, personaje ratate... Casa lui e o lume!

DANIEL: Dar nu se petrece nimic...

Discutăm... discutăm la nesfîrșit...

SPECTATOAREA: Asta așa e.

DANIEL: Teatrul e acțiune. Se știe.

REGIZORUL: Da, dar acțiunea nu e numai dinamică exterioară. Și într-o celulă e acțiune. Și într-un atom e acțiune... Nu se vede cu ochiul liber... omul are și el părțile sale invizibile cu ochiul liber... Omul e și el o celulă... Teatrul se ocupă și de acțiunile care, în aparență, nu există.

SPECTATOAREA: N-am nimic împotriva să fie ascunse, dar să le simțim!

(Bătăi în ușă din nou. Regizorul se retrace. Intră Vladimir.)

VLADIMIR: Trebuie să-nțeleg că nu ai chef să joci șah...

DANIEL: Cînd nu pot lucra, nu pot nici juca șah. Viața mea e compusă din linii paralele. Dacă se întrerupe una, se blochează și celelalte.

VLADIMIR: Bănuiesc că și dragostea e la tine o linie paralelă.

DANIEL: E ușor să rizi...

VLADIMIR: Nu rid. Te compătimesc. (Vrea să se așeze în fotoliu, unde e Andreea.)

DANIEL: Nu, nu acolo! (Vladimir ridică din umeri și renunță.) De ce nu pot scrie cum vreau?

VLADIMIR: Cine te împiedică?

DANIEL: Eu.

VLADIMIR: Te referi la autocenzură?

DANIEL: Mă refer la mine. Eu sînt cel mai înverșunat dușman al meu.

VLADIMIR: Asta ai citit-o undeva.

DANIEL: Poate. Ori de cîte ori mă străduiesc să scriu ceva adevărat, iese fals.

VLADIMIR : Nu ești tu de vină.
 ANDREEA : Ba tu ești de vină!
 DANIEL (*o privește fugăr, apoi prinde
 mîinile lui Vladimir și le strînge cu
 desperare*) : Dar am talent, Vladimir,
 te rog să mă crezi !
 VLADIMIR : Te cred. Doar n-o să te
 apuci să strigi că ai talent dacă n-ai
 avea.
 DANIEL : Ba da. Toți strigă. Dar eu
 chiar am !
 VLADIMIR (*iși retrage delicat mîinile*) :
 Hai să-ți citească ceva. (*Scoate din bu-
 zunar o foaie de caiet și citește.*)

Totul trebuie despîicat în două
 cu sabia,
 ca pruncul oferit pe tavă
 neînțeleptului rege
 Solomon :
 deoparte focul,
 de partea cealaltă gheața,
 deoparte dragostea,
 de partea cealaltă scîrba,
 deoparte rațiunea,
 de partea cealaltă animalul,
 deoparte adevărul,
 de partea cealaltă nimic.
 Iar tu
 (fiindcă și tu ești un întreg
 ce trebuie despîicat)
 vei fi
 exact
 la
 mijloc.

DANIEL (*după o scurtă pauză*) : Și ?
 VLADIMIR : Și... nimic. Asta e.
 DANIEL : Adică ce e asta care e ?
 VLADIMIR : Versuri.
 DANIEL : Sînt scrise prea din cap. (*Pre-
 cizează.*) Pentru o femeie.
 VLADIMIR : Și după părerea voastră, fe-
 meile din ce ar trebui să scrie ? (*Dani-
 el ridică din umeri. Vladimir îl pri-
 vește lung.*) Daniel, cu toate că nu-mi
 iubești poezia, eu te iubesc.
 DANIEL (*interzis*) : Asta ce mai e ?
 VLADIMIR : Nu știu.
 DANIEL (*ca și cum ar fi descoperit că
 ea e bolnavă*) : Ce-i cu tine ? (*Se apro-
 pie, dar ea se retrage, pas cu pas,
 spre ușă.*)
 VLADIMIR (*alb*) : Nimic. Doar că-mi
 vine să urlu. (*Iese. Apare Regizorul.*)
 REGIZORUL (*o aduce înapoi pe Vladi-
 mir*) : Ai înnebunit ? Cînd am repetat
 noi scena asta ?
 VLADIMIR (*cu privirile în pămînt*) : Per-
 sonajul e prea fad. Am încercat să-i
 dau ceva...
 REGIZORUL : E incredibil ! Tu trebuie
 să fii uscată, rece, defeminizată, scrii
 o poezie cerebrală, conceptuală... Ce
 naiba îți dai poalele peste cap ?
 VLADIMIR : Expresia mi se pare nepo-
 trivită.

REGIZORUL : Dar ceea ce faci tu e po-
 trivit ?
 VLADIMIR : Potrivit cu ce ?
 REGIZORUL : Cu piesa.
 VLADIMIR : În piesă nu exist. Iar eu
 vreau să exist !
 REGIZORUL : Și altfel nu poți să existi ?
 VLADIMIR : Dacă dragoste nu e, nimic
 nu e. Am citit asta într-o carte.
 REGIZORUL : Și trebuie să bagi drago-
 stea din cărți ?
 VLADIMIR (*sec*) : Din mine.
 REGIZORUL (*o privește, îl privește pe
 Daniel, cîteva secunde tace, apoi*) : În-
 țeleg. (*Blînd.*) Dar nu se potrivește
 personajului...
 SPECTATOAREA : De ce ? Nu vă supă-
 rați că intervin iar. De ce nu se po-
 trivește ? De ce nu lăsați oamenii să
 iubească ? Dumnezeuastră sînteți chiar
 atît de uscat ? Dacă suferiți, trebuie
 să suferi și alții ?
 REGIZORUL (*indignat*) : Bine, dar în-
 treceți orice măsură ! Eu...
 SPECTATOAREA (*taie*) : Eu v-aș ruga să
 nu stricați piesa.
 REGIZORUL : Ceea ce ați văzut era în
 afara piesei.
 SPECTATOAREA : Și ce-i cu asta ? Mie
 mi-a plăcut. E mai frumos așa.
 REGIZORUL : Nu tot ce e frumos e și
 util. (*Iese.*)
 SPECTATOAREA : Dragostea e și fru-
 moasă, și utilă. (*Rîsete, cel puțin pe
 scenă.*) De ce rîdeți ? (*Către sală.*) Cum
 ar fi lumea fără dragoste ? (*Pauză.*)
 Poate că nici n-ar fi.
 VLADIMIR : Ce părere ai de lecția pe
 care am primit-o ?
 DANIEL (*nu înțelege*) : Ce lecție ? De la
 cine ?
 VLADIMIR : De la regizorul nostru.
 DANIEL (*ezitînd îndelung*) : Cred că...
 de fapt... are dreptate. (*Se grăbește să
 precizeze.*) Ai avut o tendință centri-
 fugă...
 VLADIMIR (*ochi mari*) : Centrifugă ?
 DANIEL : În raport cu personajul... (*Vla-
 dimir vrea să riposteze, dar Daniel o
 prinde de mîini și-i spune repede, ca
 să nu poată fi întrerupt.*) Tu ești rece,
 rațională, semeni cu poezia pe care o
 scrii, ai un fel de frigiditate... intelec-
 tuală, bineînțeles... nu aderi la cei din
 jur... Scrii o poezie care te reprezintă
 doar pe tine în raport cu tine...
 VLADIMIR (*cu blîndețe, spre surprinde-
 rea lui Daniel, care se aștepta la o
 ripostă vehementă*) : De unde știi ?
 DANIEL (*încurcat*) : Păi... rolul... tipul de
 poezie... totul conduce spre...
 VLADIMIR (*cu aceeași blîndețe*) : Te-am
 întreat de unde știi cum sînt eu în
 realitate. Adică, personajul meu. Pe
 scenă pot să-mi arăt doar o față, o
 latură... la urma urmei, rolul e prost
 scris... fiindcă așa cum e scris el, nu

e nimeni. Nu există oameni atât de uscați pe dinăuntru, oameni care să nu simtă nimic... Iar poezia nu se poate face doar cu mintea... (*Treptat reintră în rol.*) Înțelegi, Daniel? Nici tu nu-ți scrii piesele numai cu mintea. Pui și ceva din tine în els, nu?

DANIEL (*intrigat*): De ce nu mă previi când începi să spui *textul*? (*Privire spre suflor, apoi spune și el textul.*) Vezi, Vladimir, tocmai asta e problema. *Trebuie* să pun și ceva din mine. Altfel nu se poate. Altfel nu te crede nimeni. Altfel iese moartă. (*Bătăi în ușă. Intră, fără să fie poftit, Teodorescu. Are o revistă în mână.*) Dă-mi voie să-ți prezint pe... (*Gest spre Andreea.*)

TEODORESCU (*o descoperă pe Vladimir*): Ne cunoaștem. Tocmai citisem aici (*arată revista*) o poezie a dumneavoastră... (*Deschide revista, arată cu palma poezia.*) Ați putea să-mi explicați despre ce e vorba?

VLADIMIR (*sec*): Nu.

TEODORESCU: Știu, știu... asta e datoria criticilor...

VLADIMIR: Nu e datoria nimănui.

TEODORESCU: Totuși... poezia îmi trezește oarecari nedumeriri...

DANIEL: Asta e bine. Dacă îți trezește ceva, e bine. Rău era dacă te lăsa așa cum ești.

TEODORESCU (*serios*): Nu, nu, eu nu glumesc. Fii atent, poate-mi explici dumneata. (*Citește ca pe o proză.*) „Maeștrii mei. Maeștrul meu de lumină m-a sfătuit să-mi aleg o noapte întunecoasă, fără lună, fără stele, fără becuri, maeștrul meu de sunet mi-a sugerat să mă scufund cât mai adânc în apa mării, dacă se poate pe timp de furtună, de uragan, de taifun, maeștrul meu de ceremonii m-a povățuit să-mi pun rochia neagră de seară, pantofii de lac și șalul alb de mătase, acesta din urmă de preferință în gură. În aceste condiții, mi-au spus, în unanimitate, maeștrii mei, voi putea să urlu.“ Ce zici?

DANIEL (*o privește pe Vladimir, apoi pe Teodorescu; zîmbește*): Eu zic că e bine.

TEODORESCU: Ce e bine? Adică ce vrea să spună? (*Către Vladimir.*) Faceți cumva aluzie la...

VLADIMIR (*întrerupe*): Nu fac aluzie la nimic și, în general, nu fac aluzii. Ceea ce am de spus, spun direct.

TEODORESCU (*nu se lasă*): Trebuie să înțeleg că...

VLADIMIR: Nu trebuie să-nțelegeți nimic, dacă n-ați înțeles.

TEODORESCU: Ba am înțeles.

VLADIMIR: Atunci, ce mai vreți?

TEODORESCU: Mă interesează punctul de vedere.

VLADIMIR: Poezia are punct de fierbere. Sau punct de răcire. Nu punct de vedere.

TEODORESCU (*insistă*): Eu personal am înțeles că, în ciuda dezinvolturii pe care o ațișati, aveți o fire timidă. Sinteți o inhibată, o refulată, o...

VLADIMIR: Nici eu nu știu cum sint.

TEODORESCU: Când scrieți, vă gândiți la un poet anume... la o modalitate... sau căutați să fiți cât mai originală?

DANIEL: Întrebarea mi se pare stupidă.

TEODORESCU: Atunci, s-o luăm altfel.

VLADIMIR: Ba să n-o luăm în nici un fel. Dacă nu v-a plăcut poezia, scrieți, spuneți-vă părerea în presă, trimiteți o notă, o scrisoare deschisă...

TEODORESCU: Mi-a plăcut. De ce să nu-mi placă? Vreau doar să descopăr resorturile intime ale creației.

VLADIMIR: Fără ajutorul meu.

TEODORESCU (*trist*): Nimeni nu mă ajută... Nimeni nu vrea să-mi dezvăluie nimic! Cum o să-mi elaborez eu lucrarea de doctorat în condițiile astea? (*Lui Vladimir.*) Lucrez la o dizertație despre cunoașterea prin literatură... Contactul cu scriitorii e vital pentru mine...

VLADIMIR (*cu milă*): Vă înțeleg și vă compătimesc. Cel mai bun contact cu scriitorii e prin ceea ce scriu ei, nu prin ceea ce spun. Mai ales că li se-nțimplă unor scriitori ca una să spună și alta să scrie.

(*Teodorescu se așază pe marginea fotoliului în care șade Andreea.*)

DANIEL (*alarmat*): Ce faci, domnule? Nu se poate!

(*Teodorescu sare ca ars. Intră doamna Trifoi.*)

DOAMNA TRIFOI: Domnu' Teodorescu, vă caut peste tot ca o disperată. Păi mi-ați promis să-mi vorbiți despre artă? De ce fugiți de mine?

TEODORESCU (*agasant*): Credeam că n-o să mă găsiți...

DOAMNA TRIFOI: Și-n gaură de șarpe vă găseam! (*Dulce.*) Să-i lăsăm pe acești doi tineri să-și trăiască viața... Nu-ți dai seama că între ei s-a înfiripat o frumoasă poveste de dragoste?

DANIEL: Doamnă Trifoi, vă rog să vă rezumați la atribuțiile dumneavoastră... cazare și masă... și să nu mai emiteți ipoteze de viață...

DOAMNA TRIFOI: Dar nu-i nici o rușine, dragii mei. (*Lui Teodorescu.*) Uită-te și dumneata (*arată spre Vladimir*) cum îi strălucesc ochii, cât de frumoasă o face dragostea! Parcă are febră.

TEODORESCU : E febră intelectuală !
 DOAMNA TRIFOI (*dispreț*) : Febră intelectuală !!! (O îmbrățișează pe Vladimir, o mângâie.) Să nu te ascunzi niciodată când iubesti. (*Căldura din vocea ei îl scoate din birlog pe Regizor.*)
 REGIZORUL : Doamnă, exagerați... Textul trebuie aruncat așa, din virful buzelor... Nu vă pasă de dragostea lor... Pe dumneavoastră vă interesează *nu-mai* discuția aceea despre artă, cu Teodorescu. Atît !
 DOAMNA TRIFOI : De ce *atit* ? În ea (*continuă s-o țină îmbrățișată pe Vladimir*) văd tinerețea mea... așa arătam și eu cînd eram îndrăgostită...
 REGIZORUL (*sicîit*) : Dar asta e o chestiune particulară, a dumneavoastră... nu face parte din personaj... În culise vă puteți depăna toate amintirile din tinerețe...
 DOAMNA TRIFOI (*aspru*) : Cui ? Cine mă ascultă ?
 VLADIMIR (*încet, către Daniel*) : O fi ipocrită ?
 DANIEL (*plin de înțelegere*) : E sinceră.
 DOAMNA TRIFOI (*lui Vladimir*) : Iartă-mă pentru povestea aia... Știu că m-am înrăit...
 VLADIMIR (*fără ură*) : Dar ce rău v-am făcut eu ?
 DOAMNA TRIFOI : Nu mi-ai spus niciodată că vrei să stai de vorbă cu mine... Ții minte cînd te-am invitat să bei o cafea cu mine la bufet, și mi-ai spus că te grăbești, că ai treabă ? N-ai venit niciodată să-mi spui un cuvînt bun... după vreo premieră... N-am nevoie de flori... Un cuvînt...
 VLADIMIR : Eu vă admir... dar *nu pot...* credeți-mă... nu pot ! Și *nu știu*, nu știu să fac complimente, să aduc laude, să... Am fotografiile dumneavoastră din toate spectacolele.
 DOAMNA TRIFOI (*lacrimi*) : Cît de proastă sînt ! Iertați-mă ! (*Iese din scenă.*)
 DANIEL (*Regizorului*) : Uite ce-ai făcut !
 REGIZORUL : Eu ?
 ANDREEA : De ce n-o lași să joace cum vrea ea ?
 SPECTATOAREA : Chiar așa ! Are mai multă experiență decît dumneavoastră.
 REGIZORUL : În teatru nu contează numai experiența. N-o să facem teatru ca pe vremea lui Matei Millo...
 SPECTATOAREA : Să știți că eu pînă acum n-am văzut regizori de teatru... decît în poze... Ei, aflați că sinteți o specie foarte antipatică.
 REGIZORUL : Vă mulțumesc în numele speciei. Dumneavoastră, în schimb, nu ca specie, ca persoană, sinteți foarte simpatică. Și ați fi și mai simpatică, dacă ne-ați lăsa să ne vedem de treabă.
 SPECTATOAREA (*o întoarce cum îi con-*

vine) : Nu știu cine nu-i lasă pe oamenii aia să-și vadă de treabă... (*Cere, mut, acordul sălii, apoi se așază.*)
 TEODORESCU : Și-acum, ce facem ? N-o mai aduci atît de ușor în scenă. (*Arată în direcția în care a ieșit doamna Trifoi.*)
 REGIZORUL (*ia un text, cercetează*) : Se poate sări peste ce urmează... Nu-i important... Și devenise cam sentimentaloid... totul.
 VLADIMIR : Cum apare puțină căldură omenească, gata, „sentimentaloid“ ! Sîntem manechine ? Ce sîntem ?
 REGIZORUL : Parcă am discutat o dată chestiunea asta. Iar ne-ntoarcem ? Ieșiți din scenă ! (*Teodorescu și Vladimir ies nedumeriți.*) Hai, în pat ! Nu, stinge mai întîi lumina și aprinde veioza. (*Daniel se execută, dar nu și electricienii. Regizorul țipă către electricienii.*) Hei, nu se-aude ? ! Ați adormit ? Rămîne numai proiectorul patru !

(*În sfîrșit, luminile se sting, Regizorul iese. Daniel se trîntește, îmbrăcat, pe pat.*)

DANIEL (*pe pat*) : Ciudată poezie ! (*Iși amîntește.*) „În aceste condiții, mi-au spus în unanimitate maestrul meu, voi putea să urlu...” (*Iși înalță picioarele și stă vertical, sprijinit în mîini și în cap.*) E de-ajuns să stai strîmb, ca să judeci drept. N-am voință, n-am curaj, n-am forță, n-am talent ! Ce simplu e totul ! (*Andreea ia revista lăsată de Teodorescu, deschisă la pagina cu poezia lui Vladimir, se apropie de veioză, citește.*)

ANDREEA : „Maestru meu de lumini m-a sfătuit...”
 DANIEL (*revine în poziția orizontală, se sprijină în coate*) : Ce mai vrei ?
 ANDREEA : Poeta asta aiurită e îndrăgostită de tine.
 DANIEL : Prostii ! E revista lui Teodorescu... Epistemologul... un prostănac care-și bagă nasul în oalele scriitorilor.
 ANDREEA : Nu vorbeam de revistă, și nici de Teodorescu... Vorbeam de Vladimir... Cine-i A. D. ?
 DANIEL (*nu pricepe*) : Cine-i ?
 ANDREEA : Sînt inițialele tale. (*Citește.*) „Maestrii mei”. „Lui A. D.”.
 DANIEL (*sare din pat, îi smulge revista din mînă și citește, apoi*) : Ar putea fi oricare altul...
 ANDREEA : Un bărbat trebuie să spună întotdeauna : „Aș putea fi eu acela !”
 DANIEL (*iritat*) : Dă-mi și lecții ! De ce te-ai întors ?
 ANDREEA : Ești autorul meu. Am oarecari drepturi asupra ta...
 DANIEL (*amar*) : O, firește ! Toți aveți drepturi asupra mea ! Doamna Trifoi

să-mi scoțească prin hîrtii, Teodorescu să-mi scoțească prin biografie, Vladimir să-mi publice inițialele, iar voi, ăștia, să mă asaltați cu tot felul de fleacuri.

ANDREEA : Fleacuri, Daniel ? Dar tu despre ce scrii în piesele tale ?

DANIEL : Nu mai știu. Oricum, n-am să scriu niciodată timpenia asta cu o femeie care fuge de la doi bărbați fiindcă se plictisește... Există probleme mai mari.

ANDREEA : Și, de problemele mici, cine se ocupă ?

DANIEL : Pentru probleme mici se găsește destui scriitori mici.

ANDREEA : Ai dreptate. Și ies scrieri mici.

DANIEL (*vine în fața ei*) : Andreea, niciodată nu va ieși o piesă cît de cît serioasă din triunghiul ăsta nenorocit al vostru ! Îți jur !

ANDREEA : Nici dacă aș muri ?

DANIEL (*ride*) : De ce să mori ? Oamenii pot muri cînd nu sînt iubiți. Dar tu, care ești iubită de doi bărbați, de ce să mori ? Hai, fii serioasă !

ANDREEA : Bine. Am să fiu serioasă. Și, pe urmă, ce am să fac ?

DANIEL : Dacă nu vrei să te-ntorci la nici unul din ei, și îmi dau seama că nu vrei, pleacă din orașul ăsta, angajează-te undeva, muncește, trăiește din munca ta, îndrăgostește-te de cine-ți place, iubește, întemeiază-ți o familie, fă copii și nu mai bovariza atît... că nu se potrivește cu epoca. Vrem ca oamenii să fie fericiți, și oamenii trebuie să fie fericiți, de aceea și-au smuls privirile din pămînt și și le-au înălțat spre cer... Dar, dacă-ți cauți singură nefericirea... n-ai să...

ANDREEA (*aplauză*) : Frumos ! Foarte frumos ! Și *just* ! (*Pauză*.) Să plec din oraș. *Unde* ? Nu am pe nimeni, nicăieri. Părinții mei sînt pensionari... Nu mă pot ține... Și nici nu vor să mă mai vadă. A, să mă angajez... Dar nu știu să fac nimic.

DANIEL : Ce naiba ai păzit ?

ANDREEA : Dădîrlat m-a luat din școală... Am fost cîteva luni la un fel de registratură și pe urmă m-a scos și de-acolo. Nu avea nevoie de salariul meu...

DANIEL : Găsești tu... Înveți să faci ceva...

ANDREEA : Ce să învăț ?

DANIEL : Orice.

ANDREEA : Vorbești ca Albu, care nivelează orice.

DANIEL : Ești tînără, ești frumoasă, mai poți fi iubită...

ANDREEA : Dar nu mai pot iubi eu.

DANIEL : Ei, asta-i ! Doar n-or fi toți ca Albu și Dădîrlat !

ANDREEA : Nici ei nu păreau așa. Și pe ei i-am iubit.

DANIEL : *Quod erat demonstrandum*.

ANDREEA : Adică ?

DANIEL : Adică, se poate iubi.

ANDREEA : Ești cel mai nepriceput scriitor din cîți există.

DANIEL : Multumesc.

ANDREEA : Tu trebuie să mă iubești, ca să mă salvezi.

DANIEL (*ride*) : Asta e o aberație ! Un scriitor nu-și poate iubi personajul... decît așa... metafizic...

ANDREEA : Personajele ne-iubite ies prost.

DANIEL : Nici nu mi-am propus să iasă bine. Nu mi-am propus *nimic*. Nimic, în legătură cu tine. (*Ciocănitură în ușă*.) Da. (*Întră Teodorescu*.)

TEODORESCU : Scuze. Mi-am uitat revista. (*Trece pe lângă Andreea, fără s-o vadă, și ia revista*.) Apropo, cine-i A. D. ?

DANIEL : Care A. D. ?

TEODORESCU : Cel căruia i se dedică poezia.

DANIEL : Întreb-o pe ea.

TEODORESCU : Credeam că știi. O fi tot din lumea literară ?

DANIEL : O fi. Dostoievski, Dickens, Dürrenmatt...

TEODORESCU (*meditativ*) : Da... da... (*Brusc.*) Dar pe nici unul nu-l cheamă A.

ANDREEA : Dante. Dante Alighieri. (*Evident. Teodorescu nu aude.*)

DANIEL (*reia*) : Ar putea fi Dante. Dante Alighieri.

TEODORESCU : De ce n-a scris D. A. ?

DANIEL (*excedat*) : Ca să nu se confunde cu Aristofan.

TEODORESCU (*îl privește timp*) : Cu Aristofan ? ! ?

DANIEL (*impingindu-l ușor spre ieșire*) : Da. Ar fi o confuzie fatală.

TEODORESCU (*ieșind*) : S-ar putea... s-ar putea...

DANIEL (*inchide ușa în urma lui Teodorescu*) : E îngrozitor tipul ! (*Teodorescu revine.*)

TEODORESCU : Ar putea fi Alexandre Dumas ? (*Dezumflat.*) Dar ce rost ar avea... ? Unde-i regizorul ? (*Acesta apare.*) Dom'le, lămurește-mă și pe mine, ca să nu mor prost. Eu de ce n-o văd pe dumneaei ? (*Arată spre Andreea.*) Sînt chior ?

REGIZORUL (*offînd*) : N-ai cum s-o vezi. E personajul lui. (*Gest către Daniel.*)

TEODORESCU : Dacă spectatorii o văd, eu de ce să n-o văd ?

REGIZORUL : E imaterială.

TEODORESCU : În piese mistice nu joc.

REGIZORUL : Imaterial nu înseamnă mistic... Ea e un produs al conștiinței lui.

TEODORESCU : Spuneai că nu l-a produs încă... că nu vrea să scrie piesa respectivă...

REGIZORUL : Nu l-a produs, dar există. Ca fapt de conștiință, nu ca fapt literar.

TEODORESCU (*total buimac*) : Există, dar nu se vede ! Mare idioțenie !

REGIZORUL : Te invit să-ți măsoari cuvintele.

TEODORESCU : Dacă mă inviți... nu refuz. Dar te invit și eu să te mai gîndești și la spectatori. Dinșii plătesc. N-au venit aici să-i amestim noi cu baba-oarba asta.

SPECTATOAREA : Dacă-mi dați voie... (*Ezită, se uită în sală.*) Poate vrea altcineva să vorbească... (*Nu i se răs-punde.*) Atunci, am să zic tot eu. Povestea e destul de confuză. Dar, dați-i înainte. Poate ne lămurim noi...

TEODORESCU (*gest „manfișist“*) : Dați-i înainte... și Dumnezeu cu mila. (*Iese, urmat de Regizor, dar uită iar revista pentru care s-a întors.*)

ANDREEA : Daniel, în afară de tine nu iubești pe nimeni ?

DANIEL : Am iubit, ca și tine, Andreea... Dar m-am înșelat, ca și tine. Și-acum mi-e frică, mi-e groază de dragoste.

ANDREEA (*își culcă obrazul pe umărul lui*) : Pe mine, așa cum sînt, m-ai putea iubi ?

DANIEL : Ce aberație ! Ce aberație ! Tu nu ești. Dacă nu vreau eu, nu ești. Cum o să iubesc pe cineva care nu există ?

ANDREEA (*se lipește de el*) : Dacă m-ai iubi, așa există.

(*Regizorul întrerupe intempestiv.*)

REGIZORUL : Nu așa ! Nu așa ! Tu nu cerșești ! Pretinzi ! E dreptul tău. Ai uitat ce-ai spus : „Am oarecari drepturi asupra ta“ ?

ANDREEA : Nu există drepturi în dragoste. În dragoste, iubești sau nu iubești.

REGIZORUL (*sarcastic*) : A, ne-am schimbat părerile !

ANDREEA (*sec*) : Nu.

REGIZORUL (*mereu sarcastic*) : Nu mai ești de părere că soția unui regizor trebuie să joace, să joace orice doroste, oricînd, să fie distribuită, fiindcă așa trebuie ? Nu ?

ANDREEA : Cît de elegant mistificăm adevărul ! Pur și simplu, omițînd un și. Fiindcă nu mi-am schimbat părerea, dragul meu. Soția unui regizor, dacă are talent, iar tu știi că am, și mi-ai spus-o de atîtea ori, trebuie și... înțelegi ? ...și ea să joace, să fie și ea distribuită...

REGIZORUL : De cîte ori ți-am explicat că pentru mine teatrul e un altar,

nu un budoar... Fac teatru fiindcă sînt nebun după teatru, și nu ca să-mi aranjez familia...

ANDREEA : O, te-am înțeles perfect... Dar ți-am pretins eu vreodată favoruri ? Ți-am pretins privilegiu ? Tu ai fi făcut orice pentru oricine, doar pentru mine — nu, ca să nu ai senzația... cum spuneai tu... „senzația impură a compromisului“...

DANIEL : Vă rog... Ce sens are acum ?

ANDREEA : Are, are ! Cunosc pe cineva care a intervenit pentru toți cunoscuții și necunoscuții, a pus cîte o vorbă bună pentru fiecare necăjit care-i scrie de la capătul celălalt al țării... Dar pentru fiul lui, care era un om dotat, și onest, și care merita mai mult decît toți, n-a ridicat un deget... Fiindcă e fiul lui... L-a lăsat să se descurce singur... Și oamenii au știut asta. Și au profitat.

REGIZORUL : N-am putut, ce vrei ? ! Oricînd s-ar fi spus că te-am distribuit nu fiindcă ești o actriță bună, nu fiindcă ți se potrivește rolul, ci fiindcă ești nevasta mea.

ANDREEA : Și ce mi-a adus integritatea asta morală a ta ? M-ai înlăturat de la cele mai frumoase roluri, de la rolurile pe care mi le doream cel mai mult... Aș fi îmbătrînit alături de tine, cerșindu-ți un rol... disprețuită de toți...

REGIZORUL : Arta nu se face nici cu vanitate, nici cu suspiciuni... Trebuia să ai încredere în mine.

ANDREEA : În cel care-mi spunea că am talent, sau în cel care-mi refuza rolurile ? În cine ?

DANIEL : Zău n-are rost, fraților...

REGIZORUL (*enervat*) : Nu te amesteca ! (*Daniel ridică din umeri, își aprinde o țigară și iese. Regizorul se apropie de Andreea.*) Să admitem că am exagerat, că am greșit... că am greșit grav... Era un motiv să distrugi totul ? ANDREEA : Ce am distrus ? O biată ruină... Asta nu e viață, să trăiești în minciuni, și în calcule, și în spaima de eroare, și în frica de comentarii răutăcioase... Nu se mai putea... Nu mai puteam !

SPECTATOAREA : Eu înțeleg că s-a întîmplat ceva grav... O dramă, poate... Dar nu despre asta e vorba în spectacol...

ANDREEA : Aveți dreptate. Într-un spectacol nu poate fi vorba decît despre ceea ce este vorba. (*Regizorul lui.*) Ne lasi să continuăm ?

REGIZORUL : Da. Și, te rog, fii atentă la ceea ce te-am rugat. Unde-i Daniel ? (*Privește în jur. Apoi se apropie de Andreea.*) Mai spune o dată replica. Dar nu cerși ! Cu aplomb ! Cu înverșunare.

ANDREEA (*repetă, așa cum i s-a indicat*): Dacă m-ai iubi, *aș exista*.

REGIZORUL: E aproape bine. (*Îi face semn să reia textul, cu „mișcare“*). Andreea se lipește de el, cum făcuse mai devreme cu Daniel, și repetă replica.)

ANDREEA: Dacă m-ai iubi, *aș exista*. REGIZORUL (*o strânge cu disperare în brațe și șoptește*): Te iubesc, te iubesc...

ANDREEA (*cu lacrimi în ochi*): Nu! Nu-i bine! M-ai derutat de tot! Așa nu mai pot juca! De ce nu mă lași să-mi fac rolul cum știu eu, cum pot eu?

REGIZORUL (*îi dă drumul din brațe, face un pas înapoi*): Bine... Fă-l cum știi tu...

(*Se îndepărtează. Andreea are, o secundă, dorința aprigă de a alerga după el, dar tocmai intră Daniel. Își șterge lacrimile.*)

ANDREEA (*mai supărată decât e cazul*): Unde ai dispărut?

DANIEL: Am fumat și eu o țigară. Ce facem? Continuăm?

ANDREEA: Da. Nu mai spun replica. (*Totuși o spune „la rece“*.) Dacă m-ai iubi, *aș exista*.

DANIEL: Dacă te-*aș* iubi, *aș exista eu*.

ANDREEA: Nu crezi că e interesant faptul că se-ntînesc doi oameni care nu mai pot iubi?

DANIEL: E un lucru cumplit.

ANDREEA: Sau salvator. Goliți de toate iubirile și dezamăgirile anterioare, ar putea re-descoperi dragostea...

DANIEL: Asta-i literatură, Andreea.

ANDREEA: Domeniul tău.

DANIEL: Domeniul meu începe de la astfel de banalități în sus.

ANDREEA: Banalitățile nu sînt reale?

DANIEL: Nu. Cel care n-a inventat măcar un cuvînt nou despre viață, trăiește în cea mai falsă dintre realități.

ANDREEA: Cu capul în jos și picioarele în sus, ca tine adineaori...

DANIEL: Văd că-ți plac numai imaginile concrete, palpabile...

ANDREEA: Și plastice...

DANIEL: Andreea, nu te agăța de o iluzie.

ANDREEA: Asta ar fi trebuit să-ți spun eu. Căci pentru tine eu sînt o iluzie.

DANIEL: N-am pomenit discuție mai echivocă. L-a depășit și pe bătrînul Pirandello. Sîntem în plin suprarealism. Dacă m-ar vedea cineva cum discut cu un personaj... care încă nici nu există... m-ar crede nebun.

ANDREEA: Și, în artă, nu e nevoie de puțină nebunie?

DANIEL (*ridică arătătorul*): Puțină!

ANDREEA: Dar ceea ce faci tu nu e nebunie, Daniel?

DANIEL: În afară de discuția asta, nu cred să fi făcut vreo nebunie.

ANDREEA: Faptul că un om ar putea muri din cauza ta, ce e?

DANIEL (*precizează*): Un personaj.

ANDREEA: Un personaj e un om. Poți suporta ideea asta?

DANIEL: Că un personaj e un om?

ANDREEA (*apăsât*): Care moare din cauza ta.

DANIEL: Să nu dramatizăm. Oricum, dacă *aș* fi scris despre tine, *aș* fi scris o comedie, nu o dramă.

ANDREEA: Cineva spunea pe-aici că nu există comedii pure.

DANIEL: Înnebunesc! Amestecăm prea tare lucrurile. Hai, Andreea, pleacă! Lasă-mă cu singurătatea mea.

ANDREEA: Te simți bine singur și puștiu?

DANIEL: Mă simt ca pînă acum. (*Îa revista uitată de Teodorescu, citește poezia, apoi, pe gînduri.*) „Lui A. D.“ Oare ce-o fi în capul ei? E nebună? E îndrăgostită?

ANDREEA: Și una, și alta.

(*Intră Albu și Dădîrlat braț la braț.*)

DANIEL: O, ce surpriză! V-ați și împrietenit?

DĂDÎRLAT: Cu domnul Albu să nu mă împrietenesc? E un inventator renumit.

DANIEL: Cine l-a mai purtat?

DĂDÎRLAT (*ride*): Bună! Hai că-l știi și dumneata. A inventat o chestie nemaipomenită! (*Lui Albu.*) Arată-i și dumnealui invenția!

ALBU (*duce mina la buzunar, apoi renunță*): A mai văzut-o.

DĂDÎRLAT: Perfect. (*Lui Daniel, arătînd spre Albu.*) E un băiat foarte simpatic. Dacă l-aș fi știut mai demult, am fi fost prieteni la cataramă.

DANIEL: Cataramă e chestia aia de la curea, nu?

DĂDÎRLAT: Exact.

DANIEL: Și spuneai că nu porți curea...

DĂDÎRLAT: Ce nu spune omul la su-părare!

ALBU: Domnu' Daniel, noi am venit aici, la dumneavoastră, cu un scop.

DANIEL: Deși preferam să mai fiu vizitat și fără scop, vă ascult.

ALBU: Domnul Dădîrlat, care este un om admirabil...

DANIEL: Ce bine-i că ați descoperit unul la celălalt însușiri atît de alese!

ALBU: Da, și eu mă bucur. Are și Opel. Și relații...

DANIEL: Știu.

ALBU: Domnu' Dădîrlat este, ca să spun așa, primul soț al soției mele. (*Arată spre Andreea.*)

- DANIEL : Și dumneata ești al doilea soț al soției dumitale.
- ALBU (*continuu dezinvolt*) : Și, stînd noi de vorbă, venind încoace...
- DĂDÎRLAT : Ne-am oprit la restaurantul „Racul de aur“, amîndoi fiind amăriți și dezamăgiți din dragoste...
- ALBU (*confirmă*) : Da... Chiar triști. Am băut împreună două sticle de vin...
- DĂDÎRLAT (*obsedat de precizie*) : „Riesling“. Le-am plătit juma-juma.
- ALBU : Ce ne-am spus noi ?
- DANIEL : Tot ce aveai pe suflet.
- DĂDÎRLAT (*încîntat*) : Așa e ! De unde știți ?
- DANIEL (*îi amenință în glumă cu degetul*) : Șmecherilor ! Păi nu vă cunosc eu ?
- ALBU : Am stat noi și ne-am gîndit...
- DĂDÎRLAT (*precizare*) : Am băut și ne-am gîndit.
- ALBU : Da. Că nu e bine să sufere ni-meni.
- DANIEL : Foarte frumos v-ați gîndit !
- ALBU : De ce să sufere prietenul meu Dădîrlat ? De ce să sufăr eu ? De ce să sufere biata Andreea ? (*Gest spre ea.*)
- DANIEL : O, interesant ! Și ?
- ALBU : În fond, viața e scurtă, bucuriile sînt rare...
- DĂDÎRLAT : Cum și le face omul.
- DANIEL (*nerăbdător*) : Și ? Și ?
- ALBU : Ne-am hotărît, de comun acord, să rezolvăm problema în așa fel ca toată lumea să fie fericită.
- DANIEL (*încordat*) : Așa...
- ALBU : O să facem în felul următor. (*Se întoarce spre Dădîrlat.*) Vrei să explici dumneata ?
- DĂDÎRLAT : Nu, nu, spune dumneata, că spui mai bine.
- ALBU : Andreea o să stea o săptămînă cu domnul Dădîrlat, o săptămînă cu mine.
- DANIEL (*interzis*) : Cum ?
- DĂDÎRLAT : Adică, prima săptămînă stă la mine, că eu sînt primul ei soț, a doua stă la domnul Albu, că el e al doilea soț... Și pe urmă, din nou la mine, din nou la Albu... și așa mai departe.
- DANIEL (*murmură*) : Extraordinar !
- ALBU (*mîndru*) : Nu-i așa că-i extraordinar ?
- DANIEL : Pe ea ați întrebat-o ?
- DĂDÎRLAT : Păi, de ce s-o mai întrebăm ? Doar ne-am înțeles noi, bărbații, între noi. O să fie fericită. Dumneata doar să ne-ajuti s-o convingem.
- DANIEL : Aha. (*Deodată, sare ca împins de un arc.*) Domnilor, eu sînt un om blind din fire... Și rațional... Dar dacă așa avea acum un pistol... (*Albu se sperie și aleargă spre ușă. Dădîrlat, în schimb, se amuză copios de izbucnirea lui Daniel.*)
- DĂDÎRLAT (*rizînd în hohote, lui Albu*) : Lasă-l, că-i scriitor și-i trec prin cap tot felul de caraghioslicuri. (*Se apropie de Daniel, îl bate pe umăr.*) Ai haz.
- DANIEL : Am. Ce folos că n-am un pistol... Ieșiți imediat afară !
- DĂDÎRLAT : Păi de ce te-ai supărat, frate ?
- DANIEL (*ecou*) : O săptămînă — unul, o săptămînă — celălalt... (*Tare.*) Afară ! Afară, am zis ! (*Albu a și ieșit.*)
- DĂDÎRLAT : Eu zic să te mai gîndești... (*Daniel ridică scaunul și se apropie amenințător de Dădîrlat, care se re-trage spre ușă și o zbughește afară. Daniel închide ușa.*)
- ANDREEA : Ce părere ai ?
- DANIEL : Aștia nici măcar de comedie nu-s buni. N-au pic de haz.
- ANDREEA : Și va trebui să mă duc o săptămînă la unul și o săptămînă la altul... Și să trăiesc așa pînă la sfîrșitul vieții...
- DANIEL : Tu ți i-ai ales.
- ANDREEA : Iar dacă am ales o dată prost...
- DANIEL (*precis*) : De două ori.
- ANDREEA : Dacă am ales de două ori prost, sînt tondamnată pe viață ?
- DANIEL : Poți alege și a treia oară.
- ANDREEA : Te-am ales pe tine.
- DANIEL : Andreea ! Termină cu prostiile ! Hai, du-te, trebuie să scriu, să lucrez !
- ANDREEA (*umilă*) : Nu mă alunga, Daniel. (*Cade în genunchi.*) Te implor, nu mă goni !
- (*Bătăi în ușă.*)
- DANIEL (*în panică*) : Ridică-te ! Ce dracu' faci ? Ridică-te, îți spun ! (*Intră Vladimîr, care, firește, n-o vede pe Andreea.*)
- VLADIMIR : Daniel, vrei să-ți citesc o poezie ?
- DANIEL (*ambarasat*) : Mai întii să scap de Andreea.
- VLADIMIR (*uluită*) : Care Andreea ?
- DANIEL (*o ridică pe Andreea*) : Personajul meu.
- VLADIMIR (*se apropie de Daniel, îi mîngîie obrazul*) : Ce-i cu tine, dragul meu ?
- ANDREEA (*agățîndu-se de brațul lui*) : Nu mă lăsa, Daniel !
- DANIEL (*nu știe cui să-i răspundă, se decide pentru Andreea*) : Ți-am spus că nu pot face nimic pentru tine...
- VLADIMIR (*mîrată*) : Dar nu ți-am cerut să faci nimic pentru mine.
- DANIEL : Nu pentru tine...
- VLADIMIR (*îngrijorată de starea lui*) : Nu vrei să ieșim puțin la aer ? Ne plimbăm și o să-ți treacă.
- ANDREEA (*disperată*) : Să nu-ți treacă, Daniel !

DANIEL : Devii agasantă.

VLADIMIR (lovită) : Cum ?

DANIEL : Nu ție ți-am spus, Vladimir.

ANDREEA (palidă) : Am să mor, Daniel.

DANIEL : Mori, Andreea ! Nici nu te-ai născut !

VLADIMIR : Cu cine vorbești ? Despre ce vorbești ? O, Doamne !

(Andreea se îndepărtează încet și dispare.)

DANIEL (își duce palma la frunte) : Sint obosit... Nu știu ce-i cu mine... Ar trebui să-mi iau răspunderea personajelor mele... dar n-am curajul...

VLADIMIR : Dar alte răspunderi ai curajul să-ți iei ?

DANIEL (o privește lung, citeva secunde) : Nu.

VLADIMIR : Ce fel de om ești, Daniel ?

DANIEL (care s-a frânt parcă în el) : Obosit...

(Intră doamna Trifoi și Teodorescu.)

DOAMNA TRIFOI : O femeie s-a aruncat de la etaj !

DANIEL : Ce femeie ? Care femeie ? Mi-ați mai spus o dată asta !

DOAMNA TRIFOI : Eu ? Imposibil. Acum citeva minute s-a ntmplat.

TEODORESCU : Și ce frumoasă era ! O chema Andreea.

DANIEL (urlă) : Nu-i adevărat !

VLADIMIR (il îmbrățișează) : Ce-i cu tine, iubitele ?

DANIEL : Nu vei muri, Andreea ! Am să scriu despre ridicola ta dramă și despre amărta ta comedie... Am să scriu o parodie ! O autoparodie ! Am să scriu împotriva voinței mele ! Am puterea s-o fac ! Vino, Andreea ! Te iubesc ! (Apare Andreea, văzută, de data asta, cu stupefacție, și de ceilalți...)

ANDREEA (zimbet) : Iți mulțumesc, Daniel.

DANIEL (cătrec spectatori) : Deci, iubii spectatori, acesta e teatrul. Nu e viață. E mai-mult-decît-viața... Teatrul are puterea de a ucide și de a da viață... Dar cred că nu mai aveți nevoie de discursul meu...

SPECTATOAREA : Nu.

DANIEL : Lucrurile vă sint, așadar, clare. SPECTATOAREA (zimbet) : Nu.

DANIEL : Cu timpul, ne veți înțelege. Poate. Acum, dați-ne voie să murim puțin și cu acest spectacol.

(Intră furtunos Dădirlat și Albu.)

DĂDIRLAT : Stați puțin, noi... adică noi... ce facem ?

ALBU : Că dacă ea n-a murit, noi o luăm înapoi.

DOAMNA TRIFOI : Ce-i aici ? Casă de creație sau casă de nebuni ? Aștia cine mai sint ?

TEODORESCU (singurul care nu vede „personajele”) : Care aștia ? Eu nu văd pe nimeni. (Doamna Trifoi profită de împrejurare, îl ia de braț și-i arată cele trei „personaje”, dar Teodorescu nu vede.)

DOAMNA TRIFOI : Dacă scria o piesă istorică, cu o sută douăzeci de personaje, tot nu le vedeai ?

TEODORESCU : Eu sint epistemolog, doamna Trifoi. Eu nu văd decit ce există, ce cade, care va să zică, sub simțurile mele.

DOAMNA TRIFOI (alintându-se) : Eu cad sub simțurile dumatiale ?

VLADIMIR (se lipește de Daniel) : Deși totul e nespun de caraghios și înfiorător de schematic, ceva îmi place...

DOAMNA TRIFOI (dându-i un cot lui Teodorescu) : Vezi ? Și ei îi place ceva...

TEODORESCU : Eu nu pricep nimic. Daniel așta n-a scris un cuvint, și toată lumea vede personaje...

DANIEL : Idei vezi ?

TEODORESCU : Doar nu-s nebun !

DANIEL : Atunci, schimbă-ți meseria. Întoarce-te la electrotehnică.

SPECTATOAREA : Eu zic să vă opriți aici.

(Regizorul intră, aplaudind.)

REGIZORUL : Da, opriți-vă ! Spectatorii au întotdeauna dreptate.

(Probabil vor fi unele aplauze, timp în care Spectatoarea urcă pe scenă.)

SPECTATOAREA (Regizorului) : Doi ani n-am jucat nimic. Absolut nimic. Am suferit cumplit, dar n-am spus nimănu, n-am făcut memorii, nu m-am ridicat în ședințe, n-am reclamat pe nimeni. Mi-ai dat rolul ăsta. De... spectatoare. (Cu tristețe reținută.) E bine. E foarte bine și așa. Nu știu dacă am fost sau nu convingătoare... fiindcă, la urma urmei, toată lumea știa că joc, că joc un rol, că nu sint ceea ce pretindeam că sint. Poate că n-am să mai joc încă doi ani nimic. Nu sint roluri pentru toată lumea. Am să îmbătrnesc și n-am să fac niciodată rolurile pe care aș fi vrut să le fac... Nu are importanță. Iți mulțumesc, în orice caz. Dar nu despre mine voiam să vorbesc. (Se adresează tuturor.) Noi ne-am jucat aici de-a teatrul și viața... Trebuie să se știe însă... nu putem ascunde... că în orașul nostru o femeie a murit. A murit, totuși, cu adevărat. Se numea Andreea...

(Doi oameni poartă, pe o targă improvizată, trupul unei femei. Toți privesc nemșcați această trecere.)

O AȘPEȚI

Scurtă convorbire cu dramaturgul sovietic LEONID ZORIN

— *Sinteți un scriitor cu o biografie artistică impresionantă; publicul român vă cunoaște doar ca dramaturg, teatrele noastre v-au jucat cu succes câteva piese. De fapt, ce gen preferați?*

— Am considerat, totdeauna, că scriitorul nu trebuie să se limiteze la un singur gen. Viața este atât de variată, încît nu o poți cuprinde nici într-o dramă, nici într-un roman, nici într-o comedie.

Intr-una dintre nuvelele mele, am scris despre faptul că ideile vin, apoi dispar, și, în final, rămîn doar sentimentele. Mă tem că, în prezent, dramaturgia e amenințată de verbozitate; dar piesa nu poate fi o înșiruire de discuții sau o meditație pe mai multe voci. Teatrul are nevoie de caractere, de tensiune, de acea „senzație de viață” care generează emoție...

— *Universul intim al individului stă, de cele mai multe ori, în centrul scrierilor dumneavoastră...*

— Eroii mei trăiesc o viață care adesea nu-i satisface; din această cauză, fabrică pasiuni, imaginează furtuni. Pentru ei, viața banală, de zi cu zi, devine iluzorie, iar reală devine viața închipuită. Construcția dramatică a piesei *Infidelitate conjugală* (cunoscută publicului român) se desfășoară pe două planuri: în aparență, drama soților Rafaelev este ridicolă; dar în fond, suferința lor este reală. Din jocul acesta de planuri se degajă tragi-comicul, corespunzător sentimentelor individului secolului douăzeci. Astăzi, cînd pînă și moartea e cîteodată considerată derizorie, individul se apără de soartă prin ironie: singurul lucru care i-a rămas este rîsul, și el ride de măști și de aparențe. Personajul principal al ultimei mele piese, *Carnaval*, confecționează măști; asta e chiar profesiunea

lui. Dar, la un moment dat, aceste măști cad sau trebuie să cadă...

— *Sinteți și autorul a, aproximativ, 15 scenarii de film, printre care câteva au primit importante premii: Pace nouului venit, Prietenii și ani, Recompensă personală. Vorbiți-ne despre relația film-teatru.*

— Toate domeniile artei se interferează și se influențează reciproc. Cinematograful mi se pare mai apropiat de proză; aceasta a și avut de cîștigat de pe urma filmului, sub raportul plasticii imagistice, al tensionării episodului. Dar și proza înrîurește cinematograful: astăzi nu poate fi concepută o cinematografie fără scenariu literar de valoare. La rîndul său, cinematograful a fost și este influențat de dramaturgie — mai ales în ceea ce privește dialogul; dacă altădată actorul putea sau chiar trebuia să improvizeze replicile pe platou, astăzi s-a înțeles importanța cuvîntului rostit pe ecran. Numai un text care suportă lectura are valoare. Pentru că a venit vorba, am în lucru trei scenarii: o ecranizare a piesei *Tranzit*, un film nostalgic, *Amintiri* și un altul, *Întîlnire*.

— *Ce alte proiecte aveți?*

— Mă gîndesc de multă vreme la un personaj — Aleksei —, care să-mi exprime ideile și preocupările actuale; încă nu știu dacă va fi erou de roman sau de piesă...

— *Ce impresie v-au făcut montările românești ale pieselor dumneavoastră?*

— M-am bucurat că am putut asista la cea de-a 137-a reprezentație cu *Infidelitate conjugală*. Teatrul „Bulandra” are un colectiv de actori minunați și sper, cu ajutorul fidelului meu traducător Tudor Steriade, să fiu, cît de curînd, invitat și la o premieră a mea...

Irina COROIU

Foto : Ileana Muncaciu

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIONA
Str. Constantin Mille
nr. 5—7
Tel. : 14.35.88 și 14.35.58

Cluj-Napoca) ; „Există și o asemenea dragoste“ (Teatrul Național din Tîrgu Mureș) ; „Regina balului“ (Teatrul „Ion Vasilescu“) ; „Adevărata lumină“ (Teatrul „A. Davila“ din Pitești) ; „Secolul s-a născut mai târziu“ (Teatrul Municipal din Ploiești) ; „Studiul osteologic...“ (Teatrul Național din Timișoara) ; „Speranța nu moare în zori“, „Anchetă asupra unui tînăr care nu a făcut nimic“, „Mobilă și durere“ (Teatrul Dramatic din Baia Mare) ; „Monolog cu fața la perete“ (Teatrul de Stat din Sibiu, Teatrul de Nord din Satu Mare) ; „Ex“ (Teatrul Evreiesc de Stat). Semnează : MARGARETA BĂRBUȚĂ, IRINA COROIU, VALERIA DUCEA, MIRA IOSIF, DINU KIVU, VIRGIL MUNTEANU, MIRCEA RAREȘ, PAUL TUTUNGIU p. 50

TEATRUL TV

CONSTANTIN RADU-MARIA : Integrala Shakespeare. (6) Iuliu Cezar p. 67

TEATRUL RADIOFONIC

CRISTINA DUMITRESCU : Destine contemporane p. 68

VIITORUL ROL

MARIA MARIN : Mihaela Juvara și Florin Piersic p. 70

CARTEA DE TEATRU

IONUȚ NICULESCU : „Teatrul românesc — privire istorică“ (vol. VIII) de Ioan Massoff p. 72
MIHAI RĂDULESCU : „Poeme dramatice“ de Chikamatsu Monzaemon p. 72
PETRE BRAȘOVEANU : „Scena undelor“ de Victor Crăciun p. 73

LECTURI DIN CLASICI

LEONIDA TEODORESCU : Dramaturgia lui Mihail Bulgakov (II) p. 74

IN MEMORIAM

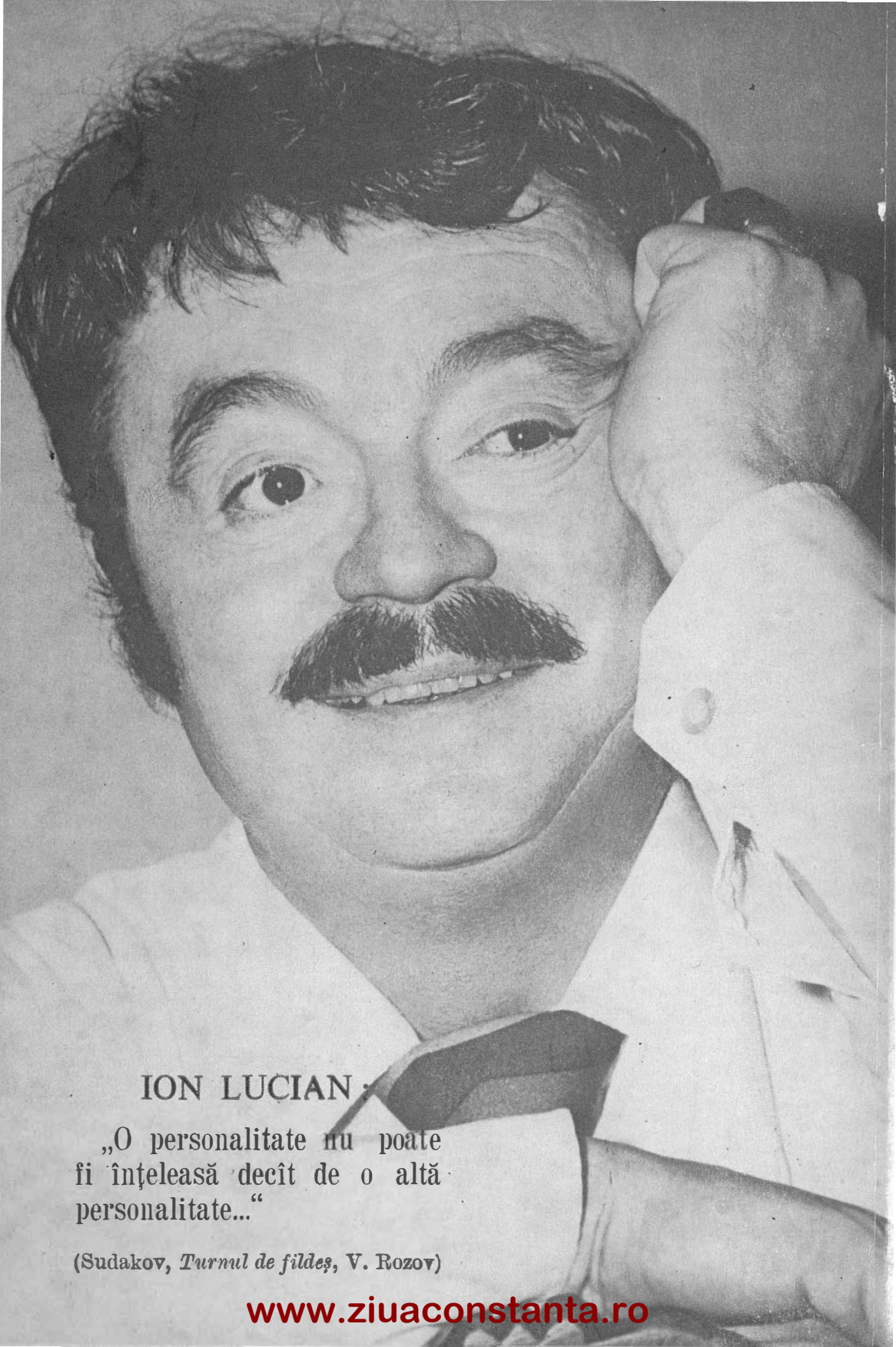
ANDREI BREZIANU : William Saroyan p. 76

„ÎN TRE ETAJE“
autoparodie
de DUMITRU SOLOMON p. 78

OASPEȚI

IRINA COROIU : Scurtă convorbire cu dramaturgul sovietic Leonid Zorin p. 104

ION LUCIAN :

„O personalitate nu poate
fi înțeleasă decît de o altă
personalitate...”

(Sudakov, *Turnul de fildeș*, V. Rozov)

www.ziuaconstanta.ro